

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophontis, Philosophi Et Imperatoris Clarissimi, Qvae Exstant Opera

Xenophon

Francofurti, 1596

Memorabilium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-331](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-331)

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟ-
ΝΕΥΜΑΤΩΝ ΠΡΩΤΟΝ.XENOPHONTIS MEMORABI-
LIVM LIBER PRIMVS.

ÆΡΕΝΥΜΕΡΟ ΜΙΡΑ-
ΤΟΣ ΣΥΜ, ΚΙΒΥΣΝΑΜ ΡΑ-
ΤΙΟΝΙΒΥΣ ΑΚΚΥΦΑΤΟΡΕΣ
ΣΟΚΡΑΤΙΣ ΑΘΗΝΙΟΝΙΒΥΣ
ΠΕΡΣΥΑΦΕΡΙΝΤ, ΕΥ ΣΙΕ ΕΡΓΑ
ΡΕΜΠΛΙΚΑΜ ΣΕ ΓΕΣΣΙΣ-
ΣΕ, ΥΤ ΜΟΡΤΕ ΔΙΓΝΥΣ ΕΣ-

set Nam accusatio instituta aduersus eum, huiusmodi quædam fuit. Agit iniuste Socrates, quod ea numina, quæ ciuitas pro diis habet, deos non putet: alia vero numina noua introducat. Præterea iniuste agit, quod adulescentes etiam corrupat. Primum igitur, quod pro diis nõ haberet eos, quos habet hæc ciuitas, quo tandem argumento sunt vsi? Etenim palam sacrificabat, sæpe quidem domi suæ, sæpe communibus in aris totius ciuitatis. Præterea non obscure vaticiniis utebatur. Erat enim peruulgatū, dicere Socratem: numen pleraq; sibi significare. Quæ caussa mihi videtur in primis fuisse, cur introductorum nouorum numinum culpam in eum conferrent. At Socrates nihil rei magis nouæ introduxit, quam alij, quicumque diuinationem esse statuentes, & auguriis, & ominibus, & præfagiis, & sacrificiis utuntur. Existimant enim illi, non aues, nec obuios scire, quid ex vsu sitis, qui diuinatione utuntur: sed horum opera deos illa significare, quod etiam putabat Socrates. Verum maxima pars ait, se ab auibus, & ab occurrentibus vel auerti, vel incitari. Socrates autem dicebat id, quod & sentiebat, nimirum numen omnia significare: multisque familiaribus denuntiabat, vt hæc facerent, omitterent illa, tamquam numine sibi ea prædicente. Quod si qui parerent ei, sentiebant id sibi ex vsu esse: alios, qui non paruissent, facti pænitebat. Quis vero non fateatur, noluisse Socratem vel stolidum, vel adrogantem apud eos videri, qui consuetudine ipsius utebantur? vtrumq; certe videbatur in eum cadere, si denuntiabat, ea sibi diuinitus indicari, & palam mentiebatur. De quo patet, nihil prædicturum fuisse, nisi vera se dicturum credidisset.

ΟΛΛΑΚΙΣ ΕΓΑΥ-
ΜΑΣΑ, ΤΙΣΙ ΠΟΤΕ ΛΟΓΙΣ
ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ ΕΠΕΙΞ ΟΙ ΖΕΑ-
ΨΑΜΒΟΙ ΣΩΚΡΑΤΙΩ, ΩΣ
ΑΞΙΟΣ ΕΙΗ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗ ΠΟ-
ΛΕΙ. Η ΜΕΥ ΖΩ ΖΕΑΦΗ ΚΑΤ-

αὐτὴ ποιάδε τις ἴω. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὐς
μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἔπειτα
δὲ χεῖνὰ δαμόνια τ' εἰσφέρειν ἀδικεῖ δὲ, καὶ ἐπιεφί-
της νέους ἀφαιρείων. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς
οὐκ ἐνόμιζεν οὐδ' ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, ποῖα
ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίαι; θύων τε γὰρ φα-
νερός ἴω, πολλάκις μὲν οἴκει, πολλάκις δὲ
ὅτι τῶν χεῖνῶν τῆς πόλεως βωμῶν. καὶ μαν-
τικῆν χεῖνῶν οὐκ ἀφανὲς ἴω. διετεδρῦλ-
λητο γὰρ, ὡς φαίη Σωκράτης, τὸ δαμόνιον
ἑαυτῶν σημαίνει. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκῶ-
σιν αὐτὸν ἀπλάσασθαι, χεῖνὰ δαμόνια εἰσφέ-
ρειν. ὁ δὲ ὅσῳ χεῖνότερον εἰσέφερε τῶν ἄλ-
λων, ὅσοι μαντικῶν νομίζοντες, οἰωνοὺς τε
χρῶνται, καὶ φήμας, καὶ συμβόλοις, καὶ θυ-
σίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τὸς
ὄρνιθας, ὅσῳ δὲ τὸς ἀπὸρυτῶνας εἰδέναι τὰ συμ-
φέροντα τοῖς μανθρομένοις, ἀλλὰ τὸς θεοὺς
ἀφ' ἑτέρον αὐτὰ σημαίνει. καὶ κεῖνος οὕτως
ἐνόμιζεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλείστοι φασὶν ὑπὸ τε
τῶν ὀρνίθων, καὶ τῶν ἀπὸρυτῶντων, ἀποβρέπε-
σθαι τε καὶ ἀποβρέπεσθαι. Σωκράτης δ' ὡς-
πρὸς ἐγγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε. τὸ δαμόνιον γὰρ
ἔφη σημαίνει, καὶ πολλοῖς τῶν ζυώντων ἀποβ-
ρέπει τὰ μὲν ποίην, τὰ δὲ μὴ ποίην, ὡς τῶν ἀμ' πρῶ-
τον δαμόνιου ἀποσημαίνοντος, καὶ τοῖς μὲν πειθο-
μένοις αὐτῶν σὺνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις
μετέμελε. καὶ τοῖς τίς οὐκ ἀν' ὁμολογήσεν αὐ-
τὸν βέλεσθαι μὴτ' ἠλίθιον μὴτ' ἀλαζόνα φαί-
νεσθαι τοῖς σὺνέουσιν; ἐδόκει δὲ αὐτῷ ἀμφοτέρω
ταῦτα, εἰ ἀποβρέβῳ ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινό-
μενα, καὶ ψευδόμενος ἐφαίνετο. δῆλον οὖν, ὅτι
οὐκ ἀν' ἀποβρέβῳ, εἰ μὴ ὅτι σέθεν ἀληθεύσθαι.
ταῦτα

que vllus vñquam in Socratem impij quidquam, aut nefandi, vel designare vidit, vel audiuit dicere. Nec enim de reru omnium natura sic differebat, vti complures alij, nimirum consideras, quo pacto is, qui a professoribus sapientia mundus adpellatur, ortus sit; quibusq; de causis necessariis singulae res caelestes fiant. Immo eos qui his rebus occuparentur, fatuos esse demonstrabat. Ac primum de eis hoc considerabat, an quod rati se humana iam satis intelligere, ad ea tractanda accederent: an relictis rebus humanis, diuinas contemplantes, quae sui essent officij se facere putaret. Mirabatur etiam, non eos clarissime perspicere, homines haec inuenire non posse. Nec enim eos, qui plurimum adrogent sibi, quod de his differere norint, easdem inter se opiniones fouere; sed furiosorum instar inter se comparatos esse. Nam qui furiosi sunt, partim quae sunt terribilia, non metuunt; partim etiam non metuenda metuunt. Itidem his videri turpe esse, in turba quid vel dicere, vel facere; aliis vero, ne exeundum quidem esse ad homines, videri: hos neq; fanum, neque aram, neque rerum diuinarum quidquam in honore habere: illos & lapides, & ligna quaelibet, & belluas colere. Itidem eorum, qui de rerum omnium natura follicite inquirat, aliis videri, vnum quiddam esse, quod existat; aliis, esse ea numero infinita. His omnia semper moueri, illis nihil vñquam moueri: his omnia tum oriri, tum interire; illis, nihil vñquam nec ortum, nec interire. Praeterea de his illud quoque considerabat, vtrum perinde ac illi, qui res humanas discunt, arbitrantur hoc, quod didicere, tum sibi, tum aliis, quibuscumque velint, se facere posse; sic & illi, qui res diuinas inquirunt, arbitretur se, posteaquam cognouerint, quibus rationibus necessariis singula fiant, effecturos vbi velint, ventos, aquas, temporum vicissitudines, aliaque, si quo sit opus, his consimilia. An eiusmodi quiddam ne quidem sperent, satisque habeant scire tantum, quo pacto rerum huiusmodi singulae fiant. De illis igitur, qui haec tractarent, huiusmodi proferebat: ipse de rebus humanis differebat semper, quum quidem consideraret, quid pium esset, quid impium: quid honestum, quid turpe: quid iustum, quid iniustum: quid mentis sanitas, quid insaniam: quid fortitudo, quid ignauiam: quid ciuitas, quid rerum ciuiliu peritus:

Ασθένεις δὲ πώποτε Σωκράτους ὄσθ' ἐν ἀσθεῖς, ὄσθ' ἀνόσοι, οὔτε παρὰ τὸν ὄσθ' εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἠκούσεν. ὄσθ' γὰρ παρὰ τῆς τῶν πόρτων φύσεως ἢ παρὰ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος τ' ἔφυ, καὶ πῶς αἰάλας ἕκαστα τῶν ἔραίων. ἀλλὰ καὶ τὰς φρονιτίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἐπεδείκνυε. καὶ παρὰ τὸν μὲν ἀπὸ αὐτῶν ἐσχόπευ, πότερα ποτὲ νομίσαντες ἰκανῶς ἤδη τὰ θεόπιστα εἶδεναι, ἔρρηται ὅτι ὁ Β παρὰ τῶν ποιῶτων φρονιτίζων ἢ τὰ μὲν αἰθερόπιστα παρέντες, τὰ δαμνῶνα ὁ σκοποῦντες, ἠρῶνται τὰ παρὰ τὴν φύσιν ἢ τὰ μαζεῖν, εἰ μὴ φανερόν αὐτοῖς ὅτι, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατὸν ὅστιν αἰθεροῖς ὄσθ' ἐστιν. ἐπεὶ καὶ τὰς μέγιστον φρονιῶντας ὅτι τὰ παρὰ τῶν λέγειν ἢ ταῦτα δοξάζειν ἀλλήλοισι, ἀλλὰ τοῖς μακρομένοις ὁμοίως ἀμακρότατα παρὰ τὴν φύσιν, τῶν τε γὰρ μακρομένων τὰς μὲν ὄσθ' ἐπὶ τὰ δὴ δειδέειν, τὰς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερά φοβερά, καὶ τοῖς μὲν εἰ εἰς ὄσθ' δοκεῖν ἀγρόν ἢ λέγειν ἢ ποιῶν ὅποιον, τοῖς δὲ ὄσθ' ὄσθ' εἰς αἰθεροῖς εἰς ὄσθ' δοκεῖν καὶ τὰς μὲν οὐθ' ἰερόν, οὔτε βωμόν, οὔτε ἄλλο τῶν θεῶν τ' ὄσθ' ἐπιμαῖν, τὰς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ τυχόντα καὶ θηρία σέβασθαι. τῶν τε παρὰ τῆς τῶν πόρτων φύσεως μεμνημένων τοῖς μὲν δοκεῖν ἐν μόνον ὄσθ' εἰς, τοῖς δὲ ἀπειρα ὄσθ' πλεῖστοι καὶ τοῖς μὲν αἰετὸν κινεῖσθαι πόρτα, τοῖς δὲ ὄσθ' ἐν αἰετὸν κινεῖσθαι καὶ τοῖς μὲν πόρτα γίνεσθαι τε D καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' αἰετὸν ποτε οὐδὲν, οὔτ' ἀπόλλυσθαι. ἐσχόπει δὲ παρὰ τὸν αὐτῶν καὶ τὰδε: ἄρ' ὡς παρὰ οἱ τῶν θεόπιστα μακρονοῦντες, ἠρῶνται τῶν ὄσθ' ὅ, πῶς αἰετὸν μαθῶσιν, εἰ αὐτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσθ' αἰετὸν βούλωνται, ποιήσιν οὔτω καὶ οἱ τὰ θεῶν ζητοῦντες, νομίζουσιν, ἐπειδὴ γινώσκον αἰετὸν ἀνάγκης ἕκαστα γίνεσθαι, ποιήσιν ὅσθ' βούλωνται καὶ ἀνέμοι, καὶ ὕδατα, καὶ ὄσθ' ὄσθ' ὅσθ' αἰετὸν ἄλλου δέωνται τῶν ποιῶτων ἢ ποιῶτο μὲν αἰετὸν E δὲν οὐδὲ ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς γινώσκον μόνον, ἢ τῶν ποιῶτων ἕκαστα τῶν. παρὰ τὸν οὐκ αἰετὸν ταῦτα παρὰ τὴν φύσιν ὄσθ' αἰετὸν ἐλέγη. αὐτὸς ὄσθ' τῶν ἀνθρωπείων αἰετὸν διελέγετο, σκοπῶν τί δόσεβες, τί ἀσθεῖς: τί καλόν, τί ἀκαλόν, τί δίκαιον, τί ἀδίκον: τί σωφροσύνη, τί μαρία: τί ἀδρία, τί δόλια: τί πόλις, τί πολιτικός: τί δόχη

τί αρχή ἀνθρώπων, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων καὶ
 αὐτῶν δὴ ἀνθρώπων, ἀλλὰ οὐκ εἶδον καλῶς καὶ
 ἀγαθῶς εἶ, τοὺς δὲ ἀγνοῦντας αἰδραποδῶδες
 αἰδραποδῶδες κεκλήσθαι, ὅσα μὲν οὖν μὴ φανεροῦς
 ἴω ὅπως ἐγίνωσκον, ὅσα δὲ φανεροῦς ἴω
 τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων τοὺς δικαστάς·
 ὅσα δὲ πρῶτες ἤδεσαν, θαυμαστὸν εἰ μὴ τῶν
 ἐνεθυμήθη. βουλῶσας γὰρ πόλι, καὶ τὴν βου-
 λευτικὴν ὄρχον ὁμοίας, εἰ ἢ ἴω καὶ τοὺς νόμους
 βυλῶσας, ὅτι τῆς ἐν τῷ δήμῳ γυμνασίου,
 ὅτι τῆς ἐν τῷ δήμῳ γυμνασίου τῶν νόμων ἐν-
 νέα φρατῆρες μὲν ψήφω τοὺς ἀμφὶ θεῶν
 λον καὶ Ερασινίδου ἀποκρίσθαι πρῶτας, ἐκ ἠτέ-
 λησεν ὅτι ψήφισα, ὀργισθῆναι μὲν αὐτῶν τῶ
 δήμῳ, πολλῶν δὲ καὶ διωκτῶν ἀπέλθόντων ἀλ-
 λά αὐτῶν πλείονος ἐποίησατο διορκίαν, ἢ ἡρε-
 σασθῶ δὴ μὲν τῶν δὲ δικαστῶν, καὶ φυλακῶν
 τοὺς ἀπέλθόντας, καὶ γὰρ ὅτι μὴ γὰρ θεὸς ἐνόμιζεν
 ἀνθρώπων, ἐχὼν ὅτι οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. ἔ-
 τοι μὲν γὰρ οἶον τοὺς θεὸς τὰ μὲν εἰδέναι, ἢ ὅτι
 εἰδέναι. Σωκράτης δὲ πρῶτα μὲν ἠγείτο θεὸς εἰ-
 δέναι, τὰ τε λεγόμενα καὶ παραπρόμα, καὶ τὰ σι-
 γῆ λεγόμενα, πανταχῶς ὅτι παρῆναι, καὶ σημά-
 νην τοὺς ἀνθρώποις αὐτῶν τῶ ἀνθρωπείων πρῶτων.
 θαυμάζω οὖν ὅπως ποτὲ ἐπέσθη ἄλλω αἰοι
 Σωκράτην αὐτῶν τοὺς θεὸς μὴ σωφροσίν, τὴν ἀσε-
 βῆς μὲν ἔδεν ποτε αὐτῶν τοὺς θεὸς ἔτ' εἰπόντα ἔτε
 παραξάνια, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ παραπρόμα
 αὐτῶν θεῶν, οἷά τις αὐτῶν λέγων καὶ παραπρόμα, εἴη
 τὴν καὶ νομίζοιτο διορκέσασθαι. θαυμαστὸν δὲ φαί-
 νετό μοι καὶ ὅτι παραπρόμα τινος, ὡς Σωκράτης
 τῶν νέων διέφθην, ὅς αὐτῶν τοὺς εἰρημνοῖς,
 αὐτῶν μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρός πρῶτων
 ἀνθρώπων ἐκρατέσασθαι, ἴω εἶτα αὐτῶν χημῶ-
 να, καὶ θεῶν, καὶ πρῶτας πόνους καρτερικώτατος
 ἐπὶ ὅτι αὐτῶν μετείων δὲ αὐτῶν πεπαιδευμένος
 ἔπαι, ὡς ἐπὶ πρῶτον μικρὰ κεκλήμενος, πρῶτον ῥα-
 δίως ἔχον ἀρχαῖα. πῶς οὖν αὐτὸς ἂν τοιοῦ-
 τος, ἄλλοις αὖτ' ἢ ἀσεβῆς, ἢ ἀνόμοιος, ἢ λι-
 χροῖς, ἢ ἀφροδισίων ἀκαθάρτος, ἢ αὐτῶν ὅτι πρῶτον
 μαλακῶς ἐποίησεν; ἀλλ' ἐπαύσε μὲν τούτων
 πολλοῖς, ἀρετῆς ποιήσας ὅτι τῶν μὲν, καὶ ἐλπί-
 δας αὐτῶν ἀνέειπεν ὅτι μελάνται, κα-
 λῶς καὶ ἀγαθοῖς ἐσοῦνται, καί τοι γε ὅσα δὲ πᾶσι
 ἴω ἔρχετο διδάσκαλος εἶ, τῶν δὲ, ἀλλὰ τῶν
 ac fortes euaderent. Neque tamen unquam hæc se docere velle profitebatur, sed quia

A quid imperitum in homines, quid homini-
 bus imperandi peritus: itemque de rebus
 ceteris, quarum cognitione instructos ar-
 bitrabatur probos ac honestos viros esse;
 qui autem eas ignoraret, mancipia merito
 vocari. Quapropter in iis, de quibus quid
 sentiret Socrates, non constabat, alucina-
 tos fuisse iudices, mirum videri non debet.
 Quæ autem sciebant omnes, ea non ad a-
 nimos ipsis accidisse, mirum est. Nam quum
 aliquando senator esset; ac sacramentum
 senatorium præstitisset, quo comprehen-
 debatur, ut secundum leges sententiam di-
 ceret; atque etiam præses populi factus es-
 set, qui contra leges nouem prætores,
 Thrasyli ac Erasimidis collegas, vna con-
 demnatione morte multari petebat; de-
 cretum, adiuncto suffragio suo, facere no-
 luit. Quumq; populus ei succenseret, mul-
 tique potentes minarentur: nihilominus
 pluris fecit iurisiurandi religionem, quam
 studium gratificandi populo contra ius &
 fas, aliorumq; minas vitandi. Etenim deos
 putabat hominum curam gerere alia qua-
 dam ratione, quâ vulgo existimetur. Nam
 plerique putant deos quædam scire, qua-
 dam nescire. Socrates autem arbitrabatur
 Deos omnia, quæ vel dicerentur, vel age-
 rentur, vel clam deliberarentur, scire. Eo-
 dem ubique adeste, ac de rebus humanis
 omnia mortalibus significare. Quamob-
 rem mirari subit, quo tandem pacto per-
 suasi fuerint Athenienses, Socratis de re-
 bus diuinis non sanam fuisse sententiam,
 quum ille nihil unquam impij in deos vel
 dixerit, vel commiserit: potiusque sic de iis
 & loquutus sit, & in eos se gesserit, ut si quis
 ea tum dicat, tum faciat, sit ac putari debe-
 at religiosissimus. Hoc quoque mirum mi-
 hi videtur, persuaderi quosdam potuisse,
 quod Socrates adulescentulos corrupperet;
 qui præter ea, quæ dicta sunt, primo re-
 rum venerarū, ac gulæ, supra omnes ho-
 mines continentissimus erat: deinde hie-
 mis, æstatis, laborum omnium tolerantissi-
 mus: atque etiam sic ad frugalitatem insti-
 tutus, ut quum valde modicū possideret,
 facillime contemptus iis esset, quæ habebat.
 Quo igitur pacto, quum talis esset ipse, red-
 didit alios vel impios, vel legum violato-
 res, vel luxuriosos, vel in rebus venereis
 incontinentes, vel molles ad perferendos
 labores? Immo vero multos ab his vitiis re-
 uocauit, utque virtutis essent studiosi, per-
 fecit: etiam iniecta spe, futurum, ut si sui
 ipsorum curam gererent, in viros probos
 ac fortes euaderent. Neque tamen unquam hæc se docere velle profitebatur, sed quia

Socratis
constantia.

† Vide su-
pra librum
primum
Hist. Græc.
in extre-
mo.

10. 47
10. 48
10. 49
10. 50

constabat eum talem esse, in spem erigebat illorū animos, qui consuetudine ipsius utebantur; futurum, ut si ipsum imitarentur, & ipsi tales euaderēt. Nec corpus quidem ipse suum negligenter curabat, ac si qui curarent negligenter eos minimē laudabat. Itaque improbabat, si quis nimio cibo refertus labores immodicos susciperet; magisq; probabat, si quod animus lubenter admisisset, id laborando conficeretur. Nam eiusmodi habitum valetudini nō parum conducere, ac animi studium haudquaquam impedire aiebat. Minime vero delicatus erat, aut ostentandi se cupidus, siue vestitu, seu subligaribus, seu reliqua vita ratione. Ne auaros quidem efficiebat eos, qui cum ipso versabatur. Nam & aliis a libidinibus eos reuocabat, & a studiosis sui pecuniā non exigebat. Qua in re quum abstinentem se ostenderet, liberalitatem exercere se iudicabat. Qui autem colloquiorum & conuersationis causa mercedem caperent, suimet quosdam quasi plagiarios adpellabat propterea, quod necessario differere cogentur ad eos, a quibus mercedem acciperent. Mirum ipsi videbatur eum, qui virtutem profiteretur, pecuniam exigere; neque maximum lucrum ducere, quod egregium amicum sibi adiungeret; potiusq; metuere, ne is, qui probus & honestus vir factus esset; homini optime de se merito non etiam maximam gratiam haberet. Econtrario nemini Socrates vmquam tale quid policebatur, sed futurum credebat, ut qui de numero familiarium suorū amplexi fuissent ea, quæ probabat ipse, toto vitæ tempore tum sibi, tum aliis insignes amici essent. Quo igitur modo vir talis iuuenes corrumpere? nisi forte virtutis studium corruptelā quis esse putat. At profecto, dixit accusator, familiares suos tales effecit, ut leges receptas contemnerent; quum diceret, stultorum esse hominum, magistratus ciuitati præficere: quando nemo fabarum nauium gubernatoris opera velit uti, neque fabri, neque tibicinis, neque aliis in rebus talibus, in quibus si erreretur, multo minora detrimenta capiantur, quam si peccetur in republica. Tales ille sermones efferre ituenum animos aiebat, ut præsentem reipublicæ statum contemnerent, eosdemque violētos reddere. Verum ego arbitror eos, qui prudentiā colunt, seq; putant posse ciuites ea docere, quæ expediāt, minime violentos fieri: quippe qui sciant, cum violentia quidē inimicitias & pericula cōiuncta esse, hæc autem posse fieri absq; omni periculo, & cum amore ac beneuolentia, persuadendo.

¶ h. e. suffragis. Nam ad hoc fabis utebatur.

A φανερός εἶσι τοῖστος ὧν, ἐλπίζαν ἐποίει τοῖς συν-
 δξαίβοιτας εἰσὶ αὐτοῖς, μιμητῶν ἐκείνων τοῖς, δε-
 γνήσεσθαι. ἀλλὰ μὲν καὶ τὸ σῶμα τὸ αὐτὸς τε ἐκ
 ἡμέλης, τὸς τε ἀμύχνας ἐκ ἐπὶ πηλῆ. ὁ μὲν ἔν ὁ-
 παρθεσίοντα ἄσπερ ποιεῖν ἀπεδοκίμαζε, ὁ δ' ὁ-
 σα ἡδέως ἢ ψυχῆ δέχεσθαι, ταῦτα ἰχθυῶν ἐκπο-
 ρεῖν ἐδοκίμαζε. ταῦτην γὰρ τ' ἐξὶν ὑγιεινῶ τε ἰ-
 χθυῶν εἶς, καὶ τ' ἢ ψυχῆς ὅτι μὲλ εἶναι ἐκ ἐμ-
 ποδίζον ἐφην. ἀλλ' ἔμὲν θροπῆτικὸς τε, ὅσδε ἀ-
 λαζονικὸς μὲν, ἔτ' ἀμπεχόνη, οὐδ' ἄσποδός, ὅ-
 τε τῆ δὴν διαίτη. ἔμην ἔδ' ἐρεῖσι χρημα-
 τῶν τε τὸς σιωπῆστας ἐποίει. τ' μὲν γὰρ δὴν ὅτι-
 θυμῶν ἔπαυε, τοῖς δ' εἰσὶν ὅτι θυμῶν τῶν οὐ
 ἐπράττετο χρημάτων. τῆτου δ' ἢ ἀπεχομῆστας ἀπὸ χρη-
 σιμῶν ἐλθεῖστας ὅτι μὲν εἶσθαι. τοῖς δ' λαμ-
 βάνοντας τ' ὁμιλίαις μισθὸν ἀνδραποδίας ἐ-
 αὐτ' ἀπεκδήσθαι, ὅσδε ὁ ἀνακτοῖν αὐτοῖς εἶς ὅσδε
 λέεσθαι παρ' ὧν αἰ λαβοῖεν τ' μισθόν. ἐθαύμα-
 ζε δ' εἰ τις ἀρετ' ἐπαθῆσθαι ἀργύριον παρὰ τ-
 ῶν τοῖς, καὶ μὴ νομίζοι ὅ μείζον κέρδος ἐξῆν, φί-
 λων ἀγαθὸν κησῆσθαι, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ ἡμῶ-
 νος καλὸς ἀγαθὸς, τὰ τὰ μείζονα ἀεργε-
 τήσαντι μὴ τ' μείζονη χάριν ἔχῃ. Σωκράτης
 δ' ἐπηγήσατο μὲν ὅσδε ἐνὶ πωπῶν τοῖστος οὐ-
 δὲν ὅτι τῶν εἶς τ' ἐξωόντων αὐτῶ τὸς ἀποδοῦσθαι
 μῆστας ἀσπερ αὐτὸς ἐδοκίμαζε, εἰς τὸν πῶντα
 βίον εἰσὶν τε καὶ τ' ἀλλοῖς φίλεις ἀγαθὸς ἐσθαι, ἀλλήλοῖς
 πῶς αὐτῶν ὁ τοῖστος αἰὲρ ὅσδε φθίρει τὸς νέστας,
 εἰ μὴ ἀρα ἢ τ' ἀρετ' ὅτι μὲλ εἶναι ὅσδε φθορὰ βεῖν.
 δὴ αἰ τὴ δία, ὁ κατήγερος ἐφην, ἄσπερ ποιεῖν ἐποίει
 τ' ἢ κατεσῶνται νόμον τοῖς σιωπῆστας, λέγων ὡς
 μισθῶν εἶναι τοῖς μὲν τῆς πόλεως ἀρχοντίας ἀπὸ
 κῶμης καλῆσθαι, κυβερνήτη δ' μηδένα θέλειν
 κεχεῖσθαι, κῶμης μὲν, μηδὲ τέκλιον, μηδὲ ἀν-
 λητή, μηδὲ ἐπ' ὅτι αὐτῶν, ἀ πολλῶν ἐλαττο-
 νας βλάστας ἀμύχνας ἀνδραποδίας ποιεῖ τ' ὅσδε τ' πό-
 λιν ἀμύχνας ἀνδραποδίων. τοῖς δ' τοῖστος λόγους ἐπαί-
 ρην ἐφην τὸς νέστας κατὰ φρονίην τῆς κατεσῶστας
 πολίταις, καὶ ποιεῖν βιάστας. εἰ δ' οἱ μισθῶν φρο-
 νισιν ἀσθενίας, καὶ νομίζοντας ἰχθυῶν ἐσθαι τὰ
 συμφέροντα διδάσκειν τὸς πολίτας, ἡκιστα γί-
 γνεσθαι βιάστας, εἰδόντας ὅτι τῆ μὲν βία παρὰ τῶν
 σιν ἔσθαι καὶ κίνδυνος, ἀλλὰ δὲ τὸς πείθει ἀ-
 κινδυνῶς τε καὶ μὲν φιλίας ταῦτα γίγνεται.
 οἱ μὲν

οι μὲν γὰρ βιάσθηντες, ὡς ἀφαιρηθέντες μισῶσιν· οἱ δὲ παθεῖντες, ὡς χειρῶν σμύμνοι φιλοῦσιν. ἔκκεν τῶν φρόνησιν ἀσχευῶτων ὁ βιάσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχυρῶν αἰὲν γνώμης ἐχόντων τὰ βιαῦτα παρὰ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ μὲν καὶ συμμάχων ὁ μὲν βιάσθαι βολῶν δέοιτ' αὐτῶν ὀλίγων, ὁ δὲ παρὰ τὴν δύναμιν, ὡς δὲ μόνος ἡγήσεται αὐτῶν διώσθαι παρὰ τὴν καὶ φρονίαν ἢ τοῖς βιαῦτοις ἡκιστα συμβαίει. τίς γὰρ ἀποκτείναι πῶς βούλοιστ' αὐτὸν μάλλον, ἢ ζῶντι παρὰ τὴν ἡγεσίαν; ἀλλ' ἔφη θεὸς κατήγερος, Σωκράτης ὁμιλητὰς Βηρομένης Κειτίας τε καὶ Αλκιβιάδης, πλῆθυστα κακὰ τῆ πόλιν ἐποιούσῃ. Κειτίας μὲν γὰρ τὸ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πύτων πλεονεκτίας τὸς τε καὶ βιαῖοτατος ἐγένετο· Αλκιβιάδης δὲ αὐτῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πύτων ἀκρατέστατος, καὶ ὑβριστότατος, καὶ βιαῖοτατος. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν πικρὰ ἐκείνῳ τῆ πόλιν ἐποιούσῃ, ὅτι ἀπολογησομαι τῆ πόλεως Σωκράτην συνοισίαν αὐτοῖν, ὡς ἐγένετο, διηγέσομαι. ἐγγράδιον μὲν γὰρ δὴ τὰ ἀνδρῶν τῶν φύσιν φιλοπομπάτων πύτων ἀδυναμίων, βουλομένων τε πύτων δι' ἑαυτῶν παρὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ πύτων ὀνομαστοτάτων ἡγεσθαι. ἡδέσθαι δὲ Σωκράτην ἀπὸ ἐλαχίστων μὲν χρημάτων αὐταρκέστατος ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πᾶσων ἐκκρατέστατον ὄντα, τοῖς δὲ ἀγαλεργαμένοις αὐτῶν πᾶσι χρωμένοιον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιστο. ταῦτα δὲ ὁράντε, καὶ ὄντε οἷον παρὰ τὴν ἐξουσίαν, πότερον τις αὐτῶν φησὶ τῆ βίου τῆ Σωκράτους ὅτι θυμῶσιν τε, καὶ τῆς σωφροσύνης, ἢ ἐκείνους εἶχεν, ὁρέξασθαι τὸ ὁμιλίας αὐτῶν, ἢ νομισσάντες, εἰ ὁμιλησάντων ἐκείνῳ, ἡγεσθαι αὐτῶν ἰσχυρῶν λέγειν τε καὶ παρὰ τὴν ἐξουσίαν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, ὅτι διδόντος αὐτοῖν ἢ ζῶν ὅλον τῆ βίον, ὡς παρὰ τὴν Σωκράτην ἐώρων, ἢ τεθναίαι, ἐλέσθαι αὐτῶν μάλλον τεθναίαι. δὴλω δὲ ἐγγράδιον ἐξ ὧν ἐπαρτάσθαι. ὡς γὰρ πᾶσι κακὰ κρείττερον τῶν συγγινομένων ἡγεσθαι αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἀποπηδήσασθε Σωκράτους, ἐπαρτάσθαι τὴν τὰ πολιτικὰ, ὡν παρὰ ἕνεκα Σωκράτους ὠρεθήσθαι. ἴσως οἷον εἶποι τις αὐτῶν ταῦτα, ὅτι χεῖρον τὸν Σωκράτην μὴ παρὰ τὸν τὰ πολιτικὰ διδάσκοντα τοῖς σεωόντας, ἢ σωφροσύνην. ἐγὼ δὲ παρὰ τὴν τῶν μὲν ὅτι ἀπὸ τῶν πύτων τῶν διδασκόντων ὁρᾷ αὐτοῖς δεικνύσθαι τὸ τοῖς μαθηταῖσιν, ἢ παρὰ αὐτοῖς ποιεῖσιν, ἀδιδάσκουσι,

A Nam qui vi coguntur, ita oderunt, ut quibus aliquid ademptum sit: at qui persuadentur, quasi quibus grata res acciderit, etiam amant. Quamobrem in eos, qui prudentie studiosi sunt, minime vis cadit: sed inferre vim, eorum est, qui vires habent absq; consilio. Præterea si quis violentè audeat agere, non paucis egebit sociis: qui vero persuadere potest, nullo. Nam solum se putat ad persuadendum satis valere. Quinetiam eiusmodi hominibus minime accidit, ut quemquam occidant. Quis enim interficere velit aliquem potius, quam vitium obsequentem habere? At vero, dicebat accusator, nisi consuetudine Socratis Critias & Alcibiades, maximis malis civitatē adfecerunt. Nam Critias quidem certe paucorum in dominatu longe omnium avarissimus & violentissimus fuit: Alcibiades autem longe omnium in statu populari fuit intemperantissimus, & petulantissimus, & violentissimus. Equidem si quo damno civitatem hi duo adfecerunt, non excusabo: quæ autem fuerit utriusque cum Socrate consuetudo, commemoraturus sum. Erat uterque natura longe omnium Atheniensium ambitiosissimus, & qui vellent omnia per se geri, ut omnium clarissimi fierent. Norant autem, minimis facultatibus Socratem plane contentum vivere, cunctisque a voluptatibus se prorsus abstinere: denique illos, quibuscum differeret, in colloquiis ita flectere, prout ipse veller. Quæ quum illi viderent, ac tales essent, quales fuisse paullo ante referebamus: an quis dicat, eos incitatos cupiditate vite modestieque Socraticæ, consuetudinem ipsius expetiuisse: an potius quod existimaret se, si cum ipso versarentur, futuros & ad dicendum, & ad gerendas res promptissimos? Arbitror equidem, si deus optionem utrique dedisset, ut vel totam vitam sic viverent, quemadmodum Socratem viderent vivere, vel moreretur: potius mortem electuros fuisse, quod quidem iis rebus, quas gessere, declararunt. Nam ubi primum arbitrabantur, se præstantiores iis esse, qui vna cum ipsis Socrati aderant: mox a Socrate resilierunt, remque publicam gerendam susceperunt, cuius gratia Socratis studiosi fuerant. Fortasse quis ad hæc responderit, debuisse Socratem non prius familiares suos in rerum civiliū scientia instituire, quam vitæ modestiam illi didicissent. Ego vero nihil ad hoc contradico. video tamen omnes eos, qui docent, se ipsos discipulis exhibere, quo pacto præstent ipsi, quod docent: at-

que etiam eos oratione impellere. Noui A Socratem quoq; seipsum virum probum & bonum familiaribus suis exhibuisse, deque virtute, ac rebus humanis ceteris, preclarissime differuisse. Nec non illos duos noui modeste se gessisse, quã quidem diu Socratis vtebantur familiaritate: nõ quod vererentur, ne a Socrate vel multarentur, vel cederentur; sed quod putarent, id temporis hoc sibi maxime ex vfu esse. Fortassis autem plerique illorum, qui philosophari se profitentur, dixerint: iustum hominem numquam iniustum fieri, neque ex modesto petulantem: neque in quoquam illorum, quã discendo percipiuntur, eum, qui didicit, indoctum posse fieri. Verum mea de his diuersa sententia est. Video enim perinde, atq; corporis actiones ab iis suscipi non possunt, qui corpora non exercent: sic etiam actiones animi non posse ab iis perfici, qui animum nõ exercent. Nec enim ea, quã faciunda sunt, facere; nec ab iis abstinere, a quibus abstinendum erat, possunt. Quã causa est, quamobrem parentes filios suos, tametsi modesti sint, nihilominus ab improbis hominib. arceant: quippe quod bonorum cõsuetudo, virtutis exercitatio sit; malorũ autem, eiusdem

† *Theognis* exitium. In quo quidem nobis etiam † poeta testimonio est, qui ait:
*Tradent nempe boni bona, sed si vixeris inter
 Pranos, amittes quod tibi mentis adest.*
 quique rursus ait:
*Vir bonus interdum male, mox bene se gerit
 idem.*

quibus sane testimonio meo & ipse adsentior. Nam, vti video, perinde atque illi, qui se nõ exercent, carminum certa lege compositorum obliuiscuntur: sic & præcepta doctrinã ab iis obliuioni traduntur, qui negligentes sunt. Quum autem aliquis illorum præceptorum obliuiscitur, quibus ad virtutem excitatur: eorum etiã oblitus est, quã dum percipiendo animus adficitur, mentis sanitatem ac modestiam adpetit. Eum vero, qui horum obliuiscitur, mirum non est, ipsius etiam obliuisci modestiã. Video etiam illos, qui ad potandi studium plus a quo prouecti sunt, & amoribus impliciti, minus ea posse curare, quã erat necesse; minusq; se ab iis abstinere, a quibus abstinendum erat. Nam multi, qui etiam pecuniis parcere prius poterant, quã amarent, in amorem prolapsi iam non amplius id possunt: absumtisque pecuniis, ab iis lucris, a quibus ante se continebant, quippe quã turpia ducerent, abstinere nequeunt.

καὶ τὰ λόγων ἀσκησίαις. οἶδα δὲ καὶ Σωκράτην ἀφικνύμενα τοῖς ξυνοδοῖν ἑαυτοὶ καλῶν κἀγαθῶν ὄντα, καὶ ἀγαθῶν ἀλλοῖσι καλλίστα παρὲς ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. οἶδα δὲ καὶ κείνους σωφρονοῦντες, ἐπεὶ Σωκράτην ἴσως οὐκ ἐβουλόμην μὴ ζημιῶντο ἢ σαυήτων, ἀλλ' οἰομύην τότε κἀπίσσειν ἔτι τὸ πρῶτον. ἴσως οὖν εἶποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φιλοσοφῶντων, ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἀδίκος γένοιτο, ὅσπερ ὁ σώφρων, ὅσπερ ἄλλο ὅσπερ ὁ μάθης ὅστις ὅστις, ὁ μαθὼν ἀπειθήσει ἂν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ παρὲς τούτων οὐκ οὕτω γινώσκω. ὄρα γὰρ, ὡς περὶ τὰ τῶν σώματος ἔργα τῶν μὴ τὰ σώματα ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῶν μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν. γὰρ ἂν δὲ τῶν πρῶτον, οὐτε ὡς ἀπέχεσθαι δυνατόν. δὲ καὶ τῶν ἡσίων οἱ πατέρες, καὶ ὡς σώφρονες, εἰργάζοντο ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ὅμοια, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἀσκησάντων οὐσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, κατὰ λίσσιν. μῦθον δὲ καὶ τῶν πονηρῶν ὅ, ἢ λέγων, Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπὸ ἐσθλῶν ἡ διδάξεται μαθήσει, καὶ ὁ κακῶν Συμμιχθῆς, ἀπολεῖ καὶ τὸ ἴοντα νόον. καὶ ὁ λέγων, Αὐτὰρ αἰὲρ ἀγαθός, ἡ τοτὲ μὲν κακός, δὲ πότε δὲ ἐσθλός.

ὡς περὶ τῶν σώματος ἔργα τῶν μὴ τὰ σώματα ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῶν μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν. γὰρ ἂν δὲ τῶν πρῶτον, οὐτε ὡς ἀπέχεσθαι δυνατόν. δὲ καὶ τῶν ἡσίων οἱ πατέρες, καὶ ὡς σώφρονες, εἰργάζοντο ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ὅμοια, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἀσκησάντων οὐσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, κατὰ λίσσιν. μῦθον δὲ καὶ τῶν πονηρῶν ὅ, ἢ λέγων, Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπὸ ἐσθλῶν ἡ διδάξεται μαθήσει, καὶ ὁ κακῶν Συμμιχθῆς, ἀπολεῖ καὶ τὸ ἴοντα νόον. καὶ ὁ λέγων, Αὐτὰρ αἰὲρ ἀγαθός, ἡ τοτὲ μὲν κακός, δὲ πότε δὲ ἐσθλός. καὶ γὰρ ὡς περὶ τῶν σώματος ἔργα τῶν μὴ τὰ σώματα ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τῶν μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκησάντων οὐ δυνατὸν ποιεῖν. γὰρ ἂν δὲ τῶν πρῶτον, οὐτε ὡς ἀπέχεσθαι δυνατόν. δὲ καὶ τῶν ἡσίων οἱ πατέρες, καὶ ὡς σώφρονες, εἰργάζοντο ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ὅμοια, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἀσκησάντων οὐσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, κατὰ λίσσιν. μῦθον δὲ καὶ τῶν πονηρῶν ὅ, ἢ λέγων, Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπὸ ἐσθλῶν ἡ διδάξεται μαθήσει, καὶ ὁ κακῶν Συμμιχθῆς, ἀπολεῖ καὶ τὸ ἴοντα νόον. καὶ ὁ λέγων, Αὐτὰρ αἰὲρ ἀγαθός, ἡ τοτὲ μὲν κακός, δὲ πότε δὲ ἐσθλός.

πῶς

πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονήσαντα παρ-
 εδεν, αὐτῆς μὴ σωφροῦν, καὶ δικαία διωθέντα
 παρ' αὐτῆν, αὐτῆς ἀδικουμένην; πῶς μὲν οὖν ἐ-
 μοιγε δοκῆ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀσκητὰ εἶναι,
 ἔχ' ἥκιστα ὅ σωφροσύνη. ἐν ταῖς γὰρ αὐτῶν σώ-
 μασι συμπεφυθὲν ἴσως τῆ ψυχῆ αἱ ἡδοναὶ
 πείθοισιν αὐτῶν μὴ σωφροῦν, ἀλλὰ πῶς ἴσως
 χεῖρην ἑαυτῆς ἰε καὶ σώματι, καὶ Κρι-
 τίας δὲ, καὶ Αλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτης
 σιωπήσῃ, ἐδιδυάσθη ἐκείνῳ χρωμένῳ συμ-
 μάχῳ, τῶν μὴ καλῶν ὅτι θυμῶν κρατῆν. Ἐ-
 κείνου δὲ ἀπαλαγήτε, Κριτίας μὲν φυγὼν
 εἰς Θεσσαλίαν, ἐκείνῳ αἰδεσφότοις ἀνομίᾳ
 μάλλον, ἢ δικαιοσύνη χρωμένους. Αλκιβιά-
 δης δὲ αὐτῶν ἔχει μὲν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σε-
 μνῶν ζωαϊκῶν θηρώμενος, ἀλλὰ δυνάμει δὲ
 τῆ ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις, ὑπὸ πολ-
 λῶν καὶ δυνατῶν κρατῆν ἀνδρῶν ἔχει
 ἀφροσύνη, ὑπὸ ὅ τῆ δὲ ἡμετέριος, καὶ
 ῥαδίως παρ' αὐτῶν, ὡς παρ' οἱ τῶν γυμνασίων
 ἀγῶνων ἀθλητῶν ῥαδίως παρ' αὐτῶν ἀμε-
 ληστοῦς ἀσκήσεως, οὕτω καὶ ἡμετέριος
 αἰσθησίου δὲ συμβαίντων ἀδελφῶν, καὶ ὡς κα-
 μένῳ μὲν ὅτι ἡμέτερος, ἐπὶ πλού-
 τῳ, πεφουσημένῳ δὲ ὅτι δυνάμει, ἀλλὰ τε-
 ρυμένῳ ὅ ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν, ὅτι
 δὲ πᾶσι τέτοις διεφθαρμένῳ, καὶ πολὺν χρόνον
 ἀπὸ Σωκράτους γεγυρότε, τί θαυμάσον εἰ ὑ-
 πόφρηφάω ἐγχεσθῆναι; εἴτα εἰ μὲν πᾶσι πλημ-
 μελησάτην, τέτοιον Σωκράτην ὁ γὰρ ἡγερέως
 αἰτιάται ὅτι ὅ νέον ὄντε αὐτῶν, ἠνίκα καὶ ἀγῶ-
 μονεσάτω καὶ ἀκρατεσάτω εἰκὸς εἶναι, Σωκρά-
 τῆς παρέχε σάφρονε, ὅσοθεν ἐπαίμου δοκῆ
 τῶν κατηγέρων ἀξίος εἶναι; οὐ μὲν τὰ γε ἀλ-
 λα οὕτω κρίνεται. τίς μὲν γὰρ αὐλητῆς, τίς ὅ
 καὶ κηθαιρῆς, τίς δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἰκα-
 νοῖς ποιήσας τέρας μαθητῶν, εἰ μὴ παρ' ἄλλοις
 ἐλθόντες χεῖρας φανασίν, αἰτίαι ἔχει τούτου;
 τίς δὲ πατήρ, εἰ μὴ ὁ παῖς αὐτῶν σιωδρατεί-
 βων τῶν σώφρων ἢ, ὑπερὶ δὲ ἄλλῳ τῶ συθε-
 νόμῳ ποιητῆς γήνηται, τὸν παρ' αὐτῶν αἰτιά-
 ται, ἀλλ' οὐχ ὅσα αὐτῶν τῶν ὑπερῶν χεί-
 ρων φαίνεται, ὅσοῦτω μάλλον ἐπαίμη τῶν
 παρ' αὐτῶν; ἀλλ' οἷγε πατέρες αὐτοῖς σιωδρῶν
 τοῖς ἕτοι, τῶν παίδων πλημμελοῦσάντων,
 ὅσα αἰτίαι ἔχουσιν, εἰ μὴ αὐτοῖς σωφροῦσιν.

A Cur igitur fieri non possit, ut qui ante mo-
 destus fuerit, deinde non fit modestus: &
 qui iuste agere potuerit, deinde non possit?
 Equidem omnia bona & honesta compa-
 rari exercitatione posse statuo, maxime
 modestiam. Nam in eodem corpore vo-
 luptates animo insitæ persuadent ei, ne
 temperanter ac modeste se gerat, sed
 quamprimum & ipsis & corpori gratifice-
 tur. Quamobrem etiam Critias & Alci-
 biades, quam diu cum Socrate versaban-
 tur, quod illum opitulatorem haberet, cu-
 piditates inhonestas vincere poterant: ve-
 rum posteaquam ab eo discessissent, Cri-
 tias quidem, quum in Thessaliam fuga se
 recepisset, consuetudine hominū istic ute-
 batur, qui vitam facinorosam potius, quā
 iustam agerent: Alcibiades autem, postea-
 quam eum, ob elegantiam formæ, multæ
 ac speciosæ mulieres venatæ essent, atque
 ipse propter potētiam, quam & in vrbe, &
 apud socios obtinebat, a multis homini-
 bus, iisque adstanti peritis, dissolutior
 fieret, & a populo honorem ei habente co-
 leretur, facileque primas obtineret: perin-
 de ac athletæ, qui gymniciis in certamini-
 bus facile primas adepti sunt, exercitatio-
 nem negligunt; sic & ipse seipsum negle-
 xit. Huiusmodi ergo quū illis accidissent,
 ac non solum ob generis nobilitatem intum-
 uissent, sed etiā propter opes elati essent,
 inflati propter potētiam, dissolutiores mul-
 torum hominum opera facti, & his adeo
 vitiis omnibus corrupti, quum etiam lon-
 go tempore abfuissent a Socrate, quid mi-
 rum erat, eos insolentes euasisse: deinde, si
 quid ab his peccatum est, eius culpam ac-
 cusator in Socratem confert: quod autem
 eos admodū adolescentes, qua ætatē con-
 sentaneum est, maxime contumaces &
 intemperantissimos fuisse, Socrates mo-
 destos reddiderit, id vero nulla dignū lau-
 de putat accusator? Atqui eo modo de aliis
 non iudicatur. Quis tibicen, quis citharæ-
 dus, quis magister alius, posteaquā disci-
 pulos idonee fatis instituit, si deinde ad al-
 ios profecti peiores euaserint, culpā eius
 rei sustinet? Quis pater, si filius eius cum al-
 liquo magistro viuens, modestus sit, dein-
 de alterius usus consuetudine prauus effi-
 ciatur, priorem culpet; ac non tanto magis
 priorē laudet, quāto peiorem factū filium
 apud posteriorem, res ipsa declarat? Quin
 ne parētes quidem, quū filios secū habent,
 filiis delinquentibus culpā vllā merentur;
 modo ipsi cōtinenter ac modeste se gerāt.

Sic æquum erat etiã de Socrate iudicium fieri. Si quid ipse rei turpis designabat, merito malus esse videbatur : at si constanter summam cõtinentiam coluit, qui fieri potest, ut iure culpã eius vitij sustineat, quod in ipso nõ erat? Quinetiam si nihil ipse delinquens, illos tamen vitiose se gerẽtes adspiciens, laudabat; iure scilicet reprehendebatur. At vero quum Critiam Euthydemii amore captum, eoque non aliter, atque illi, qui corporibus ad venerem abutũtur, frui velle animaduerteret : dehortatus est, quum illiberale esse diceret, neque decorũ viro probo & honesto, ab amato, apud quem esse magno velit in pretio, aliquid mendicare, ac pauperum instar supplicare, darique sibi quidpiam petere, quod ne quidem bonum sit. Quibus quum Critias non obœdiret, neque se auerti pateretur, dixisse Socratem perhibent, quum aliis multis præsẽtibus, tum Euthydemo: accidisse quiddam Critiã porcorum naturæ consentaneum, qui concupiscat ad Euthydemum se adfricare, quemadmodũ porcelli soleant ad saxa. Quibus de causis usque adeo Socratẽ Critias oderat, ut quum Trigintaurum vnus esset, & cum Charicle cura legum condendarum ei mandata fuisset : hoc ipsum in memoriam ei reuocaret, atque in legibus perscripserit, tradi artem eloquentiã non debere. Quo ipso notare ignominia Socratẽ volebat, quum ansam reprehendendi non haberet, ideoque torqueret in eum, & apud multitudinem criminaretur id, quod vulgo in philosophis reprehẽditur. Etenim ego de Socrate numquam tale aliquid audiui, neque de alio cõmemorante, quod audierit, comperi. Sed Critias tamẽ hoc manifesto prodidit. Quippe quum Trigintauri complures ciues, eosque non infimos interfecissent, multosque ad iniuste agẽdum impellerent : dixit forte Socrates, mirum videri sibi, si bubulcus quispiã, qui & numerum vaccarũ imminuat, ac deteriores reddat, non malum se bubulcum esse fateatur: sed hoc magis etiam mirum, si quis præsẽs ciuitatis factus, & ciues pauciores deterioresque reddens, non erubescat, neque malum se ciuitatis præsẽctum esse fateatur. Quod quum ad eos renuntiatum esset, accessit Socrati Critias & Charicles nõ solum legem ostẽdunt, verum etiam ne cum adulescentibus colloqueretur, interdicũt. At Socrates interrogabat eos, ecquid in interdictis, quod nõ intelligeretur, quærere liceret. Quibus adsentientibus: Ego

οὕτω δὲ καὶ Σωκράτῳ δίκαιον ἢ κείνῳ. εἰ μὴ αὐτὸς ἐποίει τὴν φαῦλον, εἰχότως αὐτὸν ἐδόκει ποιῆσαι εἶ. εἰ δὲ αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς αὐτὸν δίκαιως τῆς οὐκ ἐπιούσης αὐτῷ κακίας ἀπαιτῆσαι ἔχοι; ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ποιῆσθαι ποιοῦν, ἐκείνους φαῦλα παρέποιε, ὅρων ἐπιηδὴ, δίκαιως αὐτὸν ἐπετιμαῖτο. Κερίτιαν μὲν τίνην αἰσθανόμενος ἐρώνητα Εὐθυδήμου, καὶ πῶς ῥῶντα χρῆσθαι κατὰ τὸν οἶον πρὸς τὰ ἀφροδίσια τὸ σωματικὸν ἀπολαύοντες, ἀπέβητε, φάσκων ἀνελεῖσθαι τὸν ἴον εἶ. καὶ οὐκ ἄνεπον ἀνδρὶ καλῶ καγαθῶ, τὸ ἐρώμενον, ὃ βούλεται πολλοὺς ἀξίους φαίνεσθαι, παρῆρα τὴν ὡς τὸν τῆς πτωχῶν, ἰκετῶντα καὶ δεόμενον παρῆρα δδῆναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. τῷ δὲ Κερίτιου τοῖς τοιούτοις οὐχ ἔσφακύνοντος, ὅσῳ δὲ ἀποβρομῶν, λέγεται τὸ Σωκράτην, ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ τῷ Εὐθυδήμου, εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀδικεῖν ὁ Κερίτιος, ὅτι τὸν μὲν Εὐθυδήμῳ παρῆρα κῆσθαι, ὡς τὸν τὰ οὐδὲ τῶν κρίσις. δὲ ὡν δὴ καὶ ἐμίσθη τὸ Σωκράτην ὁ Κερίτιος, ὡς καὶ ὅτε τῷ τελευτῶντα ὡν νομοθέτης μὲν Χαεϊκλῆς ἐγύρετο, ἀπεμνημόνευσε αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἐγραψε, λόγων τεχνικῶν μὴ διδάσκειν ἐπιπράξων ἐκείνῳ, καὶ οὐκ ἔχον ὅπῃ ἐπιπράξωτο, ἀλλὰ ὅχι καὶ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῷ πολλῶν ἐπιπράξωτον ἐπιφέρειν αὐτῶν, καὶ ἀφροδῶν παρῆρα τοῖς πολλοῖς. ἔτε γὰρ ἐγὼ γε ἔτε * αὐτὸς τῷ πῶποτε Σωκράτους ἠκῆσα, ἔτ' ἄλλε φάσκοντος ἀκῆσθαι ἠαυτῶν, ἐδήλωσε δὲ. ἐπεὶ γὰρ οἱ τελευτῶντα πολλὰς μὲν τὴν πολιτῶν καὶ τῆς χείρους ἀπέκλινον, πολλοὺς δὲ παρῆρα βρομῶν ἀδικεῖν, εἰπέ που ὁ Σωκράτης, ὅτι θαυμαστὸν τὸ σοὶ δοκεῖ οἱ δοκῆ εἶ, εἴ τις ἠρόμενος βρομῶν ἀγέλης νομῶν, καὶ τῶν βοῶν ἐλάτοις τε καὶ χείρους ποιοῦν, μὴ ὁμολογῆσαι κακῶς βουκόλος εἶ. ἐπὶ δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις παρῆρα τῆς ἠρόμενος πόλεως, καὶ ποιοῦν τοῖς πολιτῶν ἐλάτοις καὶ χείρους, μὴ ἀγῶνιτο, μηδὲ οἰοῖτο κακῶς εἶ παρῆρα τῆς πόλεως. ἀπαγγέλλοντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντες ὅτε Κερίτιος καὶ ὁ Χαεϊκλῆς τὸν Σωκράτην, τὸν νόμον ἐδῆκνῶντα αὐτῶν, καὶ τοῖς νέοις ἀπέπετι μὴ εἰσελέγεσθαι, ὅτι Σωκράτης ἐπήρετο αὐτῶν, εἰ εἰσὶν πυνθάνεσθαι εἴ τι ἀπαρῆρα γνοῖτο τὸ παρῆρα βρομῶν. τῷ δὲ φάτην. ἐγὼ βρομῶν βίωω,

Alcibiadis cum Pericle disputatio.

Proditum est enim, Alcibiadē prius, quam viginti natus esset annos, cum Pericle tutore suo, ciuitatis præsīde, de legibus in hanc sententiam disseruisse. Mi Pericles, ait, dicito mihi, possisne me, quid lex sit, docere? Omnino, inquit Pericles. Et Alcibiades: Ergo me, per Deos immortales, hoc doceto. Nam equidem, qui prædicari quosdam audiam, quod legū obseruantes sint; iure tribui laudem hanc illi non posse puto, qui, quid lex sit, ignoret. Tu vero, mi Alcibiades, rem non difficilem flagitas, ait Pericles: qui cognoscere cupias, quid lex sit. Etenim omnes hæc leges sunt, quas plebs in vnum cōgressa probatas sciuit ac promulgauit: declarās, quæ faciunda sint, quæ non. Vtrum autem ea faciunda sanxerunt, quæ bona sunt, an quæ mala: Profecto bona, mi adulescens, ait Pericles, minimeque mala. Iam si non plebs, sed, vti paucorum in dominatu fit, pauci quidam congressi, quid faciundum sit, conscripserint; ea vero quid erunt? Nimirum, subiecitille, omnia, quæcumque pars ea, quæ summam in republica potentiam obtinet, instituta de iis, quæ agenda sint, deliberatione scripserit; lex adpellantur. Iam si tyrannus etiam ciuitate potitus, quæ ciuibus agenda sint, perscripserit: num & ea lex sunt? Nimirum, ait Pericles, quæcumque tyrannus imperans perscribit, ea quoque lex adpellantur. Quid autem, inquit Alcibiades, vis est, & legum euersio, mi Pericles? an non quum fortior imbecillio rem nō persuadendo, sed vim adferēdo, quodcumque sibi videatur, facere cogit? Equidem ita puto, ait Pericles. Ergo quæcumque tyrannus non persuasis ciuibus perscribit, atque vt illi faciāt, cogit; nonne aliena sunt a lege? Id mihi videtur, inquit Pericles. Nam hoc retracto, nimirum legem non esse, quæcumque tyrannus suis nō persuasis scribat. Quæ vero pauci, multitudine non persuasa, sed rerum potietes scribunt, num vim esse, vel non, dicemus? Tum Pericles: Videtur, inquit, illa omnia, quæcumque non persuadendo quis cogit aliquem facere, sine scribat ea, siue non, vis potius esse, quam lex. Ergo quæcumque plebs quælibet iis superior, qui locupletes sunt, non persuadendo scribit, vis erūt potius, quā lex. Tum dixisse Pericles fertur: Nos etiam, mi Alcibiades, quum istac ætate essemus, peracres in huiusmodi rebus eramus. Nam & meditabamur eiusmodi, & argutabamur, qualia tu mihi nūc meditari videris. Et subiecisse Alcibiadem: Vtinam, mi Pericles, id temporis tecū essem versatus, quum ingenij acrimonia teipsum in his rebus

λέγει γὰρ Ἀλκιβιάδην, ὅτι ἐκείνου ἐπιπέσει, Περικλῆς ἐπιπέσει μὲν ὅτι ἐαυτῷ, ὡς ἀπὸ τῆς πόλεως, ἵνα δὲ ἀφελῆται τῶν νόμων. εἶπε μοι, φαίαι, ὦ Περικλῆς, ἔχεις αὖ με διδάξαι τί ἐστὶ νόμος; πύρως δὴ πύρ, φαίαι τὸν Περικλέα. διδάξον δὴ πύρως τῶν νόμων, φαίαι τὸν Ἀλκιβιάδην ὡς ἐγὼν ἀκρίων πινῶν ἐπαίματων, ὅτι νόμοι αἱ δὲ εἰσὶν, οἱ μὲν αὖ διχάως τῶν τυχεῖν τῶν ἐπαίματων τὴν μὴ εἰδόντα, τί ἐστὶ νόμος. ἀλλ' ὅσον τι χαλεπῶς ἀράγματις ἐπιπέσει, ὦ Ἀλκιβιάδη, φαίαι τὸν Περικλέα, βελόμην γινώσκαι τί ἐστὶ νόμος. πύρως γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσὶν, ὅς τ' ἂν πλῆθος σιωπῆτον καὶ δικιμάξῃ ἐγραψέ, φράζον αἰεὶ δὲ ποίη, καὶ ἄ μὴ. πότερον ὅτι παρὰ τὸ νόμισαι δὲ ποίη, ἢ τὰ κακὰ; τὰ κατὰ τὴν δία, φαίαι, ὦ μὲν ἄκρινον τὰ ὅτι κακὰ, ἔ. εἰ αὖ ὅ μὴ πλῆθος, ἀλλ' ὡς ὅσον ὅτι οὐλίχρηχία ἐστὶν, οὐλίχρησι σιωπῆτονες γραψῶσιν ὅ, τι χρεῖ ποίη, ταῦτα τί ἐστὶ; πύρως, φαίαι, ἴσα δὲ αὖ ὅ κρατῶν τὴν πόλεως βελούσα μὲν ὅ χρεῖ ποίη, γραψῆ, νόμος κληῖται. καὶ αὖ τυραννος οὐ κεστὸν τὴν πόλεως γραψῆ τοῖς πολίταις ὅ χρεῖ ποίη, καὶ ταῦτα νόμος ἐστὶ; καὶ ὅσα τυραννος ἀρχων, φαίαι, γραψῆ, καὶ ταῦτα νόμος κληῖται. βία ὅ, φαίαι, καὶ ἀνομία τί ἐστὶν, ὦ Περικλῆς; ἀρ' ἔχονταν ὅ κρείττων τὴν ἡτῶ μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμην δυνάκαση ποίη ὅ, τι αὐτῶ δοκῆ; ἐμοὶ γε δοκῆ, φαίαι τὸν Περικλέα. καὶ ὅσα ἀρα τυραννος μὴ πείσας τοῖς πολίταις δυνάκαση ποίη γραψῶν, ἀνομία ἐστὶ; δοκῆ μοι φαίαι τὸν Περικλέα. ἀναπίπεμα γὰρ τοῖς ὅσα τυραννος μὴ πείσας γραψῆ νόμον ἐστὶ. ὅσα ὅ οἱ οὐλίχοι τῶν πολλῶν μὴ πείσαιτες, ἀλλὰ κρατῶντες γραψῶσι, πότερον βία καὶ φαίαι, ἢ μὴ φαίαι ἐστὶ; πύρως δοκῆ φαίαι τὸν Περικλέα, ὅσα ἴσας μὴ πείσας ἀναγκάζει πινῶ ποίη, εἴτε γραψῶν, εἴτε μὴ, βία μὲν ὅ, ἢ νόμος ἐστὶ. καὶ ὅσα ἀρα ὅ πύρως πλῆθος κρατῶν τῶν τῶ χρεῖ μάλιστα ἐχόντων, γραψῆ μὴ πείσας, βία μάλιστα, ἢ νόμος αὖ εἶπ. μάλα μοι, φαίαι τὸν Περικλέα, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ ἡμῶς τηλικῶσι ὄντες, δέχοι τὰ ποιαῦτα ἡμῶν. ποιαῦτα γὰρ καὶ ἐμῆς τῶ μὲν, καὶ ἐσοφισομῆτα, οἱ αὖ καὶ ὅσον ἐμοὶ δοκῆς μὴ εἶδαν. τὸ ὅ Ἀλκιβιάδη φαίαι εἶθε βία, ὦ Περικλῆς, πότερον συνεγρόμην, ὅτε δέχοντα τὸς σαυτῶν ταῦτα.

ταυτα ησα. επειδινω παρχα τ πολυνομε-
 νων υπελαβον κρειπνες ει, Σωκρατης μδ
 εκεπι παρθενη. (επε γδ αυθις δηως ηρεσκεν
 ειτε παροελθοιεν, εωφ ων ημδρον ελεχθ-
 μοι, ηρποντο) τα δ τ πολεως εωραπον, ων ωφ
 ενεκεν κ Σωκρατης παροηλθον. δλλα Κεϊτων
 Ιε Σωκρατους ην ομιλητης, και Χαρεφωδν, και
 Χαρεκρετης, και Σιμμιας, και Κεβης, και Φα-
 δωδν, και δηοι, οι εκεινω σαυηθ, εχ ινα δημηλο-
 ειχε η δικασικη γυοινο, δλλ ινα καλοι τε
 καραδοι γυοιμοι, και οικω, και οικεταις, και οικει-
 οισ, και φιλοις, και πολει, και πολιταις δυωαινο κα-
 λωσ ηρηθ. και τδτων εδεις ετε νεωτεροσ ετε
 παροσβετεροσ ων, ετ εποιουσε κακην εδεν, ουτ
 απταν ερεν. δηα Σωκρατης ε, εφη ο κατηγο-
 ροσ, τεισ πατερασ παροπηλακιζν εδιδασκε,
 πειθων μδ τεισ συνονιασ αυω, σοφωτεροσ ποιην
 τ πατερων, φασκων ετ νομον ελξηναι παρα-
 νοιασ ελδντι και τ πατερα δησαμικμηειω τε-
 τω ηρωμ, ωσ τ αματεροσ ηποδ ε σοφωτεροσ
 νομιμον ειη δεδεα. Σωκρατης ετ μδ αμα-
 θιασ ενεκα δεσμευοντα δικαωσ αυ και αυτ ωπο
 δεδεα υπο τ βπισα μδων α μη αυτοσ βπισα-
 τ. και τ τειστων ενεκα πολλακισ εσχεπε, η εχε-
 φερφ μδριασ αμαθια και τεισ μδν μαρινομδουσ
 ωπο συμπερονητωσ αυ δεδεα και αυθις και τοις
 φιλοισ, τεισ ε μη βπισα μδουσ τα δεονια, δικα-
 ωσ αυ μδρτανην παρα τ βπισα μδων. δλλα
 Σωκρατης Ιε, εφη ο κατηγοροσ, ε μονον τεισ πα-
 τερασ, δηα και τεισ δηωσ συληηωσ εποιε εν απ-
 μια ει) παρα τοις αυω συνωσι λεγων, ωσ ετε
 τεισ καμνοιασ, ετε τεισ δικαζομδουσ οι συγε-
 νησ ωδηωσιν, δηα τεισ μδν οια εσι, τεισ ε οι συν-
 δικην βπισα μδμοι. εφη ετ και παει τ φιλων αυτ
 λεγη, ωσ εδεν οφηλοσ δειασ ει), ει μη και ωφηθη
 διουησοι) μοιασ ε φασκην αυτ αξιουσ ει) πι-
 μησ τεισ ειδδτασ τα δεονια, και ερμηνευσαμ δυνα-
 μδουσ. αναπειθοντα εν τεισ νεοσ αυτ, ωσ αυτοσ
 ειη σοφωτατοσ Ιε, και δηωσ ιαχυωτατοσ ποιησαμ
 σοφοσ, ετω εχεπηθηναι τεισ αυω συνονιασ, ωσ Ιε
 μηδαμδ παρ αυθις τεισ δηωσ ει) παροσ εαυ-
 τον. εγω δ αυτ οιδα μδν και παει πατερων Ιε, και
 τ δηων συληων Ιε, και παει φιλων ταυτα λεβον-
 τα, και παροσ τε τοισ Ιε εδρετ ψυχης ελεθησισ,
 erga se reddidisse familiares suos: ut nequaquam apud eos alij cuiusquam essent pre-
 tij, cum Socrate comparati. Ego vero memini eum de patribus, de propinquis cete-
 ris, de amicis hac dicere; ac prater hac, quamobrem postea, quam migraverit animus,

Χαιρεσι-
κράτης

σοφώτερος
αυτός
ποιείν

A superabas. Vbi primum igitur se hi superid
 res in his esse arbitrabantur illis, qui rem-
 publicam gerebant: non iam ad Socratem
 amplius accedebāt, quod is ceteroquin eis
 haud placeret; & si maxime accederēt, re-
 prehendi se propter ea, quæ designabant,
 grauiter ferebant: sed reipublicæ negotia
 capeffebant, quæ vna causa fuerat, quam-
 obrem ad Socratem accesserant. Crito au-
 tē, & Chærephon, & Chærecrates, & Sim-
 mias, & Cebes, & Phædo, & alij plerique
 Socrati familiares erant; qui cum eo con-
 B fuetudinē non eam ob caussam habebant,
 vt oratores vel in populi cœtu, vel in iudi-
 ciis fierent: sed vt in viros probos & hone-
 stos euadentes, recte se erga familiam, do-
 mesticos, propinquos, amicos, patriam, ci-
 ues denique suos gererent. Quorum quid-
 em nemo neque dum iunior esset, neq;
 prouectior ætate, mali quidpiam vel com-
 misit, vel cōmississe culpatus fuit. At enim
 Socrates, inquit accusator, ignominia pa-
 tris adficere docebat, dum persuaderet, se
 familiares suos patribus sapientiores effe-
 cturum; atque etiam diceret, lege permis-
 C sum esse, vt aliquis patrem cōuictum amē-
 tia vinciat: in quo sane hoc argumēto vte-
 retur, quod imperitiore a sapientiore vin-
 ciri ius esset. Immo vero Socrates eum, qui
 imperitiæ causa quemquam ligasset, me-
 rito & ipsum vincendum esse putabat ab
 iis, qui quod ipse ignoraret, scirēt. Adeoq;
 sæpenumero propter huiusmodi, quid im-
 peritia differat ab insania, dispiciebat: ac
 furiosos quidem vinciri cum suo, & ami-
 corū emolumēto, putabat: qui vero igno-
 rarēt ea quæ sciri oporteret, merito debere
 D putabat ab iis discere, qui scirēt. At Socra-
 tes, inquit accusator, nō solum vt patribus,
 sed ceteris etiam cognatis familiares sui pa-
 rum honoris exhiberent, effecit. Dicebat
 enim, propinquos nec illis esse vsui, qui
 aduersa valetudine laborarēt; nec illis, qui
 iudicio experirentur: sed iis quidem prod-
 esse medicos, his vero quotquot atrociti-
 nari scirent. Addebat etiam de amicis eum
 dicere, nihil esse commodi ex eorū bene-
 uolentia, si non etiam prodesse possint. Eos
 quoque solos dicere Socratem dignos ho-
 E noribus esse, qui & sciant ea, quæ sciri ne-
 cesse sit, & oratione possint explicare. Qua
 propter ipsum persuadendo iuuenibus se
 sapientissimū esse, ac ad efficiendum alios
 sapientes maxime idoneum, sic adfectos

in quo solo est prudentia, hominis etiam A
 maxima necessitudine coniuncti corpus
 quamprimum elatum e medio tollant. Di-
 cebat etiam quemlibet, dum in viuis est,
 de corpore suo, quod omnium maxime di-
 liget, quidquid otiosum & inutile sit, tum
 per se tollere, tum aliis tollendum præbere.
 Nam homines ipsi suos unguis, capillos,
 callos tollunt; eosdemque medicis cum mo-
 lestiis ac doloribus amputandos deuren-
 dosque præbent, eaque de causa putant ip-
 sibus etiam se mercedem debere soluere. Sali-
 uam quoque, quam possunt longissime, ab
 ore exspuunt; quod dum ore continetur, B
 non solum nihil proficit, sed multo magis et-
 iam noceat. Hæc igitur dicebat Socrates,
 non ille quidem docens, patrem viuum se-
 peliendum esse, ac seipsum in frustra concidendum:
 sed demonstrans id, quod ratione careat,
 expers honoris esse. Itaque etiam hortabatur
 suos, curam in hoc adhiberent, uti quam
 prudentissimus quisque fieret, ac vulgissimus:
 quo nimirum siue a patre quis, seu a fratre,
 seu alio quopiam honore adfici cuperet,
 non idcirco negligens esset, quod propinquum
 se crederet: sed operam enixe daret, ut illis
 prodesset, a quibus honorem consequi cuperet.
 Præterea dicebat accusator, Socratem feligentem
 de poetis celeberrimis ea, quæ essent pessima,
 eisque testimoniorum loco utentem, docere
 familiares suos; ut & facinora quædam improba,
 & tyrannica molirentur. Hesiodi quidem
 illud,

Nullum opus esse putes probro, sunt otia probrum,
 sic exponere Socratem, quasi poeta nullo iubeat
 ab opere, nec iniusto, nec turpi abstinere:
 sed quæstus gratia, hæc quoque faciunda censeat.
 At enim Socrates, quum fateretur ex usu
 hominis, ac bonum esse, labore occupari;
 contraque, otiosum esse, noxium & malum:
 & operari, bonum; otitari, malum esse:
 quoscumque boni quid facere videret, eos
 operari dicebat, ac bonos esse operarios;
 qui vero talis luderent, vel aliud quidpiam
 prauum damnosumque agerent, hos otiosos
 adpellabat. Quæ sententia recte dicitur,

Nullum opus esse putes probro, sunt otia probrum.

Idem accusator sæpenumero Socratem
 † Homeri verbis dicebat usum esse, quod
 † Viyffes,

† Iliadis libro 24.

*Si regem nanctus, magna aut virtute virum quem
 Conspiceret, verbis hunc demulcebat amicis:
 O felix, tibi non ignaui more istudum est,
 Verum ipse sedeat, alijque sedere iubeto.*

ὅτι ἡ μόνη γίνεται φρόνησις, ὃ σῶμα ἔοικε οὐκ ἀτά-
 του ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέχουτες ἀφαι-
 ρισσιν. ἔλεγε δὲ, ὅτι καὶ ζῶν τ' ἐκαστος ἐαυτοῦ ὀπίρ-
 των μάλιστα φιλεῖ τὸ σῶμα τοῦ ὅ, τι αἰ ἀχρεῖον
 ἢ καὶ ἀνωφελεῖς, αὐτὸς ἑαυτοῦ, καὶ δὴ καὶ παρὲν
 καὶ αὐτοῦ γε αὐτῶν ὄνυχας τε, καὶ τείχεας, καὶ
 τύλους ἀφαιρῶσι, καὶ τοῖς ἰατροῖς παρέχουσι μὲν
 πόγων τε καὶ δὴ γηδόνων καὶ ἀποτέμνῃν, καὶ ἀπο-
 κάψῃν, καὶ τῶν χερῶν οἴονται δὲ καὶ αὐτοῖς καὶ μι-
 αθὸν πίνῃν, καὶ ὁ σίαλον ἐκ τῆς σῶματος ἀπο-
 πύουσι ὡς δυνάται παρρωτάτω, δὲ πὶ ὠφε-
 λῆ μὲν ὁσδὲν αὐτοῖς ἐῖνόν, βλάπτῃ δὲ πολὺ μὲν
 λον. ταῦτα οὖν ἔλεγε, ἔτι τὸν μὲν πατέρα ζῶν-
 ται καὶ οὐκ ἐπὶ τῆν διδασκῶν, ἐαυτὸν δὲ καὶ ἀτεμνῃν,
 ἀλλ' ἐπιδικνύων ὅτι ὁ ἀφρον ἀπὸ μὲν ἔστι καὶ
 παρεκάλῃ ἐπιμελεῖσθαι τῶ ὡς φρονιμώτατον
 εἶ) καὶ ὠφελιμώτατον, ὅπως εἰαί τε ὑπὸ πα-
 τρος, εἰαί τε ὑπὸ ἀδελφῶν, εἰαί τε ὑπὸ ἄλλων
 πινὸς βλάβῃ) πινῶσθαι, μὴ τὰ οἴκος εἶ) πι-
 τεύων ἀμελεῖν, ἀλλ' ἀπερῶται, ὑφ' ὧν αἰ βού-
 λουτο ἡμῶσθαι, τῶ τοῖς ὠφελιμῶσθαι εἶ) ἔφη δὲ
 αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τὴν ἀδδοξοτάτων ποιητῶν
 ἐκλεγεσθαι μὲν τα ποιησῶσθαι, καὶ τῶ τοῖς μὲν ἰ-
 ροῖς χρωσθῶν, διδασκῶν τῶ σπουδίας κα-
 κέρου εἶ), καὶ τυραννικῶν Ἡσιόδου μὲν δὲ,

Ἐρῶν δὲ ὁσδὲν οἴκδος, ἀεργεῖν δὲ τ' οἴκδος,
 τῶ το δὴ λέγει αὐτῶ, ὡς ὁ ποιητῆς κελ δὲ μὴ
 δεῖος ἔργου, μὴ τε ἀδίκου, μὴ τε ἀίχρῶ ἀπέ-
 χεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιῆν ὅτι τὰ κέρδη.
 Σωκράτης δὲ ἐπὶ τῶ ὁμολογήσασθαι, ὃ μὲν ἔρ-
 γάτην εἶ), ὠφελιμῶν ἑ αἰ θεσπῶ καὶ ἀγαθόν
 εἶ), ὃ δὲ ἔργον, βλαβερόν ἑ καὶ κακόν, καὶ ὃ
 μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, ὃ δὲ ἔργεῖν κακόν.
 τῶσ μὲν ἀγαθόν τι ποιῶσθαι ἐργάζεσθαι τε
 ἔφη, καὶ ἐργάζεσθαι ἀγαθῶσ εἶ). τῶσ δὲ κωλύον-
 ται, ἢ πὶ ἄλλο ποιησῶν καὶ ἐπιζημιῶν ποιῶσ-
 ται, ἔργεῖσ ἀπεκάλῃ. ἐκ δὲ τῶτων ὀρθῶσ αὐ
 ἔχει δὲ.

Ἐρῶν δὲ ὁσδὲν οἴκδος, ἀεργεῖν δὲ τ' οἴκ-
 δος.

Ε δὲ ὁ Ὀμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλὰ κίς αὐ-
 τὸν λέγειν, ὅτι Ὀδυσσεὺς
 Οἴπια μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον αἰδρα κίχην,
 Τὸν δὲ ἀθανοῖσ ἐπέεσσιν ἐρητυσασκε τῶ δὲ
 Δαμόνι, ἔσέ εἰοικε κακὸν ὡσ δὲ δίασθαι,
 Ἀλλ' αὐτὸς ἑ καὶ θεσο, καὶ δὴ ἔσ, ἰδρυε λαοῖσ.

Οἱ δὲ

Ον δ' αὖ δῆμ' ἀνδρα ἴδδ' ἰδοὺ, βοόωντά τ' ἔ- A

Φάρεθι, (μύθος)

Τὸν σκῆπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε

Δαμόνι, ἀβέμας ἦσο, καὶ δῆμων μῦθον ἀκρε,

Οἱ σέο φέριεθ' εἴσι· σὺ δ' ἀπὸ λῆμος καὶ ἀ-

νδρακίς (βελή.)

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναείθμιος, ἔτ' ἐν

ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητὴς ἐπα-

νοίη παύεισθαι τὸν δῆμόν τε καὶ πένθησθαι. Σωκρά-

της δ' ἔταυτ' ἔλεγε, (καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἔταυ γ' αὐ-

ψέτο δὲν παύεισθαι) ἀλλ' ἔφη δὲν τὸν μῆτε λόφῳ B

μῆτε ἔργῳ ὁφείμην ὄντας, μῆτε ἐραδίμα-

τι, μῆτε πόλιν, μῆτε αὐτὴν πόλιν, εἴ τι δέοι,

βοηθῆναι ἰκθύνει, ἀλλ' ὡς ἴεαι πρὸς τέττα καὶ θρα-

σῆς ὄσι, πρῶτα ἔσπον καλύεσθαι, καὶ πρῶτον

πλῆστοι τυχεύουσιν ὄντες. ἀλλὰ Σωκράτης

γε, τὸν ἀντία τέττων, φανερὸς ἦν καὶ δημοτικὸς

καὶ φιλανθρώπος ὢν. ἐκείνος γὰρ πολλοὺς ὅτι θυ-

μησῆς καὶ ἀσούς, καὶ ξένους λαβῶν, ὡς δὲ να πῶπο-

λεμιάδων τ' σπουδαίας ἐπεσῆξατο, ἀλλὰ πᾶ-

σιν ἀφθόνως ἐπήκεν τῷ ἑαυτοῦ. ὢν πνὲς μικροῖ C

μέρη, παρ' ἐκείνους παρῆκα λαβόντες, πολλὰ τοῖς

δῆμοις ἐπάλαιον, καὶ οὐκ ἦν, ὡς παρ' ἐκείνους, δη-

μοδικῶς τοῖς γὰρ μὴ ἔχουσι χρεῖματά διδόναι, ἔκ-

ἤτερον ἀφελέμεν. ἀλλὰ Σωκράτης γε καὶ

πρὸς τὸν δῆμον ἀνδρόπικος ἔσμιον τῆ πόλιν

παρῆκα πολλῶν μάλλον, ἢ τῆ Λίχας τῆ λακε-

δαμονίαν, ὅς ὀνομαστὸς ὅτι τέττα γέρονε. Λί-

χας μὲν γὰρ * γυμνοπαίδειας τὸν ὅτι δη-

μιῶν ἐν λακεδαίμονι ξένους ἐδείπνιζε. Σω-

κράτης δ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' D

τὰ μέγιστα πρῶτα τὸν Βουλομῆδους ὡφέλι.

βητικὸς γὰρ ποίαν τὸν συγγινομῆδους ἀπέπεμ-

πεν. ἐμοὶ μὲν δὲ Σωκράτης, τοῖσδε ὢν, ἐδόκει

πρῶτος ἀξίος εἶναι τῆ πόλιν μάλλον, ἢ θανάτου καὶ

καὶ τὸν νόμοις ὅσων αὐτὸς, τῶν δ' ἄλλων. καὶ

γὰρ τὸν νόμοις, εἰάν τις φανερὸς γῆν κλέπτων,

ἢ λωποδυτῆν, ἢ βδελυγίαν, ἢ τριχορυχῶν,

ἢ ἀνδραποδιστῆν, ἢ ἱεροσυλῶν, τῶν τοῖς θά-

νατὸς ὅσων ἢ ζημίαν ὢν ἐκείνους πρῶτων ἀνδρό-

πικῶν πλῆστον ἀπέχευεν. ἀλλὰ μὲν τῆ πόλιν γε E

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ' ἔταυτ'

At si quem media clamantem e plebe videret,
Hunc scepro ferit, & castigans talibus infit:
Infelix, ne te moueas: melioribus aureis
Præbe tuas, animi nullo qui robore præstans,
Non es consiliis ullis, nec idoneus armis.

Hæc eum sic interpretari, vt poetam dicat probare, si plebeij pauperesque cædantur. At vero Socrates non hoc agebat, quod illo pacto seipsum esse cædendum existimasset; sed necessario dicebat eos, qui nec oratione, nec facto vtilis essent, neque vel exercitui, vel ciuitati, vel ipsi etiam populo, siquidem ita requireret vsus, possent succurrere, præsertim si etiam accederet audacia; omni ratione ac modo coercendos esse, tamen si magnas opes possiderent. Et erat certe Socrates e contrario palam popularis & humanus. Nam quum multos sui studiosos tum ciues, tum exteros haberet, nullam vniquam mercedem doctrinæ causa exegit, sed omnibus abunde citraque inuidiam sua communicabat: & eorum tamen aliqui partes exiguas quasdam gratis ab eo consequuti, magno aliis vendebant; nec erant, vt ipse, populares. Quippe cum iis, quibus ad largiendum pecunia deesset, sua differendo communicare nolentibus. Socrates autem huic ciuitati ad alios homines etiam multo maius ornatum conciliabat, quam Lichas Lacedæmoniorum vrbi; qui eo nomine celebritatem adeptus fuit. Nam ludis illis, qui a nudis exhibebantur, Lichas hospitibus Lacedæmonem peregre venientibus, cœnam præbere solebat: Socrates autem, quum per omnem vitam impenderet sua, plurimum omnibus non nolentibus proderat. Etenim eos, qui ad ipsum accedebant, reddebat meliores, ac deinde dimittebat. Quamobrem mihi sane Socrates, qui talis esset, potius vt honore a republica, quam morte adficeretur, dignus esse videbatur: atq; si leges etiam consideret aliquis, hoc ipsum inueniet. Nam secundum leges, si quis vel furari, vel grassando vestes auferre, vel crumenas incidere, vel parietes perfodere, vel plagium, vel sacrilegium committere deprehendatur; supplicio capitis adficitur. Ab his flagitiis Socrates longissime supra mortales omnes aberat. Neque vero vt ciuitati bellum aliquod non satis prospere cederet, in culpa fuit; neq; seditionis, neque prodicionis, neque villius vniquam mali alterius auctor existit. Immo ne priuatim quidem vllum hominem vniquam vel bonis priuauit, vel in mala coniecit: adeoque nullius horum, quæ di-

Lichas Lacedæmoniorum hospites.

Marginal notes in Greek script on the left edge of the page.

ximus, culpam vniquam sustinuit. Quo i-
 gitur pacto illi accusationi obnoxius esset,
 qui pro eo, quod deos esse non putaret,
 quemadmodum in actione perscriptum
 erat, palam se deos colere studiosius, quā
 homines ceteri, declarabat? ac pro eo,
 quod iuuenes corrumperet, quādo & hoc
 ei crimen actor impingebat, palam se de-
 clarabat in familiaribus, qui prauis libidi-
 nibus flagrant, has ipsas extinguere, ac
 eos ad pulcherrimā splendidissimāq; vir-
 tutis, quā tam ciuitatibus, quam familiis
 prosperitatem conciliat, amorem incita-
 re? Atq; hęc quum faceret, quo pacto non
 dignus erat, qui honore maximo a ciuitate
 adficeretur? Item quas mihi visus sit fami-
 liaribus suis vtilitates adferre, quum par-
 tim re ipsa demonstraret, qualis esset, par-
 tim colloquiis ad hoc vteretur: quantum
 quidem commemini, litteris mandabo. Ita-
 que diuinis in rebus constabat eum & fa-
 cere, & loqui eo modo, quo Pythia respō-
 det consulentibus, quid faciundum sit vel
 de sacrificiis, vel de cultu maiorum, vel de
 alia re quapiā, quā huius sit generis. Nam
 Pythia respondet oraculo, pie facturos, si
 ex instituto ciuitatis hęc agant. At Socra-
 tes non solum ita se gerebat ipse, sed etiam
 alios, vt idem facerēt, cohortabatur. Quod
 si qui aliter facerent, eos & superstitiosos,
 & vanos homines esse censebat. Precaba-
 tur etiam deos simpliciter, vt bona largi-
 rentur: quod dij optime scirent, cuiusmo-
 di res essent bonę. At qui aurum, vel argē-
 tum, vel tyrannidem, vel quid aliud huius-
 modi a diis peterent: non dissimile quid
 petere putabat, quā si aleam, vel p̄celium,
 vel quid aliud earum rerum peterent, quę
 omnino sunt obscurę, cuiusmodi sint eue-
 tum habiturę. Quumque de facultatibus
 exiguis tenuia sacra faceret, nihilo se puta-
 bat minus prestare, quam ij, qui de magnis
 & copiosis opibus multas & amplas hostias
 caderent. Etenim neque decere deos
 hoc aiebat, vt magnis potius, quā exiguis
 sacrificiis gauderēt, quod alioquin eis im-
 proborum hominū sacrificia sæpius essent
 grata, quam bonorum; neque vitam ma-
 gnopere mortalibus optandam esse, si sa-
 crificia scelestorum diis essent acceptiora,
 quam proborum. Nimirum existimabat
 deos in primis honoribus gaudere, quos
 homines maxime religiosi offerrent. Lau-
 dabat & hoc carmen,

Socratis religio.

Sacra diis, quantum potes, immortalibus offer.
 Et aiebat hanc admonitionem, vt pro vi-
 ribus agamus, ad amicos, ad hospites, ad reliquam vitę rationem, p̄clarā esse.

μύων ὁσδενὸς πῶ ποτ' ἔχε. πῶς οὖν ἐνόησεν
 αὐτὸν εἶναι τῆν γεραφῆν, ὅς αὐτὸν μὴ τῶ μὴ νομίζεν
 θεοῖς, ὡς εἰ τῆν γεραφῆν ἐγγέγραπτο, φανερός ἔω
 θεοῦ παύων τὸς θεοῖς μάλιστα τῶ δῆλων αὐ-
 θεόπων; αὐτὸν ἔ' ἀφ' ἀφ' ἑρῶν τοῖς νέεσ, ὁ δὲ ὁ
 γεραφῆν αὐτὸν ἠπῆτο, φανερός ἔω τῶ συν-
 ὄτων τοῖς ποιητοῖς ἐπιθυμίας ἐχονίας τούτων
 μὴ παύων, τῶ καλλίστης ἔ' μεγαλοσπερε-
 σάτης ἔρετ', ἢ πόλεις τε ἔ' οἴκους δ' οἴκοι
 σι, ὡς ἔρετ' ἐπιθυμείν; τῶτα ἔ' ὡς ἔρετ'
 τῶν, πῶς οὐ μεγάλης ἀξίος ἔω τιμῆς τῆ πόλεις
 ὡς ἔ' δὲ καὶ ὡφελῆν ἐδόκε μοι τὸς ζωοίτας,
 τῶ μὴ ἔργω δ' ἐκινῶν ἑαυτὸν οἷος ἔω, τῶ καὶ
 ἀφ' ἀφ' ἑρῶν, τῶτα δὲ γεραφῆν ὁπόσα αὐ-
 θεοῦ μνημονόσω. τῶ μὴ τοῖσι ὡς τὸς θεοῖς
 φανερός ἔω ἔ' ποιῶν καὶ λέγων, ἢ ὡς ἢ Πυθία
 ἀποκρίνεται τοῖς ἐρωτῶσι, πῶς δ' ἔ' ποιῆν ἢ ὡς
 θεοῖας, ἢ ὡς ὡς ἔρετ' ἑρῶν θεοῦ πείας, ἢ ὡς
 ἀλλε πινὸς τῶ πείτων. ἢ τε γὰρ Πυθία νόμου
 πόλεως αὐαῖς ποιῆν εὐσεβῶς αὐ ποιῆν. Σω-
 κρεῖτης τε ἔ' τῶ καὶ αὐτὸς ἐπίδ', καὶ τοῖς ἄλλοις
 παρήν; τὸς ἔ' δῆλων πῶς ποιῶν ὡς ὡς ἔρετ'
 ἔ' ματαῖοις ἐνόμιζεν εἶ). καὶ ὡς ἔρετ' ὡς
 τὸς θεοῖς ἀπλῶς τῶτα διδόναι, ὡς τὸς θεοῖς
 καλλίσα εἰδόντας ὁποῖα ἀγαθὰ ἐστ'. τοῖς δὲ δῆ-
 λῶν ἑρῶν, ἢ ἔ' ἑρῶν, ἢ τυραννίδα, ἢ
 ἄλλο τι τῶ πείτων, ὡς δὲ ἀφ' ἑρῶν ἐνόμι-
 ζεν ὡς ἔρετ', ἢ εἰ κινῶν, ἢ μέλι, ἢ ἄλλο τι
 ὡς ἔρετ' φανερός ἀδῆλων, ὡς ὡς ἀποδοῖσι-
 τῶ θεοῖας ἔ' ἑρῶν μικρῶς ἀπὸ μικρῶν, ὡς δὲ ἢ
 γαῖτο μὴ δοῦσαι τῶ ἀπὸ πολλῶν ἔ' μεγάλων
 πολλὰ ἔ' μέλα θεοῖτων. ἔ' τε γὰρ τοῖς θεοῖς
 ἔ' φη καλῶς ἔ' εἶναι, εἰ τῶ μεγάλαις θεοῖαις μάλ-
 λον, ἢ τῶ μικρῶς ἔ' εἶναι, (πολλάκις γὰρ αὐ-
 αὐτοῖς τῶ ὡς τῶ πειραῖν μάλλον, ἢ τῶ πα-
 ἔ' τῶ ἑρῶν εἶ) καὶ ἑρῶν εἶ) ἔ' αὐ τοῖς
 αὐθρῶ τοῖς ἀξίον εἶ) ζῶν, εἰ τῶ ὡς τῶ πο-
 ηρῶν μάλλον ἔ' καὶ ἑρῶν εἶ) τοῖς θεοῖς, ἢ τῶ
 ὡς τῶ ἑρῶν ἔ' ἀλλ' ἐνόμιζε τὸς θεοῖς ἔ'
 ὡς τῶ δῆλων ἑρῶν ἑρῶν μάλλα χαίρειν.
 ἐπαμῆτης δ' ἔ' ἔ' εἶποις τούτου,

Καὶ δῶαμιν δ' ἔ' ἔ' εἶποις τούτου
 θεοῖσι. καὶ ὡς φιλῶν ἔ', καὶ
 ξένους, καὶ ὡς τῶ ἄλλῶ διατῶν καλλῶ
 ἔ' φη παρῶν εἶ) πῶ καὶ δῶαμιν ἔ' εἶποις.
 εἰ δὲ π

εί δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνει, ὡς δὲ θεῶν, ἢ τῶν
 ὄντων ἐπέειπεν ὡς δὲ τὰ σημαίνοντα ποιῆσαι,
 ἢ εἰ τις αὐτῷ ἐπέειπεν ὁδοῦ λαβὴν ἢ γε μὴν τυ-
 φλὸν καὶ μὴ εἶδόντα τὸ ὄδον, ἀπὶ βλέποντος καὶ εἰ-
 δότος, καὶ τῶν δῆλων ὅτι μυσταίαν καὶ κηρύει, οἵ τινες
 ὡς δὲ τὰ ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, πῶς
 φυλακισμένοι τῷ ὡς δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἀδελφί-
 αν. αὐτὸς ὅτι πῶς δὲ ἀνθρώπινα ὑπερέωρα πρὸς
 τῷ ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, διαίτη ὅτι πῶς τε
 ψυχῶν ἐπαίδουσε καὶ ὁ σῶμα, ἢ χρωμάτων ἀν-
 τισ, εἰ μὴ τι δαμόνιον εἴη, θαρρῶδες καὶ ἀσφα-
 λῶς ἀχρηστί, καὶ ἐκ αὐτῶν ἀπορήσει βραχύτης δα-
 πτύσης. ἔτι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, εἰς
 οὕτως αὐτὸς ὅτι ἔργα ζοῖτο, ὡς εἰ μὴ λαμβάνειν
 τὰ σωκράτη ἀρκέειντα. οἷον μὲν γὰρ βραχύτης ἐ-
 χρηστοῦ, ὅσον ἡδέως ἦσθε. καὶ τῶν πῶς τε οὕτως
 παρεκδασμῶν ἢ ὡς εἰ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, οἷον
 ὄψον αὐτῶν εἶ. ποτὸν ὅτι πῶς ἢ δὲ αὐτῶν, ἀχρη-
 στί μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῶν. εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐ-
 θελήσειεν ὅτι δὲ πρὸν ἐλθεῖν, ὁ τοῖς πλείστοις ἐρ-
 ῶδες ἀπὸν ὄσθιν, ὡς εἰ φυλακισμένῳ ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, ὅτι
 ἐν ἐμπίπλασθαι, ἔτι ῥαδίως πῶς ἐφυλάτ-
 τε. ποῖς ὅτι μὴ διωαμένοις ἔτι ποιῆσαι σιωβέ-
 λδου φυλάττειν τὰ πείθοντα μὴ πένοντα ἐ-
 αἰεῖν, μηδὲ διψῶντας πίνειν. καὶ γὰρ τὰ λυμηνό-
 μῳνα ἰατέρας, καὶ κεφάλας, καὶ ψυχῶν, αὐτῶν ἔφη
 εἶ. οἷον αὐτῶν εἶ. ὅτι ἔφη ὅτι σκώπῳ καὶ τῷ Κίρκῳ εἶ
 ποιῆσαι, ποῖς τοῖς πολλοῖς δὲ πνίξας. τῷ ὅτι Ὀδυσ-
 σία Ἐρμῆ τε ὑποδημοσιῶν, καὶ αὐτῶν εἰς κρατῆ-
 ῶντα, καὶ ἀπορῶν μῶν τῶν ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, ὅτι
 τῶν ἀπὸ αὐτῶν, ἀχρηστί αὐτῶν ἐδὲ ἡμέρας αὐτῶν. οἷον αὐτῶν
 μὲν αὐτῶν τῶν ἐπαιξέν αἶμα αουδαίων. ἀ-
 φροδισίων ὅτι παρήν τῶν καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχε-
 οδα, καὶ γὰρ ἔφη ῥαδίον εἶ. τῶν ὡς δὲ τῶν σημαίνοντα ποιῆσαι, ὅτι
 σωφρονῆν. ἀλλὰ καὶ Κριτόβουλον ποῖς τῶν Κρι-
 τῶντος πύθῳ, ὅτι ἐφίλησε τῶν Ἀλκιβιάδου ὕδον
 καλὸν ὄντα, παρὸντος τῶν Κριτόβουλου ἢ ἔπετο Ξε-
 νοφάντα. εἰπέ μοι, ἔφη, ὡς Ξενοφάν, καὶ σὺ Κρι-
 τόβουλον ἐνόμιζες εἶ. τῶν σωφρονικῶν ἀνδρῶ-
 δρασίον, πῶν μὲν ὄντων, ἢ τῶν ἔρατων, καὶ τῶν σωφρονιστικῶν
 μὲν ὄντων, ἢ τῶν αἰσθητῶν τε καὶ ῥιψοκινδύων; πῶς
 μὲν ἔν, ἔφη ὁ Ξενοφάν. καὶ οἷον νόμιζε αὐτὸν
 θερμῶς ῥῶτατον εἶ, καὶ τῶν λειωρῶτατον. οἷον καὶ
 εἰς μαχαίρας κῶσις ἔσθαι, καὶ εἰς πῦρ ἀλλοιοῦτο.

A Quod si quid diuinitus ei significari visum
 esset; difficilius psuaderi potuisset, vt præ-
 ter indicata faceret: quam si quis ei suafis-
 set, vt hominis videntis & viæ gnari loco;
 cæcum & ignarum viæ ducem acciperet.
 Obiurgabat etiam alios ob stultitiam, qui
 præter illa, quæ diuinitus significata essent,
 aliquid facerent; idquæ cauendi studio, ne
 apud homines existimationem amitteret.
 interim ipse res humanas omnes præ diui-
 nis consiliis aspernabatur. Corpus & ani-
 mum ea viuendi ratione cõsuefecerat, qua
 si quis vtatur, nisi quid diuinitus impediât,
 & confidenter & secure possit degere; ne-
 que vereri, ne tanti sumtus penuria labo-
 ret. Nam vsque adeo frugalis erat, vt haud
 sciam, num quis lucrum tam exiguum la-
 bore suo facere possit, quod nõ alendo So-
 crati sufficeret. Quippe cibi tantum sume-
 bat, quatum iucunde comederet. Ad eum
 sic paratus accedebat, vt adpetitus ei cibi
 esset obsonium. Etiam quibus potus ei gra-
 tus erat propterea, quod non biberet, nisi
 fitiret. Si vero nonnumquam inuitatus ad
 cœnam vellet accedere, tum id, quod dif-
 ficillimum est plurimis, cauere scilicet, ne
 quis se repleat vterius, quam cõmodum
 sit; ipse perquam facile cauebat. Illis autẽ,
 qui hoc facere non possent, auctor erat, ab
 iis vt sibi cauerent, quæ suadent, vt tametsi
 quis non esuriam, nihilominus tamen edat;
 ac non sitiens, bibat. Hæc enim illa esse di-
 cebat, quæ & ventribus, & capitibus, & a-
 nimis exitio sint. Quinetiam ridens narra-
 bat, Circem ex hominibus hoc modo fe-
 cisse sues, quod multis talibus eos in cœnis
 exciperet. Verum Vlysses partim Mercu-
 rij monitu, partim quod ipse temperans es-
 set, seque cohibere possit, quo minus in-
 tempestiue huiusmodi adtingeret; idcirco
 in suem mutatum non fuisse. Atque huius-
 modi de his serio simul, ac ioco profere-
 bat. Præterea quod res venereas adtinet,
 monebat; vt vehementi studio a formosis
 abstineretur. Nec enim esse dicebat facile,
 vt eiusmodi adtingendo, cõtinenter se ge-
 reret. Quum Critobulum aliquando, Cri-
 tonis filiũ, comperisset Alcibiadis filium,
 fane quam elegantem, osculatum esse; Xe-
 nophontem, præsentem Critobulo, interro-
 gabat: Dic mihi, mi Xenophon, nõ tu Cri-
 tobulum existimabas potius eorum ex ho-
 minum esse numero, qui cõtinenter se ge-
 runt, quam audacium; prouidumq; potius,
 quam amentem ac temerarium? Omni-
 no, inquit Xenophon. At tu velim eum existimes feruidissimum in agendo esse, ac longe
 confidentissimũ: ita quidem, vt se vel in enses præcipitem dare, vel in ignẽ insilire audeat.

ὅτι τῶν

τῶν

δρασίον

λεωρῶτα-
τον Pol-
ιου.

Socratis
frugalitas.

Socratis et
Xenophon-
is collo-
quium.

V. 12. H. 2. 11. 4. p. 82. 11.

† genus a-
rauc. Cō-
sule Plin.
lib. 8.

Et quidnam, subiecit Xenophon, comit-
tentem vidisti, quod ita de ipso statuis? Tū
Socrates: An non hic ille est, ait, qui filium
Alcibiadis, vultu elegantissimo præditum,
ac lōge formosissimum osculari ausus est?
Enimvero si tale quid, inquit Xenophon,
temerarium facinus putari debet, etiam ip-
se videor id adire periculi posse. Miserū
vero te, subiecit Socrates: quid euēturum
tibi existimas, si formosum osculeris? an
non subito pro libero seruus esses? nō mul-
ta in voluptates noxias impenderes? non
occupatus impedirere, quo minus hone-
sta alicui, præclaræque rei operam dares?
non in ea cogereris incumbere, que ne fu-
riosus quidem curauerit? Acrem tu me-
hercules, inquit Xenophon, inesse vim di-
cis osculo. Atque hoc, subiecit Socrates,
num tibi mirum est? an nescis † phalangia,
quæ vix oboli dimidij magnitudinem æ-
quant, tantum ori adplicata, doloribus ho-
mines conficere, ac mentis alienationem
inducere? Ita est profecto, ait Xenophon.
Nam phalangia morfu ipso quiddam in-
figunt. O stulte, ait Socrates, an non existi-
mas formosos osculando quiddam infige-
re, quod tu nō videas? an nescis id animal,
quod adpellant pulchrum ac formosum,
eo phalangiis esse acrius; quod illa quidem
tangendo, hoc vero ne quidem tangens, si
modo spectetur, infigat etiam longo ex in-
teruallo aliquid eiusmodi, quod insanire
faciat? Fortassis amores etiam hac ipsa de
caussa sagittarij dicuntur, quod qui formosi
sunt, etiam longo ex interuallo vulnus in-
fligant. Quamobrem, mi Xenophon, au-
ctor tibi sum, vt vbi formosum videris, a-
uerſo vultu fugias. Tibi vero, mi Critobu-
le, hoc do consilij, vt anno toto peregrine-
ris. Nam vix fortasse tantum intra spatium
ex hoc morſu cōualueris. Sic nimirum So-
crates iis, qui aduersus res venereas com-
mode muniti non essent, etiam seceden-
dum putabat in eiusmodi occasionibus: vt
si corpus illis non admodum egeret, ani-
mus eas non expeteret; sin egeret, nego-
tia non facerent. Atque ipsum consta-
bat aduersus eas vsque adeo paratum fuisse,
vt facilius ab elegantissimis ac formo-
sissimis abtineret, quam ceteri a turpissi-
mis maximeque deformibus. Quod igitur
cibum, potum, res venereas adinet, ita
se comparauerat Socrates; ac se nihil
quidem minus frui voluptatibus his ad fa-
cietatem putabat, quam qui vehemēter in
iis quæredis laboraret, at multo minus do-
loris percipere. Quod si qui Socratē putat,

Αὐτὸν δὲ ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἰδῶν ποιουῦντά, ταῦτα
κατέγνωκας αὐτῷ; ἔγδ' αὖτ', ἔφη, ἐπὶ λήσῃ
† Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλήσας, ὄντα δὲ ὑπερῶτα
πόταλον καὶ ὠραϊότατον; ἀλλ' εἰ μὲντοι, ἔφη ὁ Ξε-
νοφῶν, ποῖόν ἐστι τὸ ριψοκίνδυνον ἔργον, καὶ
ἐγὼ δδοκῶ μοι τὸ κίνδυνον ἔσθαι ὑπομείναι. ὦ
πλήμων, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἄρ' οἴη παθεῖν
καλὸν φιλήσας; ἄρ' οὐκ αἰσθήσῃ μάλα δ' ἔ-
λαος αὐτ' ἐλθούσης; πολλὰ δ' ἀπορῶν εἰς
βλαβεράς ἡδονάς; πολλῶν δὲ ἀσρολίαν ἔχον
B ἔπι μεληθεύσας πῖος καλοῦ κάρατος; σπου-
δάσῃ δ' ἀναγκασιῶτα ἔφ' οἷς οὐδ' ἄν μνημό-
μῳ σπουδάσῃ; ὦ Ἡράκλεις ἔφη Ξενοφῶν,
ὡς δὲ νῦν πῖα λέγεις δυνάμιν τῆς φιλήματος
εἶναι. καὶ τῆτο, ἔφη ὁ Σωκράτης, θαυμάσιος; ἔκ
οἶδα, ἔφη, ὅτι τὰ φαλαγγία οὐδ' ἡμῶν βολι-
αῖα τὸ μέγεθος ὄντα, πρὸς ἀφαιδρα μόνον τῶ
σώματι, τῆς τε ὀδυνῆς ἔπι τρεῖς τὸς ἀθρώ-
ποις, καὶ τῆς φρεσὶν δέξισσι; καὶ μὰ δὴ, ἔφη ὁ
Ξενοφῶν. εἴησι γὰρ πῖα φαλαγγία καὶ τὸ
C δῆγμα. ὦ μωρὲ, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸς δὲ κα-
λοῖς οὐκ οἶδ' ἀφαιδρα εἰσέναι πῖ, τὸ πῖ ἔχ
ὄρας; οὐκ οἶδ' ὅτι τῆτο τὸ θηρίον, ὃ καλοῦσι
καλὸν καὶ ὠραῖον, τοσούτω δ' ἰσχυρότερον ἐστὶ τῶ
φαλαγγίων, ὅσοι ἔκαστα μὲν ἀφαιδρα, τῆτο
δὲ οὐδ' ἀπλόδιον, εἰ πῖ αὐτὸ θεῖαται, εἴησι
τε καὶ πῖ ἰσχυρότερον τοσούτων, ὡς εἰ μάλα εἰσέναι
ποῖν; ἴσως δ' καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται ἀφ' αὐτῶ
καλοῦνται, ὅτι καὶ ἰσχυρότεροι οἱ καλοῖ πῖ ἰσ-
χυροῖσι. ἀλλὰ συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν,
D ὅπότ' αὐτῶν πῖα καλὸν, φθῆναι πρὸς ἑσπῶ-
δου σοὶ δ', ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπε-
νιαυτῶσαι. μάλιστα γὰρ αὐτῶν ἴσως ἐν τοσούτω χρό-
νῳ τὸ δῆγμα ὑγιὲς γένοιτο. οὕτω δὲ καὶ τὰ φρε-
ἀφαιδρα
διπλάσῃ τὸς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀ-
φαιδρα
φροδίσι αὐτοῦ χρόνῳ πρὸς τοιαῦτα, * οἶα μὴ
ἴνα μὴ
πῖ ἰσχυρὸν μὲν δεομένης ἔσθαι σώματος, οὐκ αὐτῶν
δέξαστο ἡ ψυχὴ δεομένης δ', οὐκ αὐτῶν ἀφαιδρα
παρέχει. αὐτὸς δ' αὐτῶν φαυτῶν φανερός ἦν ἔστω
παρεσβασμένος, ὡς εἰ ῥῶον ἀπέχεσθαι τὸ καλὸν
E λίστων καὶ ὠραϊοτάτων, ἢ οἱ ἀγροῖ τ' ἀγροῖ καὶ ἀ-
ωραϊοτάτων. αὐτὸ μὲν δὲ βρώσεως, καὶ πόσεως, καὶ
ἀφροδίσιων, ἔστω καλοῦ παρεσβασμένος μὲν, καὶ ἔστω
σοῦθεν αὐτῶν ἡττον ἄρχεῖν ἡδεῖα τῶν πολλῶν
ἔπι τῶν τοῖς ἀφαιδρα ἀφαιδρα, λυπεῖσθαι δ' ὅτι
λυτῶ ἔλαττον. εἰ δὲ πῖος Σωκράτην νομίζουσιν,
ὡς εἶναι

quam tamen repleatur: quod dentes ante-
 riores vniuersis animalibus dati sint velut
 ad secandum, molares vero ad comminu-
 endum, quæ ab iis acceperint: quod os, per
 quod immittuntur in animalia, quæcum-
 que ab eis adpetuntur, prope ab oculis &
 naribus collocarit: quumque molesta sint,
 quæ excernuntur, canales horum auerte-
 rit, vt quam remotissime ab ipsis sensibus
 auerteretur: hæc igitur tam prouide facta,
 fortuitane opera sint, an a cōsilio profecta,
 dubitas? Minime profecto, inquit, sed mi-
 hi sic ea cōsideranti sapientis cuiusdam o-
 pificis, & animantium studiosi artificium
 præferre videntur. Iam quod cupidita-
 tem procreandæ subolis indiderit, ac ma-
 tribus cupiditatem educadi, educatis ma-
 ximum vitæ desiderium, maximumque
 mortis metum: nimirum hæc quoque vi-
 dentur illius esse artificii cōsentanea, qui
 vt essent animalia, certo consilio constitu-
 erit. Tu vero non teipsum aliquid habere
 prudentiæ putas? Interroga me, ac respon-
 debo. An vero nusquam alibi quidquam
 esse putas prudentiæ? præsertim quū scias,
 quod exiguā terræ partem habeas in cor-
 pore, quum ea magna sit: quod parum ha-
 beas humoris, quum humor multus sit: i-
 temque de singulis rebus ceteris, quæ ma-
 gnæ sunt, exiguam partem quum accepif-
 ses, ita deinde corpus tuum compactum
 fuit. Mentem vero, quæ sola nusquam est,
 quodammodo feliciterprehendisse te pu-
 tas; atque hæc amplissima, numeroque in-
 finita per dementiam quamdam in hunc
 ordinem esse redacta putas? Ita profecto,
 inquit Aristodemus. Nam auctores nō vi-
 deo, sicut earum rerū opifices cerno, quæ
 heic sūt. Nimirum tu ne tui quidem ipsius
 animum cernis, qui rerum in corpore po-
 titur. Ideoque, si ita velis, licet tibi dicere,
 nihil te iudicio tuo facere, sed omnia for-
 tuito. Tum Aristodemus: Ego, mi Socra-
 tes, inquit, numen nō sperno: sed arbitror
 id esse magnificentius, quam vt cultu meo
 indigeat. Immo, ait Socrates, quanto ma-
 gnificentius tui curam habere dignatur,
 tanto magis honore vult abs te adfici. E-
 quidem, inquit Aristodemus, scire te vo-
 lo, non me Deos neglecturum, si putarem
 eos res humanas curare. Tu ergo curare ip-
 sos res nostras non arbitraris, quum pri-
 mo inter animalia cetera solum illi homi-
 nem erectum esse voluerint, (& habet hoc
 erecta figura, vt prospici longius possit, &
 rectius superna spectari, & vt minus lædamur) atq; etiam visum, auditum, os addiderint.
 Deinde ceteris quidem, quæ humi repunt, pedes dederunt, qui solum hoc eis præbent,

πλασθῆναι μήποτε. καὶ τοὺς μὲν πρὸθεν ὀδύνας
 πᾶσι ζώοις οἷος τέμνῃν εἶναι, τοὺς δὲ τομφίαις οἷος
 πρὸθεν τῶν δόξα μύους λεαίνῃν καὶ σόμα
 μὲν, δι' οὗ ὡν ἔπιθυμῆται τὰ ζῶα εἰς πέμπεται,
 πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καὶ θάλασσαν· ἐπεὶ δὲ
 τὰ ἀποχωρῆντα διεσχερῆ, ἀποσφραγίσαντες τοῦ-
 των ὄχετας, καὶ ἀπενεκῆν ἢ δυνατὸν προσωτάτω
 ἀπὸ τῶν ἀσθησιῶν· ταῦτα ἔτω φρονητικῶς πε-
 πραγμένα. ἀπορῆς πότιρα τύχης ἢ γνώμης
 ἔργα ἔστιν; ἢ μὰ τὸ δῖ, ἔφη, ἀλλ' ἔτω ἡ σαρπη-
 Β μύου πόνυ ἔοικε ταῦτα σοφῆ πινὸς δημοκρῆ
 καὶ φιλοζῶς ἰεγήματι. ὅς τ' ἐμφύσασθαι μὲν ἔρω-
 τὰ τ' ἐκροποιίας, ἐμφύσασθαι δὲ τ' ἀναμύαις ἔ-
 ρωτὰ τῶν ἐκβέβη, τοῖς δὲ βλάψαι μέγιστον μὲν
 πότον τ' ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον ἔθανάτου ἀμέ-
 λη καὶ ταῦτα ἔοικε μηχρήμασι πινὸς ζῶα εἶναι
 βελδοσά μύου. σὺ δὲ σαυτὸ φρονιμὸν τι δοκεῖς
 ἔχειν; ἐρώτα γὰρ, καὶ ἀποκρινόμενος· ἀλλ' ὅτι ἔδα-
 μῶσθε ὅτι φρονιμὸν εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς ὅτι
 γῆς ἡ μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς ἔ-
 C σης, ἔχῃ, καὶ ὑγρῶν βραχὺ, πολλῶν ὄντων, καὶ τ' ἀγ-
 λων δὴ πᾶς μεγάλων ὄντων ἐκάστου μικρὸν μέ-
 ρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσαι σοι. νῦν δὲ μό-
 νον ἀρὰ ἔδαμῶσθε ὄντα σε ἀτυχῶς πῶς δοκεῖς
 στωρπάσαι, καὶ τὰ δὲ ὑπερμεγέθη καὶ πλήθος
 ἀπέφα. δι' ἀφροσύνην πῶς τ' ὡς οἷος ἀτάκτως ἔπος οἷος
 ἔχειν; μὰ δῖ. ἢ γὰρ ὄρα τῶν κυρίων, ὡς ἄρ' ἔγωγε
 ὄντα δὲ γινόμενων τῶν δημοκρῆς. ὁ δὲ γὰρ τ'
 εἰαυτὸν σὺ τὸ ψυχρὸν ὄρα, ἢ τὸ σώματος κυρία ἐ-
 στίν. ὡς ἡ κατὰ γὰρ τῶν ἐξέστ' ἡ λέγειν, ὅτι ὁ δὲ
 D γνώμη, ἀλλὰ τύχη πόνυτα πρὸθεν τῆς. καὶ ὁ Α-
 ριστόδημος· ἔπει, ἐγὼ, ὡς Σάκεαις, ὑπερο-
 ρῶ δὲ δαμόνιον, ἀλλ' ἢ ἐκείνον μεγαλοπρεπέ-
 τερον ἡγήσασθαι, ἢ ὡς τ' ἐμῆς θεραπείας πρὸς δὲ
 αὐτῶν ἔχειν, ἔφη, ὅσα μετὰ μεγαλοπρεπέτερον ἀξιοῖ σε
 θεραπείαν, τοσούτω μᾶλλον τιμητέον αὐτῶ. ἂν
 ἴασι, ἔφη, ὅτι εἰ νομίζοιμι θεὸς ἀνθρώπων τῆ
 φροντίδην, ὅσα ἀν' ἀμφοῖν αὐτῶν. ἔπειτ' ὅσα
 οἷον φροντίδην, οἷον πρὸτον μὲν μόνον τ' ζῶων
 ἀνθρώπων ὄρθον ἀνέστη, (ἢ ὅρθότης καὶ πρὸ-
 ρᾶν πλῆθον ποιεῖ δυνάσασθαι, καὶ τὰ ὑπερθεν μὲν
 λον θεᾶσθαι, καὶ ἢ τὸν κακῶ παθεῖν) καὶ ὅτι, καὶ ἀ-
 κροῖν, καὶ σόμα ὀνέποιήσθαι. ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις
 ἔρπετοῖς πόδας ἔδωκεν, οἷον τὸ πορθέσθαι μὲν·
 1001

Diozen. Laert. 2. De prouidentia. p. 65.

νον παρ' αὐτοῖν ἀνθρώπων δὲ καὶ χεῖρας πορ-
 ἔθεσαν, αἱ τὰ πλῆστα, οἷς βιδαμονέτεροι ἐκεί-
 νων ἴσμεν, ἔξεργάζονται. καὶ μὲν γὰρ τῶν
 γε πτότων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνον τὴν τῶν
 ἀνθρώπων ἐποίησαν, οἷαν ἄλλοτε ἀλλαχῆ
 φαίνουσαν τῷ σώματι ἄρ' ἀρ' αὐτῶν τε τὴν φων-
 νῶν, καὶ σημεῖον πτότων ἀλλήλοισι ἀβουλό-
 μεθα. Ἰδὲ δὲ, καὶ τὰ τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς
 τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις δοῦναι ἀεὶ ἐργάζεσθαι
 τῶν ἑσπερίων, ἡμῖν δ' ἰσχυρῶς μέχρι γήραος
 ταῦτα παρέχον, οὐ βίον μόνον ἤρκεσε τὰ τῶν
 τῷ σώματι ἐπιμελεσθῆναι, ἀλλ' ὅπως μέγ-
 στον ἔσται, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστῳ τὰ ἀνθρώ-
 πων ἐπέφουσε. τίνας γὰρ ἄλλα ζώου ψυχὴν πορ-
 τα μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ καλλίστα σω-
 ταζάτων, ἠδῆται ὅτι εἰσι; τί δ' ὀφείλον ἄλλο, ἢ
 ἀνθρώποι, θεοῖς τεραπύοισι; ποία δὲ ψυχὴ τῶν
 ἀνθρώπων ἰσχυρότερα πορφυλάτειαται ἢ
 λιμὸν, ἢ δίψαν, ἢ ψυχὴν, ἢ πάλιν, ἢ νόσον, ἐπι-
 χουρήσασθαι ἢ ῥά μιν ἀσκήσασθαι, ἢ πορφυλάτειαται
 ἐκπονήσασθαι, ἢ ὅσα αὐτὸν ἀκούσῃ, ἢ ἰδῆ, ἢ μάθη, ἢ
 κρυμμένα ἔσται ἀφαιμενῆσθαι, οὐ γὰρ πτόν
 σοι κατὰ δὴλον, ὅτι τὰ τὰ ἄλλα ζώα ὡς πορ-
 θεοὶ ἀνθρώποι βιοτῶνοισι, φύσιν καὶ τὰ σώ-
 ματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατεροῦντες; ἔτε γὰρ βοὸς
 ἀέχων σῶμα, ἀνθρώπου δ' ἠγνώμην, ἠδὲ καὶ
 ἀνθρώπου τῆν ἀβύλετον. ἔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἀ-
 φρονα δ' ἔσται, πλείον ἔσται ἔχει. σὺ δ' ἀμφο-
 τέρων τῶν πλείον ἀξίων τετυχηκώς, οἷον οἷον
 οὐ θεοῖς ἐπιμελεσθῆσαι; ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι,
 νομίζεις αὐτοῖς οὐ φρονιτίζῃ; ὅταν πέμπωσιν, ὡς
 πορφυλάτειαται πέμπῃν αὐτοῖς, συμβέβηκε, ὅτι γὰρ
 ποιῆν καὶ μὴ ποιῆν. ὅταν δ' ἀδελφοῖς ἔφη, πυν-
 θανομένους τι διὰ μαντικῆς φερόσιν, οὐ καὶ
 σοὶ δοκεῖ φερόσιν αὐτοῖς; ὅταν δ' ὅταν τοῖς ἔλλησι
 τέρατα πέμπωσιν πορφυλάτειαται, ὅταν
 πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σε ἔξαιρου-
 ντες οὐ ἀμελεία κατὰ τῆνται; οἷον δ' ἀνθρώποις
 θεοῖς τοῖς ἀνθρώποις δοξάν ἐμφύσασθαι, ὡς ἰκα-
 νοί-εἰσιν ἄν καὶ κακῶς ποιῆν, εἰ μὴ διωατοῖ ἢ-
 σαι; καὶ ἀνθρώποις ἔξαιρωμένους τὸν πτόν-
 τῶν χρόνον ὅσδε ποτ' ἀνθρώποις; οὐχ ὅσδε,
 ὅτι τὰ πολυχρόνιωτάτα καὶ σοφώτατα τῶν ἀν-
 θρώπων, πόλις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατα ἔσται, καὶ
 αἱ φερόμενα ἠλικία, θεῶν ἐπιμελεσθῆσαι;

A vt incedere possint: homini vero etiā ma-
 nus addiderunt, quæ plurima perficiunt,
 ob quæ ceteris illis beatiore sumus. Lin-
 guam vero quum animalia cūcta habeāt,
 solam humanam eiusmodi condiderunt;
 vt ore alias alibi contacto, vocem quasi ar-
 ticulet, omniaque significet, quæcumque
 significare nobis inter nos libeat. Iam
 quod rei veneræ voluptates animalibus
 ceteris ita dederint, vt certū anni tempus
 eis præscriperint, quum nobis ad senectu-
 tem vsque has continuo suppeditent, qua-
 le quiddam est? Neq; tamen satis hoc deo
 fuit, vt corporis curam haberet: sed, quod
 maximum est, etiam præstantissimum ani-
 mum hominis naturæ dedit. Nam cuius
 alterius animalis animus deprehendit pri-
 mum de diis, qui hæc amplissima longeq;
 pulcherrima cōstruxerunt, eos esse? Quod
 itē aliud genus, præter homines, deos col-
 lit? Quinam alius animus humanum supe-
 rat in præcauenda fame, siti, frigore, ca-
 loribus: vel in medendo morbis, vel exer-
 cendo robore, vel ampliori doctrina com-
 paranda, vel in eorum memoria retinen-
 da, quæcumq; vel audierit, vel viderit, vel
 didicerit? An enim plane tibi manifestum
 nō est, homines inter animalia cetera qua-
 si deos quosdam viuere, longe ab ipsa na-
 tura tum corpore tum animo ceteris præ-
 stantes? Nec enim si bouis haberet corpus,
 mentem autem hominis; facere, quæ vol-
 uisset, potuisset: nec illa, quæ manus qui-
 dem habent, sed mente carēt, cæteris præ-
 stant. Tu vero quum vtrumque pretij lon-
 ge maximi consequutus sis, non curare te
 deos arbitraris? At quidnam vbi fecerint,
 curam eos habere tui putabis? Quum mi-
 ferint, inquit Aristodemus, quemadmo-
 dum tu dicis eos mittere, consiliarios eo-
 rum, quæ vel agenda, vel non agenda sint.
 Verum vbi quid Atheniensibus, subiecit
 Socrates, per diuinationem consulentibus
 respondent, annon tibi quoq; responderi
 putas? Nō quum ceteris Græcis, quum ho-
 minibus vniuersis portentia mittūt, quibus
 aliquid ante denuntiant? Te scilicet solum
 eximentes, extra curam suam collocant?
 Num arbitraris deos hominibus opinionē
 indituros fuisse, quod & beneficiis, & pœ-
 nis adficere possint, si nō reuera id possent?
 Et homines arbitraris perpetuo deceptos
 horum nihil vquam sensisse? Non vides,
 quod quæ inter res humanas & antiquita-
 tis & sapientiæ principatum tenent, nimi-
 rum vrbes & nationes, diuino cultui sint

δ

quale est

additissimæ; quodque hominum ætates prudentissimæ res diuinas maxime curent?

quam meo more viuere. Age igitur dispi-
 ciamus, quid in mea vita acerbi deprehē-
 deris. An quod necesse sit eos, qui pecuniā
 accipiunt, hoc ipsum prestare, cuius caussa
 mercedem accipiūt; quū mihi mercedem
 nullam accipienti necesse non sit ad eum
 differere, quem nolim? An vilem victū esse
 meum putas, qui minus salubribus vescar,
 ac tu, quæ que minus roboris suppeditent?
 An quod ea comparatu difficiliora putas
 esse, quibus ego vescor, quā quibus tu ve-
 sceris; quod & rariora sint, & maioris pre-
 tij: An ea, quæ tu paras, tibi iucundiora esse
 dicam, quā mihi? Num ignoras, quod qui
 suauissime vescitur, minime indigeat ob-
 sonio? qui summa cū voluptate bibit, mini-
 me potum absentē desiderat? Vestes quidē
 qui commutant, frigoris eas æstusq; caussa
 cōmutare nosti; & calceis pedes muniunt,
 ne propter illa, quæ pedes ledunt, iter face-
 re prohibeātur. Tu vero an vnumquam sen-
 sisti me vel propter frigus magis domi ma-
 nere, vel propter æstū cum aliquo de vmbra
 pugnare, vel propter pedum dolorem
 non pergere, quo velim? An nescis eos, qui
 a natura sunt corporibus maxime imbecil-
 lis præditi, posteaquā se exercuerint, in iis,
 ad quæ se exercuerint, robustissimos quos-
 que, qui exercitationes neglexerint, ita su-
 perare, vt ea facilius ferant? Me vero non
 putas corpus meum exercendo consuefa-
 cere, vt quæcumq; semper acciderint, pa-
 tienter ferat; ideoq; cūcta me facilius per-
 ferre, quam te, qui te non exerces? An vero
 caussam tu aliā veriore esse putas, quod
 gula, somno, lasciuia nō seruiō; quā quod
 his aliā quædam habeo suauiora, quæ non
 solum in necessitate cōstitutum exhilarāt,
 verum etiam hoc ipso, quod cōmodi per-
 petui spem faciāt? Præterea scis eos homi-
 nes, qui nihil prospere sibi successurū exi-
 stimant, non esse lätos: quum illi, qui præ-
 clare sibi vel agriculturam, vel nauicula-
 toriam, vel quid aliud, quo occupati sunt,
 succedere putant, quasi qui rebus vtantur
 prosperis, voluptatem capiant. Tunc vero
 de his omnibus tantum voluptatis percipi
 putas, quātum ex eo, quod aliquis seipsum
 meliorem reddi putat, & amicos meliores
 consequi? quod equidem numquam non
 de me statuo. Iam si vel amici iuuandi sint,
 vel ipsa ciuitas, cuinam plus otij fuerit ad
 ea procuranda? eine, qui vt ego, victitat;
 an qui illo modo, quem tu prædicas? vter
 facilius militiam perferat? Isne, qui nequit
 absque sumtuoso victu viuere, an cui satis
 est id, quod adest? vter citius expugnabitur? isne, qui quod finuētū difficillimum sit, re-

ἢ ζῆν ὡς ἄρ' ἐγώ. ἢ ἡ οὖν ὅτι σκεψάμεθα, τί χα-
 λεπὸν ἦσθεσσι τῶ ἐμοῦ βίου· πότερον, ὅτι τοῖς
 μὲν λαμβάνουσιν ἄργύριον ἀνάγκη ὅτι ἀ-
 πὸρ γὰρ ζῆσθ' ἔστω, ἔφ' ὃ αἰμαδὸν λαμβάνουσιν·
 ἐμοὶ δ' ἢ μὴ λαμβάνοντι ἐκ ἀνάγκης ἀχρεῖα
 ὃ αἰ μὴ βέλωμαι; ἢ τ' διαίτην μὲν φαυλίους,
 ὡς ἦτον μὲν ὑγιανὰ ἐσθίουτος ἐμοῦ ἢ σε, ἢ ἦτον δ'
 ἰσχυρὰ παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα περίστα-
 σις τὰ ἐμὰ διατήματα τ' ὅσων, ἔχει δ' ἀσθενιώ-
 τερά τε καὶ πολυὺς ἕρετρα ἔτι; ἢ ὡς ἡδῶ σοι, ἀ-
 πὸρ ὅρασκυλάκη, ὅπτα, ἢ ἐμοὶ λέγω; ἐκ οἷδ',
 ὅτι ὁ μὲν ἡδῶ ἐσθίων, ἢ κίσα ὄψ' ἔσται ὁ δὲ ἢ-
 δῶ πίνων, ἢ κίσα δ' μὴ παρὸντος ἐπιθυμῆ πο-
 τῆ; τὰ μὲν ἰμάτια οἷδ' ὅτι οἱ μέλαθρομέ-
 νοι, ψύχραι καὶ θάλπος ἐνεκα μέλαθρομένων, καὶ
 ὑποδήματα (αὐτὸν ἔν), ὅπως μὴ ἔχει τὰ λυ-
 πῆντα τοῖς πόδας καλύον) πορθέα. ἢ δ' ἢ ἐν
 πότῃ ἡσθίου ἐμῆ ἢ ἔχει ψύχος μᾶλλον τοῦ ἐνδον
 μύροντα, ἢ ἔχει θάλπος μαχρόμυρον τῶ πᾶσι
 σκιά, ἢ ἔχει δ' ἄρ' ἔστι τῶς πόδας ἐβαδίζοντα,
 ὅπ' αἰ βέλωμαι; ἐκ οἷδ', ὅτι οἱ φύσ' ἀσθενέ-
 σασι τὰ σώματα, μὴ ἐτήσαντες τ' ἰσχυρῶν
 ἀμνησάντων κρείττους τὸ γίγνον) πᾶσι ἀ με-
 λετώσι, καὶ ῥᾶον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμῆ δ' ἄρα ἐκ οἷδ'
 ὃ σώματα αἰεὶ τὰ στυγερὰ χυμύοντα μελετῶντα
 καρτερῶν, πᾶσι ῥᾶον φέρειν σε μὴ μὴ ἐτῶντος;
 τῆ δ' μὴ δουλεύειν γαστρί, μὴ δὲ ὑπῆρα, καὶ λα-
 γνεία, οἷδ' τὴ δὴ ὁ ἀπὸ πᾶσι ἔστι, ἢ δ' ἔπειτα ἐ-
 χῆν τῶν ἡδῶ, ἀ οὐ μόνον ἐν χρεῖα ὄντα ἄ-
 φραγῆ, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὡφθησάν
 αἰεὶ; καὶ μὴ ἔστω ὅτι οἷδ', ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μὴ-
 δὲν δὲ πᾶσι ἐκ ἀφραγῆ) οἱ δ' ἡγεμόνοι
 καλῶς ποροφῶν ἐαυτοῖς ἢ Γεωργίαν, ἢ ναυκλη-
 εῖαν, ἢ ἄλλ' ὅ, πᾶσι αὐτὸν χυμύουσιν ἐργαζόμενοι,
 ὡς δὲ πᾶσι ὄντες ἀφραγῆ) οἷδ' ἐν ἀπὸ πάν-
 των τῶν τῶν τῶν ἡδῶ, ὅσπ' ἀπὸ τῶ
 ἐαυτὸν ἡγεῖσθ' βήτιω γίνεσθ', καὶ φίλους ἀμεί-
 νους κλᾶσθαι; ἐγὼ τίτω δ' αἰσθῶ τᾶν τα νομί-
 ζων. ἐὰν δ' ἡ φίλοις ἢ πόλιν ὡφελῆν δέη, πο-
 τέρω ἢ πλείων χολῆ τῶν ὅτι μελῆσθαι, τὰ
 ὡς ἐγὼ νῦν, ἢ τὰ ὡς σὺ μακαρίζεις, διατῶ-
 μύων; ἐραδῶσι πο) πότερος αἰ ῥᾶον, ὁ μὴ δυ-
 νάμ' αἰδὲ πολυὺς διαίτης ζῆν, ἢ ὃ παρὸν
 ἔχει; ἐκ πολιορκηθείη) πότερος αἰ γὰτ-
 τον, ὅ τ' ἢ χαλεπώτατων δεόμενος [μᾶλλον,
 χαλεπώ-
 τᾶτων ἐ-
 ρῆν π δε-
 όμενος, ἢ
 ο

† Lectio marginis.

* ἢ ὅ τοῖς

* ἢ ὁ ποῖς ῥά τῳ ῥά τῳ ἐντυχεῖν ἄρκυτον
 χροῖον, ἔοικας, ὦ Αντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰο-
 μήναι ἢ Φηὶν καὶ πολυτέλῃαν εἶναι. ἐγὼ δ' ἵνομίζω
 ὅτι μὴ μηδενὸς δέεσθαι θῆον εἶναι, ὅτι ὡς ἐλαχί-
 ρων, ἐπὶ τὰ τῶν θεῶν καὶ ὅτι μὴ θῆον, κερῆσιον, ὅτι
 ὅτι ἐπὶ τὰ τῶν θεῶν, ἐπὶ τὰ τῶν κερῆσιου. πάλ-
 λιν δὲ ποῖε ὁ Αντιφῶν ἀχελυγόν, ὅτι Σωκρά-
 τῆς εἶπεν ὡς Σωκράτης, ἐγὼ τοῖς σὲ μὲν δίκαιον νο-
 μίζω, σοφὸν δ' ἐδέεσθαι ἐν δοκῆς δέ μοι καὶ αὐ-
 τὸς τῆς τοῦ γινώσκον. ἐδέενα γ' οὖν τὴν σωροῦστας
 ἀργύριον πωρῆσαι καὶ τοῖς τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸ οἰ-
 κίαν, ἢ δὴ οὐ τί ὧν κέκτησαι, νομίζων ἀργύριον
 ἀξίον εἶναι, ἐδέει ἀν' μὴ ὅτι πωρῆσαι δίκης, ἀλλ'
 ἐδὲ ἐλατῆρον τὸ ἀξίον λαβῶν. δὴ λθὼν δὴ, ὅτι εἰ καὶ
 τὸ συναίσθησιν ὡς πινὸς ἀξίον εἶναι, καὶ ταύτης ἀν' ἐκ
 ἐλατῆρον τὸ ἀξίον ἀργύριον ἐπωρῆσαι. δίκαιος
 μὲν οὖν ἀν' εἶης, ὅτι οὐκ ἐξαπατᾷς ὅτι πλεο-
 νεξία σοφὸς ὅτι οὐκ ἀν', μηδενὸς γε ἀξία ὅτι
 σάμῃ. ὅτι Σωκράτης πωρῆσαι ταῦτα εἶπεν ὡς
 Αντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομίζεσθαι, τὸ ὄραν καὶ τὸ σο-
 φίαν ὁμοίως μὲν καλὸν, ὁμοίως δ' ἀχρὸν ἀρε-
 πῆσαι εἶναι. τί μὲν γὰρ ὄραν εἶναι μὲν πῶς ἀργυ-
 ρεῖς πωλῆσαι τῶν βιβλίων, πόρνον αὐτὸ ἀποκα-
 λῦσιν. εἶναι δὲ πῶς, ὅτι ἀν' γὰρ τὸ καλὸν ἢ καλὰ θάλα
 ἐρεσθῆν ὄντα, ὅτι τὸν φίλον εἰ αὐτῶν ποιῆται, σὴ φρο-
 να νομίζομεν. καὶ τὸ σοφίαν ὡσαύτως τῶς μὲν
 ἀργύριον τῶν βιβλίων πωλῆσαι, σοφιστῆς,
 ὡς ἀφ' πόρνος, ἀποκαλῦσιν ὅστις ὅτι, ὅτι ἀν' γὰρ
 διφρηθῆντα, διδάσκων ὅτι ἀν' ἐχθρὸν ἀγαθόν, φί-
 λον ποιῆται, τῶτον νομίζομεν, ἀτὰρ καλῶ κα-
 γαθῶ πολίτη φροσῆσαι, ταῦτα ποιῆν. ἐγὼ δ' ἐν
 καὶ αὐτὸς, ὡς Αντιφῶν, ὡς ἀφ' ἀλλῶς πῶς ἢ ἴσως πῶ
 ἀγαθῶ, ἢ κινῆ, ἢ ὄρνιθι ἢ δέ, ἔπειτα καὶ ἐπιμέλλον
 ἢ δόμα φίλοις ἀγαθοῖς καὶ εἰ πῶς ἀγαθόν,
 διδάσκω, καὶ ἀλλῶς σωροῦσθαι, παρ' ὧν ἀν' ἡγῶμαι
 ὡφθῆσθαι πῶς αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν καὶ τοῖς ἡσομα-
 ρῆς τὸ πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὐς ἐκείνοι κατέ-
 λιπον ἐν βιβλίοις γραφῆσαι, ἀν' ἡγῶμαι, κοινῆ
 σοφῶν ποῖς φίλοις διέρχουσι. καὶ αὐτὸ ὄραν μὲν ἀ-
 γαθόν, ὅτι κληροῦσθαι, καὶ μέγα νομίζομεν κέρδους,
 εἶναι ἀλλῶς φίλοι γινώσκον. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦ-
 τα ἀκούοντι ἐδόκεν αὐτὸς ἢ μακάριος εἶναι, καὶ
 τῶς ἀκούοντας ὅτι κληροῦσθαι ἀγῶν. καὶ
 πάλιν ποῖε τῶ Αντιφῶντος ἐργαζομένου αὐ-
 τὸν, πῶς ἀλλοῖς μὲν ἡγεῖται πολιτικῶς ποιῆν,
 καλὸν τε
 καλῶν

A quirit; an qui eorum usu que facillime ob-
 uia sunt, abunde contentus est? Videris,
 Antipho, felicitatem deliciis ac sumtuoso
 adparatu metiri. Ego vero arbitror, nulla
 re indigere, diuinum esse: quam paucissi-
 mis, proximum dei naturæ: ac diuinum
 quidem quod sit, præstantissimum esse:
 quod autem diuino proximum, id etiam a
 præstantissimo proximum esse. Rursus i-
 dem Antipho differens aliquâdo cum So-
 crate: Iustum equidem, ait, esse te iudico,
 mi Socrates, verum ne tantillum quidem
 B sapientem: quod etiam ipse mihi non vi-
 deris ignorare. Nam a nemine mercedem
 exigis eo nomine, quod tecum verferet.
 Atqui si vestem, vel domû, vel aliud quid-
 dam, quod in bonis tuis est, pretio dignum
 esse putares: non dicam gratis, sed ne mi-
 nori quidem accepto pretio, quam quanti
 ea res esset, dares. Itaque patet te, si existi-
 mares vllius esse pretij doctrinam tuam, ex
 dignitate eius pecuniam exacturum. Sis
 ergo sane iustus, quod ob auaritiam nemi-
 nem decipis: nequaquam vero sapiens,
 quum nullius pretij sint ea, quæ nosti. Ad
 ea respodit Socrates: Apud nos, Antipho,
 existimatur eodem modo posse aliquem
 C & forma, & sapientia, vel honeste, vel tur-
 piter vti. Nam quum aliquis formam pe-
 cunia cuius prostituit exoletum, adpellat:
 eum vero, qui quemcumque intellexerit
 rerum honestarum & bonarû amatorem
 esse, amicum sibi adiungit; a modestia non
 alienum ducimus. Itidem qui sapientiam
 pro pecunia cuius prostituunt, sophistas,
 quasi quædam scorta, vocant: quicumque
 vero, illum, quem egregia præditum esse
 D indole animaduertat, quidquid boni scit,
 docet, vt amicum eum faciat; hunc facere
 putamus, quod ciuem honestum ac pro-
 bum decet. Quamobrem & ego, mi Anti-
 pho, perinde atq; alius quispiam vel equo
 bono, vel cane, vel aue delectatur, sic ma-
 iorem ex bonis amicis voluptatem capio;
 eosque si quid habeo boni, doceo, atque a-
 liis commendo, a quibus non nihil eos ha-
 bituros adiuuanti ad virtutē arbitror. Præ-
 terea thesauros prisorum sapietum, quos
 illi litteris mandatos nobis reliquerunt, v-
 na cum amicis reuoluens percurro. Quod
 E si quid in eis boni videmus, id seligimus,
 magnique lucri loco ducimus, amicitia
 nos inter nos coniungi. Hæc ego de So-
 crate quum audirem, & ipsum beatum ef-
 se arbitrabar, & auditores suos ad hone-
 statem deducere. Rursus quum interro-
 garet Socratem Antipho, quo pacto se alios rerum ciuiliū peritos efficere putaret,

καλόν τε
καλῶν

imum sit, re-
* ἢ ὁ ποῖς

quum ipse reipublicæ negotia non adtin-
geret, siquidem ea se posse gerere sciret:
Vtro, inquit, modo reipublicæ negotia ma-
gis tracto, mi Antipho? an si solus id faciã,
an vero si dem operam, vt plurimi ad ea
tractanda sint idonei? Hoc quoque confi-
deremus, an Socrates, dum familiares suos
ab ostentatione reuocabat, ad virtutis stu-
dium impulerit. Sæper enim aiebat, viam
ad gloriam meliorem nullam esse, quam
qua bonus aliquis esset, ac non videri vel-
let. Atque hoc ab se vere dici, sic docebat.
Cogitemus enim, aiebat, si quispiam, quã
tibicen bonus non sit, videri tamen velit;
quid ei faciendum sit. An non imitari bo-
nostibicines debet in iis, quæ extra artem
posita sunt? Ac primum quidem, quum illi
instrumenta pulchra habeant, multosque
pedisequos secum ducant, etiam ipsi hoc
faciendum. Deinde quum multi eos lau-
dent, etiam huic opera danda, vt multos
sui laudatores paret. Verum ne rem ipsam
alicubi adgrediatur, cauendũ erit; ne mox
deprehendatur esse ridiculus homo, ac nõ
modo tibicen malus, sed etiam ostentator.
At vero si sumtus magnos faciat, & vilita-
tem capiat nullam, ac præterea ignominia
notam incurrat, qui non & ærumnose, &
inutiliter, & ridicule viuet? Eodem modo
si quis, quum neutrum sit, vel bonus impe-
rator, vel gubernator videri velit; quid e-
uenturum sit, cogitemus. An non moleste
ipsi accidet, si, quum cupiat videri ad hæc
perficienda idoneus, aliis id persuadere
non possit? Ac si maxime persuaserit, mul-
to miserius est, quod imperitus ad guber-
nãdi, & ad imperatorium munus delectus,
palam eos, quos minime vellet, prope det-
exitio, atque ipse turpiter & fœde ab ince-
pto desistat. Eodem modo non expedire
pronũtiabat, si quis vel opulentus, vel for-
tis, vel robustus esse videretur, qui non es-
set. Nam his aiebat imperari maiora ipso-
rum viribus, quumque præstare illa deinde
non possint, quæ posse videbantur; ve-
niam minime consequi. Impostorem ad-
pellabat, nõ aliquid minorum quasi gen-
tium, neque qui pecuniam, vel supellec-
tilem ab aliquo persuaso accipiens, hac eum
spoliaret: sed longe maximum, qui nullius
homo pretij fefellisset alios, persuasos abs
se, quod idoneus esset ad ciuitatis admini-
strationem. Quæ ita differens, mihi qui-
dem videbatur familiares suos etiam ab ostentatione reuocare.

A αὐτὸς ὃ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, εἴ ποτε ἔτι καὶ
πατέρως δὲ αὐτῶν, ὡς Ἀντιφῶν, μολῶν τὰ πο-
λιτικὰ πράττοιμι; εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι,
ἢ εἴ τι μετὰ ἄλλοις ὡς πλείους ἰσχυροὺς εἶ;
πράττειν αὐτὰ; ὅτι σκεψάμεθα ὅτι, εἰ καὶ ἀλα-
ζονείας ἀποβέπων τὴν σωφροσύνην, ἀρετὴ ἔπι-
μελεσάμεθα πρὸς ἑαυτὸν. ἀεὶ γὰρ ἔλεγχον, ὡς ὅτε
εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπὶ δόδοξία, ἢ δὴ ἡσ αἰ τις ἀ-
γαθὸς ἰε γήμοιτο, καὶ μὴ δοκῆν βέλαιοτο. ὅτι δὲ ἀ-
ληθῆ ἔλεγχον, ὡς εἰδῶσκεν. σὺ γὰρ μάλιστ' ἔτι,
B ἔφη, εἴ τις μὴ ὦν ἀγαθὸς ἀληθῆς, δοκῆν βού-
λοιοτο, τί αὐτῶν ποιητέον εἴη; ἀρ' οὐ τὰ ἔξω τῆ
τέχνης μιμητέον τὴν ἀγαθὸν ἀληθῆς; καὶ
πρῶτον μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι σκόλην τὴν καλὰν κέ-
κτιον, καὶ ἀκατέργαστος πολλὰς ἐπιείκων, καὶ
τῶν αὐτῶν ποιητέον. ἐπιείκων ὅτι ἐκεῖνοι πολ-
λοὶ ἐπαμύνηται, καὶ τῶν πολλῶν ἐπαμύνηται τῶν
σκευαστέον. ἀλλὰ μὴν ἔργον ἰε εὐδαμῆς ληπτέον,
ἢ δὴ εἰς ἐλεγχέσει γήμοιτος ὦν, καὶ ἔμῃον ἀλη-
θῆς κακῆς, ἀλλὰ καὶ ἀδυσχεροῦς ἀγαθῶν. καὶ πῶς
C πολλὰ μὲν δαπνοῦν, μὴ δὲν ὃ ὠφελῆ μῆκος,
πρὸς ὃ τῶν κακῶν ὁδῶν, πῶς ὅτε ἔπι πό-
νος τὴν καὶ ἀρετῆς, καὶ κατὰ γῆρας βιώσεται;
ὡσαύτως εἴ τις βέλαιοτο φρατῆρῶν ἀγαθὸν μὴ
ὦν φαίμεθα, ἢ κυβερνήτης, σὺ γὰρ μὲν τί αὐτῶν
βαίνοι. ἀρ' ὅτε αὐτῶν, εἰ μὲν ἔπι γῆρας τῶν δοκῆν ἰ-
σχυροὺς εἶ; αὐτὰ πράττειν, μὴ δυνάμετο πεί-
θειν. αὐτῶν λυπηρόν; εἰ ὃ πείσθεν, ἐπὶ ἀθλιώτε-
ρον. δὴ γὰρ γὰρ, ὅτι κυβερνῶν ἰε καταστρεφῆς ὁ μὴ
ἔπι σάμμος, ἢ φρατῆρῶν, ἀπολέσθεν αὐτῶν ἢ
D κῆρα βέλαιοτο, καὶ αὐτὸς ἀγροῦς ἰε κακῶς ἀ-
παλλάξθεν. ὡσαύτως ὃ καὶ ὁ πλέσιον, καὶ ὁ ἀν-
δρῶν, καὶ ὁ ἰσχυρῶν τῶν οἰατο δοκῆν, ἀρετῆς τελέος μὴ ὦν,
ἀπέφαινε. πρὸς ἀπείκων γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζων, ^{δοκῆν}
ἢ καὶ δυνάμεν, καὶ μὴ δυναμῆς αὐτὰ ποιῆν, ^{ἔτι}
δοκῶν ἰσχυροὺς εἶ; σὺ γὰρ ὡς ὅτε αὐτῶν
γῆρας. ἀπαλειπῶν δὲ τῶν καλῶν τῶν μικρῶν μὲν, ^{ἢ ἐκάλει}
ἔτι εἴ τις ἀργύριον, ἢ σκόλον τῶν τοῦ πῆτος <sup>ἢ ἔτι μῆ-
κρῶν</sup>
λαβῶν ἀποφροσίν, πολὺ ὃ μέγιστον, ὅστις μη-
δενὸς ἀξίος ὦν ἐξηπατήκεν, πείθων ὡς ἰσχυροὺς
E εἴη τῶν πόλεως ἠγεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν εἰδοῦν καὶ
τῶν ἀγαθῶν ἰε ἀποβέπειν τὴν σωφροσύνην,
τοιαύδε ἀφ' ἀλεγομένης.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΧΕΝΟΡΗΟΝΤΙΣ ΜΕΜΟΡΑΒΙΛΙΥΜ ΛΙΒΕΡ ΣΕCΥΝΔΥΣ.

καρτε-
ρία

ΔΟΚΕΙ δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προσβέπειν τὸς σιωόντας ἀσκήν τ' ἐγχεράτταν πρὸς ὀπιθυμίαν βρωτῶ, καὶ ποτῶ, καὶ λαγνείας, καὶ ὕπνου, καὶ ῥι-

ζῶντος, καὶ θάλασσης, καὶ πόνου. γνοὺς δὲ πῶς τῶν σιωόντων ἀκροατοτέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρεσίππαι, εἰ δέοι σε παιδῶν τῶνδε λαβόντων δύο τῶν νέων, τὸ μὲν ὅπως ἰσχυρὸς ἔσαι ἀρχῆν, τὸν δ' ὅπως μὴ ἀντιποιήσῃ ἀρχῆς, πῶς αὖ ἐκάτερον παιδῶν; βούλῃ σκοπεῖν ἀρχαίμωροι ἀπὸ τ' Ἑσφῆς, ὡς ἀπὸ τῶν σοιχείων; καὶ ὁ Ἀρεσίππος ἔφη, δοκῶ γινώμ μοι ἡ Ἑσφῆ ἀρχὴ εἶναι. ὁ δὲ γὰρ ζῶν γ' αὖ τις, εἰ μὴ βέφοιτο. Ὀκκοῦ δ' μὲν βέλειαται σίτου ἀποθεάται, ὅταν ὦρα ἦκη, ἀμφοτέροις εἰκὸς πρὸς ἀγίγνεαται εἰκὸς γὰρ, ἔφη. ὁ δ' αὖ πρὸς ἀμφοτέρω δ' καλεπερήσθαι μάλλον ἀράττειν, ἢ τῆ γαστρί γρηλίζεαται, πότερον αὖ αὐτῶν ἐπίζημιον; τὸν εἰς τὸ ἀρχῆν, ἔφη, ἢ διὰ παιδῶν ἄλλων, ὅπως μὴ τὰ τ' πόλεως ἀφρακτα γίγηται πρὸς τὴν ἐκείνου ἀρχὴν. Ὀκκοῦ δ' ἔφη, καὶ ὅταν πρὸς βέλωνται, τὸ δυνάεαται διψῶντα δυνέχεαται τὰ αὐτῶ πρὸς ἑτέρον; πόρῳ μὲν οὖν, ἔφη. ὁ δ' ὕπνου εἰχεατῆ εἶναι, ὡς εἰ δυνάεαται καὶ ὄψι κρημνίζεαται, καὶ πρὸς αἰασιζῶναι, καὶ ἀγρυπνήσασθαι εἴ τι δέοι, πότερον αὖ πρὸς ἑτέρον; καὶ τῶτο, ἔφη, τὰ αὐτῶ. τί δὲ, ἔφη, τὸ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, ὡς εἰ μὴ δὴ τὰ καλύεαται πρὸς τῆν εἶπ δέοι; καὶ τῶτο, ἔφη, τὰ αὐτῶ. τί δὲ, τὸ μὴ φλύγην τὸς πόνοις, ἀλλὰ ἐτεροντῶ ἑσπομῶν, πότερον αὖ πρὸς ἑτέρον; καὶ τῶτο, ἔφη, τὰ ἀρχῆν παιδῶν ἄλλων. τί δὲ τὸ μαθεῖν, εἴ τι ὀπιτηδόν ὅτι μέθημα πρὸς τὸ κρεατεῖν τῶν ἀντιπάλων, πότερον αὖ πρὸς ἑτέρον μάλλον ἀρέσοι; πολὺ ἢ δὲ, ἔφη, τὰ ἀρχῆν παιδῶν ἄλλων. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλ-

IDEBATVR etiam mihi familiares suos ad exercendam tolerantiam in cibi, potus, lasciuia, somni adpetitu; itemq; ad tolerantiam frigoris, estus, laboris impellere, quoties huiusmodi diceret. Quippe quum de familiaribus quemdam in his intemperantius se gerere accepisset: Dic mihi, ait, Aristippe, si te duos adulescentes, tibi traditos; instituire oporteat; alterum, vt ad imperandum sit idoneus; alterum vt imperare numquam cupiat: quo pacto vtrumque institues? vis hac de re dispiciamus ita, vt ab educatione, tamquam ab ipsis elementis, ordiamur? Cui Aristippus: Nimirum mihi videtur, ait educationem esse rei principium. Nam ne quidem quis vixerit, si nutriendo non educetur. Ergo consentaneum est, vtrisque accidere, vt vbi tempus adest, cibum sumere velint. Est hoc sane consentaneum, ait Aristippus. Vtrum igitur horum consuefacere possimus, vt potius eligat confectionem rei necessariae atq; vtgentis, quam gratificationem, quae gulae fit? Eum profecto, inquit Aristippus, qui ad imperadum instituitur; ne ipso gerete imperium, negotia ciuitatis haud expediantur. Ergo, subiecit Socrates, etiam quum bibere voler, eidem hoc imponendum, vt sitim perferre possit? Omnino vero, ait. At in somno capiēdo temperantem esse, vt & sero quieti se dare possit, & primo diluculo surgere, & vigilare, si poscat vsus, vtri dabimus? Etiam hoc eidem, ait. Quid vero, inquit, venereis in rebus continentem esse, vt per eas non impediatur, quo minus id agat, quod opus sit? Etiam hoc eidem, inquit. Quid autem? labores non fugere, sed spōte sua perferre, vtri adtribuemus? Hoc itidem illi, ait, qui ad imperandum instituitur. Quid? si qua disciplina sit ad hoc idonea, vt aduersariis superior aliquis euadat, vtri ea magis cōuenit? Multis profecto, ait, modis ei, qui ad gubernationem educatur. Nam neque alia-

Socratis
aduersus
Aristippū
de voluptate
disputatio.

QQ

ΞΕΝΟ-

rum rerum usus vllus est, absque huiusmodi disciplinis. Ergo qui sic institutus est, minus tibi videtur ab aduersariis posse capi, quam animalia cetera: quorum scilicet quaedam a gula inescata, tametsi valde timida sint, nihilominus vescendi cupiditate ad escam ducta capiuntur: aliis per potum insidia struuntur. Prorsus ita est, inquit. Itaque alia prae lasciuia, quorum in numero sunt coturnices ac perdices, ad femellae vocem cupiditate speque rei venereae agitata, & omissa cogitatione de periculis, in casses incidunt. Quum his etiam fuisset adensus: Ergo tibi turpe homini videtur, inquit, si idem accidat ei, quod animalibus longe imprudentissimis? sicut ipsimet adulteri carceres adeunt, quum sciant & periculum ea perpetiendi, quae lex minitatur, adulterium committenti propositum esse, & insidias strui, & captum contumeliis adfici. Tanta quum adultero mala, quum dedecora tanta immineant, multaue sint, quae a rerum venerearum cupiditate liberare possint; nihilominus adulter in pericula praecipit fertur. An non igitur hoc omnino hominis est a malo genio percipi? Ita mihi videtur, ait. Iam quum plurimae sint, maximeque necessariae res sub dio peragendae hominibus, cuius generis sunt res bellicae, agricolatum, alique non paucae; multos interim ad frigora & aestus exercitos non esse, non tibi magna esse videtur desidia? Heic etiam quum adensus esset Aristippus: Ergo tibi videtur, inquit Socrates, exercendus is, qui velit imperare, vt haud difficulter haec quoque toleret? Omnino ait. Ergo si homines horum omnium tolerantes eorum in numerum referemus, qui ad imperandum comparati sunt, nonne illos, qui haec praestare non possunt, ad eorum ordinem referemus, qui de capessendo imperio ne cogitaturi quidem sint? Hoc etiam concessit Aristippus. Quid igitur? quandoquidem vtriusque generis ordinem nosti, iamne aliquando considerasti, vtrum ad ordinem horum merito te ipsum referre possis? Vero, inquit Aristippus. Quippe nequaquam eorum in ordinem me refero, qui imperare volunt. Etenim hominis plane fatui esse mihi videtur, non eo contentum esse, vt sibi ipsi necessaria compareret, quod quidem magnum quiddam est: sed hoc etiam addere, vt aliis praeterea ciuibus ea suppeditet, quibus indigeant. Itidem multis egere, quae cupiat aliquis, & haec tuis aliis πολιταις ων δέονται προείξην, και εαυτα μη πολλα ων βούλεται ελλείπειν.

Αλων εδεν οφελος αυτα τω ποιεταν μαθηματ. Οδκουω ο ουτω πεπαδδω μωρος ητηον αι δοκεις σοι τω τω αιτιπαλων, η τα λοιπα ζωα, διησκεαζ; τετων γδ δηπου τα μη γασρι δελεαζομενα, και μαλα ενια δεσπομωμα, εμφοσ τη επιθυμια τε φαγειν αζομενα πως ο δελεαρ, αλισκεται τω ποτα εινεδρωεται. πανυ μη ου, εφη. Οδκουω και αλλα τω λαγειας, οη οτε ορτυγες και οι φαρδικες, πως τω φηλειας φωνω τη επιθυμια και τη ελπιδι τω αφροδισιον φερομενοι, και ζιζιζαμενοι τα δφνα αναλογιζεσθαι, ποις θηραεις εμπιπτοισ; σμειφην και ταυτα. Οδκουω δοκεις σοι αιχρον ει; αυ δεσποτω ταυτα παρην ποις αφρονεσταισ; τω θηρειων; ωσ αφ οι μοι χοι εισερχονται εις τας ειρκτας, ειδότεσ οτι κινδωοσ τα μοι χεουοιτ αι, λε ο νομοσ απειλησ παρειν, και εινεδρωθιτωσ, και ληφθητα υερεαδιτωσ και τηλικουτων μη επιτημωων τα μοι χεουοιτ κακων λε και αιχρον, οτων δε πολλων τω αφροδισιον τωσ; τωσ; αφροδισιον επιθυμιασ, ελαυνεται ομοσ εις τα επιτημωωα φερεσθαι. αφ οδ ηδη τεπο πορτα πασι καχεσθαι μοι αι τοσ; οστ; εμοι γε δοκεις, εφη. Ο δε ει; μη τας αιχρονσ; τας πλεισασ; φερεσθαι ποις αι δεσποισ; οι υπαι δεσπο. (οη τας τε πολεμικασ; και τας γεωργικασ; και τωσ; αλων ου τας ελαχισασ;) τωσ; δε πολλοισ; αγυμναστωσ; εχην αφροσ; τε ψυχη και πως θαλπη, ου δοκει σοι πολλη αμελεια ει; σμειφην και τεπο. Οδκουω δοκει σοι τον μελλοιτα ερχην ασκειν δεσπο και ταυτα διπετωσ; φερην; πανυ μη ου, εφη. Οδκουω ει τωσ; εχεσταισ; τουτων απημωτων εις τωσ; ερχικουσ; ταπομεν, τωσ; αδιωαταισ; ταυτα ποισ; εις τωσ; μηδ; ταυτοποισα; μεροισ; τε ερχην ταζομεν; σμειφην και τεπο. η ου, οη και τετων εκαστερου τε φυλου τιω ταζιν οιδασ, ηδη ποτ; επεσκεψασ; εις ποτεραν τωσ; ταζεων τουτων σαυτον δικαωσ; αν ταποισ; εγωγ, εφη ο Αρεισσιπωσ; και ουδαμωσ; γε ταπω εμωτον εις τιω τωσ; ερχην βουλομενων ταζιν. και γαρ πανυ μοι δοκει αφρονοσ; αυ δεσποτου ει; ο, μεγαλου εργου ονοσ; τε εαυτα τα δεοντα φρασεσθαι ζην, μη ερχειν τεπο, αλλα πως αναγεσθαι και εαυτα μη πολλα ων βούλεται ελλείπειν.

της ο

De his con-
sule plus.
Theſetum.

republicam cōcludo, sed vbiq; sum ho-
spes. Et Socrates: Sollertis vero, inquit, lu-
ctatoris artificium ostēdis. Nam hospites,
ex quo † Sinnis, & Sciro, & Procrustes in-
terfecti sunt, iniuria nemo amplius adfcit.
At enim qui hoc tempore respublicas pa-
trias administrant, etiam leges ferunt, qui-
bus se lædi vetāt; ac præter illos, qui neces-
sarij vocantur, alios quosdam amicos sibi
comparant, quorum ope vtantur; & vrbes
munitionibus cingūt, & arma parant, qui-
bus se aduersus lædentes tutentur; ac præ-
ter hæc omnia, quosdam alios etiā aliunde
socios sibi quærunt. Nihilominus ab his om-
nibus instructi, lædūtur. Tu vero, quum
horum nihil habeas; ac in viis, vbi plurimi
læduntur, multo iam tempore verferis; &
quancumque in urbem venias, ciuibus om-
nibus inferior sis; adeoque talis, quales
maxime adgrediuntur ij, qui lædere volūt:
nihilominus propterea, quod hospes sis, fu-
turum putas, vt non lædaris? An idcirco fi-
dentes animo, quod ciuitates tibi securi-
tatem præconio publico polliceantur tam
aduentanti, quam discedenti? An quod ta-
lem te seruum esse putas, qui nulli domino
proffit? Nam quis hominem habere domi
velit, qui laborare quidē omnino recuset,
at nihilominus adparatu victuq; sumtuo-
sissimo delectetur? Quin illud etiam consi-
deremus, quo pacto eiusmodi seruos do-
mini tractent. Annon eorū lasciuiam fame
castigant? nō occludendo ea, vnde aliquid
poterant sumere, quo minus furentur, co-
hibent? non vinculis coercent, quo minus
aufugiant? non desidiā verberibus expel-
lunt? aut quo pacto tumet te geris, quando
de seruis aliquē talem esse animaduērtis?
Supplicis, inquit, omnibus adfcio, donec
eum seruire cogam. Verum, mi Socrates,
qui ad regnandi artem instituuntur, quam
tu mihi videris pro beatitate ducere, quid
ab iis differunt, qui necessitate coacti cum
incōmodis conflictantur, siquidē esurient,
sitient, frigeunt, vigilabūt, & alias omnes
ærumnas sponte sua perferent? Nam equi-
dē haud scio, quid discriminis sit, vtrū cutis
eadem volenti, an nolenti flagris cædatur:
vel omnino corpus idem his omnibus vel
volenti, vel nolenti prematur. Etenim quid
tam dē est, si non infania est, vltro, quæ do-
lorē habeat, velle perpeti? Quid ais Aristip-
pe? subiecit Socrates, non tali quodā modo
differre tibi vidētur ea, quæ sponte fiunt, ab
iis, quæ nō sponte, quatenus qui sponte sua
esurit, comedere potest, quum vult, & qui
spōte sitit, bibere potest, idemq; in ceteris:

ἐμμετὸν κατακλείω, ἀλλὰ ξένος πῶμα χορδῆι-
μι. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· τὸ τοιοῦτον ἢ δὴ λέ-
γεις δὴνὸν πάλασμα. τοῖς γὰρ ξένοις, ὅτε ὄ, τῶ
Σίννῃς, καὶ ὁ Σκείρων, καὶ ὁ Προκρέτης ἀπέθανον,
ἐδεῖς ἐπὶ ἀδικίᾳ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολὺ βόλοισι
ἐν τῇ πατρίδι, καὶ νόμοις τίθενται, ἵνα μὴ ἀδικῶν,
καὶ φίλος πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις κατακλείωται ἀ-
λοιοι κτῶνται βοήθοις, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα
(καταβάλλον), καὶ ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται.
τὸς ἀδικουῦσας, καὶ πρὸς τούτοις δὴ τις ἔξωθεν
B συμμάχοις κατακλείωται. καὶ οἱ μὲν πῶμα
ταῦτα κεκτημένοι, ὅμως ἀδικουῦσιν. σὺ δὲ
ὄσῳ μὲν τούτων ἔχων, ἐν τῇ πόλει ὁδοῖς, ἐντα
πληθεῖς ἀδικουῦσιν, πολὺ χρόνον διατεί-
βων, εἰς ὅποιαν δὲ αὐτὴν πόλιν ἀφίκη, τῇ πολιτῶν
πρώτων ἡτῶν ὄντων, καὶ τοῖσδε οἷσι μάλιστα ἔπι-
τίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδικεῖν, ὅμως δια-
C ξένος εἶ) ὄσῳ αὐτὸς ἀδικηθεῖσθαι; ἢ ὄσῳ αὐτὸς
πόλεος σοὶ κηρύττοιεν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν
καὶ ἀπείρη, γὰρ ἄρα; ἢ ὄσῳ καὶ δουλοῦ αὐτὸς ὄσῳ
C οἷσδε εἶ) οἷσδε μὴ δεινὴν δεσποτῆν λίσσεται; τίς γὰρ
αὐτὸν ἐθέλει ἀφαιρεθῆναι ἐκ οἴκου ἔχον, πονεῖν μὲν
μηδὲν ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ
χρῆσθαι; σκέψασθε δὲ τὸ τοιοῦτον, πῶς οἱ δεσπο-
ται τοῖς τοιοῦτοις οἰκέταις χρῆσονται. ἄρα οὐ πῶ
μὲν λαγνείαν αὐτῶν τῶν λιμῶν σωφρονίζουσι
κλέπτειν δὲ κωλύουσιν, ἀποκλείουσιν ὅταν αὐτῶν
λαβῶν ἢ; τὸ δὲ δραπέτευσθαι δεσμοῖς ἀπει-
ροῖσι; πῶς χρῆσται δὲ πληγῆς ἀναγκαῖος
οἷσδε; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν πῶμα
D οἷσδε ὄντων καταμαρτυρήσῃς; καὶ λέξω, ἔφη, πῶσι
κακῶς, ἕως αὐτὸν δουλοῦσθαι ἀναγκάσει. ἀλλὰ γὰρ
ὄσῳ Σώκρατες, οἱ εἰς πῶμα βασιλικῶν τέχνην
παιδοδούλοισι, ἢ δὲ μοι σὺ νομίζεις δι-
δαμονίαν εἶ) τί διαφέρεις τῶν ἄλλων ἀνάγκης
κακῶ παροῦστων, εἴ γε πενήσοις, καὶ διψήσοις, καὶ
ρήσασσι, καὶ ἀρῆσθῃσιν, καὶ τὰλλα πῶμα
μορφήσων ἔχοντες; ἐγὼ μὲν γὰρ ὄσῳ οἷσδε, πῶμα
ἐξέφερέ τὸ αὐτὸ δέρμα ἔχοντα ἢ ἄχοντα μα-
ρτυροῦσθαι, ἢ ὄσῳ αὐτὸ σῶμα πῶσι τοῖς τοιοῦτοις
E ἔχοντα ἢ ἄχοντα πολιορκηθεῖσθαι, ἢ ἄφε-
σθῆναι πρὸς τῶν γέροντι τὰ λυπηρὰ ἕσσο-
μῶν; τί δὲ, ὄσῳ Αἰετίπῳ, ὁ Σωκράτης ἔφη, ὄσῳ
δοκῆσθαι τῶν τοιοῦτων ἐξέφερέ τὰ ἔκαστα τῶν ἀνα-
σίων, ἢ ὄσῳ ἑκὼν πρῶτον, φάσει αὐτὸς ὅποτε βί-
λοιο, καὶ ὄσῳ ἑκὼν διψῶν, πῶσι, καὶ τὰλλα ὄσῳ αὐτῶν
τῶν δὲ

πῶσι πῶσι

τα δ' εἰς ἀνάγκης ταῦτα πάροντι ὅτι ἐξέστιν, ὅποτ' ἀνβέλη, παύεσθαι; ἐπεὶ τὰ ὀμνύοντες ἄλλως (αλαμπυράν, ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι φρονῶν διφραίνε), οἷοί τ' ἀγαθὰ θηράντες, ἐλπίδι τ' ἀγαθῶν ἢ δέως μοχθοῦσι. καὶ τὰ μὲν ταῦτα ἀθλα τῶν πόνων μικροῦ πινος ἀξία ἔστι. τὰς δὲ ποιουῦτας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθρὸς χρωσῶν, ἢ ἵνα διωατοὶ γρόμεινοι, καὶ τοῖς σώμασι, καὶ τῇ ψυχῇ, καὶ τῇ αὐτῶν οἰκονομῶν καλῶς οἰκῶσι, καὶ τοῖς φίλοις δὲ ποιῶσι, καὶ τῇ πατρίδα διεργασῶσι, πῶς ὅτι οἶδα ὡς βέλτερόν τ' ἐστι καὶ ποιεῖν ἢ δέως εἰς τὰ ταῦτα, καὶ ζῆν διφραίνοντες, ἀγαθὰ μὲν ἐαυτῶν, ἐπαγαθὰ μὲν ἑτέροις, καὶ ζῆλον μὲν ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν; ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ῥαδιουργίαι, καὶ ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων, οὐτε σώματι δὲξίαν ἰκθύνειν ἐργάζονται, ὡς φασὶν οἱ γυμνασταί, ἔτε ψυχῇ ἢ πειθήμιον ἀξίολογον ὁδεμίαν ἐμποιοῦσιν αἱ δ' ἀκαθάρτητες ἔργων ἐξικνήσονται ποιῶσιν, ὡς φασὶν οἱ ἀγαθοὶ ἀνδρες. λέγει δὲ περὶ τῆς Ἡσίοδος

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι (ναί) Ρηιδίως· λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' εἰργύη Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ παροπάροισιν ἐθήκασιν
 Ἀθάνατοι, μακρὸς δ' ὅρμος οἶμος ἐπ' αὐτῶν,
 Καὶ βροχὸς δ' ὀρεῶν ἐπὶ τῶν εἰς ἄκρον ἵκηται,

Ρηιδίη δ' ἠπείτα πέλας, χαλεπήσῃ ἔσσα. Ἰδρωτὸς δ' ἐπὶ τῶν ἐπιγυμνασῶν ἐν τῶνδε τῶν πόνων

Παράθ' οἱ θεοὶ Πωλοῦσιν ἡμῖν πρόματα τὰ γαλατὰ θεοί. καὶ ἐν ἄλλῳ δ' ὅπως φησὶν

Μή μοι τὰ μάλα καὶ τὸ μῶεο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχης.

καὶ Προδικὸς δ' ὁ σοφὸς ἐν τῶν συγγραμμάτων τῶν περὶ τῆς Ἡρακλέους, ὁσὸν δὴ καὶ πλείστοις ὅτι δεικνύται, ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὡς πῶς λέγων, ὅσα ἐγὼ μὲν ἠμνησαίμην. φησὶ γὰρ Ἡρακλῆα, ἐπεὶ ἐκ παιδῶν εἰς ἡβῆν ὤρματο, ἐν ἧ ὁ νεοὶ ἢ δὴ ἀνδραγαθῶν γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δὲ ἀρετῆς ὁδὸν βέλονται ὅτι τὸν βίον, εἴτε τὴν δὲ κακίας, ἀξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθεῖσθαι, ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν βράπηται. καὶ φανῶν αὐτῶν δύο γυναικας παροίεσθαι μεγάλας, καὶ

At qui necessitate coactus hæc perfert, non potest, ubi vult, finē eis imponere? Deinde qui sponte perfert ærumnas, bona spe fretus lætatur, quemadmodū qui feras venantur, spe capiundi petlubenter laborat. Atque huiusmodi sane laborum præmia non magni pretij sunt, qui vero in hoc incumbunt, ut amicos bonos parent, vel hostes in potestatem suam redigant, vel probatis corporum animorumque viribus, familiam suam cum dignitate administrant, amicis profint, patriâ beneficiis adficiant: hos num debere ignoras & labores in huiusmodi rebus lubenter subire, & cum lætitia vitam agere, sui primum animi ad probatione fretos, deinde laudatos, felicesque prædicatos ab aliis? Præterea molles viuendi rationes, nulloque negotio paratæ voluptates, neq; corpori bonam, parere constitutionem possunt, uti gymnasiōrū magistri loquuntur, neque indunt animo scientiam ullam, quæ alicuius pretij sit. At vero per tolerantiam exercitâ studia faciunt, ut ad honesta præclaraq; facinora perueniamus, quemadmodum egregij viri prædicant. Ait alicubi & Hesiodus,

Ægmine cum multo facilis se ignauia cuius offert. plana via est, aditus brevis eius ad ades. At virtutis iter sudore Di, obuallarunt. Longa quidem pariter, viaque ardua ducit ad ipsam, Asperitate graues aditus qua fronte recludit Prima: sed leuis est, superato vertice, tandem.

Atque hoc etiam Epicharmus his verbis testatur,

— Laboribus
 Dij cuncta protinus nobis vendunt bona.

Idem alio quoque loco inquit:

— heus ignaue tu,
 Non aucupere mollia, ne dura accidant.

Quin & Prodicus ille sapiens in libro, quæ de Hercule scripsit, & plurimis recitare solet, eadem ratione de virtute pronuntiat: hoc quodam modo, quantum equidem memini, dicens. Herculem ait, postea quæ exacta pueritia pubertatis iniret cursum, in qua iam adulescētēs sui iuris fiunt, ac indicia præbēt, virtutisne via perrecturi sint ad vitam, an vero ignauia, egressum in tranquillum locum ibidem confedisset; ambigentem, ad utram se viam conuerteret. Tum mulieres duas, easque grandifatura, esse visas ad ipsum accedere; qua

At Seneca. 12. p. 251, 34.

Meminit huius loci M. Tullius in lib. de offic. 1. nu. 118.

rum altera esset eleganti ac liberali vultu prædita, cuiusque corpus a natura munditie ornatum esset, oculi verecundia, gestus modestia, veste candida: altera educatione reddita obesa & tenera, sic ornata, colorem quod adtineret, vt candidior ac rubicundior videretur, quam esset: forma procerior visa, quam esset a natura: oculis apertis: veste tali, ex qua venustas maxime pelluceret. Eamdem sapius se contemplatam esse, ac num aliquis ipsam spectaret, considerasse: sæpenumero ad vmbra quoque suam respexisse. Posteaquam ad Herculem venissent propius, incessisse illam, de qua prius diximus, eodem modo: alteram vero, quæ vellet hanc anteuertere, cursu ad Herculem se contulisse, ac verbis his eum compellasse: Video te, mi Hercules, ambigere, quanam via te ad vitam conferas. Quapropter si me tibi amicam adiunxeris, ducam te ad iter iucundissimum ac facillimum: vt eorum, quæ suauia sunt, nihil non gustes, simulque omnis expertem molestiæ vitam exigas. Nam primum tibi neque bella, neque negotia curanda erunt; sed dispicies, quemnam tibi gratum vel cibum, vel potum inuenire possis: quid vel ad spectu, vel auditu, vel odoratu, vel tactu te delectare possit: quibus amoribus fruens, plurimum gaudeas: quo pacto quam mollissime dormias: qui absque labore minimo possis hæc omnia consequi. Quod si aliquando illa defectura, de quibus hæc percipies, suspicio sit: nihil est quod metuas, ne eo te deducam, vt hæc tibi laborando, variisque tum animi tum corporis ærumnis perferendis, paranda sint: sed aliorum laboribus tu frueris, nec ab vlla re abstinebis, de qua capi aliquid lucri possit. Nam equidem iis, qui mea vtuntur consuetudine, potestatem facio, vt vndecumque possint, vtilitatem capiant. Hæc quum audisset Hercules: Quod est, inquit, tibi nomen mulier? Illa vero: Amici mei, ait, felicitatem me adpellant: at qui oderunt obtrectando vocant ignauia. Quum interim altera mulier accessisset: Ego quoque, inquit, ad te venio, mi Hercules, quæ & parentes tuos noui, & quæ tua esset natura, in institutione animaduerti. De quibus equidem in eam spem venio, vt si ea, quæ ad me ducit, via incesseris: egregie tu præclaras & honestas res geras,

Voluptatis ad Herculem oratio.

Oratio Virtutis.

τὴν ἡγήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὺν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα. ἔξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν βράποιο, σφόδρ' αἶ σε τῶν κελῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτιν ἀγαθὸν γινέσθαι, καὶ ἐμὲ

πὺ μὲν ἑτέραν ὄψεσθαι τὴν ἰδεῖν καὶ ἐλθεῖν, φύσιν κεκοσμημένην ὅ μὲν σῶμα κατὰ φύσιν, τὰ δὲ ὄμματα ἀδιδί, ὅ δὲ ἄρμα σωφροσύνη, ἐδιδίτῃ δὲ λελυμένη τὴν δὲ ἑτέραν τετραμνημένη μὲν εἰς πολὺ ἄρμα τε καὶ ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένη ὅ δὲ μὲν χροῖα, ὡς ἐλε λελυμένη τε καὶ ἐρυθροτέρα τὸ ὄπτος δοκεῖν φαίνεσθαι, ὅ δὲ ἄρμα, ὡς ἐλε δοκεῖν ὀρθότεραν τῆς φύσεως εἶναι. τὰ δὲ ὄμματα ἔχον ἀναπεπλημένα, ἐδιδίτῃ ὅ δὲ ἄρμα ἀνὰ μάστιγα ἄρα ἀλάμποι. κατασκευεῖσθαι τὴν δὲ ἀμὰ μαρμα, ἐαυτῶν, ὅπως κερτεῖν δὲ καὶ εἰς ἄλλοις αὐτῶν θεῶν. πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιά ἀποβλέπειν. ὡς δὲ τὴν ἐγγύετο πλησιέστερον τῶν Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρὸς ἀνὴρ ῥητέϊσαι ἰέναι τὸν αὐτὸν ἔσπον τὴν δὲ ἑτέραν, φάσασαι βουλομένην, πρὸς δραμεῖν τῶν Ἡρακλῆος, καὶ εἰπεῖν. ὄρω σε, ὦ Ἡρακλῆος, ἀπορροῦσα ποῖαν ὁδὸν ὅτι τὸν βίον βράπη. εἰ δὲ οὐν ἐμὲ φίλῳ ποιήσης, ὅτι τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν ἑσθαι ἄγευτος ἔσθαι, τῶν δὲ χαλεπῶν ἀπειρος ἀβασίωσι. πρὸς τὸν μὲν γὰρ ἔ πολέμῳ, ὅθεν παραγμάτων φρονιτῆς, δὲ ἀσχετοῦ μῆκος τὴν δὲ εἶση, τί αἶ κε κοσμημένοι ἢ σιτίον, ἢ ποτὸν ἀβασίω, ἢ τί αἶ ἰδῶν, ἢ τί ἀκρύσας τερπνῆς, ἢ τίνων ὀσφραϊνόμῆκος, ἢ ἀσπτόμῆκος ἡδαιίς, τίσι δὲ παιδικῆς ὀμιλῶν μάστιγ' αἶ ἀφροσύνης, καὶ πῶς αἶ μαλακώτατα καθεύδεις, καὶ πῶς αἶ ἀπονώτατα λούτων πόρτων τυγχάνεις. εἰ δὲ ποτε γρήταί τις ὑποψία ἀποβέως, ἀφ' ὧν ἔσαι ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάθῳ ὅτι ὁ πονοῦντα καὶ ἀλαμπροῦντα τῶν σῶματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα περιζέσθαι. ἀλλ' οἷς αἶ οἱ ἄλλοι ἐργάζονται, λούτοις σὺ χρῆσθαι, ὅθεν ἀπεχόμενος, ὅθεν αἶ διωατὸν ἢ τι κερδῆσαι. πῶς γὰρ ὅ φελέσθαι τοῖς ἐμοῖς ἔξουδοσιν ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω, καὶ ὁ Ἡρακλῆος ἀκρύσας ταῦτα ὦ γυνίαι, ἔφη, ὄνομα δὲ σοι τί ἔστιν; ἢ δὲ, οἱ μὲν ἐμοῖ φίλοι, ἔφη, καλοῦσιν με βίδαμονίαν. οἱ δὲ μετρωτῆς με, ὑποκρινόμενοι ὀνομάζουσιν με κακίαν. καὶ ἐν ταῦτα ἢ ἑτέρα γυνὴ πρὸς ἐλθοῦσα εἶπεν. καὶ ἐγὼ ἦκα πρὸς σε, ὦ Ἡρακλῆος, εἰδὺσα καὶ ἐγὼ ἦκα πρὸς σε, ὦ Ἡρακλῆος, εἰδὺσα τῆν παιδείαν καταμαθοῦσα. ἔξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν βράποιο, σφόδρ' αἶ σε τῶν κελῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτιν ἀγαθὸν γινέσθαι, καὶ ἐμὲ

ἐγγύετο πλησιέστερον

διδίτῃ

καὶ ἐμὲ ἐπὶ πολὺ ὀνημοτέραν, καὶ ἐπὶ ἀγα-
 θοῖς ἀγαθωπέτερον φαίνωμαι. οὐκ ἔξαπα-
 τήσω δέ σε παρομοίως ἡδονῆς, ἀλλ' ἢ ὡς οἱ
 θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀλη-
 θείας. τῷ γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐ-
 δὲν αὐτὸ πόνου καὶ βετιμελείας θεοὶ διδάσιν
 ἀνθρώποις· ἀλλ' εἴτε τῶν θεῶν ἴλεως εἶναι σοὶ
 βούλη, θεραπείαν τῶν θεῶν· εἴτε ὑπὸ φί-
 λων ἐγγέλους ἀγαπᾶσαι, τῶν φίλων βίερ-
 γητέον· εἴτε ὑπὸ πῖνος πόλεως βετιθυ-
 μίαις ἡμᾶσαι, τὴν πόλιν ὠφελιτέον· εἴτε
 ὑπὸ τῆς ἐλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπὶ δρετῇ
 θαυμάζεσθαι, τὴν ἐλλάδα πειρατέον δὲ
 ποιῆν· εἴτε τὴν γῆν φέρην σοὶ βούλη καρποῖς
 ἀφθόοις, τὴν γῆν θεραπείαν· εἴτε δὲ πῶ
 βοσκῆματων οἷα δεῖν πλουτίζεσθαι, τῷ βο-
 σκημάτων βετιμελητέον· εἴτε ἀπὸ πολέ-
 μου ὀρμᾶς αὐξέσθαι, καὶ βούλη δυνάσθαι
 τῶν τε φίλων ἐλδοθεσῶν, καὶ τῶν ἐχθρῶν
 χροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτὰς τε
 ὡς δὲ τῷ βετιμελητέον μαθητέον, καὶ ὅ-
 πως αὐτὰς δεῖν χρῆσθαι, ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ
 τὰ σώματα βούλη δυνάσθαι, τῇ γυμνασίᾳ
 ὑποπρετῆν ἐπιτέον δὲ σῶμα, καὶ γυμνασίον
 σὺ πόνους καὶ ἰδρώει. καὶ ἡ κακία ὑπολα-
 βούσα εἶπεν, ὡς φησι Περσίδης· ὀνομασθεὶς ὁ Ἡ-
 ρακλῆς, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπι-
 τὰς ἀφροσύνας ἢ γυμνῆ σοὶ αὐτὴ διηγεί-
 ται; ἐγὼ δὲ ῥαδίαν καὶ βραχείαν ὁδὸν ἐπι-
 τὴν ὑδαμονίαν ἀξῶ σε. καὶ ἡ δρετὴ εἶπεν·
 « ὦ τλήμων, τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχῃς; ἢ τί ἡδὺ οἶ-
 « ἴδα, μηδὲν τούτων ἕνεκα παρὰ τὴν ἐγγέλου-
 « σα; ἢ τίς ὁδὸς τὴν ἡδέων βετιθυμίαν ἀγα-
 « θήρῃς, ἀλλὰ ὡρὴν βετιθυμῆσαι, πρῶτον ἐμ-
 « πύπασαι, ὡρὴν μὲν πεινήν, ἐσθίουσα, πρὶν
 « ἀφ' ἧς καὶ δεῖ διψῆν, πίνουσα. τὴν καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φά-
 « γῃς, ὅσοι ποιοῖς μηχθωμὴν ἵνα δὲ ἡδέως πί-
 « νῃς, οἷοις τε πολυτελῆς ὡρασκιδάξῃ, καὶ
 « τῶν θεῶν χρονα ὡρασκιδάξῃς. ἵνα ὅ κα-
 « θυπνώσης ἡδέως, οὐ μόνον τὰς ερωμασὰς μα-
 « λαχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβα-
 « θρα τῶν κλίνας ὡρασκιδάξῃς. οὐ γὰρ ἀπὸ
 « τῶν ποιῆν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν μηδὲν ἔχῃ ὅ, τι ποιῆς, ὑ-
 « πὸ τῶν βετιθυμῆς. τὰ δὲ ἀφροσύνας ὡρασκιδάξῃ
 « αἰσθητικῆς, πρῶτα μηχθωμὴν, καὶ τὴν γυμνασίαν τοῖς ἀνδράσι χρῶμὴν. οὐτὼ γὰρ παιδῶν τῶν
 « σαι τῶν φίλων, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δὲ ἡμέρας δὲ χρῆσιμώτατον καὶ ἀχρημίζουσα»

Atque ego longe honoratior, bonorumque
 gratia illustrior videar. Neque vero te de-
 cipiam voluptatis proceris, sed ex insti-
 tuto diuino res ipsas vere commemorabo.
 Nam quaecumque bona sunt ac praeclara,
 eorum nihil sine labore ac studio Diuini-
 tibus largiti sunt: omninoque siue De-
 os esse propitios tibi vis, colendi sunt tibi:
 seu ab amicis vis diligi, beneficiis amici
 sunt adficiendi: siue ab vrbe aliqua vis ho-
 norem consequi, necesse est aliquid illi v-
 tilitatis adferas: seu apud vniuersam Grae-
 ciam virtutis nomine vis esse in admirati-
 one, de hac vt bene promerere, conan-
 dum erit: siue terram tibi fructus vberes
 ferre vis, colenda erit: seu a iumentis opes
 tibi quaerendas putas, necesse est iumen-
 torum curam habeas: siue bello res tuas
 amplificare desideras, eamque potestatem
 consequi vis, vt & amicos in libertatem vin-
 dices, & hostes tibi subiicias, nō solum ar-
 tes bellicae tibi ab earum peritis discendae
 sunt, sed etiam percipiendum exercitatio-
 ne, quo pacto fit iis vtendum. Denique si
 etiam corpore vis esse robustus, necesse est
 corpus adsueta facias ad parendum animo,
 perque labores ac sudorem exerceas. Tum
 eius sermonem excipiens ignauia, quem-
 admodum Prodicus ait: Videsne, inquit,
 mi Hercules, quam longam ac difficilem
 viam ad delectationes haec tibi mulier ex-
 ponat? ego vero facili breuique ad beati-
 tatem itinere te ducam. Et virtus: Mife-
 ra, vero tu, ait, quid boni habes? quam de-
 lectationem nosti? quum nihil horum
 causa facere velis? quum iucundorum
 adpetitum non expectes, sed prius et-
 diam, quam adpetas, omnibus replere?
 priusquam esurias, comedis: priusquam
 sitias, bibis: atque vt suauiter comedas,
 obsoniorum structores excogitas: vt sua-
 uiter bibas, magno sumtu vina tibi com-
 paras, ac per aestatem niuis querendae cau-
 sa circumcurritas: vt suauiter somnum
 capias, non stragula tantum mollia, sed et-
 iam lectulos, lectulorumque fulcra paras.
 Non enim propter labores somnum adpe-
 tis, sed quia nihil est tibi quod agas. Vene-
 rem vero prius, quam ea indigeas, omni co-
 natu & arte impellis, & istam feminarum ad
 hoc opera, quam virorum vteris. Sic enim
 amicos tuos instituis, noctu stupris pollu-
 ens; & vtilissima diei parte somno obrues.

atlet Clem. 2. Strom. p. 175, 17.

lectio marginis

Quumque sis immortalis, a diis quidem A
 reiecta es, ab honestis autem hominibus
 probro adficeris. Iam quod omnium au-
 ditu iucundissimum est, tuam ipsius lau-
 dem nullam audis; nec quod spectaculum
 iucundissimum est, spectare potes: Quip-
 pe nullum unquam honestum facinus tuum
 vidisti. Quis vero tibi aliquid dicenti fi-
 dem habeat? Quis rei alicuius egredi quid-
 quam suppeditet? Quis mentis compos tuæ
 fodalitatis cœtu contineri audeat? quum
 tui, si iuvenes sint, corporibus sint debiles;
 prouectiores facti, animis desipiant. Dum
 iuuenilis ætas adest, absque labore nitidi
 victitant; cum labore squallidi, senectam
 ætatem transeunt: anteactorum eos pudet,
 agendorum onus haud sustinet: iucundis
 in iuuentute cursu quasi peragratis, in se-
 nectutem molesta referuat. Ego vero cum
 diis verfor, cum hominibus honestis ver-
 for: nec vllum præclarum facinus, siue di-
 uinum, seu humanum, absque me perpé-
 tratur. Maxime omnium a diis, & homini-
 bus, quibus par est, honoribus adficio; ar-
 tificibus cura laborum socia, fida domo-
 rum custos heris, opitulatrix benigna ser-
 uis, in laboribus pace curandis adiutrix e-
 gregia, constans in negotiis bellicis auxi-
 liatrix, amicitie consors optima. Perceptio
 cibi & potus ut amicis meis delectationem
 adfert, sic elaborati nihil habet. Expectat
 enim, donec adpetant. Idem somnum ca-
 piunt suauiore, quam otiosi; ac neq; ex-
 citatos se moleste ferunt, neq; somni cau-
 sa, quæ agenda necessario sunt, omittunt.
 Iuuenes senum laudibus gaudet, senes iu-
 uenum honoribus delectantur. Idem re-
 rum olim gestarum memoriam iucunde
 repetunt, nec minori cum voluptate præ-
 sentia curant, quum quidem mea causa diis
 accepti sint, amicis cari, magno apud suam
 quisque patriam in pretio. Deniq; quum
 finis a fato præstitutus adest, non inhono-
 rati iacent, obliuioni traditi: sed ita florent,
 ut cum memoria sui posteritatis æternæ lau-
 dibus fruuntur, perpetua sui memoria ce-
 lebrati florent. Huiusmodi, mi Hercules,
 parentum suboles fortium, laboribus ex-
 anclatis; licet ea felicitate potiari, quæ ab
 omnibus tantopere prædicatur. Hoc quo-
 dam modo Prodicus. Herculem a virtute
 institutum fuisse commemorat. Senten-
 tias quidem ipsas multo magis magnificis
 verbis, quam ego nunc fecerim, ornauit.
 Quamobrem, mi Aristippe, te quoque æ-
 quum est hæc cum animo tuo perpenden-
 tem id operam dare, ut etiam futuri vitæ temporis curam aliquam habeas. Ceterum

ἀθάνατος ἔσῃ, ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ
 τῶν ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάσῃ. ἔστι δὲ τῶν πρῶτων ἡ-
 δίσου ἀκέραιος, ἐπαίσις ἑαυτοῦ ἀήκτος εἶ, καὶ
 ἔστι τῶν πρῶτων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος. ὁ δὲ γὰρ
 πῶποτε σαυτὸν ἔργῳ καλὸν τεθέασαι. τίς δὲ αἰ-
 σίλιος ἔσῃ τί πιθεύσῃ; τίς δὲ αἰδέομαι ἢ τίνος
 ἐπαχέσῃ; ἢ τίς αἰεὶ φρονεῖ ἔσθ' ἡ δὲ ἅσθ' ὁλο-
 μήσῃ; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀ-
 δυνάστοι εἰσὶ, φρεσὺς τερεῖς ἢ ἡρόδομοι, τῷ ψυ-
 χῆς ἀνόητοι ἀπόνως μὲν λιπαροὶ εἶναι νεότητος
 βροδομοί, ἔπιπόνως ἢ ἀύχμηροὶ εἶναι γήρας
 φρονεῖν. τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἀειχμώμε-
 νοι, τοῖς δὲ πεπραγμένοις βαρυνόμενοι τὰ μὲν
 ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλε-
 πὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποτέλλουσι. ἐγὼ δὲ σιωῶμι μὲν
 θεοῖς, σιωῶμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον
 δὲ καλὸν ἔτεθον, οὔτε ἀνθρώπινον, χωρὶς ἐμοῦ
 γίγνηται. ἡμῶν μὲν δὲ μάλιστα πρῶτων καὶ τῶν
 θεοῖς, καὶ τῶν ἀνθρώποις, οἷς φρεσὶς καὶ ἀγα-
 πητὴ μὲν σωεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ
 οἰκῶν δεσποταῖς, δὲ μὲν δὲ τῶν ἀγαθῶν οἰκέ-
 ταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπεια τῷ ἐν εἰρήνῃ πόνων,
 βέβαια δὲ τῷ ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀ-
 εἰσὴ δὲ φιλίας κρινώνος. ἐστὶ δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φί-
 λους ἡδέα μὲν καὶ ἀφάργμων σίτων καὶ ποτῶν
 ἀπόλαυσις, ἀνέχον γὰρ, ἕως αἰεὶ ἐπιθυμῶσιν
 αὐτῶν. ὕπνος δὲ αἰεὶ παρῆστι ἡδίων, ἢ τοῖς ἀ-
 μάροισι. καὶ ἔτε ἀπολιπόιτες αὐτὸν ἀφρονεῖ, ἔτε
 εἶναι ἔστιν μετὰ τὰ δέοντα φρονεῖν, καὶ οἱ μὲν
 νέοι τοῖς τῷ φρεσὺς τερεῖν ἐπαίσις χαίρουσιν, οἱ
 δὲ γράτεροι τῷ νέων τιμῆς ἀδύνατον. καὶ ἡδέως
 μὲν τῷ παλαιῶν φρονεῖν μέμνηται, δὲ τῷ τῶν
 παρῆσας ἡδονῆς φρονεῖν, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν
 θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμοι δὲ παρῆ-
 σιν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, ἔτι μὲν
 λήθης ἀπμοί κένται, ἀλλὰ μὲν μνήμης τῷ αἰεὶ
 χρονον ὑμνεῖ μὲν οὐ γὰρ ἴσθι. τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ
 Ἰσκέων ἀγαθῶν Ἡρακλῆς, ἔξεστι διαποιήσαι
 μὲν τῷ μακαριστάτην βίον ἀμολίαν κεκτη-
 ῶσαι. ἔτι πῶς διώκῃ Προδικὸς πῶς ἔσθ' ἀ-
 ρετῆς Ἡρακλῆς παίδουσιν ἐκδόσησε μὲν τοῖς
 τῶν γνώμας ἐπὶ μεγαλοτέροις ῥήμασιν, ἢ ἐ-
 γὼ νῦν. σοὶ δὲ οὐκ ἄξιον, ὦ Αἰετῆρα, τῶν
 εὐθυμου μὲν πρῶτα πρῶτα καὶ τῷ εἰς τὸ μέλ-
 λοντα χρονον τῷ βίου φρονεῖν. ἀμολίαν δὲ
 δὲ ποιεῖ

Dionys. L. p. 59.

Socrati ad Lampro- clem filiū, de ingrati- tudine er- ga patrem.

δὲ πόλε Λαμπρόκληα τὸν παρσβύτατον ἕον
 εἰπὼς πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα· εἰπέ
 μοι, ἔφη, ὦ πάτερ, οἶδά τινας ἀνδράποδες ἀχα-
 εῖτους καλουμένους; καὶ μάλα, ἔφη, ὁ νεανί-
 σκος. καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν οὗτων τί ποιῶντας
 τὸ ὄνομα τῆτο ἀποκαλοῦσιν; ἔγωγ', ἔφη. τῶς
 γὰρ δὲ παθόντας, ὅταν διωκόμενοι χάριν ἀπο-
 δοῦναι, μὴ ἀποδοῦσιν, ἀχάειτους καλοῦσιν.
 ὁκοῦν δοκῶσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκους καὶ αὐτοῖς
 ζῆσαι τῶς ἀχάειτους; ἔμοιγ', ἔφη. ἡδὴ δὲ πο-
 λεῖσκέτω, εἰ ἄρα ὡς τῶν δὲ ἀδίκων ποδίζεσθαι
 τῶς μὲν φίλους, ἀδίκον εἶναι δοκῶν, τῶς δὲ πολε-
 μίους, δίκον εἶναι, καὶ τὸ ἀχάειτον πρὸς μὲν
 τῶς φίλους ἀδίκον ὄντι, πρὸς δὲ τῶς πολεμίους,
 δίκον; καὶ μάλα, ἔφη καὶ δοκῶ μοι, ὅφ' ἂν τις
 δὲ παθὼν, εἴτε φίλου εἴτε πολεμίου, μὴ πει-
 ρᾶται χάριν ἀποδοῦναι, ἀδίκον εἶναι. ὁκοῦν,
 εἴγε οὕτως ἔχει τῆτο, εἰλικρινῆς τις ἂν εἴη ἀδι-
 κία ἢ ἀχάεισία; σιωποῦν. ὁκοῦν ὅσῳ
 αἰ τις μείζων ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδοῦναι χά-
 ριν, τοσούτω ἀδικώτερος αἰ εἴη. σιωπῶν καὶ ἔ-
 το. τίνας οὖν, ἔφη, ὑπὸ τίνων εὐεργετηθῆναι αἰ μεί-
 ζονα βεργετηθῆναι, ἢ παῖδας * ἀπὸ γυ-
 νέων, οἷς οἱ γονεῖς ἐκ μὲν ὁκῶν ὄντων ἐποίησαν
 εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν, καὶ τοσούτων ἀγα-
 θῶν μεταχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀν-
 δράποδαι. ἀδὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκῶ πρὸς ἀ-
 ξία εἶναι, ὡς ἐπεὶ πρῶτος δὲ καλῶς πεῖν αὐτὰ πρῶ-
 των μάλα φέρωμεν. καὶ αἱ πόλεις ἔπι τοῖς
 μεγάλους ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιή-
 κασιν, ὡς ὁκῶ αἰ μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀ-
 δικίαν παύσονται. καὶ μὲν οὐ τῶν γε ἀφροδι-
 σίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τῶς ἀνδράποδους
 ὑπολαμβάνουσι· ἐπεὶ τῆτου γε τῶν ἀπολυ-
 σόντων μεσῆ μὲν αἰ ὁδοί, μετὰ δὲ τὰ οἰκήμα-
 τα. φανεροὶ δὲ ἔσμεν καὶ σκεπόμενοι, ὅσοι οὖν
 ἀνθρώπων βέλτερος ἡμῖν τέκνα γήροιο, αἷς
 σιωπῶντες τεκνοποιούμεθα. καὶ ὁ μὲν αἰήρ
 πῶς τε ἴστω τεκνοποιήσουσιν αὐτὰς ἑφῶς,
 καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι πατρὶ πρὸς τῶν
 σκεπῶν πρῶτα, ὅσα αἰ οἶηται σιωπῶν αὐτοῖς
 πρὸς τὸν βίον, καὶ αὐτὰ ὡς αἰ διώηται πρῶ-
 σα· ἢ ὅ γινῆ ὑποδῆλα μὲν τὸ φέρει δὲ φορ-
 τὴν τῆτο, βαρυνόμεν τὴν καὶ κινδυνώου-
 σα πρὸς τὸν βίον, καὶ μεταδιδόσα τὸ φέρει, ἢ
 καὶ αὐτὴ φέρεται, καὶ σὺ πολλῶν πόνων διενέγκασα καὶ τεκῶσα, φέρεται καὶ ὅτι μελείται,

A quum animadvertisset aliquando Lam-
 proclum filiū suum, natu maximum, matri
 suæ succensere: Dic mihi ait, mi fili, nosti-
 ne quosdam homines, qui adpellantur in-
 grati? Omnino, inquit adolescens. Anim-
 advertisti ergo, quid illi faciāt, quibus hoc
 nomen tribuunt? Vero, ait. Nam illos in-
 gratos vocāt, qui adfecti beneficii, quum
 referre gratiam possint, non referunt. Er-
 go tibi videtur ingratos ad iniustorum ho-
 minum numerum referre? Mihi quidem,
 inquit. Verum consideraſtine, inquit, an
 quemadmodū amicos in seruitutem redi-
 gere iniustum esse videtur, hostes autem,
 iustum; sic etiam erga amicos ingratiū ex-
 hibere sese iniustū sit, erga hostes autem,
 iustum? Omnino, inquit, adeoque mihi
 videtur iniustus esse, quicumque vel ab a-
 mico, vel ab hoste, beneficiis adfectus, gra-
 tiam vt referat non enixe dat operam. Er-
 go si res ita se habet, mera scilicet iniuria sit
 ingratitude, necesse est. Illo adſentiente:
 Quanto quis igitur maioribus beneficiis
 acceptis gratiam nō retulerit, tanto erit in-
 iustior. Hoc etiam quum fatererur: Quos
 autem, ait, a quibus reperire possimus ma-
 ioribus adfectos beneficiis, quam liberos
 a parentibus? Quibus quum antea non es-
 sent, parentes existendi causa fuerunt, at-
 que tot præclaras vt res cernerent, tot bo-
 norum participes fierent, quot bona ho-
 minibus dij suppeditant. Quæ sane bona
 vsque adeo maximi facienda ducimus, vt
 omnes inprimis eorum amissionem refu-
 giamus. Ciuitates quoque maximis scele-
 ribus mortem pœnæ loco decreuerunt,
 quod cuius alterius grauioris mali metu
 iniustitiā coercerent, non reperirent. Nec
 vero homines rei veneræ causa liberos
 procreare existimes. Nam ei remedium
 quæ adferant, tum in viis confertim re-
 periuntur, tum in lupanaribus. Præterea
 manifestum est, considerare nos, ex cu-
 iusmodi mulieribus liberos optimos sus-
 cipere possimus, quibuscum congressi li-
 beris operam damus. Ac vir quidem eam,
 quæ in procreatione ipsum adiuvat, nu-
 trit; liberisque nascendis præparat omnia,
 quæcumque ad vitam degendam eis con-
 ductura putat, eaque quam potest plu-
 rima: mulier vero exceptum onus hoc
 gestat cum grauamine, vitæque pericu-
 lo; alimentumque suppeditans, quo ali-
 tur & ipsa, posteaquam magno cum la-
 bore gestauit, ac peperit; tum nutrit,

ὑπο

ὁτι πικρὸν ποιεῖται

Ceterum di...

nullo sane beneficio prius adfecta, tū cura A
 sua complectitur infantē, non adgnoscentem, a quo beneficium accipiat, neque valentem indicare, quibus rebus egeat; sed ipsa quid ei cōducatur, ac gratum esse possit, coniectura colligens, abunde suppeditare nititur, & longo nutrit tempore, ac noctes diesque labores perfert; quam pro his gratiam reportatura sit, ignorans. Neque tantum nutrire sufficit, sed etiā ubi ad discendum aliquid idonei videntur esse liberi, si qua parentes ipsi tenēt ad vitam vtilia, docent: quibus vero docendis alium magis idoneum esse putant, ad hunc eos magno cum sumtu mittunt, omniq; conatu dant operam, vt liberi reddantur, quātum eius fieri potest, optimi. Ad ea subiecit adolescens: Tamen si hęc omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen eius asperitatem perferre possit. Et Socrates: Vtrum existimas, inquit, toleratu esse difficilius, ferane scivitiā, an matris? Equidem, inquit, matris arbitror, quæ sane talis sit. Ergone vniquam vel mordendo, vel recalcitrando telæsit? cuiusmodi a belluis multi perpeffi sunt. At enim profecto, inquit, ea loquitur, quæ quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quā multa, subiecit Socrates, intoleranda te huic negotia tum voce, tum factis, tū interdū, tū noctu, a prima vsq; ætate molestando putas exhibuisse? Quantum doloris adtulisse, quoties ægrotares? At ego illi, ait, neq; dixi, neque feci quidquā, cuius ipsam puderet. Quid autē, inquit Socrates, molestius esse putas, tibine audire, quæ dicit ipsa; an histrionibus quum in tragædiis alter alterum extremis conuiciis profcindit? Enimvero arbitror eos, quia non existimant vel illum, qui redarguit, lædēdi causa redarguere, vel minantē damni alicuius inferendi causa minari, ex quo illa ferre animo. Tu vero, quum plane scias matrem, quæ dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, sed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alij nulli, nihilominus iniquo es in illam animo? An existimas, male tibi matrem velle? Non equidem, inquit, hoc arbitror. Et Socrates: Ergone tu hanc, ait, quæ tui studiofa est, ac ægrotantis curam gerit, quantum maximam potest, vt valetudinem recuperes, ac re necessaria nulla egeas, præterque hęc multa diis bona pro te vouet,

ἔτε παρὰ πειθῆα ἰσθὲν ἀγαθόν, ἔτε γιγνώσκον ὁ βρέφος, ὅφ' οὗτο δὲ πάρα, ἰσθὲν σημεῖον δυνάμειον οὗτο δὲ παρὰ. ἀλλ' αὐτὴ σοχαζομένη τὰ τε συμφέροντα καὶ κεχρησμένα πείθειται ἐκ πληρωῶν, καὶ βρέφει πολὺν χρόνον, καὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ὑπομύουσα πόνον, οὐκ εἶδ' ἕα τίνα τούτων χάριν ἀπολήψεται. καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴν δόξωσιν ἰσθμοὶ εἶ) οἱ παῖδες μαθητῶν π, ἀλλ' ἀν' αὐτοῖς ἔχουσιν οἱ γοῖς ἀγαθὰ παρὰ τὸν Ββίον, διδάσκεισιν· ἀ δὲ δὴ οἴονται ἄλλον ἰσθμῶτερον εἶ) διδάσαι, πέμπουσι παρὰ τὸν δαπμόντες, καὶ ὅτι μελοῦνται, πόνον ποιούωτες, ὅπως οἱ παῖδες τ' αὐτοῖς γήνωνται ὡς αὐτοῖς ἀγαθοὶ γίνονται αὐτοῖς δὴ. ἀλλὰ τοι εἶ τούτων πόνον πεποιήκε, καὶ ἄλλα τούτων πολλαπλάσια, ἰσθὲν αὐτὸ δυνάμειον αὐτῆς ἀνασχεῖται τὴν χαλεπότητα. καὶ ὁ Σωκράτης· ποτέρα δὲ οἴει, ἔφη, θεοῦ ἀρεῖότης (α. δις φορῶτερον εἶ), ἢ μητρὸς; ἐγὼ μὲν οἴμαι, ἔφη, τῆς μητρὸς τῆς γε τῆς αὐτῆς. ἦ δὲ πώποτε οὐκ ἔδωκεν κακὸν τι σοὶ ἔδωκεν, ἢ λακτίσαι (α. οἴα ὑπὸ θεῶν ἦ δὲ πολλοὶ ἔπαθον. ἀλλὰ νῆ δὲ α, ἔφη, λέγει ἀ οὐκ αὐτοῖς ὅτι τὰ βίβια πόνον βούλοιο ἀνασχεῖται. σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει τούτῃ δὲ ἀνεκτα καὶ τῆ φωνῆ καὶ τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου δὲ ἀνασχεῖται καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς παρὰ γὰρ αὐτῆς ὅσα δὲ λυπητῶν κάμων; ἀλλ' ἰσθὲν πώποτε αὐτῶν, ἔφη, οὐτ' εἶπα, οὐτ' ἐποίησα ἰσθὲν, ἐφ' ᾧ ἠγαθή. τί δὲ οἴει, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναι σοὶ ἀνασχεῖται αὐτῆ λέγει, ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ἔφη, εἰ τῆς βαρυδίας ἀλλήλοισι τὰ ἔργα λέγουσιν; ἀλλ' οἴμαι, ὅτι οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὐτε τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχον, ἵνα ζημιώσῃ, οὐτε τὸν ἀπειλοῦντα ἀπειλῶν, ἵνα κακὸν τι ποιήσῃ, βλάβος φέροισι. σὺ δὲ τ' εἶδως, ὅ, τι λέγει σοὶ ἡ μήτηρ, οὐ μόνον ἰσθὲν κακὸν νοοῦσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοὶ ἀγαθὰ εἶ), ὅσα ἰσθὲν ἄλλω, χαλεπώτερος; ἢ νομίζεις κακόνου τὴν μητέρα σοὶ εἶ); οὐ δὴ τα, ἔφη, τὸ γὰρ οὐκ οἴομαι. καὶ ὁ Σωκράτης· οὐκοῦν, ἔφη, αὐτῶν, ἔφωκεν τέ σοι οὐκ ἔστιν, καὶ ὅτι μελοῦνται ὡς μάλιτα δυνάμειον κάμωντος, ὅπως ὑγαίης τε, καὶ ὅπως τῶν ὅτι τῆ δειῶν μηδενὸς ἰσθὲν ἔση, καὶ παρὰ τούτοις, πολλὰ τοῖς θεοῖς ἀνασχεῖται ἀγαθὰ ὑπὸ σοῦ, καὶ ὅτι

νοκτι

αὐτοῖς ἀγαθοὶ γίνονται αὐτοῖς δὴ.

εἰ εἶδως ὅτι λέγει

καὶ δὴ χάρις ἀποδιδόντας, χαλεπὴν εἶ) φησ; ἔγω μὲν οἶμαι, εἰ τοιαύτω μὴ δυνάσασθαι φέρην μητέρα, ταχὺ γὰρ σε εὐδυνάσασθαι φέρην. εἰπέ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον πινὰ οἶς δὴν τερα- πεύειν; ἢ παρεσθιάσασθαι μηδενὶ ἀνδρῶπων περιεσθιάσασθαι φέρην, μηδὲ ἔπειτα, μήτε πεί- θεσθαι, μήτε στρατηγῶν, μήτε ἄλλω φέρωντι; ναὶ μάθ' ἔγωγε, ἔφη. ὁκοῦν, ἔφη ὁ Σωκρά- τής, καὶ τὰ γείτονα τ' βλάψῃ σὺ φέρην, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐλάτῃ, ὅταν τέτου δέη, καὶ ἀγαθὸν τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ, καὶ αἰσθησόμενος τύ- χης, βίονικῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; ἔγωγ', ἔφη, τί ὅ; σιωποῦντες, ἢ συμπλοῦν, ἢ εἴτε ἀνδρῶν ἐν- τυλῆαντες, ὅσδεν αἰ σοι ἀφ' ἑσέως φίλον ἢ ἑ- ρηρὸν ἡμέτερον, ἢ καὶ τὸ πρῶτον τέτων βίονικῶς οἶς δὴν ἔπιμελεσθαι; ἔγωγ', ἔφη, εἴτα τέτων μὲν ἔπιμελεσθαι παρεσθιάσασθαι, τ' ὅ μητέρα τ' ἡδύτων μάλιστα σε φιλοῦσαν ὁκοῦν οἶς δὴν τε- ραπεύειν; ὁκοῦν οἶδα, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀρεστίας ὁδομίας ἔπιμελεσθαι, ὅσδε δικά- ζει, ἀλλὰ περὶ τὰς δὲ πεπονητάς χάριν ὁκοῦν ἀποδιδόντας; εἰ δέ τις γένεας μὴ τερα- πεύειν, τέτω δίκῃν τε ἔπιτιθησι, καὶ ἀποδοκι- μάζουσα ὁκοῦν εἰ φέρην τέτων, ὡς οὔτε ἀντὶ ἱερῶν δ' ἑσέως θυόμνα ὑπὲρ τὸ πόλεως τέ- του θυόντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐ- δὲν ἀντὶ τέτου περὶ ἀρεστίας; καὶ νῦν δὲ εἰ τις τ' γένεων τελευτησάντων τοῖς τάφοις μὴ χρ- στή, καὶ τέτω ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν φέρωντων δοκιμασίαις. σὺ οἶω, ὦ παῖ, αἰ σω- φρονῆς, τέτων μὲν θεοῖς παρατήρησι σιγῆν ἡμο- νίας σοι εἶ), εἴτε παρημέληκας τῆς μηδὲς, μή σε καὶ οὔτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶ), ὁκοῦν ἐθέλωσιν δὲ ποιῆν τέτων ὅ ἀνδρῶπων φυλάξει, μή σε ἀσθόμενοι τ' γένεων ἀμελοῦντα πῶν- τες ἀπιδάσωσιν, εἴτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀνα- φαιῆς. εἰ γὰρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τέτων γέ- νης ἀχάριστον εἶ), ὁδομίας αἰ νομίσαντες, δὲ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψασθαι. Χαίρε φάσιντα δέ ποτε καὶ Χαίρε κρατὶν ἀδελφῶ μὲν ὄντε ἀλλήλων, εἰ αὐτὰ δὲ γωεῖμεν, ἀσθόμενος ἀφ' ἑσέως μὲν, ἰδὼν τὸν Χαίρε κρατὶν. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαίρε κρατὶν, οὐ δὴ πῶν καὶ σὺ εἰ τῶν τοιούτων ἀνδρῶπων, οἱ χρησιμότερον νομί- ζοισι χεῖματα, τῆ ἀδελφοῦ, καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἀφ' ἑσέως ὄντων, τῶν δὲ, φρονίμου καὶ τῶν μὲν, βοηθείας δεομένων, τῶν δὲ, βοηθῆν δεομένων;

Ac vota reddit, favam esse dicis? Equidem ita statuo, si matrem eiusmodi ferre non possis, non posse te quæ bona sunt, ferre. Dic autem mihi, utrum tibi alium quempiam colendum putas, an ita comparatus es, ut nemini hominū placere cupias, neminem sequi, nemini parere, siue sit imperator, siue magistratus alius? Cupio profecto, inquit. Ergo subiecit Socrates, etiam vicino placere vis, ut ignem accendat tibi, quum opus erit, teq; aliqua in re bona iuuet, ac si quid aduersi accidat, e propinquo tibi beneuole succurrat? Velim equidem, ait. Quid autem? nihil interesse putas, comitem itineris, aut nauigationis, aut alium quemdam, in quem incidaris, amicum an hostem habeas, vel potius habendam putas rationem eius etiam beneuolentia, quæ ab his proficitur? Sane puto, inquit. Ergo sic comparatus es, ut horum tibi rationem habendam putes; matrem vero, quæ te plus omnibus hisce diligit, colendam tibi non existimas? An ignoras etiam ciuitatem alterius quidē nullius ingratitude habere rationem, nec in eam actionē dare, sed susq; deque ferre, si beneficiis adfecti gratiam non referant: at si quis parentes non colat, eum vero pœna multare, reiecitumque magistratus obire non pati, ac si neq; res sacræ pro republica religiose fieri queant hoc homine sacrificante, neque quidquam aliud ab eo perfici recte iusteq; possit? Etiam hoc profecto, si quis parentum mortuorum sepulcra non ornet, res publica magistratum in examinibus inquirat. Ergo tu, mi fili, si sapias, deos ipsos deprecaberis, ut ignoscant tibi, siquidem erga matrem negligens fuisti, ne te illi & ingratum esse existiment, & benefacere tibi nolint: & cauebis ad homines, ne hi te nullam animaduertentes parentū rationem habere, sic ignominia notet, ut amicos habere te nullos in posterum pareat. Nam si te suspicabuntur erga parentes ingratum esse, nemo existimaturus est se pro beneficiis tibi præstitis gratiam reportaturum. Cæterum animaduertens aliquando Socrates Chærephontem & Chærecretem fratres, familiares suos, inter se dissidere, Equamprimum Chærecretem vidisset: Dic mihi mi Chærecrates, ait, num & tu ex eorum es hominum numero, qui vtiliorem esse pecuniam putant, quā fratrem; quamquā illa mente careat, hic prudentia sit præditus: illa ope indigeat, hic opitulari possit;

βελήση

ἢ ἀδελ- φόν;

Socrati de amore fratris sermo disputatio.

denique pecuniæ multæ sint, frater autem vnus? Mirum hoc quoq; posse quem fratres suos sibi detrimento esse putare propterea, quod non etiã fratrum facultates possideat; at ciues sibi detrimento non esse arbitrari, quod ciuium bona non habeat: sed posse homines hac in parte ratiocinari, quod longe præster, vt aliquis cum multis habitans secure, quæ sufficiant, habeat; quam si solus ciuium facultatibus fruens, magno eas cum periculo possideat; in fratribus id ipsum ignorare. Ac seruos quidẽ emunt, qui possunt, vt laborum socios habeant: amicos parãt, quod opitulaturibus egeant: fratres autem negligunt, quasi ex ciuibus amici fieri possint, ex fratribus nõ possint. Atqui multum ad amicitiam momenti adfert, ex iisdem natum esse, multum communis educatio. Nam & feris quoddam eorum, quæ vna cum ipsis nutrita sunt, desiderium innascitur. Præterea ceteri quoq; homines honore maiori adficiunt illos, qui fratres habent; quam eos, qui a fratribus destituuntur, ac minus illos adgrediuntur. Tum Chærecrates: Enimvero mi Socrates, ait, si non magnum sit dissidium, fortasse ferendus sit frater, neq; ob exiguas causas fugiendus. Quippe fratrem, si talis sit, qualem esse conuenit, in bonis rebus pono; quemadmodũ tu quoque dicis. At vero si plane desit officio, quiduis aliud potius, quam frater: quamobrem quis ea, quæ fieri nequeunt, conetur? Et Socrates: Vtrum vero mi Chærecrates, inquit, nemini Chærephon placere potest, sicut & tibi non placet; an sunt nonnulli, quibus egregie placeat? Hac ipsa de causa mi Socrates, ait, æquum est illum mihi esse odio, quod aliis quidem placere possit, mihi vero vbi cumque adest, verbis ac factis detrimento potius, quam commodo sit. Ergone, ait Socrates, perinde atque equus homini imperito, qui vti eo conetur, damno est; sic & frater, quum quis eo vult vti, qui nesciat, est detrimento? Quonam modo erga fratrem, inquit Chærecrates, recte me gerere non norim, quum & verbis & facto benignus in alium esse possim, qui verbis itidẽ ac facto benignus erga me est? Contra vero tantum abest, vt in eum, qui & verbis & facto mihi molestiam vt exhibeat, dat operam, benigne me gerere verbo factoue possim: vt id ne quidẽ in animũ inducturus sim. Et Socrates: Mira vero narraş, inquit, mi Chærecrates, te, si canem ouiuũ habeas idoneũ custodiã,

κὺ παρὲς τοῦτοίς, τῶν μὲν, πλεόνων ἕωαρχόντων, τῶ δὲ, ἐνός; θαυμαστὸν ὅτι καὶ τῆτο, εἴ τις τὸς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαι ἠγείται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τὸς ὅ πολίταις ἔχῃ ἠγείται ζημίαι, ὅτι ἔχῃ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχῃ. ἀλλ' οὐ ταῦτα μὲν ἴδιώτα λογίζεσθαι, ὅτι διώκονται κρητῶν οὐ πολλοῖς οἰκιστοῖς, ἀσφδελῶς δὲ κρητῶν ἔχῃ, ἢ μόνον διατρώμενοι τὰ τῶν πολιτῶν ἔπι κινδύως πύτα κέκτησθαι. ὅτι ὅ τῶν ἀδελφῶν ὁ αὐτὸ τῆτο ἀγνοοῦσι. καὶ οἰκέτας μὲν οἱ διώμενοι ὠνοῦνται, ἵνα σωεργούς ἔχῃσι, καὶ φίλοις κτηνται, ὡς βοηθῶν θεομένων. τῶ δὲ ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὡς ἄρ' ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένων φίλοις, δὲ ἀδελφῶν δὲ ἔπι γιγνομένων. καὶ μὲν παρὲς φίλια μέγα μὲν ἕωαρχῆ ὁ ἐκ τῶ αὐτῶ φιλίας, μέγα ὅ ὁμοῦ βαφίωται. ἐπεὶ καὶ ποῖς θείοις πόθος πῖς εἰγίγνεται τῶ σωτῶρων. παρὲς δὲ τοῦτοίς, καὶ οἱ ἄλλοι αἰδεσσοῖ τιμῶσι τε μάλλον τὸς σωαδελφοὺς ὅτας τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἠπῶν τῶ τοῖς ἔπι πῆνται. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν. ἀλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκράτες, μὴ μέγα εἶη ὁ ἀφ' ἄφορον, ἴσως αἰ δεοὶ φέρῃ τὸν ἀδελφόν, καὶ μὴ μικρῶν ἐνεκα φάσῃ. ἀγαθὸν γὰρ, ὡς ἄρ' καὶ σὺ λέγῃς, ἀδελφὸς ὢν οἷ δὲ. ὅποτε μὲν τοῖς πύτοις ἐνδεοὶ, καὶ πύτῳ ὁ ἐναπῶτατον εἶη, τί αἰ πῖς ἔπι χερίη τοῖς ἀδιώτοις; καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν. πότρεα δὲ, ὦ Χαιρεκράτες, ὁ δὲ ἐνὶ ζῆσσαι διώτῳ Χαιρεφῶν, ὡς ἄρ' ὁ δὲ σοὶ, ἢ ἐστὶν οἷς καὶ πύτῳ ἀρέσκη; ἀφ' ἄ τῆτο γὰρ τοῖς, εἶπεν, ὦ Σώκράτες, ἀξιόν ἐστὶν ἐμὲ μισθῆν αὐτὸν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκη διώταται, ἐμοὶ δὲ, ὅπου αἰ παρῆ, πύτῳ χροὺ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία μάλλον, ἢ ὠφέλεια ἐστὶν. ἀρ' οὐ, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὡς ἄρ' ἴππος τῶ ἀνεπίσημον μὲν, εἰ χερίη τῶ χερίη τῶ ζημία ἐστὶν, ἔτω καὶ ἀδελφὸς, ὅτῳ πῖς αὐτῶ μὴ ἔπι σάμνος εἰ χερίη χερίησθαι, ζημία ἐστὶ; πῶς δὲ δὲ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπίσημον εἶλω ἀδελφῶ χερίησθαι, ἔπι σάμνος γε καὶ δὲ λέγῃ τῶ δὲ λέγῃτα, καὶ δὲ ποιῆν τῶ ποιῆντα; τῶ μὲν τοῖς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πύτῳ μόνον ἐμὲ αἰαῖν, ἐκ αἰ διωαίμῳ ἔτ' δὲ λέγῃν ἔτ' δὲ ποιῆν, ἀλλ' ὁ δὲ πύτῳσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν. θαυμαστὰ γε λέγῃς ὦ Χαιρεκράτης, τῶ εἰ κῶσιν κῶσιν μὲν, εἰ σοὶ ἢ ἔπι τῶσθαι πῖς ἔπι τῆσθαι, μὲν σοὶ καὶ τὸς

ἐχάλεπαμεν, ἀμελήσας ἀν' ἑοργίζεσθαι ἔπει-
 ρῶ δὲ ποιήσας παραύνην αὐτὸν τ' δὲ ἀδελφὸν
 φησὶ μὲν μέγα ἀγαθὸν εἶναι, ὅτι αὐτὸς σε οἶ-
 δει, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὐποιεῖν καὶ εὐλέγειν,
 ἔκ' ὅτι χαρῆς μηχαμᾶσθαι, ὅπως σοι ὡς βέλτι-
 σος ἦ; καὶ ὁ Χαρεκράτης, δέδωκεν, ἔφη, ὦ Σώ-
 κρατες, μὴ ἐκ' ἐγὼ ἐγὼ ἴσαστύ σοφία, ὡς
 Χαρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἐμὲ οἶδ' ἔχει καὶ μὴ
 ἴσαστύ γε ποικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσαστύ
 χαμῶν δ' ἐπ' αὐτὸν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχαμᾶσθαι. **B**
 οἷς δὲ καὶ σὺ ὅτι σάσαι αὐτὸς, οἷμα ἀν' αὐτὸν ἀ-
 λόντα πρὸς πολλοὺς ποιῆσαι σε τ' ὅτι ἀφ' ἁ-
 νού, ἔφη, λέγων εἴ τι ἠδθησάμε φίλῳ ὅτι
 σάσαι, ὅ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτὸν; λέγει
 δὴ μοι, ἔφη, εἴ τινα τῶν γνησίμων βούλοιο
 κατεργάσασθαι, ὅποτε θυοί, καλεῖν σε ὅτι δ' ἔ-
 πνον, τί αὐ ποιῆς; δὴ λὸν ὅτι κατάρχοιμι αὐ-
 τὸ αὐτὸς, ὅτε θυοί, καλεῖν ἐκείνου. εἰ δὲ
 βούλοιο τῶν φίλων πινὰ πρὸς βέβαια, ὅ-
 ποτε ἀποδημοίης, ὅτι μελεῖσθαι τῶν σῶν, τί **C**
 αὐ ποιῆς; δηλονότι πρὸς τέρους αὐτὸν εἰς χερσίω
 ὅτι μελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὅποτε ἀποδη-
 μοίη. εἰ δὲ βούλοιο ξείνον ποιῆσαι ἑποδέχε-
 σθαι σαυτὸν, ὅποτε ἔλθοις εἰς τὴν ἐκείνου,
 τί αὐ ποιῆς; δηλονότι καὶ τῶν πρὸς τέρους
 ἑποδέξομαι, αὐτὸν ὅποτε ἔλθοι ἀδύνατε. καὶ
 εἴ γε βούλοιο αὐτὸν πρὸς θυμῶν ἀγα-
 πρῶν μοι ἐφ' ἀήκωμι, δηλονότι καὶ τῶν
 ἐκείνου δέοι αὐτὸν πρὸς ἐκείνῳ ποιῆσαι. πρῶτα
 δεῖ σὺ γε τὰ ἐν ἀφ' ἑσέο φίλῳ ὅτι σά-
 μνος πάλαι ἀπεκρύπτε. ἢ ὅτι, ἔφη, δεῖσαι,
 μὴ ἀγρὸς φαίης, εἰ αὐτὸν πρὸς τ' ἀδελφὸν
 δὲ ποιῆς; καὶ μὴ πλείου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίμα
 ἀξίος εἶναι, ὅς αὐτὸν φθάνη τῶν μὲν πολεμίας κα-
 κῶς ποιῶν, τῶν δὲ φίλοις εὐεργετῶν. εἰ μὲν οὖν
 ἐδόκει μοι Χαρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ
 πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν, ἐκείνον αὐτὸν ἐπ' ἀφ' ἑσέο
 πείθειν πρὸς τέρους εἰς χερσίω τὰ σε φίλον ποιῆ-
 σθαι. νῦν δὲ μοι σὺ δοκεῖς ἡγεμονικώτερος μᾶλλον
 αὐτὸν ἐργάσασθαι τῶν. καὶ ὁ Χαρεκράτης εἶ-
 πεν, ἀτοπα λέγεις ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδα-
 μῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελδύς ἐμὲ νεώτερον
 ὅτι τ' κατ' ἡγεῖσθαι. καὶ τοι τῶν γε πρὸς
 πᾶσιν ἀφ' ἑσέο πᾶσι νομίζεσθαι, τ' πρὸς
 σβύτερον ἡγεῖσθαι πρῶτος καὶ ἔργου καὶ λόγου.

A atque is pastoribus quidem blandiatur, in
 te vero adeuntem sauiat, ommissa iracundia
 malle benefaciendo eniti, vt eum mitiges:
 fratrem vero, quem magnum quoddam
 bonum ais esse, si se gerat, vt decet, non te
 operam dare, vt longe tibi optimum effi-
 cias? praesertim quum declarandae verbis
 & facto benignitatis artem scire te fatear-
 ris. Vereor equidem, ait Charecrates, ne
 tanta fit in me follertia, mi Socrates, vt
 Charephontem erga me talem reddere
 possim, qualem esse oportebat. Atqui, sub-
 iccit Socrates, nihil artificiosi, neque no-
 uui, vt eius caussa excogites, opus est, mea
 quidem sententia. Nam existimo eum illis
 artibus, quas tu non ignoras, allectum abs-
 te, plurimi te facturum. Dic mihi prius, in-
 quit, an me quasdam illecebras nosse sen-
 feris, quas ipsemet scire me ignorauerim?
 Tu vero mihi dicito, inquit Socrates, si
 quem familiarium eo deducere velles, vt
 vbi rem sacram facit, ad cenam te voca-
 ret, quid faceres? Nimirum prior homi-
 nem, ipse rem sacram faciens, inuitarem.
 At si velles amicorum aliquem impelle-
 re, vt te absente peregre, rerum tuarum
 curam gereret, quid faceres? Nimirum
 prior operam darem, vt per ipsius absen-
 tiam res ipsius curarem. Si velles ab ho-
 spite impetrare, vt te exciperet ad se ve-
 nientem, quid faceres? Nimirum hunc
 quoque prior exciperem, venientem A-
 thenas: atque etiam si vellem efficere a-
 lacrem ad ea mihi conficiunda, quorum
 caussa hominem adirem; necesse foret, vt
 ipse prior eum officio tali obstringerem.
 Ergo tu quum omnes illecebras, quibus
 D homines conciliantur, iam dudum noris,
 eas ipsas celabas? An cunctaris, inquit,
 principium facere propterea, ne turpis vi-
 deare, si prior beneficio fratrem adicias?
 Atqui maxima vir laude dignus esse vide-
 tur, qui hostes, laedendo; beneficiis exhi-
 bendis, amicos anteuertit. Quare si mi-
 hi videretur Charephon ad hanc amicitiam
 auspiciandam aptior esse, operam in
 illo persuadendo collocarem, vt prior a-
 micitiam tuam conciliare sibi studeret.
 Nunc tu mihi videris, si rem ordiare, re-
 ctius confecturus. Et Charecrates: Absur-
 da dicis, mi Socrates, inquit, minimeq; tibi
 conuenientia, qui me minorem aetate iu-
 beas initium facere: quum apud omnes
 homines contrarium quiddam in more
 positum sit, nimirum vt aetate prouectior
 in omni dicto factoque principium faciat.

οὐκ αὖ
 φθάνοις,
 φιλικῶν
 ταύ.
 ἡγεῖσθαι

Qui hoc? ait Socrates, an non vbique receptum more est, vt iunior grandiori occurrenti de via cedat, & sedens adfurgat, & lecti mollioris honorem tribuat, & inter colloquendum cedat? Ne cuncteris, inquit, vir optime, sed hominem mitigare tenta, qui quidem celeriter admodum tibi obcediet. Non vides, quam cupidus honoris, quam liberalis sit? Homunciones enim futiles alia ratione nulla facilius allicias, quam aliquid largiendo: virtutis & honesti studiosos, si cum eis amanter agas, maxime tibi reddideris obnoxios. Et Chærecrates: Quid si, ait, me hoc agente nihilo fiat ille melior? Quid aliud periculi fuerit, inquit Socrates, quam vt tu declares, te quidem virum bonum, fratrisq; studiosum esse; illum vero nullius momenti, & indignum beneficio? Sed horum nihil futurum arbitror. Nam existimo ipsum, posteaquã animaduertit se ad certamen hoc abs te prouocari, magna contentione conaturum, vt te verbis ac re ipsa superare beneficentia possit. In hoc quidem tempore sic inter vos adfecti estis, ac si manus ambæ, quas Deus idcirco creauit, vt mutuo se iuuent, hoc omisso, ad impediendum sese inuicem cõuerterent: vel si pedes ambo, qui diuino consilio mutuas ad operas conditi sunt, hoc ipso neglecto, sibi inuicem impedimento essent. An non magna fuerit inciticia, magnaq; infelicitas, iis ad detrimentum vti, quæ ad mutuam vtilitatem facta sunt? At enim fratres duos, mea quidem sententia, condidit deus maiorem ad vtilitatem mutuam, quam manus vtrasque, quam pedes, quam oculos, quam cetera, quæcumque natura voluit in hominibus esse germana. Quippe manus, si eas necesse sit illa simul agere, quæ longiori spatio, quam vnus * orgyæ distent, nequaquam id poterint: pedes, ne ad ea quidem, quæ orgyæ distent inter se spatio, simul accesserint: oculi, qui pertingere quam longissime putantur, ne propiora quidem a fronte simul & a tergo videre possint. Fratres autem si amici sint inter se, tametsi magno diiuncti sint intervallo, nihilominus agere possunt ea, quæ cum vtriusq; sint vtilitate coniuncta. Præterea Socratem aliquando de amicis etiam id differentē audiui, de quo mihi quidē videretur aliquis vtilitatem maximam ad cõciliationem & vsum amicorum percepturus. Nam audire se dicebat ex multis, esse quiddam inter omnia bona præstantissimum, amicum certum ac bonum.

hoc est, spatio extensiorum vtriusque brachiorum, vna cum pectore. Pollux.

Socratis de amicitia dissertationes.

πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης. οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ τῶν ἀχωρήσασιν ἢ νεώτερον παρ᾽ ἑσβυτέρου σιωπῆ χάριν πῶς ταχὺ νομίζεται, ἢ καὶ οὐ καὶ θήμιον καὶ κατὰ ἰσομασίην, καὶ κρίτη μαλακῆ πηήσας, καὶ λόγῳ ἰσοφῆσαι; ὡς ἀγαθὸν, μὴ ὀκνῆ, ἔφη, ἀλλ' εἰ χεῖρ ἢ ἄνδρα καταπραΰνῃ, καὶ πῶς ταχὺ σοὶ ἰσοαχούσεται. οὐχ ὅρασι ὡς φιλοτιμῶς ἔστι καὶ ἐλθῆς; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνδρόπια οὐκ αἰ ἄλλως μάλλον ἔλοις ἢ εἰ διδῶσις τι, τὸς δὲ καλοὺς καγαλοὺς ἀνδρόπιας παροφιλῶς χροῦμος μάλις' αἰ κατεργάσατο. καὶ ὁ Χαρεκράτης εἶπεν' εἰ αἰ δῶ ἔμοδ' αὐτὰ ποιουῶτος, ἔκθνος μὴ δὲν βελτίων γίγνηται; τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνόσας ἔπιδῆσαι, οὐ μὲν χρησῶς τε καὶ φιλάδελφος εἶ, ἔκθνος δὲ φαύλος τε καὶ οὐκ ἀξίος ἀεργεσίας; ἀλλ' ὅσῳ οἶμα τῶτων ἔσεσθαι. νομίζω γὰρ αὐτὸν, ἐπὶ δὲ ἀσθητῆσε παροκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶτον, πῶς φιλονεικήσῃ, ὅπως παρ᾽ ἐκρήται σου λόγῳ καὶ ἔργῳ ἔποιαν. καὶ μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, ἢ ἀφ᾽ ἑσῆ, ὡς παρ᾽ εἰ τῶ χρε, ἀσ ὁ θεὸς ἀγέμεν ἔπι ὁ συλλαμβανῆν ἀλλήλων ἔποίησεν, ἀφελῶν τῶτων βᾶποιλο παρῶς ὁ ἀφελῶν ἀλλήλων ἢ εἰ τῶ πόδε θεία μοίρα πεποιημένῳ παρῶς ὁ σιωεργεῖν ἀλλήλων, ἀμελήσαντε τῶτων ἐμποδίζοιεν ἀλλήλων. οὐκ αἰ πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαμονία τοῖς ἐπ' ἢ ὠφελεία ἀλλήλων πεποιημένοις ἔπι βλάθη χρεῖσας; καὶ μὲν ἀδελφῶ γε, ὡς ἐμοὶ δοκῆ, ὁ θεὸς ἔποίησεν ἔπι μείζονι ὠφελεία ἀλλήλων, ἢ χρεῖ τε, καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμῶ, καὶ τάλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνδρόπιας. χρεῖς μὲν γὰρ, εἰ δεοὶ αὐτῶ τὰ πλέον ὀργῆσας διέχοντα ἄμα ποιῆσαι, οὐκ αἰ δῶ αἰντο' πόδες δὲ οὐδ' αἰ ἔπι τὰ ὀργῆσας διέχοντα ἔλθοιεν ἄμα ὀφθαλμοὶ δὲ, οἱ καὶ δοκῶντες ἔπι πλῆσον ὄξικρεῖσας, οὐδ' αἰ τῶ ἐπὶ ἐγῆυτέρω ὄντων τὰ ἔμπαροθεν ἄμα καὶ τὰ ὄπασεν ἰδῆν δῶ αἰντο. ἀδελφῶ δὲ φίλῳ ὄντε, καὶ πολὺ διεσῶτε παρ᾽ ἑσῆ τῶτων ἄμα καὶ τὰ ἐπ' ὠφελεία ἀλλήλων. ἢ χροσα δὲ ποτε αὐτῶ καὶ παρ᾽ ἐφίλων ἀφελῶν ἢ χροσα, ἔξ ὧν ἔμοιγε ἔδοκῆ μάλις' αἰ τις ὠφελῆσας παρῶς φίλων κτησῆν τε καὶ χρεῖσας. τῶτων μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκῆν, ὡς πῶτων κλημῆ καὶ χρεῖσας αἰ εἴη φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός' ἔπι με-

[Marginal notes in Greek script, partially cut off on the right edge of the page.]

κὺ λαμβάνων μὴ μὴ δὴ δῶναι, μὴ
 λαμβάνων δὲ, τὴ μὴ δίδόναι μισθῶ, οὐ δοκῶσι
 κὺ σοῦ χαλεπὸς φίλος εἶναι; πάλιν, ἔφη, ἐκρυῖ
 ἀφεκτέον καὶ τῶν; ἀφεκτέον μὲν τοι, ἔφη, τί
 γὰρ, ὅστις χρηματίζεσθαι μὲν δυνάται, πολ-
 λῶν ἢ χρημῶν ἐπιθυμῶν, καὶ δὲ τὸ δεξιόμο-
 βολός ἐστι, καὶ λαμβάνων μὲν ἡδέεται, ἀποδιδό-
 ναι δὲ ἔβραλεται; ἐμοὶ μὲν δοκῶν, ἔφη, σοῦ ἐπι-
 ποιητέον ἐκείνῳ εἶναι. τί δὲ, ὅστις ἀφ' ἑ-
 ρωτῶν τὸ χρηματίζεσθαι, μηδὲ πρὸς ἕν ἄλλο
 ἐργῶν ποιεῖται, ἢ ὅπουθεν αὐτὸς κερδαμῶν; ἀφε-
 κτέον καὶ τῶν, ὡς ἐμοὶ δοκῶν. αἰωφελῆς γὰρ αὐ-
 εἶναι τὰ χρωμῶν. τί ἔστι, ὅστις σασιώδης τὸ ἐστίν, καὶ
 θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις ἐργασίαι παρέχῃν;
 φεκτέον ἢ διὰ καὶ τῶν. εἰ δὲ τις τῶν μὲν τῶν
 κακῶν μὴ δὲν ἔχῃ, ἀλλ' ἢ πάχων ἀνέχεται, μη-
 δὲν φροντίζων τῶν αὐτῶν ἐργασίαι; αἰωφελῆς αὐ-
 εἶναι καὶ σοῦ. ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχρ-
 ῆσαι μὲν φίλον ποιεῖσθαι; οἴμαι μὲν ὅς, πάντα-
 τία τῶν, εἴχεσθαι μὲν ἐστὶ τῶν ἀφ' ἑρῶν τῶν σώ-
 ματος ἡδονῶν, βίοντος δὲ, καὶ δεξιόμοβος ὡν
 τυχεῖν, καὶ φιλονεικῶν πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπεσθαι
 ἀποίων τῶν ἐργασίαι ἑαυτῶν, ὡς εἰσιτε-
 λῶν τοῖς χρωμῶν. πῶς ἔτι αὐτὰ δοκιμά-
 σαι μὲν, ὦ Σώκρατες, πρὸς ἑρῶν; τῶν μὲν
 ἀνδρῶν τοιοῦτος, ἔφη, δοκιμάζοντες, οὐ τοῖς λό-
 γοις αὐτῶν τεκμαίρονται, ἀλλ' ὅν αὐτῶν μὲν
 τῶν πρὸς ἀνδρῶν καὶ καλῶς εἰργασμένον,
 τῶν περὶ μὲν καὶ τῶν λοιποῖς ἀποιοῖσθαι. καὶ
 ἀνδρῶν δὲ λέγῃ, ἔφη, ὅς αὐτῶν φίλος ἵσθαι πρὸ-
 σθεν ἀποίων φαίνεται, δὴ λὸν εἶναι καὶ τῶν ὑπέ-
 ρους ἐργασίαισιν. καὶ γὰρ ἵπποισι, ἔφη, ὅν αὐτῶν
 πρὸς ἀνδρῶν καλῶς χρωμῶν, τῶν καὶ δι' ἵπποισι
 οἴμαι καλῶς χρωμῶν. εἶναι, ἔφη, ὅς αὐτῶν ἡμῖν
 ἀξίος φιλίας δοκῶν εἶναι, πῶς χρωμῶν φίλον τῶν
 ποιεῖσθαι; πρὸς μὲν, ἔφη, τὰ πρὸς τῶν θεῶν
 ἐπισκευαστέον, εἰ συμβουλεύουσιν αὐτὸν φίλον
 ποιεῖσθαι. τί οὖν, ἔφη, ὅν αὐτῶν ἡμῖν δοκῶν, καὶ οἱ θεοὶ
 μὴ ἐναντιῶνται, ἔχῃ εἰπεῖν ὅπως σοῦ ἡμε-
 τέος; μὰ δὲ, ἔφη, οὐ κατὰ πόδας, ὡς ἄρ' ὁ λα-
 γῶς οὐδὲ ἀπάτη, ὡς ἄρ' αἰ ὄρνιθες. ὅσδε βία, ἔ-
 ὡς ἄρ' οἱ ἐργασίαι. ἀκοντῶν γὰρ φίλον εἰεῖν ἐρ-
 γῶδες, χαλεπὸν δὲ καὶ δῆσαι τὰ κατέχῃν ὡς
 ἄρ' δούλον. ἐργασίαι γὰρ μάλλον, ἢ φίλοι γί-
 γνονται αὐτὰ πάχοντες. φίλοι δὲ πῶς; ἔφη.

easq; capiens reddere non potest, vel non
 impetrans odio non dantem prosequitur;
 nō tibi videtur hic quoq; grauis amicus ef-
 se? Omnino, inquit. Igitur ab hoc etiam
 abstinendum? Abstinendū scilicet, inquit.
 Quid autē, si quis rem facere potest, mul-
 tasq; pecunias cōcupiscit, ac propterea dif-
 ficilē se in pactis præbet, & accipiēdo de-
 lectatur, recusans quod accepit redderet
 Videtur is mihi, ait, etiā improbius esse illo
 altero. Quid autem, si quis ob rei faciendæ
 cupiditatē nulli alij rei vacet, quam vnde
 lucrum possit capere? Ab hoc quoq; mea
 quidem sententia, est abstinendum. Nam
 inutilis ei fuerit, qui vti eo velit. Quid ve-
 ro, si quis homo sit seditiosus, ac multos a-
 micis hostes velit excitare? Fugiendus &
 ille profecto. At si quis horū quidem vitior-
 um expers sit, beneficiis autē se adfici pa-
 riatur, nulla vicissim benefaciendi ratione
 habita? Inutilis & ille fuerit. Sed dicito tā-
 dem, mi Socrates, qualem vt amicum no-
 bis adiungamus, opera danda est? Eum ar-
 bitror, qui diuersa ab his ratione, sit iis in
 voluptatibus continens, quæ corpore per-
 cipiuntur, iuramentum seruet, in pactis se
 non difficilem exhibeat, summa conten-
 tione conetur efficere, ne illis, a quibus be-
 neficium accepit, vicissim benefaciendo
 sit inferior: ita vt consuetudine sua vtenti-
 bus vsui sit. At quo pacto hæc explorare,
 mi Socrates, possimus prius, quam eis vta-
 mur? Statuarios, inquit, sic exploramus, vt
 non ex ipsorum verbis coniecturam facia-
 mus; sed quem prius statuas egregie fecis-
 se cernimus, ei fidem habemus, quod etiā
 recte ceteras sit elaboraturus. Ergo tu, in-
 quit Critobulus, dicis etiam hominem,
 qui se prioribus amicis beneficium decla-
 rauerit, plane posterioribus quoq; benefa-
 cturum. Nimirum, ait, quemcumq; prio-
 ribus equis recte vsurum video, eum arbi-
 tror etiam aliis bene vsurum. Sint hæc, ait.
 At quo pacto is nobis adiungendus est, qui
 amicitia nobis dignus esse videatur? Pri-
 mum, ait, res diuinæ considerandæ sunt,
 num dij nobis consulant, vt eum amicum
 faciamus. Quid igitur? potesne dicere,
 quo pacto eum, qui nobis adiungendus
 videatur, etiam diis haud aduersantibus,
 venari debeamus? Profecto, ait, non infi-
 stendo vestigiis eius, quemadmodū lepo-
 rem venamur: neq; fraude, quemadmodū
 aues: neq; vi, quemadmodū hostes. Nam
 inuitum amicum capere, per est difficile;
 neq; minus difficile, vincitū retinere, tam-
 quā seruum. Potius enim hostes, quā amici fiunt, si hæc illis accidāt. At quo pacto amici?

Sunt, ait, carmina quaedam, quæ qui tenent, incantando quos volunt amicos sibi possunt facere. Itidem fertur quaedam amoris illecebras esse, quarum periti ad quoscumque tandem eis utantur, ab illis diliguntur. Vnde igitur has percipiamus? ait. Homerum narrantem audisti, quibus verbis Vlysssem Sirenes incantarint; quorum huiusmodi quoddam est principium,

Huc ades, o celebris Graiorum gloria Vlysses.

Hac igitur incantatione, mi Socrates, quæ ad alios etiam homines utebantur Sirenes, num detinebant eos, ne excantati ab eis discederent? Nequaquam, sed his incantationibus ad illos utebantur, qui ob virtutem gloriæ cupidi erant. Prope dicis eiusmodi verbis vnumquemque incantandum esse, quæ si audiat, a laudante non irridendi causa proferri existimet. Nam ita quidem magis hostili esset animo, hominesque tales abs se repelleret; si quis non ignorantem, se parvum, ac turpem, & imbecillum esse, prædicaret ut pulchrum, ut magnum, ut robustum. Num & alias quaedam incantationes nosti? Non, sed Pericle accepisti multarum peritum fuisse, quibus hanc urbem incantando effecerit, ut ipsum diligeret. At quo pacto Themistocles ad amorem sui civitatem hanc pellexit? Profecto non incantando, sed bono quodam civis adficiendo. Videris mihi dicere, mi Socrates, necessarium esse, ut si quidem bonum amicum paraturi simus, nos ipsi primum tam in dicendo, quam agendo boni efficiamur. An tu existimabas, ait Socrates, fieri posse, ut pravius quispiam bonos amicos pararet? Videbam enim, subiecit Critobulus, etiam oratores viles egregiis concionatoribus amicos esse, & non satis ad imperatorium munus idoneos viris eiusdem muneris peritissimis esse familiares. Num igitur, inquit, hac etiam in parte, de qua differimus, nosti quosdam, qui quum inutiles ipsi sint, viros utiles sibi efficere amicos possint? Minime vero, inquit. At si fieri non potest, ut vir improbus honestos & egregios amicos parat; hoc mihi dicas velim, an facile sit eum, qui vir ipse bonus sit & honestus, honestis & egregiis hominibus amicum fieri? Num te, mi Critobule, perturbat, quod sæpenumero vides homines præclaras res gerentes, & abstinentes a turpibus, non amicos esse; sed inter se dissidere, & indignius sese tractare, quam homines nullius pretij faciant? Non modo, subiecit Critobulus,

Αἱ μὲν τινὰς φασὶν ἐπαδάς, αἷ οἱ ὅτι τὰ μὲν οὐκ ἐπαδάδοντες, οἷς αὐτὸν βούλωνται, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦνται. εἰ δὲ καὶ φίλῃα, οἷς οἱ ὅτι τὰ μὲν οὐκ ἐπαδάδοντες αὐτὸν βούλωνται, φιλοῦνται αὐτῶν. ποῦν οὖν, ἔφη, ταῦτα μάταια μὲν αἱ, ἀλλὰ αἱ σφριώδες ἐπὶ ἠδὸν τῶ Ὀδυσσεύ, ἠχρυσας Ὀμήρου, ὡν ὅστιν ἄρχῃ τοιαῦτα τις, Δὲ ἄγε δὴ πολὺ αὖν Ὀδυσσεύ, μέγα κῦδος ἀγαθῶν.

Ταῦτ' ἔπειτα οὖν, ἔφη, τ' ἐπαδάδω, ὡ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰδεσφοῖς αἱ σφριώδες ἐπαδάδωσα καὶ ἴσῃον, ὡστε μὴ ἀπίενα ἀπὶ αὐτῶν τὸς ἐπαδάδωσα; οὐκ, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ ἄρετῃ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπὶ ἠδὸν. σχεδὸν τι λέγεις, τοιαῦτα χρῆσθαι ἐκείνῳ ἐπαδάδω, οἷα μὴ νομῆς ἀχρῶν, τ' ἐπαγοῦντα καταχρῶντα λέγειν. οὕτω μὲν γὰρ ἐχρῶνται αἱ εἶη, καὶ ἀπελαῖνοι τὸς αἰδεσφῶν ἀφ' ἑαυτῶν, εἰ τ' εἰδῶτα, ὅτι μικρὸς τε, καὶ ἀσφρῶς, καὶ ἀδενῆς ὅστιν, ἐπαγοῖν λέγων, ὅτι καλὸς τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρὸς ὅστιν.

Κάλλας δὲ τινὰς οἷα ἐπαδάς; ἔκ' ἀλλ' ἠχρυσας μὲν, ὅτι Πειρικῆς πολλὰς ὅτι ταιτο, αἷ ἐπαδάδων τῇ πόλει. ἐπὶ αὐτῶν φίλῃ αὐτόν. Θεμισοκλῆς ὅτι πῶς ἐποίησε τῶ πόλιν φίλῃ αὐτόν; μὰ δὲ οὐκ ἐπαδάδων, ἀλλὰ ὡς εἰάφας τὴ ἀγαθὸν αὐτῇ. δοκῆς μοι λέγειν ὡ Σώκρατες, ὡς εἰ μέλλοι μὲν ἀγαθὸν τινα κτήσασθαι φίλον, αὐτὸς ἡμᾶς ἀγαθοῖς δὲ γνέσασθαι λέγειν τὴ καλὰ καὶ ὡρατῆν. σὺ δὲ ὡου, ἔφη ὁ Σώκρατης, οἷοντ' εἰ ποιεῖν οἷα χρῆσθαι φίλοις

Κητήσασθαι; ἐώρων γὰρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ῥήτορας τε φάλοισ ἀγαθοῖς δημογροῖς φίλους ὄντας, καὶ γρατηγῶν ἄχρῶν, πῶν γρατηγῶν καὶ ἀδράσιν ἐταίρους. ἀρ' οὖν, ἔφη, καὶ ὡς οὐ σφραγῆσθαι, οἷα τινὰς, οἷ αὐτοφελῆς ὄντες, ὡφελίμως δυνάσασθαι φίλους ποιεῖσθαι; μὰ δὲ ἔδῃτ', ἔφη. ἀλλ' εἰ ἀδυνάστον ὅστι ποιεῖν οἷα καλοῖς καγαθοῖς φίλοις κτήσασθαι, ἔκ' ἴσῃ ἠδὲ τ' λέγει μοι, εἰ ὅστι αὐτόν καλὸν καγαθὸν μέλι μοι ἠρόμῃον, ὅς ἐτόίμου τοῖς καλοῖς καγαθοῖς

Εφίλον εἰ. ἢ ταράτῃ σε ὡ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἀδρας καὶ καλὰ ὡρατῆσθαι, καὶ τῶν ἀσφρῶν ἀπεχρῶν, ὅσας αἱ τῶ φίλων εἰ, τασιάσθαι ἀλλήλοισ, καὶ χαλεπώτερον χρῶντο, τῶ μὲν δὲ ἀξίον αἰδεσφῶν; καὶ οὐ μόνον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἷ ἴδω-

οὐκ ἰδιώται τὸ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πόλις αἱ
 τῶν τε καλῶν μέγιστα ὄντι μελοῦμεθα, καὶ
 τὰ ἀγαθὰ ἢ κίσα παρσιέμεθα, πολλάκις πο-
 λεμικῶς ἔχοσι παρὲς ἀλλήλους. ἀλογίζο-
 μενος, πῶς ἀνυμῶς ἔχω παρὲς τὴν τῶν φί-
 λων κτήσιν. οὔτε γὰρ τὸς πονηροὺς ὄρα φίλους
 ἀλλήλοις διωκαμένους εἶ. πῶς γὰρ αὐτῶν ἢ ἀ-
 χήριστοι, ἢ ἀμελεῖς, ἢ πλεονέκται, ἢ ἀπίστοι, ἢ
 ἀκερατεῖς ἀνθρώποι διώκονται φίλοι ἡμέ-
 ρα; οἱ μὲν οὖν πονηροὶ πῶς ἔμοιγε δο-
 χούσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ μάλλον, ἢ φίλοι πε-
 φυκέναι. ἀλλὰ μὲν, ὡς ἄρ' οὐ λέγεις, οὐδὲ
 αὐτοῖς χηρῶσι οἱ πονηροὶ ποτε σωμαρμύσσει
 εἰς φιλίαν. πῶς γὰρ οἱ τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς
 τὰ βίαια μισοῦσι φίλοι γίνονται; εἰ δὲ καὶ
 οἱ δρετῶν ἀσχευῶτες σασιάζουσι τε παρὲς τὸ
 παρσιέμεθα ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ φθονοῦντες ἑαυ-
 τοῖς μισοῦσιν ἀλλήλους, τίνες ἐπὶ φίλοι ἔσονται,
 καὶ εἰ τίαν ἀνθρώποις ὄνοια καὶ πίστις ἔσται;
 ἀλλ' ἔχ' μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποιήσας πῶς
 ταῦτα, ὦ Κριτόβουλε. φύσιν γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀν-
 θρώποι τὰ μὲν, φιλικὰ δέονται γὰρ ἀλλή-
 λων, καὶ ἐλεοῦσι, καὶ σωεργουῦντες ὠφελού-
 σι, καὶ τὸ ποιοῦντες χηρῶν ἔχουσιν ἀλλήλους.
 τὰ δὲ, πολεμικά. τὰ τε γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἠ-
 δέα νομίζοντες, ὡς ἄρ' ἔσταιν μέχονται, καὶ
 διχογνωμοῦντες ἀντιποιῶνται. πολεμικὸν δὲ
 καὶ ἔρις, καὶ ὀργή, καὶ τῶν δεινῶν μὲν ὅτι πλεο-
 νεκτῆν ἔρις, μισθὸς δὲ ὁ φθόνος. ἀλλ' ὅμως
 ἀφ' ἑτέων πῶς τῶν ἢ φιλία ἀφ' ἀδυναμίας,
 σωμαρμύσει τὸς καλοῖς τε καὶ κακοῖς. ἀφ' ἧς γὰρ
 τῶν δρετῶν ἀσχευῶται μὲν αὐτὸ ποῖς τὰ μέ-
 τρια κικτῆσθαι μάλλον, ἢ ἀφ' ἧς πολέμου πῶς
 τῶν κικτῆσθαι, καὶ διώκονται πάντες καὶ δι-
 ψῶντες ἀλύπως οἷμα καὶ πότμα κρινώσιν, καὶ
 ποῖς τῶν ὠραίων ἀφροδισίοις τῶν δόμων ἐγ-
 κάρτερον, ὥστε μὴ λυπῶν οἷς μὴ παρσιέμεθα.
 διώκονται δὲ καὶ χηρῶν οὐ μόνον, τὸ πλεονε-
 κτῆν ἀπεχόμενοι, νομίζουσιν κρινώσιν, ἀλλὰ καὶ
 ἐπαρκῆν ἀλλήλοις. διώκονται δὲ καὶ τῶν ἔρις
 οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως
 ἀλλήλοις ἀφ' ἧς τῶν, καὶ τῶν ὀργῶν κα-
 λυεῖν εἰς τὸ μεταμελησόμενον παρσιέμεθα. τὸν
 δὲ φθόνον πῶς τῶν ἀφροδισίω, τῶν μὲν ἑ-
 αυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεία παρέχον-
 τες, τὰ δὲ τῶν φίλων, ἑαυτῶν νομίζοντες.

A priuati homines hoc faciunt; sed etiam il-
 lae vrbes, quae honesti studiose sunt, turpia-
 que minime admittunt, saepe hostiliter ex-
 ga se inuicem sunt adfecta. Quae quum
 ipse mecum reputo, vehementer de ad-
 quirendis amicis despero. Quippe nec im-
 probos inter se amicos esse posse video.
 Nam quo pacto vel inter ingratos, vel in-
 ertes, vel auaros, vel infidos, vel intempe-
 rantes amicitia conciliari possit? Quae me
 caussa mouet, vt improbos omnes potius a
 natura inter se hostes esse, quam amicos,
 existimem. Iam vero, vt tu quidem ais, ne
 bonis quidem in amicitia prauis congrue-
 re possunt. Nam quo pacto illi, qui impro-
 be agunt, amici possint esse iis, qui eiusmo-
 di facinora oderunt? Quod si etiam illi,
 qui virtutem studiose colunt, inter se per-
 seditiones in ciuitatibus de principatu co-
 tendunt, & pra inuidia seipso oderunt:
 quinam deinceps inter se amici erunt, &
 quos inter homines beneuolentia fidesq;
 reperietur? Enimvero, subiecit Socrates,
 varie se res habet, mi Critobule. Na homi-
 nes a natura partim ad amicitiam compa-
 rati sunt, quadoquidem opera mutua ind-
 igent, ac inuicem miserentur, seque iu-
 uando aliis alij profunt, idque quum intel-
 lexere, gratiam sibi inuicem habent; par-
 tim ad inimicitias propendent. Nam quum
 eadem bona & iucunda putent, de iis in-
 ter se digladiantur, diiunctisq; animorum
 sententiis inuicem sibi aduersantur. Prae-
 terea tum contentio, tum ira, res quaedam
 hostiles sunt; itemque plus habendi cupi-
 ditas, infestum quiddam est; & odio di-
 gnum, inuidia. Nihilominus amicitia per-
 haec omnia penetrans, honestos egregiosq;
 que viros copulat. Nam propter virtutem
 malunt absque molestia facultates medio-
 cres possidere, quam rixando potestatem
 in omnia sibi acquirere, simulq; possunt e-
 surientes ac sitientes sine animi fastidio ci-
 bi ac potus participes fieri, ac tamen for-
 mosis amoribus delectentur, coercere se
 tamen possunt, ne offendant eos, quos of-
 fendi non conuenit. Etiam a pecuniis absti-
 nendo, quo minus alienis inhiant, non so-
 lum legitime sibi debitis esse contenti pos-
 sunt: sed etiam sibi inuicem largiri. Prae-
 terea possunt simultatem non modo si-
 ne molestia, sed etiam ex vtilitate mutua
 moderari; ac prohibere, quo minus ad
 hoc ira progrediatur, cuius ipsos dein-
 de paeniteat. Inuidiam prorsus tollunt,
 partim bona propria amicis mancipando,
 partim amicorum bona pro suis ducendo.

δραμενές

ήλομένοι
καρπείν

Qui ergo non consentaneum sit, viros honestos & egregios non solum sine damno, sed etiam mutua cum utilitate honorum ciuilium participes fieri? Nam qui honores in ciuitatibus ac magistratus ambiunt idcirco, vt potestatem habeant pecuniam publicam peculandi, vi homines opprimendi, fruendi voluptatibus: illi vero iniusti sint, ac improbi, necesse est; neq; fieri potest, vt cum alio coniungantur. At si quis velit honoribus in republica frui, vt tū ipse non adficiatur iniuria, tum iustis in rebus opem amicis ferre possit, simulq; princeps ipse aliquo bono patriam adficere conetur; quamobrem talis homo coniungi cum alio, qui sit & ipse talis, amicitia non possit? Num amicis esse vsui vna cum honestis & egregiis viris minus possit, vel ad bene de republica merendum minus facultatis habebit, si honestos & egregios in eo studio socios habeat? Quinetiam gymniciis in certaminibus patet, si liceat praestantissimis aduersus deteriores coniunctis viribus pergere, futurum, vt ipsi cunctis in certaminibus victores euadant, omniaq; praemia consequantur. Quando igitur hoc istuc fieri non permittitur, at in negotiis ciuilibus, vbi homines honesti & egregij praecipuas partes obtinent, quum nemo impediatur, quo minus quis beneficio rempublicam, cum quo ipse velit, adficiat: qui non ex vsu sit, vt optimis quibusque amicis comparatis rempublicam aliquis administret, atque iis potius sociis & adiutoribus gerendarum rerum, quam aduersariis vtatur? Enimvero patet hoc etiam, si bellum aliquis aduersus alium gerere velit, ei sociis opus esse, illisque pluribus, si strenuis ac fortibus sese opponat. Atqui beneficiis adficiendi sunt, si quos opitulari nobis volumus, vt sint animis alacres. Multo autem melius est, optimos quosque, tametsi pauciores sint, beneficiis adficere; quam deteriores, quorum maior sit numerus. Nam improbi multo pluribus benefactoribus, quam probi egent. Tu vero, mi Critobule, fidenti animo bonus esse enitere, atque vbi talis factus fueris, honestos & egregios amicos venari coneris. Ac fortassis etiam ipse non nihil tibi conferre ad hanc vitorum honestorum egregiorumque venationem possim propterea, quod ad amorem beneuolentiamque propensus sim. Nam quoscumq; homines amem, totus ardentem in hoc feror, vt eos diligens, vicissim diligar; & desiderans, vicissim desiderer;

Α πώς οὖν οὐκ εἰς τὰς καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ τῶν πολιτικῶν ἡμῶν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμοις ἀλλήλοις κρινωνοῖς εἶη. οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαι τε καὶ δέξασθαι, ἵνα ὀξοῖσιν ἔχουσι χεῖματά τε κλέπτειν, καὶ ἀνδρόφωσ βιάζεσθαι, καὶ ἠδὲ παθεῖν, ἀδικεῖ τε καὶ πονηροῖ αἰεὶ εἶεν, καὶ ἀδύνατοι ἄλλω σωμαρμόσῃ. εἰ δέ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐτὸς τε μὴ ἀδικῆται, καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν δύνηται, καὶ δέξας ἀγαθὸν τι ποιεῖν τὴν πατρίδα πειρᾶται, ἀλλὰ τί ὁ τοιοῦτος ἄλλω τοιούτῳ οὐκ αἰδύνατο σωμαρμόσῃ; πότερον τὰς φίλους ὠφελῆν μὲν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἢ ἴσον δύνησεται, ἢ τὴν πόλιν διεργετῆν ἀδυνατώτερος εἶναι καλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς ἔχον σωμαρμόσῃ; ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀγῶσι δὴ δὴ δὴ ὅτι, εἰ δὲ τῶν κρατίστοις σωμαρμόμοις ἐπὶ τὰς χεῖρας ἵεναι, πρῶτα αἰ τὰς ἀγῶνας οὗτοι εἴκοιεν, καὶ πρῶτα τὰ ἀθλα οὗτοι ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰς μὲν οὐκ εἶδον τὸ ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ κρατεροῦσιν, ὁσθεῖς καλὴ μὲν οὐ αἰ τις βούληται τὴν πόλιν διεργετῆν, πῶς οὖν οὐ λισιτελεῖ τὰς βελτίστοις φίλοις κτησάμενος πολιτεύεσθαι, τῶν τοῖς κρινωνοῖς καὶ σωμαρμόμοις τῶν ἀγαθῶν μάλλον, ἢ ἀνταγωνισαῖς χεῖροισιν; ἀλλὰ μὲν καὶ κεῖνο δὴ δὴ δὴ, ὅτι καὶ πολεμῆ τις πινί, συμμάχων δεήσειται, καὶ τῶν πλείονων, εἰ καὶ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀντιπάτηται. καὶ μὲν οἱ συμμάχων ἐθέλοντες ἀποποιεῖται, ἵνα δὲ λωσὶ σωμαρμόσθαι. πολὺ δὲ κερδέον τὰς βελτίστοις ἐλάττονας ἀποποιεῖν, ἢ τὰς χεῖρονας πλείονας ὄντας. οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλείονων διεργετῆν, ἢ οἱ χρηστοὶ, δύνονται. ἀλλὰ θαρρῶν, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, πρῶτον ἀγαθὸς γίγνεσθαι, καὶ τοιοῦτος γιγνώμενος θερεῖν ἐπιχειρῆ τὰς καλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς. ἴσως δὲ αἰ τι σοι καὶ γὰρ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν θῆραν ἐξήμι, εἰ δὲ ὁ ἐρωτικὸς εἶη. δὴνως γὰρ ἂν αἰ ἐπιθυμήσω ἀνδρόφωσ, ὅλος ἄρρημαι ἐπὶ τῶν φίλων τε ἀλλοῖς ἀντιφιλεῖσθαι ἕως αὐτῶν, καὶ ποθεῖν ἀντιποθεῖσθαι, καὶ ἐπιθυμῆν ζῶναι, [καὶ] ἀντιπεθυμῆσθαι τῆς ζῶναισιν. & conuersationis cupidus, vicissim expetar.

ὁρᾷ

περὶ τῆς
ἐπιπέδου

ἔρα δὲ καὶ σὺ τῶν δεινῶν, ὅταν ἐπιθυμήσῃς
 Φίλιαι πρὸς τινὰ ποιήσῃς, μὴ σὺ οὖν ἀποκρύ-
 πῃς με, οἷς αὐτὸ βέλτοιο φίλος γυμνάσῃ. ἔπειθ' ὁ
 ἐπιμελής ἔειπεν ὅτι ἔρεσται τὰς ἔρεσται μοι, οὐκ
 ἀπειρώσῃς οἱ μοι ἔχοντες. ἔπειθ' αὐτὸς ἔφη, καὶ ὁ
 Κριτόβουλος ἔφη, καὶ μὴν, ὦ Σωκράτης, τῶ-
 ντων ἐγὼ τῶν μαθητῶν πάλαι ἐπιθυμῶ, ἀλ-
 λως τε καὶ εἰ δὲ ἀρκέσει μοι ἡ αὐτὴ ἐπιτήμη ὅτι
 τὸς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς, καὶ ὅτι τὸς καλοὺς τὰ
 σώματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη ἄλλ', ὦ Κρι-
 τόβουλε, οὐκ ἐνεστὶν ἐν τῇ ἐπιτήμῃ τῶν
 χρεῶν πρὸς τὸ ἐπιθυμῶν ποιῆσαι, ἢ πρὸς τὸς
 καλοὺς. πέπυσμαι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς σκύλλης, ἔπειθ'
 τὸ φθῆναι τὸς ἀφροσύνας, ὅτι τὰς χρεῶν
 αὐτοῖς πρὸς τὸ ἐπιθυμῶν. τὰς δὲ γε σφύρας, ὅτι τὰς
 χρεῶν οὐδὲν πρὸς τὸ ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ πᾶσι πόρ-
 ρωθεν ἐπιθυμῶν, πρὸς τὰς φασὶν ἔπιθυμῶν, καὶ ἀ-
 κούοι τὰς αὐτῶν κηλῶσαι, καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔ-
 φη, ὡς ἂν πρὸς τὸ ἐπιθυμῶν τὰς χρεῶν, εἴπερ ἔχῃς ἀ-
 γαθὸν εἰς φίλων κτήσιν, διδάσκει οὐδὲ τὸ σῶμα
 ἔν, ἔφη ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ σῶμα πρὸς τὸ
 σῶμα; ἔπειθ' ὁ Κριτόβουλος. οὐδὲ γὰρ τὸ σῶ-
 μα πρὸς τὸ σῶμα * πρὸς τὸ σῶμα ἔδει, εἰ μὴ
 καλὸς ἦ. ἀλλ' ἔφη, σὺ γὰρ ὦ Κριτόβουλε, τῶ-
 νων τῶν συμπερὶντος εἰρηκῶν. οἱ μὲν γὰρ καλοὶ
 τὰ τοιαῦτα ἔχοντες ἔπιθυμῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ καὶ ἡ-
 δέως πρὸς τὸ ἐπιθυμῶν, νομίζουσιν ἔπειθ' ἡ ψυχὴ κα-
 λὸν καλῶσαι, καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη ὡς τὸς μὲν
 καλοὺς φιλήσονται, τὸς δὲ ἀγαθοὺς κατα-
 φιλήσονται, ἔπειθ' ὁ διδάσκει τὸ φίλων τὰ ἐπι-
 θυμῶν, καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη ὅταν οὖν, ὦ Κρι-
 τόβουλε, φίλος πρὸς βούλησιν γυμνάσαι, εἰσὶν με
 κατὰ τὴν σφῆρα πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἀγαθὴ τε ἡ αὐτῆ,
 καὶ ἐπιθυμῶν φίλος αὐτῆ (ἔπειθ' ὁ Κριτόβουλος ἔφη
 ὁ Κριτόβουλος. οὐδὲνα γὰρ οἶδα μισῶντα τὸς ἐ-
 πιθυμῶν. εἰ μὴ οὐ πρὸς κατατηρησῶν, ἔφη, ὅτι
 ἔπειθ' ὁ ἀγαθὸν αὐτῆ, καὶ ὅτι ἰκῶν ἔχῃς πρὸς
 αὐτὸν, ἔπειθ' ἡ ἀγαθὴ ἀλλὰ δόξας ὑπὲρ ἐμῶν;
 ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μοι ἔφη εἰρήνηται βίνοια πρὸς
 ἔπειθ' αὐτὸν πρὸς τὸ βίνοικῶν ἔχῃς πρὸς ἐμέ. ταῦ-
 τα μὲν δὲ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔπειθ' αὐτῶν μοι λέγῃ
 πρὸς σὺ, πρὸς ἔπειθ' αὐτὸν βέλτοιο φίλους ποιήσῃς.
 εἰ μὴ μοι ἐπιθυμῶν δὲ λέγῃς πρὸς σὺ, ὅτι ἐ-
 πιμελής τε τῶν φίλων εἶ, καὶ οὐδὲν ἔγω χαίρειν
 εἰς φίλους ἀγαθοὺς, καὶ ὅτι τε τοῖς καλοῖς ἔργοις
 τῶν φίλων ἀγάλλῃ ἔχῃς ἢ τῶν, ἢ ὅτι τοῖς ἐαυτῶν,

A Quibus & tibi opus fore video, si quando
 cum quibusdam amicitiam inire cupies.
 Itaque ne me celes, quibus esse amicus ve-
 lis. Nam quū placere studeā illi, qui mihi
 placet; minime venandi homines imperi-
 tum esse me arbitrator. Atqui, subiecit Cri-
 tobulus, harum artium ego, mi Socrates,
 iamdudum cupidus sum: præfertim si ea-
 dem mihi scientia suffecerit ad eos, qui a-
 nimi bonitate præstant, & qui corporis e-
 legantia excellunt. Tum Socrates: At ve-
 ro, mi Critobule, inquit, non hoc scientia
 mea continetur, ut manus iniiciens, forma
 præstantes aliquis remoretur. Sum enim
 persuasus, homines ea de caussa Scyllam
 fugisse, quod manus eis admoueret. Sire-
 nes vero, quia nemini manus iniicerent,
 sed longo ex intervallo homines incanta-
 rent, uniuersos aiunt remoratas esse, qui
 quidem audiendo demulcerentur. Et Cri-
 tobulus: Doce vero me, inquit, si quid
 habes, quod ad conciliandos amicos con-
 ferat. Non enim cuiquam manus iniici-
 am. Ac ne os quidem, ait Socrates, ori
 admouebis? Bono animo es, inquit Cri-
 tobulus. Nec enim os vlti admouebo, ni-
 si forma præstet. Tu vero mox, ait, mi Cri-
 tobule, contrarium ei, quod expediat,
 dixisti. Nam qui pulchri sunt, nihil eius-
 modi morantur; at qui deformes, luben-
 ter admittunt: quod existiment, propter
 animum se formosos adpellari. Ad ea Cri-
 tobulus: Age animo alacri me doceto,
 inquit, artem venandi amicos; quando-
 quidem pulchros osculaturus, honestos
 exosculaturus sum. Et Socrates: Vbi, mi
 Critobule, amicitiam cum aliquo, inquit,
 contrahere voles, an mihi permittes, ut
 ad ipsum deferam, te admiratorem ipsius
 esse, atque amicitiam eius expetere? Li-
 cet istuc dicas, vero, ait Critobulus. Qui-
 pe neminem noui, qui se laudantes ode-
 rit. At si præterea de te dixerō, ait, quod
 præ admiratione ipsius etiam beneuo-
 lentia singulari eum complectaris, num
 me putabis inuisum te velle reddere? At-
 qui in me ipso, inquit, beneuolentia qua-
 dam erga illos excitatur, quos animo in
 me beneuolo esse suspicor. Hæc igitur,
 ait Socrates, mihi de te dicere licebit ad
 eos, quos amicos efficere voles. Quod
 si mihi præterea potestatem facias di-
 cendi de te, quod amici tibi cura sint; &
 quod nulla re sic delecteris, atque bonis
 amicis; quod ob amicorum præclara faci-
 nora non minus exsultes, quam ob tuas

ἐπιθυμῶν

ἐπιθυμῶν

quod ob amicorum commoda non minus gaudeas, quam ob tua; quod in studio perficiendi, ut amici ea consequantur, non defatigeris; quod denique virtutem viro dignam esse intellexeris, beneficiis amicos, hostes laudando vincere: nimirum arbitrabor me tibi per commodum fore socium venationis bonorum amicorum. Quamobrem, ait Critobulus, hoc mihi commemoras, quasi non tua sit in potestate situm, ut de me, quod velis, dicas? Non profecto, subiecit Socrates, uti quidem ego de Aspasia aliquando audiui. Aiebat enim, bonas pronubas, quae cum veritate de aliis bona commemoraret, plurimum ad conciliandam inter homines adfinitatem valere: quae vero mentirentur, eas laudando nihil proficere. Fieri enim, ut qui decepti sunt, se oderint mutuo, atque etiam conciliatrices ipsas. Quae quum ita esse persuasus sim, recte facturum me arbitror, si nihil mihi licere de te dicere laudandi causa statuum, quod non vere proferri possit. Nimirum tu, mi Socrates, ait Critobulus, talis amicus es mihi, ut me sis adiuturus, si ad parandos amicos aliquo modo aptus fuero: sin autem, nihil utilitatis meae causa ficti sis dicturus. Vtrum autem, inquit Socrates, magis commodis tuis seruire tibi videor, si falsis te ornem laudibus; an si persuadeam, ut vir bonus esse studeas? Quod si hoc necdum perspicis, ex his quae dicam, considera. Nam si tibi cum nauiculatore volens amicitiam conciliare, falso te laudem, bonumque gubernatorem esse dicam, atque ille persuasus a me, nauem imperito tibi gubernandam committat, aliudne quidquam sperare possis, quam te tum nauem, tum teipsum exitio daturum? Vel si tua causa ciuitati publice persuadeo mentiens, ut se tibi, tamquam viro artis imperatoriae, iudiciorum, rerumque ciuiliu perito committat; quid putas & tibi, & per te, ciuitati euenturum? vel si priuatim ciuibus nonnullis persuadeam, idque mentiendo, ut tibi res suas credant, nimirum homini administrandae rei familiaris perito, atque industrio: annon, ubi periculum illi de te fecerint, damnosum te aliis esse, praeterea que ridiculum declarabis? Nimirum * via maxime compendiarum, tutissima, & rectissima est, mi Critobule, ut in quo bonus esse videri velis, operam des, ut bonus sis. Quaecumque autem in vita mortalium virtutes appellatur, eas omnes si consideres, doctrina & studio posse augeri animaduertes. Atque has, mi Critobule, venadas nobis esse arbitror.

Meminit huius loci M. Tullius in lib. II de offic.

καὶ ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις ὁδοῦν ἢ πῶν, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτῶν, ὅπως τὰ ταῦτα γίνονται τοῖς φίλοις ὅσα ἀποκρίματα μηχανώμενος, καὶ ὅτι ἐγνωκας ἀνδρὸς ὄρετιν εἶναι, νικᾶν τὸς μὲν φίλους δὲ ποιῶντα, τὸς δὲ ἐχθροὺς κακῶς· πῶν αὐ οἶμαί σοι ὅτι τῆδε ἰοὺ εἶναι με σωθήσθαι τῶν ἀγαθῶν φίλων. τί οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἐμοὶ τὸ το λέγεις, ὡς ἄν ὅσα ὅτι σοι ὄν, ὅ, τι αὐ βούληται εἰς ἐμοὶ λέγαν; μὰ δὲ οὐχ, ὡς ποτε ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα. ἔφη Ἐγὼ τὰ ἀγαθὰ παρεμνηστίδας, μὲν μὲν ἀληθείας τὰ γὰρ ἀγαθὰ μελλούσας, δεινὰς εἶναι σιωπᾶν ἀνδρῶν εἰς κηδείαν, ψευδομένων δὲ ὅσα ὠφελῆν ἐπαγνοῦσας. τὸς γὰρ ὄσα πατηθέντας, ἅμα μισθὸν ἀλλήλοις τε, καὶ τὴν παρεμνηστικῶν. ἀδὴ καὶ ἐγὼ πρῶτος, ὄρθας ἐχθρὸν ἡρώμα, ὅσα ὄξινά μοι ὡς σου λέγαν ἐπαγνοῦντι ὁδοῦν ὅ, τι αὐ μὴ ἀληθεύω. σὺ μὲν δὲ ἔφα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός μοι φίλος εἶ ὁ Σωκράτης, οἷός, αὐ μὲν τι αὐτὸς ἔχω ὅτι τῆδε ἰοὺ εἰς ὁ φίλους κηδεύσασθαι, συλλαμβάνην μοι εἰ δὲ μὴ, ὅσα αὐ ἐθέλοις πλάσας τί εἰπὴν ὅτι τῆ ἐμῆ ὠφελεία. πότερα δὲ αὐ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς Κριτόβουλε, δοκῶ σοι μὲν ὄσα ὠφελῆν σε τὰ ψευδῆ ἐπαγνοῦν, ἢ πείθων πρῶτα ὄσα ἀγαθὸν ἀνδρῶν ἡμέας; εἰ δὲ μὴ φανερόν ἔτω σοι, ὅσα τῶν δὲ σκέψαι. εἰ γὰρ σε βελόνημος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρω, ψευδομένων ἐπαγνοῦν, φάσκων ἀγαθὸν εἶναι κυβερνήτην, ὁ δὲ μοι πρῶτος ὅτι βέλῃ σοι τὴν ναῦν μὴ ὅσα σαμῶνα κυβερνᾶν, ἔχεις πινὰ ἐλπίδα μὴ αὐ σαυτὸν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσασθαι; ἢ εἰ σοι πείσασθαι χρὴ τὴν πόλιν ψευδομένων, ὡς αἰ στρατηγικῶν τε, καὶ δικαστικῶν, καὶ πολιτικῶν ἑαυτῶν ὅτι βέλῃ, τί αὐ οἶσά σου καὶ τὴν πόλιν ὑπο σου παθῆν; ἢ εἰ πινὰς ἰδίαι τῶν πολιτῶν πείσασθαι ψευδομένων, ὡς ὄντι οἰκονομικῶν τε καὶ ὅτι μελῆ, τὰ ἑαυτῶν ὅτι βέλῃ, ἄρ ὅσα αὐ ὄσα διδοῖς, ἅμα τὸ βλαβερὸς εἶναι, καὶ καταγέλαστος φάμοιο; ἀλλὰ σιωπῶντα τὰ τε, καὶ ἀσφαλέστατη, καὶ καλλίστη ὁδοῦ, ὡς Κριτόβουλε, ὅ, τι αὐ βέλῃ δοκῆν ἀγαθὸς εἶναι, τὸ το καὶ ἡμέας ἀγαθὸν πρῶτα ὄσα. ὄσα δὲ ἐν ἀνδρῶν ὄρεται λέγονται, σκοπέμενος ἀρήσας πάσας μαθησῆς τε καὶ μελέτη αὐξανομένης. ἐγὼ μὲν οὖν, ὡς Κριτόβουλε, οἶμαί σοι ὅσα τῶν ὄσα ἡμεῶν εἰ δὲ

Κριτόβουλε, μὲν ὄσα ὠφελῆν σε, & Κριτόβουλε, τὸ συντηρῶντων μάλλον ὠφέλειαι

εἰ δὲ οὕτως ἄλλως γινώσκεις, διδάσκει. καὶ ὁ
 Κριτόβουλος· ἀλλ' αἰχμυοίμην αἶ, ἔφη ὦ Σώ-
 κρατες, ἀντιλέγων τέτοις. ἔτε γὰρ καλὰ, οὔτε
 ἀληθῆ λέγοιμι αἶ. καὶ μὲν τὰς ἀπορίας γε τῆ
 Φίλων τὰς μὲν δι' ἀγνοίας ἐπὶ φράτο γνώμη ἀ-
 κήσθαι, τὰς δ' ἐνδύσαν, διδάσκων κτ' διδά-
 μιν ἀλλήλοισ ἐπαρκῆν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τέτοις ἀ-
 σκώοιδα αὐτῶν. Αἰείταρχον γὰρ ποτε ὄραν σκυ-
 θρωπῶς ἔχοντα· εἰκοίης, ἔφη, ὦ Αἰείταρχε, βα-
 ρέως φέρει πι. χρεὶ δὲ τῆ βαρῆς μεταδιδόναι
 τοῖς φίλοις. ἴσως γὰρ αἶ τι σε κῆ ἡμῆς κούφισαι
 μὲν. καὶ ὁ Αἰείταρχος· διὰ μὲν, ἔφη, ὦ Σώ-
 κρατες, ἐν πολλῇ γε εἰμι ἀπορία. ἐπεὶ γὰρ ἐ-
 σασίασεν ἡ πόλις, πολλῶν φυγόντων ὡς τ' πη-
 ραῖα, σωεληλύθησιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέ-
 ναι ἀδελφά τε, καὶ ἀδελφίδα, καὶ ἀνεψιά θ-
 σαῖται, ὡς εἶ) ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρεσκαίδεκα
 τὸς ἐλθόντες. λαμβάνομεν δ' ἔτε ἐκ τῆ γῆς
 ὄσθεν, (οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατῶσιν αὐτῆς) οὔτε
 ἀπὸ τῆ οἰκίᾶν. ὀλιγὰρ θεσπία γὰρ ἐν ὄσθεν
 γένηνε. τὰ ἐπιπλαῖ δ' ὄσθεν ὡς ται, ὄσθεν δα. C
 νεῖσα δ' ἔδα μόνον ἐστὶν ἀργύριον, διὰ πρῶ-
 τερον αἶ τις μοι δοκῆ ἐν τῇ ὄσθεν ζῆ τῆ δῶρην, ἢ
 ἀμφὶ ζῶντος λαβῆν. χαλεπὸν μὲν οὖν ἐστὶν, ὦ
 Σώκρατες, τὸς οἰκίᾶς πειροθῆν ἀπολυμέ-
 νος, ἀδύνατον δὲ ποσούτῃς βέβην ἐν τοιούτοις
 πρῶτασιν. ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σώκρα-
 τῆς· τί πολὲ ἐστὶν, ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων μὲν πολ-
 λὰς βέβων, ἔ μόνον ἑαυτῶν τε καὶ τέτοις τὰ ὄπι-
 τήδ' ἀδύναται παρέχην, ἀλλὰ καὶ πρῶτα ποιῆται
 ἑσῶτα, ὡς τε καὶ πλῆθῆν σὺ δ' ὅτι πολλὰς βέβων, D
 δέδοικας μὴ δι' ἐνδύσαν τῆ ὄπιτηδείων ἀπαι-
 τες ἀποληθεῖ; ὅτι νῆ δὲ, ἔφη, ὁ μὲν δούλους βέ-
 φη, ἐγὼ δ' ἐλθόντες. καὶ πότερον, ἔφη, τὸς
 πρῶτα σοὶ ἐλθόντες οἱ βελτίους εἶ), ἢ τὸς
 πρῶτα Κεράμωνι δούλους; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔ-
 φη, τὸς πρῶτα ἐμοὶ ἐλθόντες. ὄσθεν, ἔ-
 φη, ἀγρὸν τ' μὲν ἀπὸ τῆ ποιηροτέρων δι-
 πορῆν, σὲ δ' ὅτι πολλὰ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίας
 εἶ); νῆ δὲ, ἔφη, ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας βέβη, ἐγὼ δὲ
 ἐλθόντες πεπενημένους. ἀρ' οὖν, ἔφη, τε-
 χνίται εἰσὶν, οἱ χρεῖσι μὲν τι ποιῆν ὄπιτα μὲν;
 μάλιστα γ', ἔφη. ὄσθεν χρεῖσι μὲν γ' ἀλφι-
 τα; σφόδρα γε. τί δὲ δῶρην; ὄσθεν ἦτον. τί
 γὰρ, ἔφη, ἰμάτια τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ
 χιτωνίσκοι, καὶ χλαμύδες, καὶ ἑξωμίδες;

A Tu si aliter iudicas, velim me doceas. Et
 Critobulus : Me vero pudeat, inquit, his
 contradicere, mi Socrates. Nec enim ho-
 nesta, nec vera dicerem. Præterea Socra-
 tes amicorū difficultatibus, ex ignoratio-
 ne profectis, consilio mederi conabatur:
 quæ vero ex egestate proficiscerentur, eis
 medebatur docendo, vt pro viribus alter
 alterius inopiæ subueniret. Dicam autem,
 quid hac etiam in parte mihi de ipso con-
 flet. Nam quum aliquando Aristarchum
 tristē cerneret : Videris, ait, mi Aristarche,
 B quiddam moleste ferre. Debes autem mo-
 lestiam hanc cum amicis communicare.
 Fortassis enim aliqua huius molestiæ par-
 te nos quoque te subleuauerimus. Et Ari-
 starchus : Enimvero mi Socrates, ait, ma-
 gna in difficultate versor. Nam quia se-
 ditiones hac in ciuitate motæ sunt, mul-
 tis in Piræum confugientibus, conue-
 nerunt ad me relictæ tot sorores, sororum
 filia, consobrina, vt meis in ædibus x i v
 homines ingenui sint. Neque vero vel
 ex agro quidquam accipimus, quo potius
 tur aduersarij : neq; ex ædibus, quod ho-
 minum exiguus in vrbe sit numerus, & su-
 pellectilem emit nemo, neq; vsquam mu-
 tuum capi potest, sed citius in via quis ar-
 gentum quærendo inueniat, quam mu-
 tuum accipiat. Graue quidem certe est mi
 Socrates, propinquorum interitu nihil
 moueri: sed fieri non potest, vt in tanta re-
 rum perturbatione tot homines aliquis al-
 lat. Hæc quum audisset Socrates : Quid
 est causæ, inquit, quod Ceramo complu-
 res alens, non sibi solum atque illis suppe-
 ditare necessaria potest; sed etiam tantum
 D præterea lucrum facit, vt diues sit : tu mul-
 tos alens metuis, ne ob necessariorum in-
 opiam omnes pereatis? Quia profecto,
 ait, seruos alit Ceramo, ego liberos homi-
 nes. Vtrum vero, subiecit Socrates, putas
 ingenuos, qui tecum sunt, meliores esse,
 an Ceramonis seruos? Nimirum melio-
 res sunt ingenui, qui mecum viuunt. An-
 non igitur est turpe, ait Socrates, illum per
 homines viliores rerum acquirere co-
 piam: te, qui multo meliores habeas, ino-
 pia premi? Minime vero, inquit. Nam il-
 E le artifices alit, ego liberaliter educatos:
 Artifices ergo sunt, inquit, qui facere ali-
 quid possunt, quod vtile sit? Maxime,
 ait. Ergo farina est vtilis? Ac vehemen-
 ter quidem. Quid panes? Nihilominus.
 Quid? vestes viriles ac muliebres, & tu-
 niculæ, & chlamydes, & * exomides?

* quida
 vox signi-
 ficet, docet
 Festus
 Pollux, vi-
 delicet tu-
 nicam
 nicti ca-
 tentem.

Admodum, ait, utilia sunt hæc, & quidem A
 omnia. Iam vero, inquit Socrates, qui te-
 cum sunt, nihil horum possunt elaborare?
 Immo vero omnia, ut arbitror. Ergo tui-
 gnoras Nauficydem facienda farina, quod
 vnum ex his est, non solum seipsum & do-
 mesticos alere, sed præterea multas sues,
 & vaccas, atque etiam lucrari tantum, ut
 nonnumquam in usum civitatis sumtum
 suppeditet: Ciribum pane faciundo fa-
 miliam omnem nutrire, & vivere largi-
 ter: Demeam Collytensem, conficiun-
 dis chlamydibus: Menonem, penulis:
 Megarensium maximam partem exomi-
 dum confectione sese alere? Vero, inquit.
 Nam illi barbaros quosdam emtos habet,
 quos possunt cogere ad elaborandum ea,
 quæ ipsis expediant. Ego mecum liberos
 homines, & cognatos habeo. Ergo, sub-
 iecit Socrates, quod ingenui sint, ac tibi
 cognati, propterea putas eis aliud nihil fa-
 ciendū esse, quam ut edant ac dormiant?
 Num & inter alios ingenuos homines, si
 qui ita viuant, eos commodius degere vi-
 des, felicioresque prædicas illis; qui eor-
 um curam habent, quæcumque ad vi-
 tam utilia norunt? An otium & negligenti-
 am prodesse animaduertis hominibus
 ad discendum ea, quæ scire conuenit; &
 ad reminiscendum, quæ didicerint; &
 ad valetudinem, roburque corporum;
 & ad parandum ac conseruandum ea,
 quæ ad vitam utilia sunt: opus autem fa-
 cere, ac diligentiam adhibere, nihil prod-
 esse putas? Num ea, quæ dicis illas tene-
 re, sic didicerunt, ut neque ad vitam uti-
 lia ducerent, neque quidquam eorum fa-
 cerent: an e diuerso, ut & diligenter in eis
 elaborarent, & utilitatem inde caperent?
 Vtra homines ratione modestiores sint,
 in otio degendo, an curam iis impenden-
 do, quæ expediant? Vtro modo iustiores
 fuerint, si opus faciant, an si in otio de-
 victu deliberent? Quin etiam, mea senten-
 tia, neque tu iam illas diligis, neque illæ
 te: tu, quod eas esse tibi detrimento exi-
 stimes; illæ, quod te sua causa grauari
 videant. Ex his periculum est, ne &
 maius odium oriatur, & pristina gratia
 minuatur. At si te præside operas faciant,
 tu quidem eas diliges, quia videbis ipsas
 tibi esse utiles: & amabunt illæ te contra,
 vbi animaduertent, te delectationem ex
 eis capere. Atque etiam priorum be-
 neficiorum cum voluptate recordantes,
 γαπήσουσιν, ἀγαδόμενοι χαίροντά σε αὐταῖς. τῶν δὲ πρῶτων ἀπολαύσαντων ἡδὲν μεμνημένοι,

σφόδρα γ' ἔφη, καὶ πῶτα ταῦτα χρήσιμα
 ἔπειτα, ἔφη, οἱ ὧρά σοι τέτων ὁδὸν ὀπίσταν
 ποιῆν; πῶτα μὲν ἐν, ὡς ἐγώ μιν εἶπ' ἐκ οἴοτα,
 ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν τέτων ἀλφίτοποιίας Ναυσι-
 κύδης οὐ μόνον ἑαυτὸν τε καὶ τὰς οἰκέτας βέβη,
 ἀλλὰ πρὸς τέτοις καὶ ἑτέροις, καὶ βῆσ, καὶ πει-
 ποιῆται ἑσάυτα, ὥστε καὶ τῆ πόλι' ἀπολαύσει
 ἀφ' ἑρῆν. ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης ἑστὶ Κλειδὸς τῶν
 τε οἰκίαν πᾶσαν ἀφ' ἑρῆν, καὶ τῆ δαψιλῆς
 Δημείας ἡ ὁ κρημυδίας, ἀπὸ χλαμυδουργίας
 Μένων δὲ ἀπὸ χλαμυδοποιίας μετὰ τῶν δὲ
 οἱ πλῆθος, ἔφη, ἀπὸ δὲ ζωμιδοποιίας ἀφ' ἑρ-
 φοντα; ἡ δὲ ἔφη. ἔπειτα μὲν γὰρ ὠνέμενοι βαρ-
 βάρους ἀνδρῶν ἐργασίαν, ὡς ἀναγκάσειν ἐρ-
 γάζεσθαι, ἀκαλῶς ἔχοντες ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους, τὸ
 καὶ συλῆμυς. ἔπειτα, ἔφη, ὅτι ἐλευθέρους εἶσι καὶ
 συλῆμυς σοι, οἳ καὶ χρεῖνα ἀποδοῦναι δὴ οὐ ποιῆν,
 ἢ ἑαδῆν καὶ κατεῦδεν; πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐ-
 λευθέρων τὰς ἑταζάντας ἀμείνον ἀφ' ἑρῆν
 ὁρῆς, καὶ μᾶλλον ὀδαιμονίης, ἢ τὰς ἀβί-
 στανται χρήσιμα πρὸς τὸ βίον, τέτων ὀπίσταν-
 λουμυς; ἢ τῶν μὲν δὲ τῶν καὶ τῶν ἀμείνων
 ἀγαδάνη τοῖς ἀνδρῶν πρὸς τὸ μαθήν, ἀ-
 πρὸς ἑρῆν ὀπίστανται, καὶ πρὸς τὸ μνημονοῦν,
 ἀ ἀμείνων, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε, καὶ ἰσχυρῶν
 τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαι τε καὶ σώ-
 ζειν τὰ χρήσιμα πρὸς τὸ βίον, ὡφελίμα ὄν-
 τα, τῶν δὲ ἐργασίαν καὶ τῶν ὀπίσταντων ὁδὸν
 χρήσιμα; ἔμενον δὲ, ἀφ' ἑρῆν ἀποδοῦναι ὀπίστανται,
 πότερον ὡς οὐτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸ βίον,
 οὐτε ποιήσασθαι αὐτῶν ὁδὸν, ἢ τὸναντίον, ὡς
 καὶ ὀπίστανται ἡσπόμενοι τέτων, καὶ ὡφελι-
 ἡσπόμενοι ἀπ' αὐτῶν; πότερον γὰρ ἀμεί-
 λον ἀνδρῶν σωφρονοῦν, δὲ τῶν ὡφελίμα, ἢ τῶν
 χρεῖνον ὀπίσταντων ὡφελίμα; πότερον δὲ ἀμεί-
 χροτέρους εἶναι, εἰ ἐργάζονται, ἢ εἰ δὲ τῶν ὡφελίμα
 βελούονται πρὸς τῶν ὀπίσταντων; ἀλλὰ καὶ
 νῦν μὲν, ὡς ἔγω οἶμαι, οὐτε σὺ ἐκείνας φι-
 λῆς, οὐτε ἐκείνα σὺ μὲν ἡγούμενος αὐτῶν
 ὀπίστανται (εἰ) σπαντα, ἐκείνα δὲ σὺ ὀρῆσαι
 ἑαδόμενον ἐφ' ἑαυταῖς. ἐκ δὲ τέτων κίνδυ-
 νος μείζων τε ἀπέχθειαι γίνεσθαι, καὶ τῶν
 πρῶτων ἑρῆν ἑρῆν μείζων. εἰ δὲ πρὸς αὐτῆς
 ἡς, ὅπως ἐνερῶν ὡσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσῃς,
 ὀρῆσαι ὡφελίμας σπαντα ἑρῆσαι. ἐκείνα δὲ σὺ ἀ-
 τῶν ἀπ'

πλὴν ἀπὸ ἐκείνων χάριν αὐξήσετε, καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερον τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἔξετε. εἰ μὲν γοῖν αἰσχρὸν πῖ ἔμελλον ἐργάζασθαι, θάνατον αὐτῷ αὐτῷ παροφειτέον ἔω. νῦν δὲ ἀ μὲν δοκεῖ κέλλινα καὶ ὑπερωδέερα γυναικὶ εἶ, ὁπίσανται, ὡς εἰκεῖ πρῶτες δὲ ἀ ὁπίσανται, ῥᾶσά τε, καὶ τάχιστα, καὶ κέλλινα, καὶ ἦδιστα ἐργάζονται. μὴ οἶω ὄκη, ἔφη, ταῦτα εἰσηγῆσθαι αὐταῖς, ἀ σοὶ τε λυσιτελεῖ καὶ κείναις· καὶ, ὡς εἰκός, ἠδέως ἔσονται κρύσανται. ἀλλὰ ἢ τὸς θεοῖς, ἔφη ὁ Αἰσάριος, οὕτω μοι δοκεῖ καλῶς λέγειν ὡς Σώκρατες, ὡς τε παρὰ δὲ μὲν οὐ παροφειτέον δαίνεσθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὁ αὐτὸς λαβῶν, οὐχ ἔξω ἀποδοῦναι· νῦν δὲ μοι δοκεῖ εἰς ἐργῶν ἀφορμὴν ἔσομαι αὐτὸ ποιῆσαι. ἐκ τούτων δὲ ἐπορίθη μὲν ἀφορμὴ, ἐωνήθη δὲ ἔρια· καὶ ἐργάζονται μὲν ἠείρων, ἐργασάμενα δὲ ἐδείπνουν. ἰλαραὶ δὲ αὐτῶν σκυρῶν ἦσαν, καὶ αὐτῶν ἀφορμῶν τῶν αὐτῶν, ἠδέως ἀλλήλας ἐώρων. καὶ αἱ μὲν ὡς κινεμόνα ἐφίλων, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμοις ἠγάπα. τέλος δὲ ἔλθων παρὸς τὸ Σωκράτην, χαίρων διηγῆτο ταῦτά τε, καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ δρῶν ἐσθίειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· εἴτα οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τῆς κύνος λόγον; φασὶ γὰρ, ὅτε φωνήεντα ἔω τὰ ζῶα, πλὴν οἶν παρὸς τὸ δεασθῆναι εἰπῆν· θαυμαστὸν ποιῆς, ὅς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔρια σοὶ, καὶ δρῶν, καὶ τυρῶν παρεχούσας ἑσθῆν δίδως ὅ, πᾶν μὴ ἐκ τῆς γῆς λαβῶμεν· τῶν δὲ κύνων, ὅς ἑσθῆν ποιῶν τὸν σοὶ παρέχῃ, μεταδίδως οὐδὲ αὐτὸς ἔχει σίτη. τὸν κύνα οὖν ἀκρύσαντα εἰπῆν· ναὶ μάδια. ἐγὼ γὰρ εἶμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, ὡς ἰεμῆτε ἔσονται ἀνδρῶν κλέπτειν, μή τε ὑπὸ λύκων δρῶνάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ παροφειτέοιμι τῶν ὑμᾶς, οὐδὲ αὐτὸν νέμεσθε διώμασθε, φοβέμεσθαι μὴ ἀπόλησθε. οὕτω δὲ λέγεται καὶ τὰ παρὰ βλάτα συλῶρησιν τῶν κύων παροφειτέοιμι καὶ οὐδὲν ἐκείναις λέγε, ὅτι αὐτῶν κύνων εἰ φύλαξ καὶ ὁπίμελητής, E καὶ ἀπὸ σὲ τῶν ἐνός ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἠδέως ἐργάζονται ζῶσιν. ἀλλοιὸν δὲ ποτε δρῶναι ἐπαῖρον ἀπὸ χρόνου ἰδὼν· πόθεν, ἔφη, Εὐθύρη, φάμην; ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ λείων τῶν πολέμου, ἔφη, ὡς Σώκρατες,

A gratiam eis partam augebitis, ac deinceps amicus familiariusq; vosmet mutuo complectemini. Iam si turpe quid eis esset agendum, mors potius esset eligenda. At vero norunt illa, ceu par est, quæcumq; videntur mulieri honestissima esse, maximeque decere. Quiuis autem quæ nouit, tum facillime, tum celerrime, tum elegantissime, tum summa cum voluptate facit. Quapropter tibi cunctandum non est, inquit, ut ad ea sis illis auctor, quæ tum tibi, tum illis expediant: in quo quidem, ceu par est, perlubenter tibi obtemperabunt. Profecto, inquit Aristarchus, tam mihi præclare dicere videris, mi Socrates, ut quum ante a mutuo sumendo abhorrerem, quod scirem me absunta mutuo data pecunia, soluendo non futurum; nunc mihi videar id facturus ad operarum impensas. Inde comparata suit impensa, emtæ lanæ: mulieres inter operas prædebant, ac operis absolutis cœnabant. Iam pro trifibus hilares erant, proq; eo, quod prius suspitionibus indulgebant, lubenter sese intuebantur. Aristarchum illæ curatoris loco diligere, Aristarchus ipsas tamquam utiles sibi, vicissim complecti. Tandem ad Socratem quum accessisset, narrabat & hæc cum voluptate, & quod se solum inter omnes, quotquot essent in domo, repræhenderent; ut qui cibis otiosus vesceretur. Tum Socrates: Tu vero non canis fabulam eis narras? Aiunt enim, id temporis, quum voce vterentur animalia, dixisse ad herum suum ouem: Facis sane mirū quiddam, qui nobis lanas, agnos, caseum tibi suppeditantibus, nihil das extra id, quod e terra consequimur: cani vero, qui nihil tale tibi præbet, cibum illum communicas, quo ipse vesceris. At canem his auditis dixisse: Non abs re profecto. Nam ego is sum, qui vos ipsas conseruat, ut neque furto ab hominibus auferamini, neque a lupis rapiamini. Vos quidem certe, nisi pro vobis ego excubarem, ne partum quidem habere possētis; veritæ scilicet, ne periretis. Atque hoc modo perhibetur oues ipsas permisisse, ut canis potiori conditione frueretur. Itaque tu etiam illis dicito, te canis instar custodem esse, curamq; gerere: cuius opera læsæ a nemine, secure suauiterq; suas operas obeundo uiuant. Idem Socrates, quum aliquādo sodalem aliū quemdam veterē longo ex intervallo videret: Vnde nobis ades, ait, Euthere? Sub exitum belli, mi Socrates, inquit,

ἑαυτὸς, ἠδέως δὲ ἀλλήλας

ὑμῶν

ἔω ἔδε- νός

Apologue Socratis de cane ac ouibus.

Socratis & Eutheri colloquium.

peregre veniebam, nunc ex hoc ipso loco. **A** *ὅτι τὸ ἀποδημίας, νυνὶ μὲν τοῖς αὐτοῦ. ὅτι τὸ
 γὰρ ἀφῆρθε μὲν τὰ ἐν τῇ ὑποφροσίνᾳ κτήμα-
 τα, ἐν δὲ τῇ ἀπικτῆσιν ὁ πατήρ μοι ὁσδὲν κατέλι-
 πεν, ἀνακρίζομαι νυνὶ ὅτι ἀποδημίας τὰ σώ-
 ματι ἐργασζομένης τὰ ἐπιτήδεα ποιεῖσθαι.
 δοκῆ δὲ μοι τὸ τοῦ κρητῶν εἶναι, ἢ δῆσθαι πινὸς αἰ-
 δεσπῶν, ἀλλῶστε καὶ μηδὲν ἔχοντα ἐφ' ὅτι
 αὐτὸ δὴ ζοίμι. καὶ πόσον χρόνον οἶς σοι, ἔφη,
 ὅ σῶμα ἰκανὸν εἶναι μισθὸν τὰ ἐπιτήδεα ἐρ-
 γάζεσθαι; μὰ τὸ δῖ, ἔφη, οὐ πολλὸν χρόνον.*

B *καὶ μὲν, ἔφη, ὅτι μὲν γε ὑπερσβύτερος γῆρῃ, δη-
 λονότι διαπονήσῃ μὲν δέησι, μισθὸν δὲ ὁσδὲν
 σοι θελήσῃ τῶν τῶ σῶματος ἐργῶν διδόναι. ἀ-
 ληθῆ λέγεις, ἔφη. ὁσδοῦ, ἔφη, κρητῶν ὅτι
 αὐτοῦ τοῖς τοῖσιν τῶν ἐργῶν ἐπιτήδεα, ἀ-
 καὶ ὑπερσβύτερος γῆρῶν ἐπαρκέσῃ, καὶ ὑπερ-
 ελθόντα τῶν πλείονα χρημάτων κεκτημέ-
 νων, τὰ δὲ ὁσδοῦ τῶ σῶματος ἐπιτήδεα, ἐρ-
 γῶν τε ἐπιτεταπειώτα, καὶ συλχεμίζοισα καρ-
 πῆς, καὶ συμφουλάτῃσιν τῶν οὐσίᾳ, ὡφελῆν-
 τα αὐτῶ φελέσθαι. χαλεπῶς αὖ, ἔφη, ἐγὼ, ὡ*

C *Σώκρατες, δουλείαν ὑπομείναιμι. καὶ μὲν
 οἶ γε ἐν ταῖς πόλεσι ὑπερσβαίνοντες, καὶ τῶν
 δημοσίων ἐπιμελητῶν, οὐ δουλοὑπερσβύτεροι
 ἔνεκα τῆς, ἀλλ' ἐλθῶντιώτεροι νομίζον-
 ται. ὅλως μὲν, ἔφη, ὡ Σώκρατες, ὅτι ὑπο-
 πῶν εἶναι οὐ πόρῳ ὑπερσβύτῃ. καὶ μὲν ἔφη,
 Εὐθῆρε, οὐ πόρῳ γε ῥάδῃ ὅτι δῆρῃ ἐργῶν, ἐφ'
 ὡ ὅτι αἱ πῆσ αἰτίαι ἔχουσι. χαλεπὸν γὰρ οὐτῶ π
 ποιῆσαι, ὡς ἴε μηδὲν ἀμῆρῃν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀ-
 Διαμῆρῆτος τί ποιῆσαι τὰς μὴ ἀγῶμονι κρητῆ
 ὑπερσβύτῃ. ἐπεὶ καὶ οἷς νυνὶ ἐργάζεσθαι φῆς,
 θαυμάζω εἰ ῥάδῃ ὅτι ἀνέκλητον ἀγῶνι-
 αδα. καὶ οὐτῶ φελέσθαι τῶν τε φιλαπῆκας
 φθῆρῃ, καὶ τῶν δῆρῃ ἀγῶμονας διώκῃν καὶ τῶν
 ὑπερσβύτῃ ὅσα μὲν δυνάσασθαι ποιῆν, ὡπερ μὲν
 ὅσα δὲ μὴ δυνάσασθαι, φυλάτῃσθαι. ὅτι δὲ αὐ
 ὑπερσβύτῃς, τῶν τε ὡς ἀλλῆλα καὶ ὑπερσβύτῃ-
 τα ἐπιμελέσθαι. οὐτῶ γὰρ ἦκιστα μὲν σε οἶμαι
 ἐν αἰτία εἶναι, μάλιστα δὲ τῇ ἀποφροσίνᾳ βοήθειαν*

E *δῆρῃν, ῥάσῃ δὲ καὶ ἀκινδυνότατα εἶναι, καὶ εἰς
 ὅ γῆρας ἀφῆρθεσθαι. οἶδα δὲ ποτε αὐτῶν καὶ
 Κεῖταινος ἀκρῶσθαι, ὡς χαλεπὸν ὁ βίος ἀθῆ-
 νησιν εἶναι ἀνδρὶ βελομῆρῳ τὰ εἰαῖς ὑπερσβύτῃν.
 νυνὶ γὰρ, ἔφη, ἐμὲ πῆσ εἰς δῆρῃ ἀγῶμονι, ἐχ' ὅτι
 ἀδικουῶται ὑπὸ ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσι ἡδῶν αὐτῶ
 με δὲ γῆρῃον τελέσθαι, ἢ ὑπερσβύτῃσθαι ἔχῃν.
 καὶ ὁ*

καὶ ὁ Σωκράτης· εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Κεῖτων, κύνες δὲ βέβηδες, ἵνα σοι τὴν λύκους ἀπὸ τῶν παρθένων ἀφύκωσιν; καὶ μάλα, ἔφη. μᾶλλον γὰρ μοι λισσιτελέει βέβηδες, ἢ μή. οὐκ αἶψά οὖν θρέψαι καὶ ἀνδρα, ὅστις ἐθέλοι τὸ, καὶ διώγειτο σου ἀφύκων τὴν ὀπιχθεῖσιν ἀδικῆσαι; ἠδέως γὰρ, ἔφη, εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπὶ αὐτὸν με βιάποιτο. τί δὲ, ἔφη, οὐχ ὅτις ὅτι πολλῶν ἠδὲν ὅτι, χαριζόμενον οἶσθε σοὶ ἀνδρὶ, ἢ ἀπεχθάνομενον, ὠφελῆσαι; ὅτι ἴδ' ὅτι εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, οἱ πᾶν ἀν φιλοτιμηθῆναι φίλω σοι χεῖρασαι. καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν εἰσὶν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν ἱκανὸν εἶπεν τε καὶ παρῆσαι, πείνησθε δέ. οὐ γὰρ ἴσθ' οἶος ἀπὸ πᾶντος κερδαίνην, ἀλλὰ φιλόχρηστος τε, καὶ ἔφη ῥᾶσον εἶπ' ἀπὸ τῆς συκοφαντῆς λαμβάνην. τῶν οὖν ὁ Κεῖτων, ὅποτε συγχμίζοι ἢ οἶτον, ἢ ἔλαμον, ἢ οἶον, ἢ ἔλαια, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγορῇ γιγνομένων χρησίμων παρὲς τὸ βίον, ἀφελὼν ἔδωκε καὶ ὅποτε

ἔπειτα ἴσθ' οἶος ἀπὸ πᾶντος κερδαίνην, ἀλλὰ φιλόχρηστος τε, καὶ ἔφη ῥᾶσον εἶπ' ἀπὸ τῆς συκοφαντῆς λαμβάνην. τῶν οὖν ὁ Κεῖτων, ὅποτε συγχμίζοι ἢ οἶτον, ἢ ἔλαμον, ἢ οἶον, ἢ ἔλαια, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγορῇ γιγνομένων χρησίμων παρὲς τὸ βίον, ἀφελὼν ἔδωκε καὶ ὅποτε

ἔπειτα ἴσθ' οἶος ἀπὸ πᾶντος κερδαίνην, ἀλλὰ φιλόχρηστος τε, καὶ ἔφη ῥᾶσον εἶπ' ἀπὸ τῆς συκοφαντῆς λαμβάνην. τῶν οὖν ὁ Κεῖτων, ὅποτε συγχμίζοι ἢ οἶτον, ἢ ἔλαμον, ἢ οἶον, ἢ ἔλαια, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν ἀγορῇ γιγνομένων χρησίμων παρὲς τὸ βίον, ἀφελὼν ἔδωκε καὶ ὅποτε

A Tum Socrates : Dic mihi, mi Crito, ait, annon canes alis, vt lupos ab ouibus arceant? Maxime, inquit, quum plus expediat mihi, eos alere, quam non alere. An non igitur etiam hominem velis alere, qui & velit, & possit illos arcere, quotquot iniuria te conantur adficere? Perlubenter sane, inquit, nisi vereretur, ne aduersus me ipsum se conuerteret. Quid autem? ait, non multo iucundius esse vides, aliquem viro tali, qualis tu es, gratificantem potius, quam infestum, vicissim ab eo iuuari? Certo velim scias, esse tales heic homines, qui magno sibi honori ducerent, si te amico vterentur. Ex eorum numero Archedemum inueniunt, dicendi quidem illum, & agendi peritissimum, sed pauperem. Non enim is erat, qui abs quotius lucrum caperet: sed quum a quietatis studiosus esset, dicere solebat, esse facillimum, sycophantis aliquid eripere. Huic igitur Crito quoties aut frumentum, aut oleum, aut vinum, aut lanas, aut aliquid aliud rerum in praedio suo nascentium, & ad vitam utilium, colligeret; partem detractam donabat. Eundem, quoties rem sacram faceret, inuitabat; ac in omnibus huiusmodi eum non negligebat. Itaque quum existimaret Archedemus, domum Critonis sibi refugij loco esse, cepit eum plurimum obferuare: statimque calumniatorum Critonis iniusta pleraque facinora perquirendo reperit, & infestos iisdem non paucos; adeoque publicum in iudicium eos arcessiuit, in quo cognosci oportebat, quo supplicio, quae multa puniri deberent. At reus, multorum sibi malorumque facinorum conscius, nihil non moliebatur, vt ab Archedemo liberaretur. Archedemus vero sine nullum faciebat, donec ille Critonem dimisisset, & pecuniam sibi numerasset. Id vbi iam Archedemus, aliaque similia perfecisset: tum vero non aliter, atque vbi pastor aliquis canem egregium habet, ceterique pastores haud procul ab illo greges suos sistere cupiunt, vt eius canis opera fruuantur; ita & complures Critonis amici rogabant, vt etiam sibi Archedemum custodem concederet. Archedemus autem Critoni perlubenter gratificabatur, neque iam solus Crito quiete fruebatur, sed etiam ipsius amici; ac si quis eorum, quibus erat in odio, exprobraret ei, quod perceptis quibusdam a Critone commodis, eidem adularetur: Vtrum, inquit, turpe est eum, qui a probis hominibus beneficiis adfectus sit,

Socrates
Crito
dat consilium.

ἔπειτα
ἀπὸ τῆς φωνῆς

vicissim beneficiū prestando, eiusmodi homines amicos facere, & ab improbis dissidere

Socratis ad Diodoro vnum pro Hermogene inter- vesio.

an honestos & egregios homines laedere
 conantem, eosdem hostes efficere, per-
 uersos autem iuuando, amicitiam eorum
 conciliare; hisque potius, quam illis uti?
 Ex eo tempore Critonis amicorum in nu-
 mero Archedemus erat, & a ceteris eius a-
 micis colebatur. Memini Socratem etiam
 cum Diodoro familiari suo in hac senten-
 tiam differuisse. Dic mihi, mi Diodore, ait,
 si quis famulorum tuorum aufugiat, dasne
 operam, vt eum retrahas? Immo etiam
 profecto alios hortor, inquit, vt denun-
 tiant, cessura quaedam recuperanti praem-
 ia. Quid autem? si quis seruorum aduer-
 sa valetudine laboret, an non curam eius
 habes, ac medicos arcessis, ne moriatur?
 Admodum vero, inquit. Iam si quis fami-
 liarium tuorum, ait, qui longe pluris sit ti-
 bi, quam quisquam seruorum, in periculo
 sit pereundi ex inopia; non aequum esse
 ducis, eius te curam habere, vt euadat in-
 columis? Atqui non ignoras Hermogene-
 nem minime ingrati esse, quem quidem
 puderet adiutum abs te non vicissim rebus
 tuis commodare. Habere autem ministrum
 quemdam non inuitum, & beneuolum, &
 constantem, & ad agenda imperata ido-
 neum, immo non solum ad imperata faci-
 enda promptum, sed qui etiam per se vsui
 possit esse tum in prouidendo, tum in praeci-
 piendis consiliis: equidem longe praestare
 arbitror, quam vt multos aliquis seruos
 habeat. Iubent autem rei familiaris admi-
 nistratores boni tunc emere, quum magni
 quidpiam pretij licet exiguo comparare.
 Boni vero amici hoc rerum statu vilissimo
 pretio parari possunt. Recte mones, mi So-
 crates, inquit Diodorus: iube veniat ad me
 Hermogenes. Id vero, subiicit Socrates,
 equidem minime fecero. Etenim neq; tibi
 honestius esse duco, te potius illum arces-
 sere, quam conuenire: neque magis ex il-
 lius esse re, qua tua, haec cita fieri. Hoc mo-
 do factum, vt ad Hermogenem Diodorus
 accederet, neque magna pecunia erogata,
 compararet amicum talem; cui cordi es-
 set, vt quid vel proferendo, vel agendo
 commodare Diodori rebus, eumque pos-
 set exhilarare, dispiceret.

ἢ τὸς μὲν καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀδικῶν πέρω μὲν οὐ
 ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, πῶς ὁ πονηρὸς σιωπερῶν
 ἢ πέρω μὲν φίλους ποιεῖσθαι, καὶ χεῖρα δα
 τῆσιν αὐτῶν ἐκείνων; ἐκ δὲ τούτων εἰς τε τῶν
 Κεῖτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν, καὶ ὑπὸ
 τῶν ἄλλων Κεῖτωνος φίλων ἐπιμαῖτο. εἶδα
 δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτὸν ἐταίρῳ ὄντι τοιαύτῃ δια-
 λεχθέντα. εἶπε μοι, ἔφη, ὦ Διοδώρε, αἰ τις σοὶ
 τῶν οἰκετῶν ἀποδρά, ὅπι μελῆ ὅπως ἀνακρ-
 μίση; καὶ ἄλλοις γένη δὲ, ἔφη, τῶν ἀκαλῶν
 Βωσῶρα τῆσιν ἀνακρῦσθαι. τί γὰρ, ἔφη, εἰ τις
 σοὶ κάμη τῶν οἰκετῶν τῶν ἄπι μελῆ, καὶ
 τῶν ἀκαλῶν ἰατρῶν, ὅπως μὴ ἀποδράνη; σφό-
 δρα γ' ἔφη. εἰ δὲ τις σοὶ τῶν γινώσκων, ἔφη,
 πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος ὢν, κινδύ-
 νος δὲ εἶδῃ ἀπολέσθαι, οὐκ οἶσ' ἀξίον
 εἶναι ὅπι μελῆ πλεῖναι, ὅπως διασωθῆ; καὶ
 μὴ οἶσ' ἀξίον, ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἔστιν Ἐρμο-
 γῆνης ἀγαθῶν τοῦ ἀνδρός, εἰ ὠφελούμηνος ὑπὸ
 σὲ, μὴ αὐτῷ φελοῖσθαι. καὶ τοῖς ὠφελούμηνος
 ἐκείνῳ τε, καὶ δύνου, καὶ τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὁ
 κελθούμηνος ἰσχυρὸν ποιεῖν ἔχων, καὶ μὴ μόν-
 ον ὁ κελθούμηνος ἰσχυρὸν οἶσ' ποιεῖν, ἀλλὰ
 διωάμηνος καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρησιμῶν εἶναι, καὶ
 σωθῆναι, καὶ σωθῆναι βουλεύεσθαι, πολλὰ ἂν οἶ-
 κετῶν οἶσ' ἀξίον εἶναι. οἱ μὲν τοὶ ἀγαθοὶ
 οἰκονόμοι, ὅταν ὁ πολλοῦ ἀξίον μικροῦ εἶναι
 παρῆσθαι, τότε φασὶ δεῖν ἀνεῖσθαι. ἡ δὲ
 ἀφ' ἑαυτοῦ παρῆσθαι βίωσθαι, ὅτι φί-
 λους ἀγαθοὺς κτήσασθαι, καὶ ὁ Διοδώρος ἀλ-
 λα καλῶς γέ, ἔφη, λέγῃς ὦ Σώκρατες, καὶ
 κελθῶσιν ἔλθειν ὡς ἐμὲ τὸν Ἐρμογῆν. μὰ
 δὲ, ἔφη, οὐκ ἔγωγε. νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ
 κάμιον εἶναι ὁ καλέσθαι ἐκείνον, τῶν αὐτὸν ἐλ-
 θεῖν παρῶν ἐκείνων, οὔτε ἐκείνῳ μείζον ἀγα-
 θὸν ὁ παρῆσθαι ταῦτα, ἢ σοί. οὔτω δὲ ὁ
 Διοδώρος ὡχετο παρῶν τὸν Ἐρμογῆν. καὶ οὐ
 πολὺ τελέσας, ἐκτήσατο φίλων, ὅς ἔργον εἶ-
 χεν σχεπῆν ὅ, πᾶσι ἢ λέγων, ἢ παρῆσθαι ὠφε-
 λοῖσθαι τὴν καὶ ὠφραῖνοι Διοδώρον.

XENO-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER TERTIVS.

ΤΙ δὲ τὰς ὀρεγμίδας ἤ Α
καλῶν, ὅτι μελῆς ὧν ὀρέ-
σονται ποῶν ὠφέλη, ἵδν ἤ-
βου δὴ γήσομαι. ἀκῆσας ἴα ρ
ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν
πόλιν ἦκεν, ἐπαγγέλλομενον

ερατηγὴν διδάξεν, ἔλεξε παρῶς πῖνα ἤ ξυών-
των, ὃν ἠόσάνετο βυλόμυρον τὴ μῆς τῶν τῆς ἐν
τῆ πόλῃ τυγχάνειν ἀγροὶν μύτοι, ὧ νεαῖα, τὴ
βυλόμυρον ἐν τῆ πόλῃ ερατηγὴν, ἄξον τῆτο
μαθῆν, ἀμελῆσαι αὐτὸν καὶ δικαίως αὐτὸν ὑπό
τὴ πόλεως ζημοῖτο πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰς αἰ-
δριαῖ τὰς ἐρβολαβοῖη, μὴ μεμαθηκῶς αἰδρια-
τοποιῆν. ὅλης γὰρ τὴ πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς
κινδύνοις, ὅτι βεπομῆνης ὧ ερατηγῶ, μεγά-
λα τὰ τε ἀγαθὰ καποροῦντος αὐτὸν, καὶ τὰ κα-
κὰ ἀφ᾽ αὐτῶν τάνοντος εἰκὸς γίνεσθαι. πῶς οὖν
ἴππ ὄσο αὐτὸ δικαίως ὁ τῆ μὲν μανθάνειν τὴν τῆς ἀ-
μελῶν, τῆ δὲ αἰρεθῆναι ὅτι μελοῦ μῦθος, ζη-
μοῖτο, ὅτι αὐτὰ μὲν δὴ λέγων ἐπέσειν αὐτὸν, ἐλ-
θόντα μανθάνειν. ἐπεὶ δὲ μεμαθηκῶς ἦκε, παρῶς
ἐπαγγέλλεται, λέγων ἔδοκός ὑμῖν, ὧ ἀνδρες, ὡς-
παρ Ὀμηρος τὴ Ἀγαμέμνονα γραρὸν ἔφη εἶ),
καὶ ἔτω ὁδε ερατηγὴν μαθῶν, γραρῶτερος φαί-
νεσθαι, καὶ γὰρ ὡς παρ ὁ κίθαριζῆν μαθῶν, καὶ μὴ
κίθαριζῆν, κίθαριζῆς ὅστι καὶ ὁ μαθῶν ἰαῶσθαι, καὶ
μὴ ἰαῶσθαι, ὅμως ἰαῶσθαι ὅστι ἔτω καὶ ὁδε δὴ πῶ
τῆδε ἔτῳ ἰαῶσθαι ερατηγῆς ὧν, καὶ μὴ μὴδεῖς
αὐτὸ ἔλθῃ. ὁ δὲ μὴ ὅτι σαμῶνος, ἔτε ερατηγῆς
ἔτε ἰαῶσθαι ὅστι, ὅσο δὲ εἰάν τῶν πᾶντων ἀνθρώ-
πων αἰρεθῆν. ἀπάρ, ἔφη, ἵνα καὶ εἰάν ἡμῶν τις πα-
ξιαρχῆν, ἢ λοχαγῆσσι, ὅτισημονέσεσι τὴ πο-
λεμικῶν ὧ μὲν, λέξον ἡμῖν πόθεν ἠρξάτο σε δι-
δάσκειν πῶ ερατηγίαν, καὶ ὅς ἐκ τῆ αὐτῆ, ἔφη,
εἰς ὁ παρ καὶ ἐτελῶντα. τὰ γὰρ τακτικὰ ἐμέ γε,
καὶ ἄλλο ὄσο δὲ ἐδιδάξεν. δὴ αὐ μὲν, ἔφη ὁ Σω-
κράτης, τὸ γὰρ πολλοσὸν μέρος ὅστι ερατηγίας.
Ατορ fuerit, rerum bellicarum peritiores simus: dic nobis, unde ceperit artem imperato-
riam tibi tradere. Ab illo ipso, inquit, in quod etiam desit. Nam ordinū rationes, nihilq;
præterea me docuit. Atqui, subiecit Socrates, aliquanta hæc artis imperatoriæ pars est.

ETERVM iuuisse So-
cratem rerum honesta-
rum cupidus in hoc, vt
illorum, quæ expete-
bant, studium in eis ex-
citaretur: id iam com-
memorabo. Nam quū
audiisset aliquando, Dionysodorum in vr-
bem venisse, qui artem imperatoriā doce-
re se velle policeretur: ad quemdam e fa-
miliaribus dixit, quem huius honoris in ci-
uitate cōsequendi cupidum esse animad-
Buereret: Turpe est eum, mi adulescēs, qui
fungi munere imperatorio velit in repu-
blica, negligere discendæ illius occasionē,
quæ offeratur: atq; hic multo iustius a ciui-
tate puniretur, quam si quis imperitus sta-
tuarix, nihilominus statuas fingēdas susci-
peret. Nam quum bellicis in periculis vni-
uersa respublica imperatori committatur,
consentaneum est, eo rem feliciter geren-
te magna reipublicæ commoda, contraq;
peccante ipso, magna mala euenire. Cur
igitur non is merito, qui artē hanc discere
negligit, ac nihilominus vt imperator deli-
gatur, omni cura consequi nititur, multari
debeat? Hæc quum diceret, persuasit ho-
mini, vt ad discendum accederet. Postea-
quam re percepta rediret, cum eo iocans:
An nō, inquit, videtur vobis, amici, perin-
de atq; Homerus Agamemnonem augu-
stum dixit, ita etiam hic, posteaquā impe-
ratoriam artem didicit, augustior videri?
Etenim quemadmodū qui citharā pulsare
didicit, etiam si non pulset citharā, nihilo-
minus citharædus est: & qui medendi ar-
tem didicit, etiam si medicinam nō faciat,
D nihilominus medicus est: ita hic quoque
semper ex hoc tempore imperator est, et-
iam si a nemine ad munus hoc deligatur.
At vero qui alicuius rei rudis est, is nec im-
perator, nec medicus est, etiā si vel ab vni-
uersis hominibus deligatur. Vt autem, ait,
etiam nos, si quis forte nostrum te prætorē
vel cohortis præfectus, vel manipuli du-

Socrates de imperato-
rio munere
differit.

XENO-

Omnino, inquit. Egregiū profecto quid-
 dam hoc fuerit, ait Socrates, si præstare
 possis. Imperium vero, quod tibi manda-
 tum est, nimirum in equos est, & equites.
 Ita scilicet est, inquit. Age igitur, hoc pri-
 mum nobis dicito, quo pacto equos te
 præstantissimos effecturum cogites. Et ille:
 Puto equidem, ait, hoc ad munus meū
 nihil pertinere, sed cuius seorsum equum
 suum curandum esse. Ergo si tibi, subiecit
 Socrates, equos exhibeant alij tam vitiatas
 pedibus, tam agris cruribus, tam imbecil-
 los, alij tam male pastos, vt sequi non pos-
 sint; alij tam contumaces, vt quo tu eos lo-
 co cōstitueris, manere nolint; alij tam cal-
 citrosos, vt ne quidem constitui alicubi
 possint: quam ad rem equitatus hic utilis
 erit tibi? aut quo pacto poteris, dum tali-
 bus præses, reipublicæ prodesse? Tum ille:
 Præclare mones, inquit, & conabor equi-
 dem pro meis viribus equorum habere
 curam. Quid autem? non operam dabis, vt
 equites meliores efficias? Vero, inquit. Er-
 go primum hoc efficies, vt in equos adscē-
 dendi sint peritiores. Hoc quidem necesse
 est, inquit. Nam etiam si quis eorum dela-
 batur, multo tamen magis hoc modo sal-
 uus euaserit. Quid vero? sicubi periculum
 subeūdum sit, vtrum hostes ad arenam iu-
 bebis adducere suos, vbi vos equitare con-
 sueuistis, an operam dabis, vt iis in locis ta-
 les exercitationes instituas, in quibus hos-
 tes esse solent? Melius hoc sane fuerit, in-
 quit. Quid autem? Num vt quamplurimi
 ab equis deiciantur, curæ tibi erit? Hoc
 quoque melius fuerit, ait. An vero cogita-
 sti acuendos esse animos equitum, & iri-
 tandos aduersus hostem, quæ quidem res
 ipsos fortiores reddunt? Si non hactenus,
 saltim nūc id adgrediar, inquit. An autem
 curæ tibi fuit, vt dicto sint audientes equi-
 tes? Nam absq; illo sit, nec equorum, nec
 equitum bonorum ac fortium vsus vllus e-
 rit. Vere dicis, ait. sed qua potissimum ra-
 tione, mi Socrates, ad hoc quis eos impu-
 lerit? Nimirum nosti, quauis in re parere
 homines illis maxime velle, quos existi-
 mant esse præstantissimos. Nam in mor-
 bo potissimum illi parent, quem medici
 rei putant esse peritissimum; & in nau-
 i qui nauigant, ei, quem gubernandi
 putant esse peritissimum; & in agricul-
 tura, quem agri colendi peritum in pri-
 mis arbitrantur. Omnino, inquit. Igi-
 tur consentaneum est, etiam in equestri
 re ceteros ei, qui maxime scire videatur,
 quæ faciunda sint, maxime parituros.

κὺ μέλας, ἔφη. καὶ ἐστὶ γὰρ ἡ δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης,
 κελόν, εἰὰ δὴ τῶντα ποιῆσαι. ἡ δὲ δρχή
 πρ, ἔφ' ἧς ἤρησαι, ἵππων τε καὶ ἀμβατ' ἔστιν. ἰσπίων
 ἔστι γὰρ ἔν, ἔφη ἵππῶν δὴ λέξον ἡμῖν πρῶτον τῆτο,
 ὅπως ἀφανῶ τῆς ἵππων βελτίους ποιῆσαι. καὶ
 ὅς ἀλλὰ τῆτο μὲν, ἔφη, οὐκ ἐμὸν οἶμα ὁ ἔρπον
 εἶ, ἀλλὰ ἰδία ἔκασον δὴ τ' ἔαυτ' ἐρῆσ' ἔπιμε-
 λῆσ. εἰὰ δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχονται
 σοι τῆς ἵππων οἱ μὲν ἔτω κακὸς ποδας, ἢ κακὸς
 σκελῆς, ἢ ἀσθενῆς, οἱ δὲ ἔτως ἀφόφως ὡς ἰε μὴ
 Βδύααζ ἀκροθῆν, οἱ δὲ ἔτως ἀναγῶντες, ὡς τε
 μὴ μὲν ὅπως αὐτὸς τῆς, οἱ δὲ ἔτως λακτισῶν
 ὡς μὴ δὲ τῆς ἀμβατὸν εἶ, τί σοι ἔπιπικρὸν
 ὄφελος ἔσαι; ἢ πῶς διωθήσῃ τῆς τῶν ἡγῆ μῦθος
 ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴ πόλιν; καὶ ὅς, ἀλλὰ καθῶς
 τε λέγῃς, ἔφη, καὶ πρῶτος ἵππων εἰς ὁ
 διωτὸν ἔπιμελῆσ. τί δὲ; τῆς ἵππων οὐκ
 ἔπιπικρὸς, ἔφη, βελτίους ποιῆσαι; ἔγωγε,
 ἔφη. καὶ οὐ μὲν ἀναβατικωτέρως ἔπι
 τῆς ἵππων ποιῆσαι αὐτοῖς. δὴ γὰρ ἔφη. καὶ γὰρ
 εἰ τις αὐτῶν κατὰ πέσοι, μᾶλλον αὐτοῦ ὡς ὁ
 ζοῖτο. τί γὰρ, εἰὰ πρὸς κινδυνὸν δὴ, πότερον
 ἐπάγῃ τῆς πολέμιους ὅτι τὸ ἄμμοον κελθί-
 σῃς, ἐνθα πρὸς εἰώτα τῆς ἵππων, ἢ πρῶτος τῆς
 μελέτας ἐν τῆς τοῖς ποῖσῃς χροῖσις, ἐν οἷσις
 πρὸς οἱ πολέμοι γίνονται; βέλτιον γὰρ, ἔφη.
 τί γὰρ; τῆς βάλλῃν ὡς πλείους ἀπὸ τῶν ἵπ-
 πων ἔπιμελῆσαι πινὰ ποιῆσαι; βέλτιον γὰρ,
 ἔφη, καὶ τῆτο. δὴ γὰρ δὲ τῆς ψυχῆς τῶν ἵππων,
 καὶ ὁρῆσῃ πρὸς τῆς πολέμιους, τῆς αὐτῶν ἀ-
 κροθῆν ποιῆσαι ἀφανῶσαι; εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ
 νῦν γὰρ πρῶτος, ἔφη. ὅπως δὲ σοι πείθων-
 ται οἱ ἵπποις πείθονται; αἰδὸ γὰρ δὴ τῆ-
 τῶ οὔτε ἵππων οὔτε ἵππων ἀγαθῶν καὶ ἀκρί-
 μων ὁδὸν ὄφελος. ἀληθῆ λέγῃς, ἔφη. ἀλλὰ
 πῶς αὐτοῖς μάλιστ, ὁ Σωκράτης, ὅτι τῆτο
 αὐτοῖς πρῶτος ἔπιπικρὸν; ἐκείνο μὲν δὴ πρὸς οἶδα,
 ὅτι ἐν πᾶσι πρῶτος οἱ αὐτοῖς ποῖσις
 μέλιστ ἐθέλοισι πείθεσθαι, οἱ δὲ ἡγῶνται
 τῆς βελτίους εἶ. καὶ γὰρ ἐν νόσῳ ὅν αὐτῶνται ἰα-
 τρῶντα, τῆτο μάλιστ πείθονται καὶ
 ἐν πλοῖσιν οἱ πλείοντες, ὅν αὐτῶνται ἰα-
 τρῶντα καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὅν αὐτῶνται γεωργῶντα καὶ
 μάλιστ, ἔφη. οὐκοῦν εἰκὸς, ἔφη, καὶ ἐν ἵππι-
 κῇ, ὅς αὐτῶνται μάλιστ εἰδῶς φάινεται αὐτοῖς ποῖσις,
 τῆτο μάλιστ ἐθέλῃν τῆς ἄλλοις πείθεσθαι.
 εἰὰ

neq; inter equites quidquam illustre gef-
 fit, ac præter rationem cogendæ pecuniæ
 nihil nouit. Bonū vero id fuerit, ait Socra-
 tes, posse militibus ipsum necessaria sup-
 peditare. Enimvero, inquit Nicomachi-
 des, etiam mercatores cogendæ pecuniæ
 rationem norunt, neq; tamen idcirco fun-
 gi munere imperatorio possunt. Et Socra-
 tes: Etiam victoriæ cupidus est Antisthe-
 nes, inquit, quod in imperatore necessario
 requiritur. An nõ vides eum, quoties cho-
 ri dux fuit, omnibus choris vicisse? Profe-
 cto, ait Nicomachides, nihil similitudinis
 habet chori & exercitus præfectura. At-
 qui, subiecit Socrates, quum neque can-
 endi, neque doctrinæ chororum peritus
 esset Antisthenes, nihilominus reperire
 potuit eos, qui in his longe præstarent a-
 liis. Ergo & imperatorio dum munere
 fungetur, inquit Nicomachides, alios in-
 ueniet, qui eius loco aciem struent; alios,
 qui pugnabunt. Nimirum, ait Socrates, si
 etiam in rebus bellicis præstantissimos
 quosque perinde ac in iis, quæ ad chorum
 pertinent, repererit, ac præ aliis delegerit:
 consentaneum est, eum hac quoque in
 parte victoriam reportaturum. Præterea
 credi par est, eum maiores facturum sum-
 tus in hanc rerum bellicarum victoriam,
 quæ communis ei cum ciuitate vniuer-
 sa est; quam in victoriam chori, cum tri-
 bu sua partam. Hocine vis mi Socrates,
 inquit, eiusdem esse hominis, choro &
 exercitui præesse? Equidem, inquit, aio
 illum, qui sciat, quibus sit opus, eaque
 comparare possit, cuiuscumque tandem rei
 præsit, bonum tamen præfectum esse; si-
 ue choro, seu domui, seu ciuitati, seu ex-
 D exercitui præsit. Profecto, ait Nicomachi-
 des, numquam de te auditorum equidem
 me arbitrabar, mi Socrates, bonos patres-
 familias etiam bonos imperatores esse. A-
 ge igitur, inquit Socrates, vtriusque officia
 indagemus; vt sciamus, eadem ne sint,
 an diuersa. Omnino, ait. Annon igitur
 ad vtrumque pertinet, vt imperio suo sub-
 iectos sibi morigeros & obsequentes red-
 dat? Vero, inquit. Quid? annon, vt sin-
 gulis imperent ea, quæ ipsos facere con-
 ueniat? Hoc quoque respondit. Etiam
 hoc vtrique conuenire arbitror, vt ma-
 los puniant, & adficient honore bonos.
 Prorsus ita est, ait. Subditorum autem
 beneuolentiam sibi conciliare, qui non
 vtrique fuerit honestum? Ita est, in-
 quit. Vt socios & auxiliares adsciscant,

Α ἔντε τοῖς ἰπαυδοῖσιν ὁσδὲν ἐπέλεπτον ποιήσαν-
 τα, ὅτις ἀμύμον τε ἄλλο ὁσδὲν, ἢ χεῖμα ἄ
 συλλέξαν. Ὀσκούω, ἔφη ὁ Σώκρατης, τὸ το
 μὲν ἀγαθόν, εἴ γε τοῖς στρατιώταις ἰκανὸς ἔσαι
 τὰ βηπιτήδεια ποιεῖν. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη
 ὁ Νικομαχίδης, χεῖματα συλλέξαν ἰκανοὶ
 εἰσιν. ἀλλ' οὐχ ἕνεκα τούτου καὶ στρατηγὸν δύ-
 ναμντ' αἶ. καὶ ὁ Σώκρατης ἔφη. ἀλλὰ καὶ τὸ φι-
 λόνειος Ἀντιθένης ἔστιν, ὁ στρατηγὸν ὡσεὶ ἔσθαι
 βηπιτήδειον ἔστιν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ὁσάκις κε-
 Β χορήγηκε, πᾶσι τοῖς χροῖσι νειίκηκε; μα δὲ, ἔ-
 φη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ' ὁσδὲν ὁμοίον ἔστιν χρο-
 ῖον τε καὶ στρατῶματος ὡσεὶ ἔσθαι. καὶ μὲν,
 ἔφη ὁ Σώκρατης, ὁσδὲν ὡδὴς γε ὁ Ἀντιθένης,
 ὁσδὲν χροῶν διδασκαλίας ἔμπειρος ὢν, ὁμοῖος
 ἐγγύετο ἰκανὸς δὴρὸν τὸς κρατίστους ταῦτα. καὶ
 ἐν τῇ τ' ἐραπῆ ὄω, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ' ἔραπῆ
 λους μὲν δὴρὸς τὸς τᾶξοντας ἀπ' ἑαυτῶν, ἀλλ'
 λους δὲ τὸς τ' μαχομένους. Ὀσκούω, ἔφη ὁ Σώ-
 κρατης, εἰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τὸς κρα-
 C τίστους, ὡς περὶ ἐν τοῖς χροῖσι, ἔξελείκηται,
 καὶ ὡσεὶ ἔσθαι, εἰκότως αἶ καὶ τούτου νικηφό-
 ρος εἶναι. καὶ δαπνῶν δὲ αὐτὸν εἰκότως μᾶλλον
 αἶ ἐδέλφειν εἰς τὴν ζῶν ὅλη τῇ πόλει τῆς πολε-
 μικῶν νίκης, ἢ εἰς τὴν ζῶν τῇ φυλῇ τῆς χρο-
 ρικῶν. λέγεις οὖν, ἔφη, ὁ Σώκρατης, ὡς τὸ
 αἶτ' αἰδρός ἔστι χορηγὸν τε καλῶς καὶ στρα-
 τηγὸν; λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὡς ὅτις αἶ τις ὡσε-
 σατῶν, εἰ γὰρ γινώσκῃ τε ὡν δὲ, καὶ ταῦτα πο-
 εἰζεσθαι δυνήσεται, ἀγαθὸς αἶ εἶναι ὡσεὶ ἔσθαι
 D εἶτε χροῖον, εἶτε οἴκου, εἶτε πόλεως, εἶτε στρα-
 τῶματος ὡσεὶ ἔσθαι. καὶ ὁ Νικομαχίδης, μα δὲ
 δὲ ἔφη, ὁ Σώκρατης, ὅτι αἶ ποτε ἄμω ἐγὰ
 σε ἀκίσει, ὡς ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατη-
 γοὶ αἶ εἶναι. ἴη δὲ, ἔφη, ὅτι ἐπὶ σωμῶν τὰ ἔργα ἐ-
 κατέρου αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τὰ αὐτὰ
 ἔστιν, ἢ ἀφ' ἑρῆ π. πδύου γε, ἔφη. Ὀσκούω, ἔ-
 φη, ὅ μὲν τὸς χροῖσι καὶ τῶν τε καὶ
 Δ ἰπείθεις ἑαυτοῖς ὡσεὶ ἔσθαι, ἀμφοτέρων
 ἔστιν ἔργον; καὶ μάλα, ἔφη. πῶς, τ' ὡσεὶ ἔσθαι
 E ἐκείνους βηπιτήδειους ὡσεὶ ἔσθαι; καὶ τὸ το, ἔφη. καὶ
 μὲν καὶ ὅτις κακὸς καλῶν, καὶ τὸς ἀγα-
 θοῖς πᾶν, ἀμφοτέροις οἴμοι ὡσεὶ ἔσθαι. πδύου
 μὲν οὖν, ἔφη. ὅ δὲ τὸς ὡσεὶ ἔσθαι ἀμφοτέρους
 ποιεσθαι, πῶς ἔκαλὸν ἀμφοτέροις; καὶ τὸ το,
 ἔφη. συμμάχους ὅ καὶ βοηθοὺς ὡσεὶ ἔσθαι,
 δοκῶ

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or glosses, running vertically down the right edge of the page.

Vtros autem putas magis esse beneuolus erga se animo? Equidem Athenienses arbitror. Nam plerique Bœoti quod a Thebanis condicionem meliorem adfectantibus circumueniantur, infestis sunt in eos animis: Athenis nihil eiusmodi video. At enim Bœoti honoris cupidissimi sunt, maximaque comitate supra ceteros præditi: quæ sane haud parum excitant homines, ut pro gloria patriæque periculum adeant. Ne in hoc quidem Athenienses reprehendi possunt. Maiorum quidem præclara facinora nulli nec insigniora, nec plura habent, quam Athenienses: quo fit, ut multi accensi seipfos excitent ad exercendam virtutem ac fortitudinem. Verè tu quidem dicis hæc omnia, mi Socrates: sed ex quo clades illa accepta est, in qua cum Tolmide ceteri milites ad Lebadeam cæsi sunt, itemque posteaquam cæsus fuit ad Delium Hippocrates, vides Atheniensium gloriam apud Bœotos imminutam esse; & e contrario Thebanos aduersus Athenienses eos animos summisse, ut iam Bœoti, qui antea ne suis quidem in finibus absque Lacedæmoniis, reliquisque Peloponnesiis, aciem aduersam Atheniensibus audebant opponere, nunc se suo Marte Atticam inuasuros minitentur: Athenienses vero, qui prius, quum adhuc Bœoti soli essent, Bœotiam populabantur, nunc ne Atticam Bœoti vastent, metuunt. Et Socrates: Animaduerto, inquit, hæc ita se habere. Sed videtur mihi ciuitas nostra nunc animo benigniori erga virum fortem adfecta, quem imperio præficit. Nam fiducia negligentiam, & ignauiam, & inobedientiam in hominum animis excitat: metus autem efficit adtentiores, magisque parendi studiosos, atque compositos. Quod quidem intelligi magis etiam potest, sumto de nautis argumento. Nam quum illi nihil sibi metuunt, nihil recte atque ordine gerunt: at vbi vel tempestatem, vel prælia verentur, non solum imperata cuncta faciunt; sed etiam cum silentio quid futurum sit ut ipsis mandetur, sollicitè expectant, instar eorum, qui nauant in choris operam. Enimvero, subiecit Pericles, si iam maxime parituri sint, opportunum fuerit differere, quo pacto eos impellere possimus, ut rursus a virtute, gloria, felicitateque pristina excitentur. Ergo, ait Socrates, si velimus eos opes sibi vindicare, quas habebant alij, in primis ad has repetendas incitarem, si ostenderemus has illis patritas & peculiare esse.

† de qua Diodorus Siculus lib. 12. * opp. dum Bœotia. De clade ipsa Diodorus idem lib. 22.

Διδραμετέρως δὲ ποτέρως ἑαυτοῖς εἶναι νομίζουσιν ἀδελφείας ἔστω. Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτοῦντες ἑστώ. ἀπὸ Thebaίων, δυσμενῶς αὐτοῖς ἔχουσιν ἀδελφείας ἔδεν ὄρα τοῖς ἑστώ. διὰ μὲν φιλοτιμότητος γὰρ καὶ φιλοφρονέσασθαι πρὸς πάντων εἶσιν, ἀπὸ οὐχ ἡκιστα παροξυνῶν κινδυνεύουσιν ἀπὸ διδοξίας τε καὶ πατείδος. ἔδεν ἐν τέτοις ἀδελφῶν μεμνητοῖ. καὶ μὲν παροξυνῶν γὰρ κατὰ ἔρτα οὐκ ἔστιν οἷς μείζων καὶ πλείων ἀπὸ ἀφροσύνης ἢ ἀδελφείας ἢ πολλοὶ ἐπαρσύνονται παροξυνόμενοι τε δρετῆς ἔπιμελεσθῆσαι, καὶ ἀδικίᾳ γίνεσθαι. ταῦτα μὲν ἀληθῆ λέγεις πρὸς πάντα, ὡς Σωκράτης. ἀλλ' ὅμως, ὅτι ἀφ' οὗ ἤτε σὺ Τολμίδῃ τῇ χιλίαν ἐν λεβαδείᾳ συμφορὰ ἐγένετο, καὶ ἡ μὲν Ἰπποκράτης ὅτι δὴ λῆξαι, τὸ ἐκ οὗ τότε τῶν τεταπεινωτῶν μὲν ἢ τῶν ἀδελφῶν δόξα παρὰ τὸς βοιωτῶν, ἐπήρται ὅτι τῶν Thebaίων φρονημα παρὰ τὸς ἀδελφείας ὡς τῶν βοιωτῶν βοιωτῶν μὲν, οἱ παρὰ δὲ ἐδὲ ἐν τῇ ἑαυτῶν πολυμήτερος ἀδελφείας αἰδοῦντες ἀδικησάντων τε καὶ τῶν δόλων Πελοποννησίων ἀπιπείθεσθαι, νῦν ἀπὸ λῆξαι ἀλλοῖ καὶ αὐτὸς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἀπικίαν ἀδελφῶν ὅτι οἱ παρὰ τὸς, ὅτε βοιωτῶν μόνον ἐγγρόντο, πορθουῦντες τὴν βοιωτίαν, φοβουῦνται μὴ βοιωτῶν δὴ ὡσαύτως τὴν ἀπικίαν. καὶ ὁ Σωκράτης. ἀλλ' ἀσάδανομα μὲν, ἔφη, ταῦτα ἔτι ἔχουσιν. δοκῶ δὲ μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ δέχοντι νῦν τὴν διαρροχότερος διακρίσασθαι ἢ πόλις. ὅτι εὐαρεστοῦ μὲν γὰρ θάρσος ἀμέλγειν τε καὶ ραθυμίαν καὶ ἀπειθήσαν ἐμβαλεῖν, ὅδε φόβος παροξυντικώτερος τε καὶ ἀπὸ φρεσῶν καὶ ἀτακτοτέρως ποιεῖ. τεκμήριον δὲ αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν. ὅταν μὲν γὰρ δὴ πᾶς μηδὲν φοβώνται, μεσοὶ εἰσὶν ἀταξίας. ὅταν δὲ ἢ χλαμύνα ἢ πολέμοις δέισωσιν, οὐ μόνον τὰ κελύθῳ μῆρα πρὸς πάντα ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καὶ ἐκδοκῶντες τὰ παρὰ τὴν ἑστώ μῆρα, ὡς ἀπὸ χρορῶνται. ἀλλὰ μὲν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἴ γε νῦν μέλιτα πείθονται, ὡς αὐτὸ εἶναι λέγειν, πῶς αὐτῶν παρὰ τὴν ἀμῆδα πάλιν τὴν ἀρετὴν ἀδελφῶν ἀρετῶν ἢ δρετῆς τε, καὶ δικλείας, καὶ ἀδικησάντων. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβουλόμην χερμῶν ἀδελφείας, ἂν οἱ ἄλλοι εἶχον, ἀπιπείθεσθαι, ἀπὸ δὲ κινῶντες αὐτοῖς ταῦτα παρὰ τὸ ὄντα καὶ παροξυνῶν, μάλιστα αὐτοῖς αὐτοῖς ἔξορμῶν ἀπὸ τῶν ἀπικίαν. ἐπεὶ

fiquidem id pari facerent industria, nihilo peiores illis essent: sin maiori, etiam meliores. Dicit, ait, longe ciuitatem nostram abesse a virtute. Nam quando tandem Athenienses ita, vt Lacedaemontij, vel natu grandiores reuerebuntur, quum ab ipsis patribus orsi contemnere seniores incipiant? vel corporis exercitiis vtetur, quum non solum ipsi bonam corporis constitutionem parui faciant, verum etiam illos irrideant, qui curam eius habent? Quando magistratibus obtemperabunt, qui exsultant etiā propterea, quod magistratus contemnant? Quando concordēs erunt, qui pro studio iuuandi se inuicem, iniuriis sese adficiunt, & magis inuident sibi, quam hominibus ceteris? Qui omnium maxime tum in priuatis, tum publicis congressibus inter se diffident, lites inuicem sibi plurimas mouent, maluntque sic alter ab altero lucri aliquid extorquere, quam mutuo sibi prodesse? Qui communibus rebus perinde vtuntur ac alienis, deque iis rixantur, & maximam ex potentia, quam in huiusmodi rebus consequuntur, voluptatem capiunt? De quibus sane magna inscitia & vitiositas in republica oritur, magnaeque inimicitiae, ac odia mutua inter ciues excitantur. Quas ob res equidem vehementer metuere non desino, ne quod respublica detrimentum capiat maius, quam quod tolerare possit. Nequaquam, mi Pericles, existimaueris Athenienses adeo incurabili peruersitate laborare, subiicit Socrates. An non vides, quam compositae se nauticis in rebus gerant, quam compositae gymnasticis in certaminibus praefectis obcediant, quam nullis inferiores sint in subseruendo magistris in choris? Est hoc certe mirum, ait, quod quum tales sint, praefectorum tamen obtemperant imperio: quum interim grauis armaturae pedites, & equites, qui virtute ciuibz ceteris praestare videntur, longe omnium sint inobedientissimi. Et Socrates: At vero is, qui est in Areopago senatus, mi Pericles, an non ex probatis hominibus constat? Omnino, inquit. An igitur nosti alios, ait, qui vel magis legitime, vel grauius, vel aequius causas in iudiciis cognoscant, aliaque cuncta gerant? Nihil habeo, respondit, de iis quod querar. Non igitur animum despondere debemus, quasi Athenienses compositae se gerere nequeant. Atqui, subiicit Pericles, in re militari, vbi maxime temperantem, compositum, obcedentem esse conuenit,

A ομοίως μὲν τοῖς ἀλλοῖς χρωμένοι, ὅσῳ αὐτοῖς χείροισι σκείνων εἶεν· εἰ δὲ ὀπιμελέτερον, καὶ βελτίοις λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶ) τῆ πόλεως τὴν καλοκαγαθίαν. ποτε γὰρ οὕτως ἀθλιωτοί, ὡς ἄν λακεδαίμονιοι, ἢ περὶ σπουδαιότεροι ἀδύσονται, οἱ δὲ τῶν πατέρων δέχονται κα-
 παφροσίν τῶν γεραιτέρων; ἢ σωμασκήσοισιν οὕτως, οἱ οὐ μόνον ἀλλοῖς διέξίαις ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀπιμελουμένων καταγελοῦσιν; ποτε δὲ οὗτοι πείσονται τοῖς δέχοισιν, οἱ καὶ
 Β ἀλλάσσονται ὅτι τὰ καταφροσίν τῶν δέχοντων; ἢ ποτε οὕτως ὁμοιοῦσονται, οἱ γὰρ ἀντὶ τοῦ ἔσσευργῆν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροισιν, ἐπηρεάζουσι ἀλλήλους, καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μάλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνδραπότοις; μάλιστα δὲ πρῶτων ἐν ταῖς ἰδίαις σπουδαῖς, καὶ ταῖς κριναῖς ἀφαιρέονται, καὶ πλείστας δίχας ἀλλήλοισι δικάζονται, καὶ παρεαρουῦνται μάλλον οὕτω κερδαίνοντες ἀπὸ ἀλλήλων, ἢ σιωφελῆντες αὐτοῖς; τοῖς δὲ κρινοῖς ὡς ἄν ἀλλοτεροῖς
 C χρωμένοι, ὡς ἂν τῶν αὐτῶν μάχονται, καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμει μάλιστα χείροισιν; ἔξω πολλὴ μὲν ἀπείρεια καὶ κακία τῆ πόλεως ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς πολίταις ἐγγύς. διὰ ἔγωγε μάλα φοβούμαι ἀεὶ μή τι μείζον, ἢ ὡς τε φέρην δύνασθαι, κακὴν τῆ πόλεως συμβῆ. μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡ Περικλέης, οὕτως ἡγεσθαι ἡκέτω ποιηεῖα νοσῆν ἀθλιωτοῖς. ἔχθρας, ὡς ἄντακτοι μὲν εἰσὶν ἐν τοῖς ναυπηγοῖς, ἄντακτος
 D εἰ ἐν τοῖς γυμναστικῶν ἀγῶσι πείθονται τοῖς ὀπιματάταις, ὅσῳ αὐτοῖς χείροισι χείροισι ἑσπεύουσι τοῖς διδασκάλοις; τῶν γὰρ τοῖς, ἔφη, καὶ θαυμαστὸν ἔστι, ὅ τῶν μὲν τοῖς τῶν δαρχῶν τοῖς ἐφεσῶσι, τῶν δὲ ὀπιματάταις καὶ τῶν ἰππέων, οἱ δὲ καὶ καλοκαγαθία παρεκκρίσθαι τῶν πολιτῶν, ἀπὸ τῶν σατάταις εἶ) πρῶτων. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη ἢ δὲ ἐν δρεῖω πάγῳ βυβλή, ὡ Περικλέης, ὅτι ἐκ τῶν δεδδικιμασμένων κἀρίσονται; καὶ μάλα, ἔφη. οἶδα οἶω τίνας, ἔφη, κάλλιον, ἢ νομιμώτερον, ἢ σιμνότερον, ἢ δικάζοντα τε δίχας δικάζοντα, καὶ πάλλα πρῶτα πρῶτοντα; ἐμεμφομαι, ἔφη, τῶν τοῖς ἐλπίων, ἔφη, δὲ ἀθυμῶν, ὡς ἐκ ἄντακτων ὄντων ἀθηνάων, καὶ μὴν ἐν τοῖς στρατιωτικῶν, ἔφη, ἐντα μάλιστα δὲ σωφροσίν τε, καὶ ἄντακτων, καὶ πρῶτων, ὡς ἂν

ἄρα τῶν τῶν ποροσέχουσι. ἴσως γὰρ ἔφη ὁ Σω-
 κράτης, ἐν τούτοις οἱ ἦκιστα ὀπίσθιοι δέ-
 χουσι αὐτῶν. ἔχ' ὅρα, ὅτι κίθαρων μὲν, καὶ
 χοροῦ τῶν, καὶ ὄρχηστων ἄλλ' εἰς ὀπίσθιον ἀρχὴν
 μὴ ὀπίσθιος, ἄλλ' ἀπὸ παλαιῶν, ἄλλ' ἀπὸ πα-
 λαιοτέρων ἀλλὰ πρῶτες, ὅσοι τῶν δέχου-
 σιν, ἔχουσι δὲ ζῆλον ὅπως ἔμαθον ταῦτα, ἔφ' οἷς
 ἐφασκε. τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι ἀπολα-
 ζόμενοι, ἔμηνον σέ γε τοῖσ' ἔχον ἐγὼ νομίζω
 εἶναι, ἀλλ' οἱ μὲν σε ἄρα ἠπὸν ἔχον εἰπεῖν, ὅποτε
 στρατηγὸν, ἢ ὅποτε παλαίην ἤρξω μαθητὴν. καὶ
 πολλὰ μὲν οἱ μὲν σε τῶν παλαιῶν στρατηγῶν
 παρὰ ληφόντα ἀπολαύζον, πολλὰ δ' ὅπως πα-
 ρουσι ἐπινοήσαντες, ὅποτε οἷόν τε ἰὸν μαθητὴν
 ὠφελίμων εἰς στρατηγίαν. οἱ μὲν δὲ σε πολλὰ
 μεμνησάν, ὅπως μὴ λείπῃς σεαυτὸν ἀγνοῦν τι
 τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ εἰ τι τοῖσ' ἔχον
 αἰσθῆσαι σεαυτὸν μὴ εἰδόντα, ζητῆν τὸς ὀπίσθια μέ-
 νοις ταῦτα, οὔτε δῶρων οὔτε χάριτων φερό-
 μενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν, ἀ μὴ ὀπίσθια
 σα, καὶ σωεργεῖς ἀλλοτρίοις ἔχῃς. καὶ ὁ Περικλῆς.
 ἔλατ' ἄνδρες μετ' ὧ Σωκράτης, ἔφη, ὅτι ἔδ' οἰο-
 μένος με τῶν ὀπίσθια μελεῖσθαι ταῦτα λέγεις,
 ἀλλ' ἔλατ' ἄνδρες με διδάσκῃν, ὅτι τὸν μέλλοντα
 στρατηγὸν τῶν ἀπὸ πρῶτων ὀπίσθια μελεῖσθαι δὲ
 ὁμολογῶ μὲν καὶ γὰρ σοὶ ταῦτα. τὸ δ' ἔφ' ἔ-
 φη, ὁ Περικλῆς, κατὰ μνησάν, ὅτι παρὰ σοὶ
 τὸ χόρεον ἢ μὲν ὄρη μετὰ λαοῦ, καὶ ἡγεμονία ὅτι τ'
 βοιωτῶν, δι' ὧν εἰς τὸ χόρεον εἰσποδοὶ φεναί τε καὶ
 παρὰ σοὶ εἰσὶ, καὶ ὅτι μέση διέζωσαι ὄρεσιν ἐ-
 ρυμνοῖσι καὶ μάλα, ἔφη. τί δὲ γε, ἔφη, ἀκὴ
 χόρεον, ὅτι μυσσοὶ, καὶ πεισσοὶ, καὶ ἡ βασιλέως χό-
 ρος κατέχοντες ἐρυμνά πρῶτον χόρεον, καὶ κούφως
 ὠπλισμένοι, διώκοντες πολλὰ μὲν τὴν βασιλέως
 χόρεον κατὰ θέοντες κακοποιῶν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐ-
 λθόντες, καὶ τὸ γὰρ, ἔφη, ἀκούω. ἀθηναίους
 δὲ σοὶ αὐτοὶ, ἔφη, μέγιστον ἔλατ' ἄνδρες ἡλι-
 κίας ὠπλισμένους κούφοτεροις ὄπλοις, καὶ πα-
 ρα σοὶ μετὰ τὸ χόρεον ὄρη κατέχοντες, βλα-
 βεροῖσι μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μετὰ δὲ
 παρὰ σοὶ τοῖς πολίταις τὴν χώραν καλεσθεῖσθαι.
 καὶ ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν οἱ μὲν, ἔφη, ὁ Σω-
 κράτης, καὶ ταῦτα χεῖρσιμα εἶναι. εἰ τοῖσι, ἔφη ὁ
 Σωκράτης, ἀρῆσαι σοὶ ταῦτα, ὅτι χεῖρσιμα αὐτοῖς
 ὡς εἶπε. ὅτι μὲν γὰρ αὐτῶν κατὰ παρὰ σοὶ
 χόρεον, καὶ σοὶ καλὸν εἶναι, καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν.

A nihil horum curant. Fortassis, ait Socrates,
 in his praesunt eis homines maxime imperi-
 titi. An non vides, neminem citharcedorū,
 & eorum, qui suam in choris operam lo-
 cant, & saltatorum, & pugilum, & pancra-
 tiastarum conari, ut imperet, si quidem
 imperitus sit: sed omnes, quotquot his pre-
 sunt, posse commonstrare, a quibus ea di-
 dicerint, quibus sunt praepositi; quum in-
 terim maxima imperatorum pars temere
 munus hoc capeflat? Te quidem certe
 nequaquam talem esse arbitror, sed potius
 dicere non minus posse, quo tempore im-
 peratoriam, quam quo luctandi artem di-
 scere occeperis. Multa etiam te imperato-
 ria consilia de patre accepta tenere memo-
 ria puto, multa vnde cumq; cogessisse, vnde
 disci abs te poterat aliquid, quod ad im-
 peratoriam artem conferret. Praeterea te
 arbitror valde sollicitum esse, ne ipse nescias,
 ignorare te aliquid eorū, quae ad mu-
 nus imperatoris pertinent; ac si quid eius-
 modi nescire te animaduertis, id te a peri-
 tis existimo inquirere, neque muneribus,
 neq; beneficiis parcentem, ut ab eis discas,
 quae nescis, & egregios adiutores habeas.
 Tum Pericles: Non me clam est mi Socrates,
 ait, haec te dicere, ne quidem existimantem,
 me aliquid in his studij ponere, sed conantem
 me docere, quod necesse sit eum, qui fungi
 munere imperatorio velit, his omnibus operam
 dare. Equidem hoc fateor, ait Socrates. Ceterum
 animaduertisti, mi Pericles, magnos quosdam
 montes ante nostram regionem sitos esse, ad
 Boeotiam usq; pertinentes, per quos in agrum
 nostrum aditus arcti & ardui sunt, Deumq;
 medium cinctum esse moribus inaccessis?
 Omnino, inquit. Quid? an & illud audiisti,
 Mysos ac Pisidas, qui Persici regis in ditione
 munitissima tenent loca, armatique sunt leuiter,
 multum infestare regis agrum percurrendo posse,
 quum interim ipsi libertate fruuntur? Etiam hoc
 audio, inquit. Et non existimas Athenienses,
 si leuiori armatura ad aetatem usq; agilem
 utantur, ac montes ante regionem suam sitos
 praesidio teneant, hostibus quidem detrimento,
 ipsius autem agri civibus magni propugnaculi
 instar esse constitutos? Tum Pericles: Etiam haec
 omnia mi Socrates, inquit, esse vtilia duco. Ergo,
 subicit Socrates, si haec tibi placent, vir optime,
 adgrede tamdem ea. Nam quidquid horum
 perfeceris, id & tibi praecclarum, & vtile
 reipublicae fuerit.

Platonis fratrem. Diog. L. 2. p. 59.

Socrates Glaucōnem ab ambitione reuocat.

Platonem. Laert. 3. p. 113.

Quod si a viribus destituare, non tamen vel patriæ detrimento eris, vel turpe quid tibi designabis. Ceterum Glaucōnem Aristonis filium, quum is necdum viginti natus annos oratoris vsurpare munus, ac præsides esse ciuitatis cuperet, nemo ab hoc instituto poterat abducere; quamquã alios & propinquos, & amicos haberet, ac tribunali detraheretur, planeq; ridiculus esset. Hunc Socrates, qui ei bene cuperet ob Charmidem Glaucōnis filium, & ob Platonem, solus ab hoc instituto auertit. Nam quum in eum incidisset, primũ verbis huiusmodi prolatis detinuit hominem, vt se audire vellet. Præesse ciuitati nostræ cogitas, mi Glaucō? Cogito equidem mi Socrates, inquit. Profecto, ait Socrates, si quid aliud humanis in rebus, hoc certe præclarum est. Perspicuum est enim, futurum, vt si hoc impetres, & ipse cõsequi possis ea, quæ concupiueris, & amicis vsui esse, & familiam paternam extollere, & amplificare patriam. Præterea celebritatẽ nominis primum in hac vrbe adipisceris, deinde in Græcia, ac fortassis etiam, vti Themistocles, apud barbaros. Vbicumque autem fueris, nusquam non eris illustis. Hęc quum audiret Glaucō, efferebatur animo, lubenterq; manebat apud Socratem. Is vero deinde: Planum est omnino, ait, mi Glaucō, necessarium esse, vt si quidem esse in honore velis, aliquam reipublicæ utilitatem adferas. Omnino, ait. Non igitur rem cælaueris, per Deos, inquit Socrates, sed dicito nobis, vnde principium adficiendi beneficiis reipublicam factururus sis. Hęc quum Glaucō subiceret, vt qui tum consideraret, vnde potissimum inciperet: An non, ait Socrates, perinde ac, dum amici domum vis amplificare, locupletiozem efficere niteris, ita & ciuitatem conaberis opulentiozem reddere? Omnino, inquit. Fueritne igitur opulentior, si prouentus ei plures accedant? Hoc quidem consentaneum est, ait. Dic ergo, quibus ex rebus nunc ciuitas hæc prouetus habeat, & quãti sint. Nam planum est, hæc te considerasse, vt si quidam ex eis exigui sint, eos tu expleas: si qui autem amituntur, eos rursum compares. Ego vero, ait Glaucō, numquam hæc profecto considerauit. Quod si hoc neglexisti, ait Socrates, saltim sumtus, quos facit ciuitas, nobis exponito. Nam certum est, cogitare te iam, vt superuacuos tollas. Ne his quidem, ait, vinqũ vacauit. Ergo, subiecit Socrates, differamus aliquantũ rationẽ locupletandę reipublicę.

εάν δέ π' ἀδυνατήσῃς, οὐτε τι τὴν πόλιν βλάψῃς, οὐτε σαυτὸν καταχμεύῃς. Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρῃς δημηγερῆν, ὅτι θυμὸν παρσατθίην τῆς πόλεως, ὁδὸν ἔπειτα εἰχθῶν ἔτη γεγονώς, ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, ὁδὸν εἰς ἐδύνατο παῦσαι ἐκλήμνον τε ἀπὸ τῆς βήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα. Σωκράτης δὲ, θύνοις ὦν αὐτῷ εἶχε τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ ἀφ' Ἰπλάτωνος, μόνος ἐπαυσεν. ἐπιτυχὸν γὰρ αὐτῷ παρσῶτον μὲν εἰς ὃ ἐτελήσασθαι ἀκούειν τοῖα δὲ λέξας, κατέχευε. ὦ Γλαύκων, ἔφη, παρσατθίην ἡμῖν ἀφαιρόμενοι τὴν πόλεωσιν ἐγὼ γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. ἡ δὲ, ἔφη. καλὸν γὰρ εἶπερ πῶς ἄλλο τι εἴη ἀφαιρούμενοι. δὴλον γὰρ ὅτι εἰ μὴ τὸ εἶχε παρσατθίην, δυνατὸς μὲν ἔσθαι αὐτὸς τυχερὸν ὅτι αὐτῷ ἐπιθυμῆσθαι, ἰκανὸς δ' ἔσθαι φίλων ὠφελῆν, ἐπαρῆς δὲ τῷ πατρῷον οἴκῳ, αὐξήσας δὲ τῷ πατρῷον ὀνομασθῆναι ἔσθαι παρσῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἐπέτα δὲ ἐν τῇ ἐλλάδι, ἴσως δ' ὡς παρσῶτον Θεμιστοκλῆς, καὶ ἐν τοῖς βαρβαροῖς ὅπως δὲ ἀνῆσθαι, πόρτα χρὴ παρσῶτον εἶπερ. ταῦτα δὲ αὐτὸν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο, καὶ ἠδέως παρέμεινε. μὲν δ' ταῦτα ὁ Σωκράτης ὀκνοῦν, ἔφη, τὸ μὲν, ὦ Γλαύκων, δὴλον, ὅτι εἶπερ ἡμᾶσθαι βούλομαι, ὠφελιτέα σοὶ ἡ πόλις ἐστίν. πόρτα μὲν αὖ, ἔφη. παρσῶτον, ἔφη, μὴ τοῖσι τῷ ἀποκρύψῃ, ἀποκρύψῃ δὲ εἰπέ ἡμῖν, ἐκ τίνος εἶχε τὴν πόλιν ὀφελῆν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσώπησεν, ὡς αὐτὸς τότε σκοπεῖν ὁπόθεν εἶχε τοῦτο ἄρ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς παρσῶτον φίλου οἴκῳ εἰ αὐξήσασθαι βούλοιο, πλοισιώτερον αὐτῷ ὅτι παρσατθίης αὐτῷ ποίσειν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν παρσατθίης πλοισιωτέρον ποίσειν; πόρτα μὲν αὖ, ἔφη. ὅτι ἐν πλοισιωτέροις γ' αὐτῷ εἶπερ, παρσατθίης αὐτῷ πλοισιων ἡρομῶν; εἰχθῶσθαι γοῦν, ἔφη. λέξον δὲ, ἔφη, ἐκ τίνων ἡμῶν αἱ παρσατθίαι τῇ πόλει, καὶ πόσα τίνες εἰσι. δὴλον γὰρ, ὅτι ἐσκεψάμην, ἵνα εἰ μὲν πῆρες αὐτῷ ἐνδεῶσθαι εἶχον, ἐκ πληρώσεως εἰ δὲ παρσατθίης ποίσειν, παρσατθίης. ἀλλὰ μὰ δὲ, ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτα γὰρ ἐκ ἐπέσκεμμαι. ἀλλ' εἰ τὸ εἶπερ, ἔφη, παρέλιπες, τὰς γὰρ διαπόρτας τῆς πόλεως ἡμῖν εἶπέ. δὴλον γὰρ, ὅτι ἐπὶ τῶν τῶν παρσατθίης ἀφαιρούμενοι. ἀλλὰ μὰ τὸ δὲ, ἔφη, ὁδὸν παρσατθίης τῶν πῶν ἐρόλασα. ἐκ δὲ, ἔφη, ὁ μὲν πλοισιώτερον τὴν πόλιν ποίσειν αἰατὸν ἔχοντα. πῶς

πῶς γὰρ οἶόν τε μὴ εἶδῶτα γε τὰ ἀγαλῶμα-
 τὰ καὶ τὰς παροξόδους, ἔπιμεληθῆναι τέ-
 των; ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων,
 διωατόν ἐστι καὶ ἀπὸ πολέμων τὴν πόλιν
 πλουτίζειν. ἢ δὴ σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκρά-
 τής, εἰ τις αὐτῶν κρείττων ἢ ἥτων δὲ ὢν, καὶ
 τὰ οἴκησ' ἀποξοδοῦσιν αὐτῶν ἀληθῆ λέγῃς,
 ἔφη. οὐκοῦν, ἔφη, τὸν γε βουλευσόμενον
 παρὰ τὸς πέντας δὲ πολέμων, τὴν τε τὴν πόλεως
 δυνάμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναί δὲ, ἴ-
 να, εἰ μὴ ἢ τὴν πόλεως κρείττων ἢ, συμβου-
 λῶν ἔπιχρήσῃ τὰς πολέμων, εἰ δὲ ἥτων τῶν
 ἐναντίων, βλάβοσθαι πείσῃ. ὀρθῶς λέγῃς,
 ἔφη. παρὰ τὸν μὲν τοῖνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς
 πόλεως τὴν τε πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύ-
 ναμιν, εἴτα τὴν τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὲν τὸν
 δι', ἔφη, οὐκ ἀνέχρημί σοι οὕτως γε ἀπὸ σῶ-
 ματος εἰπῆν. ἀλλ' εἰ γέγραπται σοι, εἰεγκε,
 ἔφη. πόρῳ γὰρ ἡδέως αὐτῶν ἀκούσασμι. ἀλ-
 λά μὰ τὸν δι', ἔφη, οὐδὲ γέγραπται μοι πῶ.
 οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύῃν
 τὴν γε παρὰ τὴν ἔπιχρησόμενον. ἴσως γὰρ καὶ
 ἀλλ' ὁ μέγιστος τ' αὐτῶν δὲ πρὸς ἀρχόμενος τ'
 παροξοτίας οὐ πῶ δὲ ἴσταις. ἀλλὰ ποῦ περὶ
 γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμνη-
 κεν, καὶ οἶδα ὅποσα τὴν φυλακῆν ἔπιχρησ-
 εῖσι, καὶ ὅποσα μὴ, καὶ ὅποσοι τὴν φρουρῶν
 χανοὶ εἰσι, καὶ ὅποσοι μὴ εἰσὶ καὶ τὰς μὲν ἔπι-
 χήρας φυλακῆς συμβουλεύῃν μείζονας ποιῆν,
 τὰς δὲ περὶ τῆς ἀφαιρῆν. ἢ δὴ, ἔφη ὁ Γλαύ-
 κων, ἀπάσας μὲν οἷον ἐγώ γε, ἐνεκά γε τῶν
 τῶν αὐτῶν φυλακῆσθαι, ὥστε καὶ τὰ ἀσπίδα
 τὰ οὐκ ἔχουσας. εἰ δὲ τις ἀφέλη γ', ἔφη, τὰς
 φυλακῆς, οὐκ οἶδ' καὶ ἀρῆσθαι ἐξομοίαν ἐ-
 σθαι τὰς βουλευσόμενον; ἀπὸρ, ἔφη, πότερον
 ἐλθῶν αὐτὸς δὲ ἴσταις τῶν, ἢ πῶς οἶδα, ὅτι
 κακῶς φυλακῆσθαι; εἰ καὶ ζῶ, ἔφη. οὐκ ἔν, ἔφη,
 καὶ περὶ τῶν, ὅταν μὴ ἐπιεὶ καὶ ζῶμεν, ἀλλ'
 ἢ δὴ τ' εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν. ἴσως, ἔφη
 ὁ Γλαύκων, βέλπον. εἰς γε μὴν ἔφη τὰ ἄργυ-
 ρία οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφίξαι, ὥστ' ἐχθρὸν εἰπῆν, δὲ τὴν
 νῦν ἐλάττω, ἢ παρὰ τὸν παρὰ τὸν ἐρχεται αὐτόθεν.
 ἔγδ' οἷον ἐλήλυθα, ἔφη. καὶ γὰρ ἢ δὴ, ἔφη ὁ Σω-
 κράτης, λέγεταί βαρὺ ὅτι χρεῖον εἶναι, ὥστε
 ὅταν περὶ τῶν δὲ συμβουλεύῃν, αὐτῶν ἢ
 παρὰ τῶν δὲ ἀφίξαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' οὐκ εἰς γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι ἐκ ἡμέλησας,

A Nam qui possit fieri, ut harum rerum cu-
 ram aliquam suscipiatis, qui & sumtus, &
 prouentus ignoret? Verum mi Socrates,
 inquit Glauco, potest etiam ab hostibus
 respublica reddi locupletior. Ac vchemē-
 ter quidem, ait Socrates, si quis eos supe-
 ret. At si eis inferior sit, etiam sua amiserit.
 Vere dicis, inquit. Ergo qui de bello ge-
 rendo aduersus illos, quos oppugnari ne-
 cesse est, deliberat; eum ciuitatis & aduer-
 sariorum vires habere cognitatas oportet, ut
 si maiores sint ciuitatis, bellum suadeat:
 si ex minores sint quam hostium, auctor
 suis sit, ut caute agant. Recte dicis, ait. Er-
 go nobis primum indicato, subiecit Socra-
 tes, quæ huius ciuitatis tum pedestres, tum
 nauales sint copix; deinde, quæ aduerfa-
 riorum. Ego vero, inquit, non possum hoc
 tibi profecto de memoria promptum expo-
 nere. At si quid conscriptum habes, profer,
 ait. Nam lubens hoc audiero. At ne
 conscriptum quidem hoc vniquam est a
 me, inquit. Ergo, subiecit Socrates, etiam
 deliberationem de bello non nihil initio
 suspendemus. Nam ob rei magnitudinem
 fortasse nondum explorati quidquam ha-
 bes, præsertim quum nuper adeo præesse
 reipublicæ ceperis. Ceterum custodiam
 regionis huius scio tibi curæ fuisse, teq; te-
 nere, quot eius præsidia sint opportuna,
 nec ne: quot præsidiarij milites sufficiant,
 quot non: denique consulere te, ut oppor-
 tuna præsidia adaugeantur, ac superflua
 tollantur. Immo vero, subiecit Glauco,
 equidem tollenda vniuersa arbitror, quod
 ita custodiant, ut ea quoq; adtingantur,
 quæ nostro in agro sunt. At si quis præsi-
 dia tollat, inquit Socrates, an non existi-
 mas cuius rapiendi potestatem fore? Tu
 vero num profectus eo, rem inuestigasti,
 aut quomodo scis eos malas excubias a-
 gere? Coniicio, inquit. Ergo de his quo-
 que tum deliberabimus, quum non am-
 plius vtemur coniectura, sed cognitam
 rem habebimus. Fortassis hoc fuerit po-
 tius, ait Glauco. In argentifodinas qui-
 dem certe, subiecit Socrates, non venisse
 te scio; ut dicere possis, quamobrem nunc
 minus inde, quam antehac, proueniat.
 Equidem eo non sum profectus, ait. Pro-
 fecto, inquit Socrates, fertur is locus esse
 grauis. Quamobrem vbi de hoc consul-
 tandum erit, hæc tibi excusatio sufficiet.
 Hoc equidem meditor, ait Glauco. Et So-
 crates: Hoc autē, ait, non neglexisse te scio,

κεν

αὐτῶν

βλάβη

δαμνῶ

χώρας

εισθαι

παρὰ

ἴδωμεν

παρὰ

hoc est, rano
pianior
scholion.

sed omnino considerasse, quam diu frumentum, quod nostro in agro nascitur, ad alendam ciuitatem hanc sufficiat, quantumque præterea in annum requiratur: ne te inscio ciuitas eius inopia laboret; sed quia tibi de hoc constiterit, consulendo reipublicæ de necessariis rebus prospicere, eamque conseruare possis. Rem magnam dicis, ait Glauco, si quidem erit etiam talium habenda cura. Enimuero, subiecit Socrates, ne suam quidem domum recte quis administrauerit, si non omnia, quibus opus sit, teneat; & omnia diligentia cura suppleat. Sed quum ciuitas ex pluribus, quam decies mille domibus constet, ac difficile sit, tot domuum curam simul habere, cur non patrum tuorum vnam primum augere conatus es? Te quidem ille rogat. Id facere si possis, etiam ad plures animum adicies. Sin vni prodesse nequeas, qui pluribus profis? Quemadmodum si quis vnum talentum gestare nequeat, qui non manifestum est, huic ne conandum quidem esse, vt plura gestet? Ego vero, subiecit Glauco, prodessem patrii familiaris, si mihi vellet obtemperare. Ergo, ait Socrates, quum patrum persuadere non possis, effecturum te putas, vt Athenienses vniuersi, vna cum patre tuo, tibi pareant? Caue mi Glauco, inquit, ne gloriæ cupiditate in contrarium prolaboris. An non vides, quam periculosum sit ea vel dicere, vel agere aliquem, quæ ignorat? Etiam de aliis, quoscumque tales nosti, cogites velim, quales esse videantur, dum vel dicunt ea, quæ nesciunt, vel tractant: num tibi videantur propterea laudem potius, quam vituperationem consequi; atque vtrum in admiratione magis, quam in contemptu esse. Iidem cogites velim de iis, qui norunt, quidquid vel dicunt, vel agunt. inuenies, mea quidem sententia, in omnibus actionibus eos, qui cum gloria sunt, & in hominum admiratione, maxime ex illorum esse numero, qui rerum periti sunt: inglorios autem, hominumque contemptui expositos, ex imperitissimorum esse numero. Quamobrem si & clarus esse vis in republica, & in hominum admiratione, in primis operam dato, vt ea noris, quæ suscipere cogitas. Nam si ceteris in hoc præstans, tractare negotia reipublicæ ceperis: mitum mihi non videbitur, si facile consequaris ea, quæ concupiscis. Quum autem videret Charmidem, Glauconis filium, hominē esse quantiuis pretij,

*Dionys. Lacert. Socrates
2. p. 59. Charmi.*

Aλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἰχθύνος ἔστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνώσκων οἷος ἀφ' ἑφείν πλὴν πόλιν, καὶ πόσου εἰς τὸ ἐπιαιτὸν πωρὸς δέεται, ἵνα μὴ τὸ τό γε λαθῆναι ποτε ἡ πόλις εἰδῆς γένουμένη, ἀλλ' εἰδῶς, ἔχῃς ὑπὸ τῆς αἰαγχαίων συμβεβηκότων τῆ πόλιν βοηθῆν τε, καὶ σῶζῃν αὐτήν. λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμόγετος πᾶσα, εἴ γε καὶ τῆς τοιούτων ἔπιμελεσθαι δεήσει. ἀλλὰ μὴ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ μὴ αὐτὸ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκῆσθαι, εἰ μὴ πᾶντα μὲν εἴσεται ὡς πωρὸς δέεται, πᾶντων δ' ἔπιμελεσθῆναι οὐκ ἀπληρώσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ πόλις ἐκ πλείων ἢ μείων οἰκῶν σωθήσκει, χαλεπὸν δὲ ἔστιν ἅμα τοσούτων οἰκῶν ἔπιμελεσθαι, πῶς ἔχῃ ἕνα τὸ τῶ θεῶν πᾶν ἐπιμελεσθῆναι αὐξήσας; δέεται δὲ καὶ μὲν τῶν πᾶντων, καὶ πλείοσιν ἔπιμελεσθῆναι. ἕνα δὲ μὴ διωάμενος ὠφελῆσαι, πῶς αἰ πολλὰς γε δυναθείης; ὡς πᾶν εἴ τις ἐν τάλαντον μὴ διωάμετο φέρειν, πῶς ἔφαρξεν, ὅτι πλείω γε φέρειν. εἰ δ' ἔπιμελεσθῆναι αὐτῶν; ἀλλ' εἴωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελούτω αὐτὸ τὸ θεῶν οἶκον, εἰ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. εἴτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ θεῶν ἔδνα μένος πείθει, ἀδυναμία δὲ πᾶντα μὲν τῶ θεῶν νομίζεις διωάμεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαι σοι; φυλάτεις, ἔφη, ὡς Γλαύκων, ὅπως μὴ τῶ διδοξῆν ἔπιμελεσθῆναι εἰς τὸναντίον ἔλθῃς. ἢ ἔχῃ ὄρεσες, ὡς σφαλερὸν ἔστι τὸ, ἀ μὴ οἶδ' εἰς, ταῦτα λέγῃν ἢ πᾶσι; εἰ μὲν γὰρ τῶ ἄλλων, ὅσους οἶδα τοιαύτας, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες, ἀ μὴ ἴσασιν, καὶ πᾶσι τοιαύτας, πότερά σοι δοκῶσιν ἔπι τοῖς τοιαύτοις ἐπιμελεσθῆναι μάλλον, ἢ φόρου τυχερῶν, καὶ πᾶν πᾶν θαυμάζεσθαι μάλλον, ἢ καταφρονεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ καὶ τῶ εἰδῶτων ὅ, τι τε λέγουσιν καὶ ὅ, τι ποιῶσι, καὶ, ὡς ἐγὼ νομίζω, διρήσῃς ἐν πᾶσιν ἔργῃς τῶν μὲν διδοκίμουσιν τε καὶ θαυμάζουσιν, ἐκ τῶν μάλιστα ἔπιμελεσθῆναι ὄντας, τῶν δὲ καταφρονεῖσθαι τε καὶ καταφρονεσθῆναι, ἐκ τῶν ἀμαθῶντων. εἰ οὖν ἔπιμελεσθῆναι διδοκίμῃν τε καὶ θαυμάζεσθαι ἐν τῆ πόλιν, πᾶν καταφρονεῖσθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδῆναι ἢ βούλει πᾶσι. εἰ γὰρ τῶ τῶν διεικῶν τῶ ἄλλων ἔπιμελεσθῆναι τὰ τὸ πλεῶς πᾶσι, οὐκ αὐθαρμῶσαιμι, εἰ πᾶν ῥαδίως τύχῃς, ὡς ἔπιμελεσθῆναι. Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὄραν ἀξιόλογον μὲν αἰδρα οἶσα, καὶ πολ-

ἢ πολλῶν δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ τό-
 τε παρὰ τῶν ὀκνοῦντων, ὀκνοῦντα δὲ παρὰ τῶν αἰσίου
 δῆμων, καὶ τῶν τῆς πόλεως παρὰ τῶν ἄλλων
 μελεῖσθαι εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαρμίδης, εἴ
 τις ἰκανὸς ὦν τὸς φερανίτας ἀγῶνας νικᾷ, καὶ
 διὰ τὸ αὐτὸς τε τιμᾶσθαι, καὶ τὴν πα-
 τριδα ἐν τῇ ἐλλάδι βίδοκίμοτερον ποιεῖν,
 μὴ θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τῶν νομί-
 ζοις αἰ τὸν ἀνδρα εἶ; δηλονότι, ἔφη, μαλα-
 κὸν τε καὶ δειλόν. εἰ δὲ τίς ἔφη, δυνατὸς ὦν
 τῶν τῆς πόλεως παρὰ τῶν ἄλλων ἄπειροστομος
 τίς τε πόλιν αὖξιν, καὶ αὐτὸς διὰ τὸ τι-
 μᾶσθαι, ὀκνοῖ τὸ παρὰ τῶν ἄλλων, οὐκ αἰ εἰκό-
 τως δειλὸς νομίζοιτο; ἴσως, ἔφη. ἀτὰρ πρὸς
 τί με ταῦτα ἐρωτᾷς; ὅτι, ἔφη, οἱ μὲν σε δυνα-
 τὸν οἴτα ὀκνεῖν ἄπειροστομος, καὶ ταῦτα ὦν ἀ-
 νάλκη σοι μετέχῃ πολιτῆ γε ὄντι. τίς ἔμελλεν
 δυνάμειν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ
 καταμαθὼν, ταῦτά μου καταγιγνώσκεις; ἐν
 ταῖς σπουδαίαις, ἔφη, αἷς σιῶν τοῖς τὰ τὴ πό-
 λεως παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ γὰρ ὅταν τὴ ἀνακτορῶν
 ταῖ σοι, ὅρα σε καλῶς συμβουλεύοντα, καὶ ὅ-
 ταν τὴ ἀμύρτων ὄντων, ὀρθῶς ἄπειροστομος. οὐ
 ταῦτον ὄντι, ἔφη, ὦ Σάκρατες, ἰδίᾳ τὸ ἀγα-
 λέγεσθαι, καὶ ἐν τῷ πλήθι ἀγωνίζεσθαι. καὶ
 μὴ ἔφη, ὅγε δριμύτην δυνάμειν, ὅθεν ἦτ-
 τον ἐν τῷ πλήθι, ἢ μόνος δριμύτη, καὶ οἱ κτῆ μόν-
 νας δριμύτη κηραίζοντες, ἔπει καὶ ἐν τῷ πλή-
 θι κηραίζουσιν. αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη, οὐχ
 ὅπως ἐμφυτὰ τε ἀνθρώποις ὄντα, καὶ μᾶλλον
 ἐν τοῖς ὄχλοις, ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ ὁμιλίᾳ παριστά-
 μνα; καὶ σὲ γε διδάξων, ἔφη, ὄρμημα, τῆς τε
 τῶν φρονιμωτάτων ἀνδρῶν, ἔπει τὸς ἰσχυ-
 ροτάτους φοβέμενος; ἐν τοῖς ἀφρονεσάτοις τε καὶ
 ἀδενεσάτοις ἀγρυπνῆ λέγειν. πότερον γὰρ τὸς
 γναφῆς αὐτῶν, ἢ τὸς σιῶν, ἢ τὸς τέκτονας, ἢ
 τὸς χαλκῆς, ἢ τὸς γεωργῆς, ἢ τὸς ἐμπόρους, ἢ
 τὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταβολομένους, καὶ φρονι-
 ζομένους, ἢ ἐλάττονος παρὰ τῶν πλείονος ἀ-
 ποδῶν, ἀγρυπνῆ; οὐ γὰρ τῶν ἀποδῶν ἢ ἐκ-
 κλησία σιῶν. τίς ἔστι δὲ φέρων ὁ σὺ ποιεῖς,
 ἢ τὸ ἀσκητῆ ὄντα κρείττω τὸς ἰδιώτας φοβέσθαι;
 ἐν γὰρ τοῖς παρὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ πόλει, ὡς ἐνίοι κα-
 λαφρονεῖσιν βραδύως διδασκόμενος, καὶ τῆς ἐπιμε-
 λευμένων ἐν τῇ πόλει ἀγαλέγεσθαι πολὺ παλαιόν,
 ἐν τοῖς μηδεπώποτε φρονήσοις τῆς πολιτικῶν,

A multoque magis idoneum aliis rempubli-
 cam tunc gerentibus, qui tamen populum
 accedere, rei; publicæ negotiis operam
 dare formidaret: Dic mihi mi Charmides,
 inquit, si quis, quum in certaminibus, quæ
 coronas præmij loco referunt, potiri vi-
 ctoria possit, ea; re tum ipse honorē con-
 sequi, tum patriam in Græcia illustriorem
 efficere, decertare nolit; qualem existimes
 hunc hominem esse? Certe mollem, ait, ac
 ignaum. At si quis, quum possit negotia
 reipublicæ capessendo tum ciuitatem am-
 plificare, tum ipse hac via mereri hono-
 rem, hoc tamen facere reformidet; an non
 is merito pro ignauo habeatur? Fortassis,
 inquit. Ceterum quamobrem hæc tu me
 interrogas? Quod te, ait, posse quidem ar-
 bitrer negotia reipublicæ procurare, ve-
 rum id præ ignauia reformidare; licet eo-
 rum participem esse te necesse sit, quum
 sis ciuis. At quonam ex facinore, subiecit
 Charmides, virtutem meam cognitam
 habes, qui hoc modo de me sentias? Iis,
 inquit, ex congressibus, in quibus adesse
 soles illis, qui rempublicam administrant.
 C Etenim vbi quid tecum communicant,
 video te rectum consilium dare; atque vbi
 peccant, recte illos reprehendere. Non
 idem est mi Socrates, inquit, priuatim dif-
 ferere, & apud multitudinem certare. At-
 qui, respondit Socrates, qui numerare po-
 test, nihilo minus apud multitudinem,
 quam solus numerat: & qui priuatim ci-
 thara canunt elegantissime, iidem etiam
 apud multitudinem primas ferre possunt.
 Tu vero non vides, inquit, verecundiam
 ac metum a natura hominibus inesse, mul-
 to; magis hæc in publico, quã priuatis in
 congressibus nobis esse molesta? Ego vero
 te docere exorsus sum, inquit, quod neq;
 prudētissimos reueritus, neq; potētissimos
 metuens, inter stultissimos ac maxime im-
 becillos verba facere erubescas. Num eos,
 qui ex illis fullones sunt, vel sutores, vel fa-
 bri, vel artifices ærarij, vel agricolæ, vel
 mercatores, vel qui negotiantur in foro, &
 quid minoris emere possint, vt pluris ven-
 dāt, cogitant, reuereris? Nã de his omnibus
 constat certe cōcio. Et quid interesse putas
 inter hoc, quod tu facis, atq; si quis eorum,
 qui ad fiduo semet exercent, longe aliis su-
 perior, imperitos metuat? nimirū quū inter
 principes reipublicæ, quorum nonnulli te
 cōtemnunt, facillime differas, lōgeq; supe-
 res illos, qui magna cura perorare ad ciues
 volunt, inter eos loqui reformidas, qui
 numquã rerum ciuiliū studiosi fuerunt,

dem ad magistratus capessendos hortatur.

ἐπ' οὐπὲς

neque te contemserunt, metuens scilicet, A ne deridearis. Quid autem? respondit Charmides, an non tibi videntur in comitiis saepenumero recte perorantes irrideri? Nimirum ab illis aliis, respondit Socrates. Quae caussa est, quamobrem te mirer illos quidem, quum hoc faciunt, vincere: cum his autem putare te nullo modo posse agere. Noli te ipsum, vir optime, ignorare: nec in illis delinque, in quibus maxima pars solet delinquere. Nam multi magno studio excitati ad considerandum aliena negotia, non eo se conuertunt, vt se ipsos explorent. Itaque ne hoc per ignauiam negligas, sed magis enitere, vt te ipsum respicias: nec reipublicae curam abiice, si qua parte poterit ea per te iuari. Nam si recte id curetur, non modo ciues ceteri, sed amici etiam tui non parum ex te vtilitatis capient. Quum autem Aristippus in hoc incumberet, vt Socratem conuinceret, quemadmodum ipse conuictus a Socrate prius fuerat: volens Socrates non nihil adferre vtilitatis familiaribus suis, sic respondebat, non vt illi, qui cauent, ne qua parte sermo ipsorum inuertatur; sed vt persuasi maxime facerent ea, quae deberent. Nam interrogabat eum Aristippus, an aliquid nosset bonum: vt si quid huiusmodi diceret, verbi gratia cibum, potum, pecuniam, valetudinem, robur, audaciam, id ipsum ostenderet aliquando malum esse. At Socrates, qui sciret nos, si quid molesti sit, eo liberari cupere, sic respondebat, vt erat optimum. Tunc me rogas, inquit, num febris aliquod bonum sciam? Minime, ait. At lippitudinis? Ne hoc quidem. At famis? Nec famis. Atqui, ait, si me rogas, an aliquod nouerim bonum, quod nullius bonum sit, equidem neque noui, neque eius egeo. Ibi rursus Aristippo cum interrogante, an quid pulchrum sciret: Per multa quidem, ait. An vero, inquit, omnia sibi inuicem similia sunt? Quantum fieri potest, inquit. nonnulla quidem sunt dissimillima. Quo pacto igitur, subiecit Aristippus, id pulchrum fuerit, quod est pulchro dissimile? Quoniam, inquit, homini ad cursum pulchro dissimilis alius est, alius ad palestram. Et scutum, quod ad obiciendum hosti pulchrum est, quam dissimillimum est iaculo, quod ad hoc pulchrum est, vt celeriter vehementerque feratur. Non aliter, ait Aristippus, mihi respondes, actum, quum interrogarem, an aliquid bonum nosset. An vero tu putas, inquit Socrates, aliud bonum, aliud pulchrum esse?

At Ethic. Socrates i
12. p. 269. 35. terum A-
ristippum
Diozen. Laert. 2. p. 72. Aristippum
Ξανθοφών είχε πρὸς Socrates
Aristippum ἐβουλεύσθη. διὰ τὴν
τὸν καὶ τὴν ἰδὸν καὶ λόγον
Σωκράτους καὶ Ἀριστίππου
περὶ τῆς εὐτυχίας.

μηδὲ σοὶ καταπεφρονηκόσιν ὀκνησὲς λέγειν, δε-
διώσ μὴ καταγελασθῆς. τί δὲ; ἔφη, ἔδοκίμοι
σοι πολλάκις οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθῶς
λεγομένων καταγελασθῆναι; καὶ γὰρ οἱ ἔτεροι, ἔφη.
ὁ δὲ καὶ θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνοις ὅταν τῶτο
ποιῶσι, ῥαδίως χλευάζουσιν, τῶτοίς δὲ μηδένα
ἔσπον οἱ δὲ διωθήσονται περὶ γενεῶν ἡμῶν. ὡς ἀ-
γαθὴ μὴ ἀγνοῖ σεαυτὸν, μηδὲ ἀμύρτομε ἀοι-
πλήσοι ἀμύρτομοισιν. οἱ γὰρ πολλοὶ ὠρμηχό-
τες ἐπὶ τῷ σπέρματι τῶν δῆλων παρὰ τὰ
Β οὐ βέπονται ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ βέταζαν. μὴ οὖν
ἀπορραγύμεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἀφαιρήσμεθ' ἑαυτοῦ
πρὸς τὸ σωτῆρα παρὰ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἀμέλει τῆ
τῆ πόλεως, εἴ τι δυνατὸν ὅστιν ἀφ' ἑβέλποιν
ἔχῃ. τῶτων γὰρ καλῶς ἐχόντων, οὐ μόνον ἀλλο-
λοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ
οὐκ ἐλάττωσιν ὠφελήσῃ. Αἰεσίππου δὲ ἐπι-
χρησῶντος ἐλέγχθη τὸ Σωκράτη, ὡς παρ' αὐτὸς
ἔσπον ἐκείνου τὸ παρ' ἑτέρου ἠλέγχθη, βελο-
μυρος τῶς στυφύσας ὠφελῆν ὁ Σωκράτης, ἀ-
C πεκρίνατο οὐχ ὡς παρ' οἱ φυλακτόμοιοι μὴ πη
ὁ λόγος ἐπαλαστή, ἀλλ' ὡς αἱ πεπεσμένοι
μέγιστα παρὰ τὸν ἑαυτοῦ. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν
ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα, εἴ τι εἴποι τῷ τοιοῦ-
των, οἷον σίτον, ἢ ποτὸν, ἢ χερμάλα, ἢ ὕλην,
ἢ ῥώμιον, ἢ τὸλμαν, δεικνύη δὴ τῶτο κακὸν
εἴσοτε οὐ. ὁ δὲ εἰδὼς, ὅτι εἰ τι εἰσοχλήσῃ μᾶς,
δεόμεθα τῶ παύσοντος, τὸ ἀπεκρίνατο, ὡς καὶ ἀπεκρί-
ποις κρείσσον. * ἔφα γὰρ, ἔφη, ἐρωτῶς με, καὶ ἔσπον
εἴ τι οἶδα πυρετῶ ἀγαθόν; οὐκ ἔγωγ', ἔφη. δὲ * ἔφα γὰρ,
D ἔφα ὀφθαλμίας; ὁ δὲ τῶτο. ἀλλὰ λιμῆ; οὐ-
δὲ λιμῆ. ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἴγ' ἐρωτῶς με. εἴ τι
ἀγαθὸν οἶδα, ὁ μηδεὶν ἀγαθὸν ὅστιν, οὐτ' οἶ-
δα, ἔφη, οὔτε δέομαι. πάλιν δὲ τὸ Αἰεσίππου
ἐρωτῶντος αὐτὸν, εἴ τι εἰδείη καλόν; καὶ πολ-
λά, ἔφη. ἀρ' οὖν, ἔφη, πῶτα ὁμοία ἀλλή-
λοις; ὡς οἶον τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιοτάτα
ἔνια. πῶς οὖν, ἔφη, τῶ καλῶ ἀνομοιον, κα-
λὸν αἰεῖν; ὅτι γὰρ δὲ, ἔφη, ἔστι μὲν τῶ καλῶ
πρὸς δρόμον ἀνδρόπυ ἀλλος ἀνομοιος, καὶ
E δῆλος πρὸς πάλιν. ἔστι δὲ ἀσπίς, καλὴ πρὸς
τὸ παρὰ βάλειν, ὡς ἐνὶ ἀνομοιοτάτη τῶ ἀ-
κοντίῳ, καλῶ πρὸς τὸ σφόδρα τὸ καὶ ταχὺ φέ-
ρεσθαι. ὁ δὲ ἐν ἀφαιρήσῃ, ἔφη, ἀπεκρίνη-
μοι, ἢ ὅτε σε ἠρώτησα, εἴ τι ἀγαθὸν εἰδείης. σὺ δὲ
οἶς, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλόν εἶναι;
οὐκ

ὄχι οἷον ὅτι τῶν τῶν πρῶτα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ ἔστι; τῶν τῶν μὲν γὰρ ἢ δὲ τῆ οὐ τῶν τῶν ἀλλὰ μὲν ἀγαθόν, τῶν τῶν ἀλλὰ δὲ καλόν ἔστιν. ἔπειτα οἱ αἰ. θεοποι δ' αὐτό τε καὶ τῶν τῶν αὐτὰ καλοὶ καγαθοὶ λέγονται, τῶν τῶν αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν αἰ. θεοποιων καλὰ τε καγαθὰ φαίνονται. τῶν τῶν αὐτὰ ἢ καὶ τὰλλα πρῶτα, οἷς αἰ. θεοποι χροῶνται, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ νομίζονται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι δ' αὐτὸν ἔφη. ἄρ' οὖν, ἔφη, καὶ κέρφινος καὶ τῶν τῶν καλόν ἔστιν; ἢ δὲ, ἔφη, καὶ χροῶνται γὰρ ἀσπίς αἰ. θεοποι, ἔφη, τῶν τῶν αὐτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ἢ, ἢ κακῶς. λέγεις σὺ, ἔφη, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; καὶ ἢ δὲ εἰ γὰρ, ἔφη, ἀγαθὰ τε καὶ κακά. πολλάκις γὰρ τὸ γὰρ λιμοδ' ἀγαθόν πυρετὸν κακόν ἔστιν, καὶ τὸ πυρετὸν ἀγαθόν λιμὸν κακόν ἔστιν. πολλάκις ἢ τὸ μὲν τῶν τῶν δρόμον καλόν, τῶν τῶν πάλιν ἀγαθόν. τὸ δὲ τῶν τῶν πάλιν καλόν, τῶν τῶν δρόμον ἀγαθόν. πρῶτα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλὰ ἔστιν τῶν τῶν αἰ. θεοποι, κακὰ δὲ καὶ ἀγαθὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι κακῶς. καὶ οἰκίας δὲ λέγων τῶν τῶν αἰ. θεοποι καλὰς τε εἶναι καὶ χροῶνται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἰδοκί, οἷς χροῶνται οἰκοδομεῖσθαι. ἔπειτα δὲ τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν μέλλοι τῶν τῶν οἰκίας οἷς χροῶνται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι μνηστῶν, ὅπως ἡδίστη τε εἰδωλὰ εἶναι, καὶ χροῶνται τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν αἰ. θεοποι δὲ οἰκοδομοῦ, τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἡδὺ μὲν θεοποι ψυχρὸν ἔχον, ἡδὺ δὲ χροῶνται ἀλλοτρίων. ὅτι δὲ καὶ τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἰδωλὰ εἶναι τῶν τῶν αἰ. θεοποι μεσημβρίαν βλεπούσας οἰκίας τῶν τῶν αἰ. θεοποι χροῶνται ὁ ἥλιος εἰς τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀμῶν, τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἡδὺ αὐτῶν καὶ τῶν τῶν αἰ. θεοποι πορδύρμος οἰκίας παρέχεται. τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἶνε καλῶς ἔχον τῶν τῶν αἰ. θεοποι γίνεσθαι, οἰκοδομεῖν δὲ ὑψηλότερα μὲν τὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χροῶνται ἥλιος μὴ ἀπικλείηται; ἡμαλώτερα δὲ τὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν αἰ. θεοποι αἰ. θεοποι μὴ ἐμπύλωσιν αἰ. θεοποι. ὡς δὲ σιωπῶντι εἶπεν, ὅτι πάσας ὥρας αὐτὸς τε αἰ. θεοποι κατὰ φύσιν, καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλῆσαι τῶν τῶν αἰ. θεοποι αὐτῆ αἰ. θεοποι ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἰκῆσις εἶναι. γραφαὶ ἢ καὶ ποικιλίαι πλείονας ἀφροσύνας ἀποφερόσιν, ἢ παρέχουσι. ναοῖς γὰρ μὲν καὶ βαμοῖς χροῶνται ἔφη εἶναι τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί, ἢ τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἐμφανῆσαι τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί, ἢ τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί.

An ignoras omnia pulchra & bona, ad eadem referri? Nam primum virtus non ad alia bonum quiddam est, ad alia vero, pulchrum. Deinde homines eodem modo, & eorumdem respectu pulchri bonique dicuntur, & hominum corpora eorumdem respectu esse pulchra bonaque videntur. Deniq; cetera omnia, quibus vtuntur homines, eorumdem respectu pulchra bonaque putantur, eorum scilicet, quorum vsui accommodata sunt. Num igitur, ait Aristippus, etiam qualus, quo efferuntur stercorea, pulchrum quiddam est? Est profecto, ait Socrates. Atque etiam scutum aureum est turpe: modo ad vsus suos ille quidem pulchre factus sit, hoc vero male. Dicis tu, inquit, pulchra & turpia eadem esse? Dico, ait, atque etiam eadem esse bona & mala. Nam sæpenumero quod fami bonum, febris malum est; quod febris bonum, fami malum. Et sæpenumero quod ad cursum pulchrum est, ad luctam est turpe: quod ad luctam pulchrum, ad cursum turpe. Quippe omnia bona sunt ac pulchra ad ea, quibus conueniunt; mala vero ac turpia respectu eorum, quibus male conueniunt. Idem quum diceret easdem ædes pulchras & vtilis esse, docere mihi quidem videbatur, cuiusmodi sint exstruenda. Id autem considerabat hoc modo. An non illum, qui domum habere velit, qualem habere conuenit, hoc moliri necesse est, vt habitatu sit iucundissima, & vtilissima? Quod quum pro confesso haberetur: Ergo iucundum est, inquit, per æstatem domum habere frigidam, per hiemem calidam. Quum hoc quoque concederetur: Ergo in ædificiis, ait, quæ meridiem spectant, per hiemem sol in cubicula splendet, per æstatem vero supra nos, supraque tecta incedens, vmbra suppeditat. Quamobrem si hæc ita fieri bonum est, altius ædificanda sunt ea, quæ meridiem spectant, vt sol hibernus non excludatur: humilius vero, quæ septemtriones spectant, ne venti frigidissimi possint incidere. Atque vt res summam indicetur, quo quis singulis anni temporibus iucundissime se recipiat, ac res suas tutissime collocet, id vero haud dubie iucundissimum ac pulcherrimum edificium fuerit. Ceterum picture, variique colores, plures delectationes adimunt, quam suppeditent. Templis ac aris locum illum aiebat esse conuenientissimum, qui & apertissimus pariter, ac minime tritus esset.

μη παρ-
εμπύλω-
σιν

Socrates
consiliarius
de domo
struendas

καὶ ἀγαθὰ ἔστιν, ὅτι τῶν τῶν πρῶτα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ ἔστι; τῶν τῶν μὲν γὰρ ἢ δὲ τῆ οὐ τῶν τῶν ἀλλὰ μὲν ἀγαθόν, τῶν τῶν ἀλλὰ δὲ καλόν ἔστιν. ἔπειτα οἱ αἰ. θεοποι δ' αὐτό τε καὶ τῶν τῶν αὐτὰ καλοὶ καγαθοὶ λέγονται, τῶν τῶν αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν αἰ. θεοποιων καλὰ τε καγαθὰ φαίνονται. τῶν τῶν αὐτὰ ἢ καὶ τὰλλα πρῶτα, οἷς αἰ. θεοποι χροῶνται, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ νομίζονται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι δ' αὐτὸν ἔφη. ἄρ' οὖν, ἔφη, καὶ κέρφινος καὶ τῶν τῶν καλόν ἔστιν; ἢ δὲ, ἔφη, καὶ χροῶνται γὰρ ἀσπίς αἰ. θεοποι, ἔφη, τῶν τῶν αὐτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ἢ, ἢ κακῶς. λέγεις σὺ, ἔφη, καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; καὶ ἢ δὲ εἰ γὰρ, ἔφη, ἀγαθὰ τε καὶ κακά. πολλάκις γὰρ τὸ γὰρ λιμοδ' ἀγαθόν πυρετὸν κακόν ἔστιν, καὶ τὸ πυρετὸν ἀγαθόν λιμὸν κακόν ἔστιν. πολλάκις ἢ τὸ μὲν τῶν τῶν δρόμον καλόν, τῶν τῶν πάλιν ἀγαθόν. τὸ δὲ τῶν τῶν πάλιν καλόν, τῶν τῶν δρόμον ἀγαθόν. πρῶτα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλὰ ἔστιν τῶν τῶν αἰ. θεοποι, κακὰ δὲ καὶ ἀγαθὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι κακῶς. καὶ οἰκίας δὲ λέγων τῶν τῶν αἰ. θεοποι καλὰς τε εἶναι καὶ χροῶνται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἰδοκί, οἷς χροῶνται οἰκοδομεῖσθαι. ἔπειτα δὲ τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν μέλλοι τῶν τῶν οἰκίας οἷς χροῶνται, τῶν τῶν αἰ. θεοποι μνηστῶν, ὅπως ἡδίστη τε εἰδωλὰ εἶναι, καὶ χροῶνται τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν αἰ. θεοποι δὲ οἰκοδομοῦ, τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἡδὺ μὲν θεοποι ψυχρὸν ἔχον, ἡδὺ δὲ χροῶνται ἀλλοτρίων. ὅτι δὲ καὶ τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἰδωλὰ εἶναι τῶν τῶν αἰ. θεοποι μεσημβρίαν βλεπούσας οἰκίας τῶν τῶν αἰ. θεοποι χροῶνται ὁ ἥλιος εἰς τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀμῶν, τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἡδὺ αὐτῶν καὶ τῶν τῶν αἰ. θεοποι πορδύρμος οἰκίας παρέχεται. τῶν τῶν αἰ. θεοποι εἶνε καλῶς ἔχον τῶν τῶν αἰ. θεοποι γίνεσθαι, οἰκοδομεῖν δὲ ὑψηλότερα μὲν τὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χροῶνται ἥλιος μὴ ἀπικλείηται; ἡμαλώτερα δὲ τὰ τῶν τῶν αἰ. θεοποι τῶν τῶν αἰ. θεοποι αἰ. θεοποι μὴ ἐμπύλωσιν αἰ. θεοποι. ὡς δὲ σιωπῶντι εἶπεν, ὅτι πάσας ὥρας αὐτὸς τε αἰ. θεοποι κατὰ φύσιν, καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλῆσαι τῶν τῶν αἰ. θεοποι αὐτῆ αἰ. θεοποι ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἰκῆσις εἶναι. γραφαὶ ἢ καὶ ποικιλίαι πλείονας ἀφροσύνας ἀποφερόσιν, ἢ παρέχουσι. ναοῖς γὰρ μὲν καὶ βαμοῖς χροῶνται ἔφη εἶναι τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί, ἢ τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἐμφανῆσαι τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί, ἢ τῶν τῶν αἰ. θεοποι ἀσπί.

Nam iucundum esse, ut ij, qui orare vo-
 lunt, videant: neque minus iucundum, ut
 puri accedant. Rursum interrogatus, num
 fortitudo adquiri doctrina possit, an esset a
 natura? Equidem arbitror, ait, perinde ac
 corpus aliud alio robustius a natura est ad
 perferendos labores, sic & animum ani-
 mo firmiorem esse natura ad subeunda
 pericula. Nam video illos qui eisdem legi-
 bus ac moribus sunt educati, longe inter se
 audacia differre. Idem tamē existimo, na-
 turam omnē doctrina & exercitatione ad
 fortitudinē proficere. Nam patet omnino,
 Scythas ac Thraces nō ausuros sumtis clu-
 peis ac hastis aduersus Lacedæmonios di-
 micare: contraq; manifestum est, non et-
 iam Lacedæmonios vel aduersus Thraces
 cetrīs ac iaculis, vel aduersus Scythas ar-
 cubus depugnatos. Atq; equidē in aliis
 etiā omnibus confimiliter homines video
 natura inter se differre, ac studio multum
 proficere. De quibus patet, debere om-
 nes, siue sint præstantiori a natura indo-
 le præditi, seu hebetiores, ea discere ac me-
 ditari, in quibus excellere velint. Sapien-
 tiam vero, ac sanitatem mentis non discer-
 nebat, sed sapientis ac sani esse iudicabat,
 vti aliquem eis, quæ bona honestaque esse
 cognosceret; ac vitare, quæ sciret esse tur-
 pia. Præterea interrogatus, num eos, qui
 scirent, quid agere oporteat, & his contra-
 ria facerent, sapientes ac temperantes ef-
 se putaret: potius insipientes ac stultos ef-
 se respondit. Etenim, ait, omnes arbitror,
 eligentes ex iis, quæ fieri possunt, quam
 maxime ipsis vtilia, facere illa debere.
 Quamobrem qui non recte agunt, eos nec
 sapientes, nec mente sanos esse statuo. Di-
 cebat & iusticiam, & omnem aliam virtu-
 tem, esse sapientiam. Nam omnia, quæ
 iusta sunt, & ex præscripto virtutis agun-
 tur, honesta & bona esse: neque eos, qui
 hæc sciunt, aliud quidpiam his præfer-
 re, neque illos, qui nesciunt, præstare pos-
 se: immo vero etiam si præstare conen-
 tur, peccare. Usque adeo sapientes ea
 quæ honesta bonaque sint, facere: qui sa-
 pientes non sint, id non posse, atque et-
 iam in conatu peccare. Quum igitur & iu-
 sta, & alia honesta ac bona cum virtute ef-
 ficiantur, manifestum aiebat esse, tum iu-
 stitiam, tum omnem aliam virtutem, ef-
 se sapientiam. Et quamquam insaniam sa-
 pientiæ quiddam esse contrarium putaret,
 πᾶ τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ πρῶτα
 δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἄρετή, σοφία ἔστι. μανία γέ μιν ἐστὶν ἡ ἀντίον μὲν ἔφη εἶ) σοφία, ἔμηντοι

ἠδὲ μὲν γὰρ τὸ εἰδέναι, ὡς εἰδέναι, ἠδὲ δὲ ἰδέναι
 ἀγνοῦν ἔχοντες, ὡς εἰδέναι, πάλιν δὲ ἐρωτώμε-
 νος ἢ ἀδρεῖα πότρεον εἴη διδάκτον, ἢ φυσικόν;
 οἱ μὲν μὲν, ἔφη, ὡς ἄρ' ὅμοια σώματα ἰσχυρό-
 τερον ὡς τὸς πόνοις φύεται, ἔτω καὶ ψυχῶν
 ψυχῆς ἐρρωμνεστέρον ὡς τὸς πᾶ δὴνά φυσῆ
 γίνεσθαι. ὅρα γὰρ εἰ τοῖς ἀλλοῖς νόμοις τὸ καὶ ἔ-
 θεσι βεφομύκας πολὺ διαφέρεται ἀλλήλων
 τὸ πλῆθος. νομίζω μὲν τοὺς πᾶσαν φύσιν μαθήσθαι πλῆθος
 καὶ μελέτη ὡς ἀδρεῖαι αὐξέσθαι, δὴλον μὲν
 γὰρ, ὅτι σκύθαι καὶ θράκες ὅσα ἀπολήσθαι
 ἀσπίδας καὶ δόρυα λαβόντες λακεδαίμο-
 νίοις διαμάχεσθαι. φανερόν δὲ, ὅτι καὶ λακε-
 δαίμονιοι οὐτ' ἀθροῖν ἐν πέλιταις καὶ ἀκην-
 τίοις, οὐτε σκύθαις ἐν τόξοις ἐτέλοιεν ἀθρο-
 γωνίζεσθαι. ὅρα δὲ ἔγωγε καὶ ὅτι τῶν ἄλλων
 πρῶτον ὁμοίως καὶ φύσιν διαφέρεται ἀλλή-
 λων τὸς ἀδρεῖαι, καὶ ὅτι μελέτη πολὺ ὅτι-
 διδόντας. ὅρα δὲ τῶν δὴλον ἔστιν, ὅτι πρῶτα
 καὶ τὸς βίφουεστέροις καὶ τὸς ἀμβλυτέροις
 στυφύσιν, ἐν οἷς ἀν' ἀξίολογοὺς βέλωνται γε-
 νέσθαι, ταῦτα καὶ μαθησθῆναι καὶ μελέτην. σο-
 φία δὲ, καὶ σωφροσύνη, οὐ διώκει, ἀλλὰ
 ὅ τὰ μὲν καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ γινώσκοντα
 καὶ ἀδρεῖαι, καὶ ὅ τὰ ἀγαθὰ εἰδέναι δι-
 λαβεῖσθαι, σοφόν τε καὶ τὸ σωφρονα ἔκρινεν. σῶφρον
 ὡς ἐρωτώμενος δὲ, εἰ τὸς ὅτις ἀμύκας μὲν
 ἀδεῖ ὡς ἀπὸν, ποιούσας δὲ τὰ πάντα, σο-
 φοῖς τε καὶ ἐγκρατῆς εἶ) νομίζοι, ὅθεν γε
 μάλλον, ἔφη, ἢ ἀσοφοῖς τε καὶ ἀμαθῆς. πρῶ-
 τος γὰρ οἱ μὲν ὡς ἀμύκας ἐκ τῶν εἰδέναι γὰρ εἰν οἰ-
 χρομύκας * οἷον τε συμφορῶν τὰ ἀδρεῖαι εἶ), μα
 ταῦτα ὡς ἀπὸν. νομίζω οὖν τὸς μὴ ὁρθῶς * οἷονται
 ὡς ἀπὸν, οὐτε σοφῆς, ἔτε σωφρονας εἶ).
 ἔφη δὲ καὶ πῶς δικαιοσύνη, καὶ πῶς ἄλλῃ
 πᾶσαν ἄρετιν, σοφία εἶ). πᾶ τε γὰρ δίκαια,
 καὶ πρῶτα, ὅσα ἄρετῆ ὡς ἀπὸν, καλὰ τε
 καὶ ἀγαθὰ εἶ). καὶ οὐτ' ἀν' τὸς ταῦτα εἰδέναι
 ὡς ἄλλο [αἰ * πᾶ τῶν ὅθεν ὡς ἀπὸν, - αἰ
 ἔτε τὸς μὴ ὅτις ἀμύκας, διώσθαι ὡς ἀπὸν
 εἶ), ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγκρατῆς, ἀμύκας. οὐ-
 τω καὶ τὰ καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ τὸς μὲν σοφῆς
 ὡς ἀπὸν, τὸς δὲ μὴ σοφοῖς οὐ διώσθαι,
 ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγκρατῆς, ἀμύκας. ἐπεὶ οὖν
 πᾶ τε δίκαια καὶ τὰ ἄλλα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ πρῶτα ἄρετῆ ὡς ἀπὸν, - αἰ
 δὴλον εἶ), ὅτι καὶ - αἰ
 δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἄρετή, σοφία ἔστι. - αἰ
 μανία γέ μιν ἐστὶν ἡ ἀντίον μὲν ἔφη εἶ) σοφία, - αἰ
 ἔμηντοι - αἰ

συναγα-
γόντες

μιμηταί;

ἀληθῆ λέγεις, ἔφη, καὶ μὴν τὰ γε καλὰ εἶδ' ἢ
 ἀφομοιωῦντες, ὅτι οὐ ράδ' ἔστιν ἐνὶ ἀνθρώ-
 πῳ περὶ τυχεῖν ἀμεμπτα πρῶτα ἔχοντι, ὅτι
 πολλῶν τ' ὁμοιωόντες τὰ δὲ ἐκαστοῦ κάλλι-
 ψα, οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιῆτε φαί-
 νεοθαί. ποιούμεν γὰρ, ἔφη, οὕτως. τί γὰρ; ἔφη,
 ὅτι πιθανώτατόν τε, καὶ ἠδιστόν, καὶ φιλικώτα-
 τόν, καὶ ποθητότατον, καὶ ἐρασιμώτατον ἀπο-
 μιμῆσθε τῆς ψυχῆς ἡτοῦ; ἢ ὅσδε μιμητὸν ὅστι
 τὸ τοῦ; πῶς γὰρ δὴ, ἔφη, μιμητὸν εἶη, ὃ Σώ-
 κρατες, ὃ μήτε συμμετεῖαι, μήτε χρομαί, ἢ
 μήτε ὧν οὐ εἶπας ὅτι μηδὲν ἔχει, μηδὲ ὁ-
 λως ὁρατὸν ὅστι; ἀρ' οὐ, ἔφη, γίνεται ἐν ἀν-
 θρώπῳ πῶς ποτε φιλοφρόνως καὶ ὃ ἐρῶν
 βλέπειν πρὸς πινάς; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. ὅτι ἔν
 τὸ γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὀμμασιν; καὶ μάλα, ἔφη.
 ὅτι ἢ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς
 ὁμοίως σοὶ δοκεῖσιν ἔχειν τὰ πρὸς ὧπα, οἷτε
 φροντίζοντες καὶ οἱ μή; μά δι' οὐ δῆτα, ἔφη.
 ὅτι μὴ γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς φαιδροί, ὅτι δὲ τοῖς
 κακοῖς σκυθροποι γίγνονται. ὅτι οὐ, ἔφη, καὶ
 ταῦτα διωκτὸν ἀπεικάζει; καὶ μάλα, ἔφη. ἀλ-
 λά μὴν καὶ ὃ μέγαλοπρεπὲς ἴε, καὶ ἐλευθέριον,
 καὶ ὃ ἄπειρόν ἴε καὶ ἀειλάθηρον, καὶ ὃ σωφρονη-
 τικόν ἴε καὶ φρόνιμον, καὶ ὃ ὑβριστικόν ἴε καὶ ἀπεί-
 ρητον καὶ ἀγροῦ τῶν πρὸς ὧπα, καὶ ἄλλ' ἄλλ'
 ἡμεῶν, καὶ ἐσώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώ-
 πων ἀγαθῶν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ὅτι οὐ
 καὶ ταῦτα τ' μιμηταί; καὶ μάλα, ἔφη. πό-
 τερον οὐ, ἔφη, νομίζεις ἢ δὲ ὅτι ὅτι τὸς ἀνθρώ-
 πους, δι' ὧν τὰ καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἀγαπῆ
 τὰ ἢ φαινεται, ἢ δι' ὧν τὰ ἀγροῦ τε, καὶ πο-
 νηρὰ καὶ μισητὰ; πολὺ ἢ δι', ἔφη, ἀγαθῶν
 ὅτι ὅτι Σώκρατες. πρὸς ὃ Κλείτωνά τὸν ἀνδρι-
 αλοποιὸν εἰσελθὼν ποτε, καὶ ἄλλ' ἄλλ' ἄλλ' ἄλλ'
 ὅτι ὅτι, ἔφη, ὃ Κλείτων, ἀλλοίοις ποιεῖς
 δρομῆς ἴε καὶ παλαίστας, καὶ πύκτας, καὶ παύλα-
 νιαστας, ὁρᾷ τε καὶ οἶδα. ὃ ὃ μάλα ψυχαγωγῶ
 ἄλλ' ἄλλ' ὅτι ὅτι ἀνθρώπων, ὃ ζῶπικόν φαί-
 νεοθαί. πῶς ὅτι ὅτι ἐργαζῆ τοῖς ἀνδράσιν; ἔπει
 ὃ ὅτι ὅτι Κλείτων ἔταχ' ἀπεκρίνατο ἄρ', ἔφη,
 τοῖς τῶν ζῶπικόν εἶδεν ἀπεικάζων ὃ ἐρ-
 ρον, ζῶπικωτερος ποιεῖς φαίνεοθαί τὸς ἀνδρι-
 αίτας; καὶ μάλα, ἔφη. ὅτι οὐ τὰ τε ὅτι τῶν
 ἡμεῶν καὶ ἀσώματα, καὶ τὰ ἀσώματα
 ἐν τοῖς σώμασι, καὶ τὰ συμπεσόντα, καὶ τὰ διελκόμενα, καὶ τὰ ἀντιφρόνημα, καὶ τὰ ἀνιέρματα

Vere dicis, ait Parrhasius. Atqui quū for-
 mas elegantes imitamini, quando non fa-
 cile est vnum hominem nancisci, in quo
 reprehensionis omnia sint expertia; de mul-
 tis colligentes ea, quæ in singulis pulcher-
 rima sunt, ita scilicet tota corpora, vt pul-
 chra videantur, efficitis. Sic facimus, ait.
 Quid vero? Subiecit Socrates, num indole-
 m animi ad persuadendum aptissimam,
 & suauissimam, & amicissimam, & deside-
 rabilem maxime, maximeque amabilem
 imitamini? an vero illa inimitabilis est?
 Quo pacto, mi Socrates, ait Parrhasius,
 possit hoc esse imitabile, quod neque pro-
 portionem, neque colorem, neque quid-
 quam habet illorum, quæ modo tū com-
 memorabas, ac omnino ne cerni quidem
 potest? Annon, inquit, vsuuenit homini
 nonnumquam, vt blande, vel hostiliter
 quosdam intueatur? Ita mihi videtur, ait.
 Ergo in oculis est, quod exprimi potest?
 Omnino, inquit. At in amicorum rebus
 secundis & aduersis eidemne vultus esse
 tibi videtur eorum, qui solliciti sunt, & qui
 non? Nequaquam, ait. Nam in prosperis
 hilares, in aduersis tristes fiunt. Ergo pos-
 sunt, ait Socrates, hæc quoque repræsen-
 tari? Omnino, respondit Parrhasius. Quin
 etiam indoles quædam magnifica, & libe-
 ralis, & humilis, & illiberalis, & casta, &
 prudens, & petulans, & turpis, per vultum,
 per gestus hominum, tam eorum qui stāt,
 quam qui mouetur, elucet. Vere dicis, ait.
 Et possunt igitur hæc quoq; imitando ex-
 primi? Omnino, inquit. Vtrum ergo, sub-
 iecit Socrates, illa cernere lubentius ho-
 mines putas, per quæ honesti, boni, ama-
 biles mores elucet: an per quæ mores tur-
 pes, improbi, odio digni? Multū inter hæc
 mi Socrates, ait, profecto interest. Etiam
 ingressus aliquando ad Clitonem statua-
 rium, institutoq; cum hoc colloquio: Va-
 rios te mi Clito, ait, cursores, luctatores,
 pugiles, pācratiastas fingere video & scio:
 quod autem maxime recreat homines ad-
 spectu, si viuax quiddam eis inesse videat-
 ur, quo pacto id in statuis efficis? Heic
 quum subdubitans Clito, non celeriter re-
 sponderet: An, inquit, opus tuum ad for-
 mas eorum, quæ viuunt, comparando, sta-
 tuas viuaciores videri facis? Omnino, in-
 quit. Nōne igitur, dum quæ per gestus de-
 orsum sursumq; trahuntur in corporibus,
 & quæ comprimuntur, & quæ diducuntur,
 & quæ intenduntur, & quæ remittuntur,

exprimis; facis, vt similia, magisq; con-
 sentanea veris adpareat: Maxime scilicet,
 inquit. At vero etiam adfectiones corpo-
 rum aliquid agentium imitari, an non de-
 lectationem aliquam spectantibus adfert?
 Id vero consentaneum est, ait. Quamob-
 rem pugnantium oculi representandi sunt
 vt minaces, victorum vero vultus sic effin-
 gendus, vt lætorum esse solet. Prorsus, in-
 quit. Ergo statuarium, subiecit Socrates, a-
 nimi actiones per formam representare
 oportet. Itidem ad Pistiam fabrum lorica-
 rium ingressus, quum is ipsi loricas egre-
 gie factas ostenderet: Profecto, ait, mi Pi-
 stia, pulchrum hoc inuentum est, tegere
 loricae eas hominis partes, quas tegi ne-
 cesse est; neque tamen impedire, quo mi-
 nus quis manibus utatur. Verum, inquit,
 dicitis mihi, mi Pistia, quamobrem nec fir-
 miores, nec maioris pretij thoraces ac lo-
 ricas faciens, quam alij, pluris tamen eas
 vendis? Propterea mi Socrates, ait, quod
 concinniores facio. Illud autem concin-
 num an mensura, vel pondere demonstrans,
 pluris aestimas? Nec enim thoraces omnes
 æquales, neque similes te puto facere, si-
 quidem tales facis, qui congruant. Sic est,
 inquit. Nam absque illo sit, nullus loricae
 usus fuerit. Ergo, ait Socrates, etiam homi-
 num corpora partim cōcinna sunt, partim
 non cōcinna. Maxime, inquit. Quo igitur
 pacto, inquit, thoracem inconcinno cor-
 pori congruentem, concinnum efficis? Sic
 nimirum, ait vt & congruentē facio. Nam
 qui congruit, concinnus est. Videris mihi,
 ait Socrates, concinnitatem non per se ad-
 appellare, sed respectu eius, qui utitur. Quē-
 admodum si dicas clupeum cōcinnum illi
 esse, cui congruit: itidemq; de chlamyde,
 rebusque ceteris, ex tuo quidem sermone
 existimandum videtur. Fortassis autem et-
 iam aliud quoddam non exiguum bonum
 inest huic congruentiæ. Doce vero me, mi
 Socrates, ait, si quid habes. Minus, inquit,
 pondere suo premunt thoraces, qui con-
 gruunt, quā qui non congruunt, licet pon-
 dus æquale habeant. Etenim qui non con-
 gruunt, vel ab humeris toti dependendo,
 vel aliam partem corporis aliquam vehe-
 menter premēdo, gestatu difficiles ac mo-
 lesti fiunt: at vero qui congruunt, quum o-
 nus partim a clauiculis, & parte scoptulis
 vicina, partim ab humeris, a pectore, a ter-
 go, a ventre distributum subleuetur, prope
 non gestaminis, sed adpēdicis esse loco vi-
 dentur. Dixisti hoc ipsum, ait, propter

Allegoria. s. p. 111, 39.
 & secundo.
 Πίστια.

ἀπεικάζων, ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ
 πιθανώτερα ποιεῖς φαίνοσθαι; πόρῳ μὲν οὖν,
 ἔφη, ὃ δὲ καὶ τὰ πάντα τῶν ποιουμένων τι σω-
 μάτων ἀπομιμείδεται οὐ ποιεῖ πῶς τέρψιν τοῖς
 θεωροῦσι; εἰκὸς γ' οὖν, ἔφη. ὁμοῦ καὶ τῶν
 μὲν μαχομένων ἀπειλητικὰ τὰ ὄμματα ἀ-
 πεικάζειν, τῶν δὲ νεικηκῶτων ὠφρανομέ-
 νων ὄψις μιμητέα. σφόδρα γε, ἔφη, δὲ ἄρα,
 ἔφη, τὸν ἀδριαντοποιὸν τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα
 τὰ εἶδη πρὸς ἑαυτὸν ποιεῖ ὅτι Πίστια τὸν θω-
 ρακῶν ποιοῦν εἰσελθὼν, ὅτι δειξάντος αὐτὸν τὰ
 Σακράτης θώρακας ὅτι εἰργασμένοις ἢ τιῶν
 ἦσαν, ἔφη, καλὸν γε, ὅτι Πίστια, ὃ ἄρμα, τὰ
 τὰ μὲν δέομα σκέπῃς τῶν ἀνδρῶν του σκεπά-
 ζειν τὸν θώρακα, πῶς ὃ χροὶ μὴ καλύψῃ χροῖ-
 αται. ἀτὰρ, ἔφη, λέξοι μοι ὅτι Πίστια, διὰ τί
 ἔτι ἰσχυρότεροι, ἔτε πολυῖστεροι τῶν ἄλλων
 πικρὸν τοῖς θώρακας, πλείονος πωλῆς; ὅτι, ἔφη,
 ὅτι Σάκρατες ἄρρυθμοίτεροι ποιεῖ. τὸν ῥυ-
 θμὸν, ἔφη, πότρεα μέγαν, ἢ σαθρῶν ὅτι δει-
 κνύων, πλείονος τιμῆς; ἔτι δὲ ἴσοις γε πόρῳ-
 τας, ὅσδε ὁμοῖος ἰμῶν σε ποιεῖν, εἴ γε ἀρμότιον-
 τας ποιεῖς. ἀλλὰ ἢ δι', ἔφη, ποιεῖ. ὅσδε γ' ὁ-
 φελός ἐστι θώρακος αἰδὸν τῶν ἄρτων, ἔφη,
 σώματα γε ἀνθρώπων, τὰ μὲν ἄρρυθμά ἐστι,
 τὰ δὲ τῶν ἄρτων. πόρῳ μὲν οὖν, ἔφη. πῶς ἔν, ἄρρυθμά
 ἔφη, τὰ ἄρτῳ σώματι ἀρμότιοντα τῶν θω-
 ρακῶν ἄρρυθμοὶ ποιεῖς; ὡς ἄρ καὶ ἀρμότιοντα,
 ἔφη. ὁ ἀρμότιον γὰρ ἐστὶν ἄρρυθμος. δοκῆς μοι,
 ἔφη ὁ Σάκρατης, ὃ ἄρρυθμοὶ ἔκαστ' ἐαυτὸ
 δλέξαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χροῖον. ὡς ἄρ αἰ εἰ-
 φαῖς ἀσπίδα, ἢ εἰαὶ ἀρμότιον, τέτρω ἄρ-
 ρυθμὸν ἐστὶ, καὶ χλαμύδα, καὶ τὰλλα ὡσαύτως
 εἰοικεν ἔχῃν τὰ σφῶν ἄρτων. ἴσως ὃ καὶ ἄλλο τι οὐ
 μικρὸν ἀγαθὸν τὰ ἀρμότιον ποιεῖσιν. διδά-
 ξον, ἔφη, ὃ Σάκρατες, εἴ τί ἐχῆς ἢ ἴπον, ἔφη, τὰ
 βαρῆ πύξοισιν οἱ ἀρμότιοντες τῶν ἀαρμό-
 των, τὸν αὐτὸν σαθρὸν ἔχουσιν. οἱ μὲν γὰρ αἰ ἀρ-
 μοσοὶ, ἢ ὅλοι ἐκ τῶν ὤμων κρεμάνοι, ἢ καὶ
 δῆλον τῶ σώματος σφόδρα πύξοις, δις φο-
 ρεῖ καὶ χαλεποὶ γίγνονται οἱ ἀρμότιοντες, δις-
 λημῶν ὃ βάρος, ὃ μὲν ὑπὸ τῶν κλεῖδων
 καὶ ἐπὶ μείδων, ὃ δὲ ὑπὸ τῶν ὤμων, ὃ δὲ ὑπὸ
 τῶ στήθους, ὃ δὲ ὑπὸ τῶ νώτου, ὃ δὲ ὑπὸ
 τῆς γαστρός, ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματα, ἀλ-
 λά πρὸς τῆματι εἰοικασιν. εἰρηκας, ἔφη, αὐτὸ δὲ
 ὅσφ

ὁ δὲ ἔγωγε τὰ ἐμὰ ἔργα πλείου ἀξία νομίζω εἶναι. εἴποι μὲν τοὶ τοῖς ποικίλοις καὶ τοῖς ὀπίχρυσος θάρακας μάλλον ὠνοῦνται. ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἴγε ἀφ' αὐτὰ μὴ δρμότηντας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε δοκεῖσι ποικίλον τε καὶ ὀπίχρυσον ὠνοῦσθαι. ἀπάρ, ἔφη, τὸ σῶματος μὴ μόνοντος, ἀλλὰ ποτὲ μὲν κυρτομύρου, ποτὲ δὲ ὀρθομύρου, πῶς αὖ ἀκριβὲς θάρακας δρμόποιεν; οὐδαμῶς, ἔφη. λέγεις, ἔφη, δρμότην οὐ τὸς ἀκριβὲς, ἀλλὰ τὸς μὴ λυποῦντας ἐν τῇ χρεία. αὐτίς, ἔφη, τὸ λέγεις ὡς Ὀσκαρῆς, καὶ Ἰωνῶν ὀρθὰς ἀποδέχνη γυμναχὸς δὲ πολέεσσι ἐν τῇ πόλει καλῆς, ἢ ὄνομα ἴω Θεοδότη, καὶ οἷα σιωφῆσαι τῷ πείθοντι, μνησθέντες αὐτῆς τῷ παρόντων πίνος, καὶ εἰπόντος, ὅτι κρηττον εἶη λόγος ὁ κάλλος τ' γυμναχὸς, καὶ ζωγράφος φησάντος εἰσιέναι πρὸς αὐτῷ ἀπὸ κατὰ μύρου, οἷς ἐκεῖναι ὀπίδ' ἐκνήδην ἑαυτ' ὅσα καλὰς ἔχουσι τὸν αὐτὸν ἡγεσσομύρους, ἔφη ὁ Σωκράτης. ἔγδ' δὴ τ' ἀκούσασί γε τ' λόγους κρηττόντες καταμαθῆναι. καὶ ὁ διηγησάμενος. ὅτι αὐτὸν φθάνοιτ', ἔφη, ἀκλουθουῦντες; οὕτω μὲν δὲ παρόντες πρὸς τῷ Θεοδότη, καὶ καταλαβόντες ζωγράφου πινὴ παρεσηκῆσαν, ἐθέσαντο. παυταμύρος δὲ τὸ ζωγράφου ὡς ἀδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ποτερον ἡμᾶς δὲ μάλλον Θεοδοτὴ χάριν ἔχον, ὅτι ἡμῖν ὁ κάλλος ἑαυτ' ἐπέδεδξεν, ἢ αὐτὴν ἡμῖν, ὅτι ἑτασάμεθα; ἀρ' εἰ μὲν αὐτῇ ὠφελιμότερα βετὴν ὀπίδειξις, αὐτὴν ἡμῖν χάριν ἐκτέον. εἰ δὲ ἡμῖν ἢ ἡεα, ἢ ἡμᾶς αὐτῇ; εἰπόντος δὲ τίνος, ὅτι δίκαια λέγεις, Διοκούῳ, ἔφη, αὐτὴ μὲν ἤδη τ' παρ' ἡμῶν ἔπαυον κερδαίνῃ, καὶ ἐπέδδον εἰς πλείους ἀγαθῶν λωμῶν, πλείω ὠφληθῆσε. ἡμῶς δὲ ἡδὴ τὸ ὠν ἑτασάμεθα ὀπίδ' ἡμῶν ἀφασί, καὶ ἀπὸ μὲν ἑτασσομύροι, καὶ ἀπελθόντες ποτῆσομῶν. ἐκ δὲ τῶν εἰκὸς, ἡμᾶς μὲν θεραπέδην, αὐτὴν δὲ θεραπέδ' εἶα. καὶ ἡ Θεοδοτῆ, ἢ δὲ, ἔφη, εἰ τοῖνυν αὐτῇ ἔπος ἔχει, ἐμὲ αὖ δέοι ὑμῖν τ' ἡεας χάριν ἔχον. ὅτι τῶν οὐ Σωκράτης, ὅρα δὲ αὐτῷ τε πολυτελῶς κεκοσμημένῳ, καὶ μητέρα παροδοσάν αὐτῇ ἐν ἐσθῆτι καὶ θεραπεία οὐ τῇ τυρῶσῃ, καὶ θεραπείας πολλὰς καὶ ἀφειδῆς, καὶ ὁσδὲ αὐτῶν ἡμελημῶν ἔχουσας, καὶ τοῖς ἄλλοις τῷ οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένῳ εἰπέ μοι, ἔφη, ὡ Θεοδοτῆ, ἔστι σοι ἀρετῆ;

Aquod equidē opera mea maximi esse pretij duco. Nonnulli tamen thoraces varios ac deauratos lubentius emunt. At vero, ait Socrates, si propterea non congruentes emunt, varium mihi & inauratum malum emere videntur. Quum autem corpus eodem modo non manet, ait, sed modo curvatur, modo erigitur, quo pacto accurati thoraces cōgruere possunt? Nequaquam, inquit. Dicis tu congruere, ait, non accuratos, sed qui in ipso vsu molesti nō sint. Id vero mi Socrates, ait, ipse dicis, & nūc quidem recte rem accipis. Ceterum quum aliquando mulier quaedam esset in vrbe sane formosa, cui nomen esset Theodota, quaeque talis esset, vt cū persuadente confuisceret: facta eius mētiōne ab aliquo eorum, qui aderant, dicente mulieris eius elegantiam verbis exprimi non posse, atque etiam commemorāte pictores ad eam cōmeare, vt eius imaginem exprimerēt, quibus illa commonstraret omnia, quaecumque honeste posset: Nos etiam, ait Socrates, hanc spectatum ire par erat. Nec enim illi, qui audierint, cognoscere possunt, an ipsius forma commemorationem omnem superet. Tum is, qui hęc narrauerat: Quid confestim, ait, sequimini. Itaque quum ad Theodotam iuissent, & hanc pictori adstātem reperissent, spectabant mulierem. Quumque cessasset pictor: Vtrum nos, ait Socrates, gratiam potius habere Theodotae conuenit, quod pulchritudinem suam nobis ostēderit; an nobis illam, quod eam spectauerimus? Num si quidem hęc ostēfio ipsi vtilior est, nobis habere gratiā debet: sin autem nobis vtilior est contemplatio, nos ipsi? Heic quum quidam diceret, proferri ab eo æquissima: Ergo, inquit, hęc quidem modo laudem hanc a nobis lucri accipit loco, ac posteaquam ad plures rem enuntiauerimus, maiorem vilitatem capiet: nos autem quæ iam spectauimus, adtingere cupimus, ac abimus nonnihil titillati, denique vbi discesserimus, desiderabimus. De quibus consentaneum est, nos quidem hęc colere, ipsam verō coli. Tum Theodota: Profecto, inquit, si hęc ita se habent, me vobis spectationis causa gratiam habere oporteat. Deinde Socrates, quum eam sumtuose ornatam videret, ac matrem cū ea in veste & cultu nō vulgari, itemq; multas ac formosas ancillas, ne illas quidem neglectim habitas, aliisque rebus abunde instructas ædes: Dic mihi, ait, mea Theodota, prædiumne quoddam habes?

At Ben. 5. p. III, 40. εἰς αὐτὸν ἴδ' ἐκ τῆς αὐτῆς π. 291, 15. ἴδ' 13.

ἀκούσασί γε, εἰ τὸ λόγους κρηττόντων, ἔστι

C

D

E

Non habeo, inquit. At domum habes cum prouentibus? Ne illam quidem. At seruos manibus tibi lucrum quærentes? Ne illos quidem, ait. Vnde igitur habes necessaria? Si quis, inquit, amicus mihi factus, bene mihi facere velit, is mihi facultatum instar est. Profecto, ait Socrates, mea Theodota, præclara illa possessio est; multoque potius est amicorū habere gregem, quam ouium, boum, caprarum. Verum, ait, an fortunæ rem cōmittis, vt aliquis ad te amicus instar muscæ aduolet, an & ipsa nō nihil artis adhibes? Qui possim ego, inquit, artis aliquid ad hoc inuenire? Multo, inquit Socrates, cōuenientius profecto, quam aranæ. Nosti enim, quo pacto illæ victum venentur. Telas enim tenues texunt, & quidquid in eas inciderit, eo cibi loco vtūtur. Ergo mihi quoque, ait Theodota, das hoc consilij, vt rete aliquid texam? Non enim scilicet, adeo te sine arte putare debes prædam lōge pretiosissimam, nimirum amicos, venaturam. Non vides eos, qui lepores, rem nō magni æstimandam venantur, multa artificiose moliri? Nam quum illi noctu pascantur, comparatis canibus ad operas nocturnas aptis, eos venantur. Et quia interdum fugiūt, alios acquirunt canes, qui ex odore sentientes, quo se ex pastu ad cubile receperint, eos reperiant. Quia vero pedibus celeres sunt, vt etiā ex oculis effugere currendo possint; rursus alios canes veloces comparant, vt e vestigio capiātur. Rursum quia lepores nonnulli hos quoque effugiunt, retia statuūt iis in semitis, per quas fugiunt, vt in ea delapsi compedibus quibusdam implicentur. Et Theodota: Qua igitur, ait, re tali possim amicos ego venari? Si profecto canis loco, ait Socrates, comparaueris aliquē tibi, qui indagando tibi formæ studiosos ac locupletes inueniat; atque vbi inuenerit, hoc machinetur, vt eos in retia tua coniciat. Et qualianam, inquit, retia mihi sunt? Vnum rete, ait, corpus ipsum est, ad amplectendam prædam aptissimum; atque in hoc animus, quo intelligere potes, quo pacto homines intuendo grata esse possis, quid dicens adferre possis læticiam: ac præterea suscipiendum esse comiter illum, qui tui sit studiosus; excludendum vero, qui te habeat ludibrio: magna cum sollicitudine inuisendum amicum, qui aduersam in valetudinē incidit: vehementer congratulandum ei, qui præclare quid gesserit: deniq; toto pectore gratificandum illi, cui admodum curæ sis.

ὄκ' ἐμοίγ', ἔφη. ἀλλ' ἀρα οἰκία παροδοίαις ἔχουσα; ὅσδ' οἰκία, ἔφη. ἀλλὰ μὴ χροτέχαι ἴνεις; ὅσδ' οἰκία, ἔφη. πόθεν οὖν, ἔφη, τὰ ὀπιθήδεια ἔχεις; εἰς τίς, ἔφη, φίλος μοι γυρόμυρος, ὃ ποιῆν ἐτέλη, ὅσδ' μοι βίος ἔστι. ἢ τί τὴν ἔχειν, ἔφη, ὡ Θεοδότῃ, καλὸν γὰρ ὁ κτήμα, καὶ πολλῶ κρήτην ἢ οἰᾶν τε, καὶ βοᾶν, καὶ αἰγῶν, φίλων ἀγγέλιον κεκτῆσθαι. ἀτὰρ, ἔφη, ποτέρον τῆ τύχῃ ὀπιθέπεις, εἰς τίς σοὶ φίλος ὡς ἄρ' μῦα παροσπῆται, ἢ καὶ αὐτὴ τῆ μηχανῆ; πῶς δ' αὖ, ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανῆ δέρομαι; πολὺ ἢ δὲ, ἔφη, παροσπῆκόντως μὲλλον, ἢ αἰ φάλαγγες. οἶδα γὰρ ὡς ἐκεῖναί θηρασι τὰ παρὸς τὸν βίον. δέσχετα γὰρ δῆπου λεωτῆρ' ὑφηνάμηναι, ὅ, τι αὐτῶντα ἐμπέσῃ, τούτῳ ἔσφῃ χροῦνται. καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ὑφηνάσθαι τι θηροῦ. εἰ γὰρ δὴ οὕτως γὰρ ἀπὸ χροῦς οἶδαται χροῦ ὁ πλείστου ἀξίον ἀγροῦμα φίλοις θηροσφῆν. οὐχ ὄρας, ὅτι καὶ ὁ μικροῦ ἀξίον τὸς λαγῶς θηροῦντες πολλὰ τεχνάζουσι; ὅτι μὲν γὰρ τ' νυκτὸς νέμονται, κύναις νυκτεροῦ τυχῆς περιστάμηναι, τούτῳ αὐτοῖς θηροσφῆν. ὅτι ὅ μὲν ἡμέραν ἀποδιδράσκειν, διῆας κτῶνται κύναις, αἱ πινες ἢ αὐτὸς τ' νομῆς εἰς τὴν δύνῃ ἀπέλθωσι, τῆ ὁσμῆ αἰσθαιόμεναι, δεισσοῦν αὐτοῖς. ὅτι ὅ ποδῶκῆς εἰσιν, ὡς ἐκ τῶ φανεροῦ δέχονται ἀποφύγειν, ἀλλὰς αὐ κύναις ταχέως ὀφθαλμοῦ ἀξοῦνται, ἵνα καὶ ποδῶς δεισσοῦν. ὅτι ὅ καὶ τούτῳ αὐτῶν πινες ἀποφύγειν, δίκτυα ἱστῶν εἰς τὰς ἀβασσοῖς, ἢ φούροισι, ἢ εἰς τούτῳ ἐμπιπῶντες συμποδίζονται. πίν οὖν, ἔφη, τούτῳ φίλοις αὐτῶν θηροσφῆν; εἰ ἢ δὲ, ἔφη, αὐτὴ κύναις κτῆσθαι, ὅσπῃ; σοὶ ἰχθυῶν μὲν τὸς φιλοκάλους καὶ πλοιστοῖς δὴρήσῃ, δὴρῶν ὅ μηχανήσεται ὅπως ἐμβάλη αὐτοῖς εἰς τὰ σὰ δίκτυα. καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; ἐν μὲν δῆπου, ἔφη, καὶ μάλα ὃ παρὸς πλεκοῦμενον, ὃ σῶμα ἐν δὲ τούτῳ ψυχρῷ, ἢ κατὰ μὲν τῶν καὶ ὡς αὐτῶν ἐμβλέπουσα χροῦσθαι, καὶ ὅ, τι αὐτῶν λέγουσα δὴ φράσις; καὶ ὅτι δὲ τ' μὲν ὀπιμελόμηνον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τ' ὅ βυφάντα ἀποκλείειν καὶ ἀρρωσῆσαντὸς γὰρ φίλου, φρονηστικῶς ὀπιπέψασθαι, καὶ καλὸν τι παρὰ ἑαυτὸς σφόδρα σωμαθῆναι; καὶ τῶ σφόδρα σου φρονησθῆναι ὅλη τῆ ψυχῇ χροῦσθαι. φίλῳ

φιλήν γε μὴν δὲ οἶδ' ὅτι ἔπιτασσαι οὐ μόνον
 μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ δυνόικῶς. καὶ ὅτι ἀριστοί
 σοι εἰσὶν οἱ φίλοι, οἶδ' ὅτι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ
 αἰαπεύεις. καὶ τὸν δὲ ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ
 τούτων ἑσδέν μηχθραύμα. καὶ μὴν, ἔφη, πο-
 λὺν ἀφ' ἑρῆς ὅτι φύσιν τὴν καὶ ὀρθῶς αἰθρῶ-
 πω παρὰ φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βία μὴ οὐτ'
 αὐτῶν, οὐτε κατὰ φιλόν. ἀεργεσία δὲ,
 καὶ ἡδονὴ δὲ θηλείον τὸ αἰλώσιμόν τε, καὶ πα-
 ραμόνιμόν ἐστιν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. δὲ τῶν
 ἔφη, παρὰ τὸν μὴ τὸς φρονιτίζοντάς σου τοῖ-
 αὐτὰ ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦσιν ἀλλοῖς σμικρότα-
 τα μελήσῃ. ἔπειτα δὲ αὐτῶν ἀμείβεσθαι χα-
 εἰζομένην τὸν αὐτὸν ἔσπον. οὕτω γὰρ αὐτὴν μά-
 λις φίλοι γίνονται, καὶ πλεονάζουσιν φι-
 λῶν, καὶ μέγιστα ἀεργετοῖεν. καὶ ἔτι οἷο δὲ αὐ-
 τῆς, εἰ δεομένης δωρεῶν τὰ πᾶσα σαυ-
 τῆς. ὅρα γὰρ, ὅτι καὶ τῶν βρωμῶν τὰ ἡδίστα,
 εἰ μὴ τις παρὰ φέρηται, πρὶν ἔπιτασθῆναι,
 ἀνδρῶν φαίνεται, κεκρεσμένοις δὲ καὶ βδελυ-
 γμίαν παρέχῃ. εἰ μὴ τις παρὰ φέρη λιμὸν
 ἐμποήσας, καὶ φανώτερον ἢ, πρὶν ἡδέα
 φαίνεται. πῶς οὖν αὐτῆς, ἐγὼ λιμὸν ἐμποήσῃ
 τῶν παρ' ἐμοὶ διωαίμων; εἰ μὴ δὲ, ἔ-
 φη, παρὰ τὸν μὴ τοῖς κεκρεσμένοις μήτε
 παρὰ φέρεται, μήτε ὑπομιμνήσκεις, ἕως αὐ-
 τῆς πλησιονῆς παυσάμενοι πάλιν δέονται.
 ἔπειτα τὸς δεομένης ὑπομιμνήσκεις ὡς κε-
 κρεσμένῳ τὴν ὁμιλίαν, καὶ τὰ φαίνοσθαι βου-
 λομένη καὶ εἰσελάσθαι, καὶ ἀφ' ἑρῆς ἕως
 αὐτῆς ὡς μάστιγα δεσθῶσι. τῶν καὶ τὰ πολὺ
 ἀφ' ἑρῆς τὰ αὐτὰ δῶρα, ἢ πρὶν ἔπιτασθῆ-
 σαι, διδόναι. καὶ ἡ Θεοδότη, τί οὖν; οὐ σύ μοι,
 ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐξήκου στωθρατῆς τῶν
 φίλων; εἰ μὴ δὲ, ἔφη, πείθης με σύ. πῶς
 οὖν αὐτῆς, πείσασθαι σε; ζητήσῃς, ἔφη, τὸ
 αὐτῆς, καὶ μηχθρήσῃ εἰ μὴ πᾶσι μου δέη. εἰσιθῆ
 τοῖνυν, ἔφη, θαμνά. καὶ ὁ Σώκρατης ἔπι-
 σκώπων τῶν ταύτης ἀπαρῆμοσύνῃν. ἀλλ'
 ὡς Θεοδότη, ἔφη, οὐ πρὶν μοι ῥαδόν ἐστὶν ἁ-
 λῶσθαι. καὶ γὰρ ἴδῃ παρὰ φέρεται πολλά, καὶ
 δημόσια, παρέχῃ μοι ἀρχαία. εἰσὶ δὲ καὶ φί-
 λαι μοι, αἱ οὐτε ἡμέρας, οὐτε νυκτὸς ἀφ' αὐ-
 τῶν εἰσὶ μοι ἀπιέναι, φίλτρα τὴν μαρτυρίαν
 παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐπαδῶς. ἔπιτασθαι γὰρ, ἔφη,
 καὶ ταῦτα ὡς Σώκρατες; ἀλλὰ ἀφ' ἑρῆς τί οἶδ', ἔφη, Ἀπολλόδωρον ἢ τόνδε, καὶ Ἀντιθένην ἑσδέν.

A Amoribus quidem certe scio te nō modo
 molliter inferuire nosse, sed etiam magna
 cum animi benevolentia: quodque prae-
 stantissimos amicos habeas, id te scio non
 oratione, sed ipsa re persuadendo efficere.
 Ego vero, subiecit Theodora, nihil profe-
 cto his artibus moliri soleo. Atqui, ait So-
 crates, multum refert, prout natura fert, ac
 recte hominem adgredi. Nam vi quidem
 neque capere, neq; retinere amicum pos-
 sis: sed haec fera tum beneficio, tum volu-
 ptate capi potest, & ut maneat, retineri.
 Vere dicis, inquit. Quamobrem oportet,
 B ait, primum ab eis, qui tui studiosi sunt, hu-
 iusmodi petere, qualia minimi sint facturi:
 deinde ut tu quoque gratificando vicem
 eodem modo referas. Nam hoc pacto ma-
 xime tibi amici fient, ac diutissime diligēt,
 & plurimis te beneficiis adficient. Gratifi-
 caberis autem maxime, si tua, quum eis in-
 digent, concesseris. Vides enim, etiam sua-
 vissimas escas adlatas prius, quam adpetā-
 tur, in suaues videri: exsaturatis vero etiam
 fastidium parere. At si quis eas porrigat iis,
 in quibus famem excitauerit: etiam si vi-
 cliores sint, persuaues videntur. Quo igitur
 pacto, subiecit Theodora, famem ego in a-
 liquo mecum versante possim excitare? Pri-
 mum profecto, ait, si saturatis neque porri-
 gas, neq; eos commonefacias prius, quam
 sine repletionis facto, rursus egeant. Dein-
 de si comonefeceris indigentes colloquio
 maxime decoro, atque declarando, quasi
 gratificari velis; interimq; elabaris, donec
 maxime opera tua indigeant. Tunc enim
 longe praestat eadem dona concedere, quam
 prius, quum necdum expeterentur. Et
 D Theodora: Quid ergo? inquit, non tu mi-
 hi, mi Socrates, opem in venandis amicis
 ferre velis? Profecto, ait, si tu me persuafe-
 ris. Quo igitur pacto, ait, te persuaferim?
 Quaeres, inquit, hoc ipsa tu, & excogitabis,
 si qua in re mea tibi opus futurum sit ope-
 ra. Ergo frequenter, ait, ad me ingredere.
 Et Socrates in otium suum iocans: Enim-
 uero mea Theodora, inquit, non mihi ad-
 modum facile est otari. Nam compluri-
 bus tum priuatis, tum publicis negotiis oc-
 cupatus sum. Atque etiam amicæ quaedam
 E mihi sunt, quæ nec interdiu, nec noctu ab-
 esse me abs se patientur; quod & amoris
 conciliandi rationes, & incantationes ex
 me discant. An & illa nosti, ait, mi Socra-
 tes? Cur enim existimas, respondit, & A-
 pollodorum hunc, & Antisthenem num-

† Nomen
avis ama-
torie, quod
nonnum-
quam pro
illecebris
usurpatur.
Cōsule in
terp. Theo.
Eidyl II.

quam a me discedere? Cur & Ceбетem & A
 Simmiam Thebis ad me ventitare? Sat sci-
 to ea non absque multis philtris, & incan-
 tationibus, & illecebris fieri. Ergo tu, in-
 quit, cōmodato mihi des†lyngem, vt eam
 in te primum adtraham. At enim, subiecit
 Socrates, nolo ad te profecto pertrahi, sed
 te ad me venire. Veniam vero, ait, tantum
 me suscipe. Suscipiam, inquit, si non aliqua
 te carior apud me fuerit. Quum itidem a-
 liquando Epigenem quemdam vidisset ex
 familiaribus, qui & iuuenis esset, & corpore
 male adfecto: Quam vulgariter, inquit,
 adfectum tibi corpus est, mi Epigenes. Et
 ille: Vulgaris sum, mi Socrates, ait. Nihilo
 magis, inquit, quā ij, qui apud Olympiam
 decertaturi sunt. An tibi certamē exiguum
 esse de vita videtur aduersus hostes, quod
 Athenienses proponunt, quum res feret?
 Atqui nō pauci bellicis in periculis ob ma-
 lam corporis valetudinem moriuntur, vel
 turpiter euadunt. Multi eadem de caussa
 capiuntur viui, & capti vel reliquum vitæ
 feruiunt, si res ita ferat, feruitutem longe
 grauissimam: vel in necessitates maximo
 cum dolore coniunguntur, atque etiam
 persolūctes nonnumquā plura, quam
 in bonis habeant, quod reliquum est vitæ,
 in maxima rerum necessariarum inopia &
 ærumnis transigunt. Multi etiam sibi exi-
 stimationem turpem comparant, quod ob
 corporis imbecillitatem formidolose ge-
 rere se videantur. An has tu malæ valetu-
 dinis pœnas contemnis, teq; putas hæc fa-
 cile laturum? Atqui arbitror equidem lon-
 ge faciliora & iucundiora his esse, quæ il-
 lum tolerare necesse sit, qui bonæ corpo-
 ris valetudini dat operam. An tu salubri-
 orem, ac ad alia putas vtiliorem esse malam
 corporis constitutionem, quam bonam?
 An ea, quæ per bonam corporis constitu-
 tionem fiunt, contemnis? Atqui omnia di-
 uersa sunt in iis, quibus vel bene, vel male
 adfecta sunt corpora. Nam quibus adfecta
 bene sunt corpora, valetudine vtuntur cō-
 moda, & robusti sunt, & multi hac ratione
 incolumes e præliis euadūt honestissime,
 cunctaque pericula effugiunt: multi ami-
 cis succurrunt, de patria bene merentur, &
 ob hæc gratiam consequuntur, & ingen-
 tem gloriam comparant, & honores præ-
 clarissimos adipiscuntur. Quo fit, vt reliquā
 vitam suauius ac præclarior transigant,
 liberisq; suis pulchriora relinquunt ad vi-
 τε αξιουῶται, καὶ δόξαν μεγάλην κτῶνται, καὶ
 τε λοιπὸν βίον ἡδῶν καὶ κάλλιον ἀφάρζωσι, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίως ἀφορμὰς εἰς τὴν βίαν
 καὶ ἀλεί-

ποτέ μου ἀπολείπεσθαι; ἀλλὰ τί τὸ καὶ Κέβητος
 καὶ Σιμμίαν θήσθηεν ὡς ἀγίγνεσθαι; ὅτι ἰ-
 ἀδι, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀπὸ πολλῶν φίλων τε,
 καὶ ἐπαδῶν, καὶ ἰούτων ὄντι. χρῆσον βίον μοι,
 ἔφη, πλὴν ἰούτων, ἵνα ὅτι σοι παρῶτον ἔλκω αὐ-
 τῷ. ἀλλὰ μὰ δὴ, ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἔλκεσθαι
 παρὲς σε βέλομαι, ἀλλὰ σε παρὲς ἐμὲ πορδύ-
 εαί. ἀλλὰ πορδύσομαι, ἔφη, μόνον τὸ ἑσπέρη. ἑσπέρη
 χροῦ. ἀλλὰ ἑσπέρησέ με, ἔφη, εἰ μὴ τις φι-
 λωτέρω σου ἔνδον ἦ. ἐπιγῆμιον τὸ τῶν ζωνόν-
 των ἵνα νέον τε ὄντα, καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἔχον-
 ται ἰδῶν ὡς ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις ὡς
 ἐπιγῆμιον. καὶ ὅς, ἰδιώτης μὲν, ἔφη, εἰ μὴ ὡς Σώ-
 κρατες ὁ δὲν γε μάλλον, ἔφη, τῶν ἐν ὀλυμ-
 πῖα μελλόντων ἀγωνίζεσθαι. ἢ δοκεῖ σοι μι-
 κρὸς εἶναι ὁ παρὲς τῆς ψυχῆς παρὲς τῆς πολε-
 μίους ἀγῶν, ὃν ἀδυνατοὶ θήσοισιν, ὅταν τύχῃ-
 σι; καὶ μὲν οὐκ ὀλίγοι μὲν ἀλλὰ πλὴν τῶν σώ-
 ματος καχεξίαν ἀποθήσονται τε ἐν τοῖς πο-
 λεμικαῖς κινδύνοις, καὶ ἀγῶνι σῶζονται. πολ-
 λοιὸν δὲ αὐτῶν τῶν ζῶντες ἀλίσκονται, καὶ ἀ-
 λόντες ἢ τοὶ δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, εἰ μὴ
 οὕτω τύχῃσι, πλὴν χαλεπωτάτην δουλείαν, ἢ
 εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγυνοτάτας τὴν ἐμπεσον-
 τες, καὶ ἐκπίσαντες εἰς ὅτε πλείω τῶν ὑπαρ-
 χόντων αὐτοῖς, τὸν λοιπὸν βίον εἰδεῖς τῶν ἀ-
 ναγκῶν ὄντες καὶ κακοπαθούντες ἀφάρζω-
 σι. πολλοὶ δὲ δόξαν ἀγῶνι κτῶνται, ἀλλὰ πλὴν
 τῶν σώματος ἀδυναμίας δοκούντες ἀποδει-
 λῶν. ἢ κατὰ φρονίους τῶν ὀπιτημίων τῆς κα-
 χεξίας τούτων, καὶ ῥαδίως αἰ οἷς φέρειν τὰ τοῖ-
 αῦτα; καὶ μὲν οἷμαί γε πολλῶν ῥάω καὶ ἡδῶν
 τούτων εἶναι, ἀδύνατον μὲν τὸν ὀπιτημολόγον
 τῆς τῶν σώματος διεξίας. ἢ ὑγιεινότερον ἴε καὶ
 εἰς πᾶσα χρῆσιμότερον νομίζεις εἶναι πλὴν κα-
 χεξίαν τῆς διεξίας; ἢ τῶν ἀλλὰ πλὴν διεξίας
 γηγορῶν κατὰ φρονίους; καὶ μὲν πᾶντα γε
 τῶν αἰσθητῶν συμβαίει τοῖς ὅτι τὰ σώματα ἔχου-
 σιν, ἢ πῆς κακῶς, καὶ γὰρ ὑγιαινοσιν οἱ τὰ σώ-
 ματα ὅτι ἔχοντες, καὶ ἰσχυροὶ, καὶ πολλοὶ μὲν
 εἰ μὴ τῶν οὐκ τῶν πολεμικῶν ἀγῶνων σῶζον-
 ται τε βίην μόνως, καὶ τὰ δὲ πᾶντα ἀφάρζου-
 ροὶ πολλοὶ τὸ φίλοις τε βοηθοῖσι, καὶ πλὴν πα-
 τείδα διεργετῶσι, καὶ ἀλλὰ ταῦτα χρείως
 πᾶσι καλλίστων τυχεροῖσι. καὶ ἀλλὰ ταῦτα τὸν
 καὶ ἀλεί-

καταλείπεισιν. οὗτοι γὰρ, ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἀ-
 σκεδῆμοσία τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τῆ-
 το καὶ ἰδία ἀμελεῖν, ἀλλὰ μηδὲν ἦτιον ὅπιμε-
 λῆσαι. ὃ γὰρ ἴασι, ὅτι ὁ δὲ ἐν ἄλλω ὁ δὲ ἐν
 ἀγῶνι, ὁ δὲ ἐν πρῶτῳ ὁ δὲ ἐν μείων ἔξῃς
 ἀλλὰ ὁ βέλτιον ὁ σῶμα παρεσκευάσθαι.
 πρὸς πρῶτα γὰρ, ὅσα πρῶτα ποιοῦσιν ἀνδρα-
 ποί, χρῆσιμον ὁ σῶμα ὅτιν, ἐν πάσαις ὁ ταῖς
 τῆ σῶματος χρείαις πολὺ ἀλλὰ φέρει ὡς βέλ-
 τισα ὁ σῶμα ἔχον. ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ δοκεῖς ἔλα-
 χίστην σῶμα ὡς χρείαν εἶναι, ἐν ταῖς ἀφαινοῖ-
 σαι, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ με-
 γάλα σφάλλονται, ἀλλὰ ὁ μὴ ὑγιαίνον ὁ σῶ-
 μα; καὶ λήθη ὁ, καὶ ἀθυμία, καὶ δισχυλία, καὶ
 μαρὰ πολλάκις πολλοῖς ἀλλὰ τὴν τῆ σῶμα-
 ὡς καχεξίαν εἰς τὴν ἀφαινοῖαν ἐμπιπλοῦσιν οὐ-
 τως, ὡς ἐκείνη ὁ δὲ πρῶτα ἐκβάλλειν. ποῖς ὁ
 τῆ σῶμα ὁ δὲ ἔργου πολλὴ ἀσφάλεια, καὶ
 ὁ δὲ κίνδυνος ἀλλὰ γὰρ τὴν τῆ σῶματος κα-
 χεξίαν τοιοῦτον τι παθεῖν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς
 τῆ σῶμα τῆ δὲ τὴν καχεξίαν γιγνομέ-
 νων καὶ τὴν δὲ ἐξίαν χρῆσιμον εἶναι. καὶ τοῖς τῆ
 γὰρ ποῖς εἰρημνοῖς ἐναντίων ἕνεκα τί οὐκ αὐ-
 πὶς νοῦν ἔχον ἕπομεν; ἀλλὰ ὁ δὲ καὶ ὁ
 ἀλλὰ τὴν ἀμελεῖν γηράσκει, ὡρὶν ἰδεῖν ἑαυ-
 τὸν, ποῖος αὐ καλλίστος καὶ κρείστος τῆ σῶμα-
 ὡς γήριτο. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελεῖν.
 τῆ. οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι. ὁρ-
 γισμοῦ δὲ ποτέ πινος, ὅτι πρῶτα πινὸν ἡ-
 να χεῖρην, οὐκ ἀπὸ πρῶτα ἐρρήθη γελῶν, ἔ-
 φη, εἰ μὴ ὁ σῶμα κρείον ἔχοντι ἀπὸ τῆ
 σῶμα τῆ, μὴ αὐ ὁργίξασθαι. ὅτι δὲ τὴν ψυ-
 χῶν ἀρχειοτέρως ἀφαινοῖαν ὡς ἐπέτυ-
 χες, τῆ τὸ σε λυπεῖ. ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι
 ἀπὸ τῆ εἰσοῖ. ἀκούσθαι ἔφη, τούτου φάρμα-
 κων ἀγαθὸν διδάσκειν. ἐρμῆου δὲ, ποῖον;
 παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη. καὶ ἡδὲν τε, καὶ
 ὁ δὲ τελέτερον, καὶ ὑγιανότερον φησὶ ἀφαινοῖαν
 παυσάμενον. ἄλλου δὲ αὐ λέγοντος, ὅτι θερ-
 μὸν εἶναι πρῶτα ὁ δὲ ὕδαρ, ὁ πῖνος ὁ δὲ ἄρ;
 ἔφη, βούλη θερμῶ λούσασθαι, ἔτοιμον ἔσται
 σοι. ἀλλὰ ψυχρὸν, ἔφη, ὡς ἐκ λούσασθαι ὅτιν.
 ἄρ ὁ δὲ, ἔφη, καὶ οἰκέται ὅτι ἄρ ὁ δὲ πῖνον-
 τῆς τε αὐτῆ, καὶ λουόμενοι αὐτῆ; μὴ τὸν δὲ;
 ἔφη. ἀλλὰ καὶ πολλὰκις τεταύμακα, ὡς ἡ-
 δέως αὐτῆ πρὸς ἀμφοτέρω ταῦτα γὰρ ὅτιν).

A tam subsidia. Nequaquam certe propter
 ea, quod ciuitas publice res bello necessa-
 rias non exerceat, etiam priuatim illa ne-
 gligende sunt, sed nihilo minus sunt exco-
 lenda. Quippe scire te velim, nec in alio
 quouis certamine, nec vlla in actione de-
 teriorem idcirco te futurum, quod a cor-
 pore rectius cōparatus sis. Nam ad omnia,
 quæcumque agunt homines, vtile corpus
 est; atq; in omnibus corporis vlibus mul-
 tum interest, esse quā optime adfecto cor-
 pore. Quis enim ignorat, etiā in eo, in quo
 putas vltimum corporis minimum esse, vide-
 licet in cogitando, multos vehemēter im-
 pingunt propterea, quod corpus non recte
 valeat? Etiam obliuio, & mæror, & moro-
 fitas, & infania sæpenuero in multis ob
 malam corporis adfectionem sic in men-
 tem penetrant: vt etiam scientias eiiciant.
 At quibus adfecta bene sunt corpora, val-
 de securi sunt, neque quidquam est peri-
 culi eis ob malam corporis cōstitutionem
 huiusmodi quid euenturum: potiusq; con-
 sentaneum est, valetudinem integram ad
 iis contraria, quæ ex mala constitutione o-
 riuntur, conducere. Atqui propter ea, quæ
 nunc indicatis cōtraria sunt, quid non tol-
 leret is, qui mentis sit compos? Etiam tur-
 pe est aliquem negligentia sua senescere
 prius, quā videat, qualis sit, vbi & pulcher-
 rimus, & robustissimus corpore euaserit.
 At hoc videre nequit, si curam nullam ad-
 hibeat. Non enim illa sponte sua fiunt.
 Quum autem aliquando quidam excan-
 desceret, quod salutans quemdam, resalu-
 tatus nō fuisset: Ridiculum est, inquit, te si
 cui occurrisses, qui minus commode cor-
 pore fuisset adfectus, non succensurū fuif-
 se: quod autem in hominem incideris a-
 nimo rusticiore præditum, id tibi molestū
 esse. Itidem quum alius diceret, insuauiter
 se comedere: vt illi mederetur, bonum se
 remedium ad hoc docere velle dicebat. Il-
 lo interrogante, qualenam id esset: si co-
 medere cessaueris, inquit. Et quidem si de-
 fieris, ait, etiam suauius; vilioriq; cum ad-
 paratu, & valetudini conuenientius viues:
 Rursus alio dicēte, aquam apud se calidantē
 esse, qua vteretur ad potum: Ergo quum
 lauare calida voles, inquit, in promptu tibi
 erit. Atqui, ait ille, frigidior est, quā vt lo-
 tioni cōueniat. Ergo, subiecit Socrates, etiā
 domesticis tuis molestū est ea tū ad potū,
 tum ad lotionem vti? Nō profecto, inquit.
 Immo sæpenuero miratus sum, quod tā
 iucunde ad horum vtrumque illa vrantur.

Blasisalos. Athenay
7. p. 139. 40.

Num aqua, subiecit Socrates, quæ apud te est, calidior est ad potum ea, quæ est in Æsculapij? Immo illa, inquit, quæ in Æsculapij fano est. Ergo cogitato, ait, periculum esse, ne & seruis & ægrotantibus sis morosior. Iam quum quidam pedisequum suum vehementer cæcidisset, quamobrem seruo succenseret, interrogabat? Quod, inquit, voracissimus sit obsoniorum, & simul inertissimus: auarissimus idem, & otiosissimus. Tunc vero, subiecit Socrates, vnumquodam considerasti, vter plures plagas mereatur: tu, an seruus tuus? Rursus quum quidam iter ad Olympiam reformidaret: Quamobrem, inquit, profectioem hæc metuis? An non etiam domi totum fere diem obambulas? Ita quoque dum eo proficiscens ambulaueris, prandeabis: quumque rursus ambulaueris, cœnabis & quiesces. An nescis te, si obambulationes, quibus quinque vel sex diebus vteris, extēdas, facile Athenis Olympiam venturum? Atq; etiam gratius erit, si vno die præcipies iter, quam si ferius eas. Nam cogi quem, vt itinera, quæ par sit, longiora faciat, molestum est: at vnum diem amplius in itinere consumere, magnam recreationem adfert. Quo fit, vt potius sit festinandum in faciundo itineris initio, quam ipsa in via. Quum alius diceret, se longo itinere conficiendo defessum esse: num quid oneris gestasset, interrogabat. Minime, ait, præter vestem. Num solus ibas, an & pedisequus te comitabatur? Comitabatur, inquit. Vacuus erat ille, an quid gestabat? Gestabat, inquit, tum stragula, tum alia vasa. Et quo pacto is, ait, itinere perfunctus est? Melius me, inquit, vti quidem mihi videtur. Quid ergo? subiecit Socrates, si tibi gestandū fuisset ipsius onus, quo te pacto nunc adfectum putares? Male profecto, inquit. Immo ne gestare quidem id potuissim. Attanto minus laboris perferre te posse, quam puer possit tuus, qui tibi esse viri videtur exercitati? Quoties autem aliquibus ad cœnam convenientibus, alij parum obsonij, multum alij adferret: iubebat Socrates, vt puer parum illud obsonij vel in commune adponeret, vel de eo partem aliquam in singulos distribueret. Quo fiebat, vt eos, qui multum adtulerant, non eius participes fieri puderet, quod esset in medio propositum omnibus, ac non obsonium suum ibidem collocare. Itaque suum etiam in commune adponebant, & quia nihilo plus habebant, quum illi, qui parum adferebant; a magno in emendis obsoniis sumtu abstinebant. Idem quum animaduerteteret quemdam ex iis, qui vna cœnabant, panem quidem comedere defuisse, sed obsonio tamen adhuc mero vesci,

πότερον ὃ, ἔφη, ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ ὕδατος θερμότερον πρὶν ἔσθαι, ἢ ὃ ἐν Ἀσκληπιῷ; ὃ ἐν Ἀσκληπιῷ, ἔφη. Ἐνθυμῶσθε, ἔφη, ὅτι κινδυνώδεις διαρροῦς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὸ ἀρροσώτων. χρυσίου δὲ πινος ἰσχυρῶς ἀχλύουτον, ἤρετο τί χαλεπαῖνοι τῶν θεράπωντι; ὅτι, ἔφη, οὐ φαίνεται ἡ ὄψις, βλακώτατος ἔστι, καὶ φιλαργυρώτατος ὢν, ἄρρητος. ἢ δὴ ποτὲ οὖν ἐπεσκέψασθε, ἔφη, πότερος πλεόνων πληγῶν δεῖται, σὺ, ἢ ὁ θεράπων; φοβερὸν δὲ πινος τὸ εἰς Ὀλυμπίαν ποδοδρόμῳ, ἔφη, φοβῆναι τὴν πορείαν; ἔτι οἴκει σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀειπαλῆς; καὶ ἐκείσε πορθύομαι ἀειπαλῆσας ἀρρητῆρας, ἀειπαλῆσας δὲ πνήσας καὶ ἀναπαύσας. ἔτι οἴδα, ὅτι εἰ ἐκλείνας τοὺς ἀειπάτους, ἔτι ἐν πέντε ἢ ἑξ ἡμέραις ἀειπαλῆς, ῥαδίως ἀναδύνηται εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκοι; θερμότερον ὃ καὶ ἀρροσώτων ἡμέρας μῆ μὴ ἔσθαι, ἢ ὑπερείξαι. ὃ μὲν γὰρ ἀνακλῆσαι ἀρροσώτων τῶν μετρίων μηκύνει τὰς ὁδοὺς, χαλεπόν ὃ τὴν μῆν ἡμέραν πλείονας πορθύομαι, μῆ ἢ πολλῶν ῥασιῶν παρέχει. κρητὸν οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ ἀειπαλῆς, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλος ὃ λέγεται, ὡς παρετάθη μακρὰν ὁδὸν πορευθεὶς, ἤρετο αὐτὸν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. μὰ δὲ ἔκ ἐγώ, ἔφη, διὰ τὸ ἰμάτιον. μόνος δὲ ἐπορεύετο, ἔφη, ἢ καὶ ἀκλύουτος σοὶ ἠχλύουτος; ἠχλύουτος, ἔφη, πότερον, ἔφη, κείνος, ἢ φέρων; φέρων ἢ δὲ, ἔφη, πᾶσι τὴν τρώματι, καὶ ἰσχυρῶς σκῆπη καὶ πῶς τι, ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ. τί οὖν; ἔφη, εἰ δὲ ἐκεῖνος φορτίον ἔδωκε φέρειν, πῶς αὐτὸν ἀχλύουτος; κακῶς ἢ δὲ, ἔφη. μὴ οὖν εἰδὲ αὐτὸν ἠδυνῆσαι χρομίσαι. ὃ οὖν ἔσθαι ἢ τὸν τῶν παιδῶν δυνάσται πορρῆν, πῶς ἢ σκημίου δοκεῖ (ἢ ἀνδρὸς εἰς); ὁ πότερος ὃ τὸ ξυμπίοντων ὅτι ὃ δὲ πνον οἱ μὲν μικρὸν ὄψον, οἱ δὲ πολὺ φέροισιν, ἐκέλευεν ὁ Σωκράτης τὴν παιδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ χρινὸν πητεῖν, ἢ ἀναμένειν ἐκείσε τὸ μέρος. οἱ οὖν ὃ πολὺ φέροντες ἠχλύουτον τὴν μὴ χρινώσιν ἢ εἰς τὸ χρινὸν πητεῖν, καὶ ὃ μὴ ἀντιπητεῖν ὃ εἰς τὸ χρινὸν, ἐπὶ τῷ οὖν καὶ ὃ εἰς τὸ χρινὸν, ἔπειτα ὅσον πλεονεῖχον τῷ μικρὸν φερόμενων, ἐπαύοντο πολλὰ ὄψωνεντες. κατὰ μαθῶν δὲ πᾶσι τῷ ξυμπίοντων τῶν μὲν οἴτου πεπαυμένον, ὃ ὄψον αὐτὸ καὶ αὐτὸ ἐσθίοντα,

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

τέταρτον.

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVARTVS.

AM vero Socrates utilis erat in negotio quouis, atq; omni modo, vt cuiuis hoc confideranti, etiam si vel parū quid intelligat, perspicuum sit; nihil fuisse vtilius, quam

Socrate familiariter vti, & cum eo vbiuis locorum, & quauis de re differente, versari. Nam eius etiam absentis recordari, non parum proderat illi, qui ei familiares erāt, & qui probabant eum. Quippe non minus ludens, quam serio quid agens, familiaribus suis proderat. Etenim saepenumero amare se aliquem aiebat, sed re ipsa declarabat se non illos, quorum corpora ad pulchritudinem, sed quorum animi ad virtutem a natura comparati essent, expetere. Indicia vero bonæ in eis indolis colligebat ex eo, si celeriter discerent illa, quibus animum adicerent; quæque didicissent, memoria tenerent; omnesque artes expeterent, quibus & domus, & ciuitas præclare gubernari posset; ac ad summā, per quas tū ipsis hominibus, tum rebus humanis recte vti liceret. Nam si tales instituerentur, existimabat non ipsos modo beatos esse, suaque domos recte gubernare: sed eosdem posse tum ceteros etiam homines, tum ciuitates beare. Non eodem vero modo ad omnes accedebat, sed eos, qui natura se bonos esse arbitrarentur, doctrinam autem contemnerent, docere solebat, illas naturas, quæ viderentur esse præstantissimæ, imprimis institutione indigere: quum quidem ostenderet equos generosissimos, qui & animosi & acres sunt, si ab ineunte ætate domentur, vtilissimos ac præstantissimos fieri; sin relinquantur indomiti, effrenatissimos ac prauissimos: & canes a natura optimos, qui laboriosi sint, & feras adgrediantur, si recte educuntur, optimos fieri, ac ad venationes aptissimos;

ΥΤΩ δὲ ὁ Σωκράτης ἡὺς ἐν πᾶσι πράγμασι καὶ πᾶσι ἔργοις ὠφελιμος, ὥστε τὰς σπουδαίων τῶν καὶ εἰ μετέως ἀγαθονομίᾳ, φανερόν ἐστι, ὅτι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἡὺς ὁ Σωκράτης σκεῖναι, καὶ μετ' ἐκείνου διατελεῖν ὁπουοῦν, καὶ ἐν ὅπουοῦν πράγματι. ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκείνου μεμνησάμενος μὴ παρόντος, ἔμικρα ὠφέλη τὸς εἰωθότας τὴν αὐτῶν σκεῖναι, καὶ ἀποδεχομένων ἐκείνου. καὶ γὰρ παύσων ἔδεν ἡπτόν, ἢ σπουδαίων ἐλαιοτέλει τοῖς σπουδαίοις. πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἀπινος ἔραν, φανερός δὲ ἡὺς οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὄρασαν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετικὴν δὲ πεφυκότων ἐφιέμενος. ἐπεκμήρετο ὅτι τὰς ἀγαθὰς φύσεως ἐκ τῶν ἀρχῶν μεμνησάμενος οἷς πρὸς ἐχρίεν, καὶ μνημονεύειν αὐτῶν μάθουεν, καὶ ἐπιθυμῶν τῶν μαθημάτων πᾶσιν, διῶν ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν, καὶ πόλιν καὶ ὅλον, ἀνδραπόους τε, καὶ ἀνδραπόουσι πράγμασιν ἐπιχεῖναι. τὸς γὰρ τοιοῦτοις ἠγείτο παιδὸν ἔχοντας οἷον αὐτῶν αὐτοῖς τε διδάσκοντας ἔχει, καὶ τὸς ἐαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἀνδραπόουσι καὶ πόλιν διδάσκειν διδάσκοντας ποίειν. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ ἔργον ἐπὶ πᾶσι ἔχει, ἀλλὰ τὸς μὲν οἰομένων φύσεως ἀγαθῶν ἔχει, μαθήσεως δὲ καθ' ἑαυτοῦ, ἐδίδασκεν ὅτι αἱ ἀρεταὶ δακτύλοι ἔχει φύσεως μέλισσας παυδείας δέοντα. ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων τὸς ἀφυσάτους, θυμοειδῆς τε καὶ σφοδροῦς ὄντας, εἰ μὲν ὅτι νέων δαμασθεῖεν, ἀχρηστοτάτους καὶ ἀείστοις γίγνομαι, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γίνοιτο, δεσκατεκτοπῆτας καὶ φαιλο-

πάτους καὶ τῶν κωῶν τῶν ἀφυσάτων, φιλοπόνων τε οὐσῶν, καὶ ἐπιθετικῶν τοῖς θηρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀφείσας, ἀείσας γίγνεσθαι πρὸς τὰς θήρας, καὶ χρησιμωπάτας ἀναγύρει

αιαγώρηι δὲ γιγνομένης, μεταίους τὲ, καὶ
 μανιώδης, καὶ δεσπότησάτας. ὁμοίως δὲ καὶ
 τῶν ἀνθρώπων τῶν δὲ φησάτους, ἔρρωμνε-
 σάτους τὲ τῆς ψυχῆς ὄντας, καὶ ἔξερρασι-
 κωπάτους ὡν ἀν' ἐγχαίρωσι, παιδολήντας μὲν
 καὶ μαθόντας ἀ δὲ παρὰ τὴν, αἰετοὺς τὲ καὶ
 ὠφελιμοτάτους γίγνεσθαι* (πλήστα γὰρ καὶ
 μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι) ἀπαυδύτους δὲ
 καὶ ἀμαρτῆς γιγνομένους, κακίους τὲ καὶ βλα-
 βερωτάτους γίγνεσθαι. κείνην γὰρ οὐκ ὅτι
 σαμῆρους ἀ δὲ παρὰ τὴν, πολλάκις ποιηθεῖς
 ὅτι χρεῖν παρὰ τὴν, μεγαλείους δὲ καὶ
 σφοδροὺς ὄντας, δεσπότησάτους τὲ καὶ δεσπ-
 οβρέσάτους εἶ). δὲ πλήστα καὶ μέγιστα κακὰ
 ἐργάζεσθαι. τῶν δὲ ὅτι πλούτω μέγα φρο-
 νοῦσάτους, καὶ νομίζοντας ὅσῳ παρὰ τὴν
 παιδείας, ἔξαρχέσθαι δὲ σοφίᾳ τὸν πλοῦτον
 οἰομένους παρὰ τὴν ἄλλα παρὰ τὴν τε ὅ, π
 ἀν' βούλωνται, καὶ τιμᾶσθαι ἕκαστὸν τῶν ἀνθρώ-
 πων, ἐφρένου λέγων, ὅτι μὲν μὲν εἴη, εἴ τις
 οἶεται, μὴ μαθῶν, τὰ τε ὠφέλιμα καὶ τὰ
 βλαβερά τῶν παρὰ τὴν ἀγαθῶν ἀγαθῶν
 μὲν δὲ, εἴ τις μὴ ἀγαθῶν ἀγαθῶν μὲν ταῦτα,
 ἀγαθῶν δὲ τὸν πλοῦτον ὅ, π ἀν' βέληται ποιεῖσθαι
 μὲν, οἶεται διωθήσθαι καὶ τὰ συμφέροντα
 παρὰ τὴν ἡλίθιος δὲ, εἴ τις μὴ διωθήσθαι
 τὰ συμφέροντα παρὰ τὴν, τ' ἔτε παρὰ τὴν οἶε)
 καὶ τὰ παρὰ τὸν βίον αὐτῶν ἢ καλῶς ἢ ἰκα-
 νῶς παρεσκευάσθαι ἢ ἡλίθιος δὲ καὶ εἴ τις οἶε-
 ται ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον, μὲν ὅτι σάμῆρους, δὲ
 ἔξιν π' ἀγαθῶν εἶ), ἢ μὲν τ' ἀγαθῶν ὡν, δὲ
 καὶ ἄδουκίμῆσθαι. τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας
 τὲ τῆς ἀρίστης τετυχηκένας, καὶ μέγα φρο-
 νοῦσιν ὅτι σοφία, ὡς παρὰ τὴν φέρετο, νῦν διηγή-
 σομαι. καὶ ἀμαθῶν γὰρ Εὐθύδημον τὸν κα-
 λὸν γράμματῶν πολλὰ σωφλεγμένον ποιη-
 τῶν τε καὶ σοφῶν τῶν ἀδουκίμοσάτων, καὶ
 ἐκ τούτων ἢ δὲ τὲ νομίζοντα ἀγαθῶν τῶν
 ἡλικιωτῶν ὅτι σοφία, καὶ μεγάλας ἐλπί-
 δας ἔχοντα πύτων ἀρίσθαι τὰ διωθήσθαι
 λέγειν τὲ καὶ παρὰ τὴν, παρὰ τὸν μὲν ἀθανά-
 τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν οὐκ εἰς πῶν ἀγα-
 θῶν εἰσιόντα, εἰ δὲ π' βέλοισι ἀγαθῶν ἀγαθῶν,
 καὶ ἰόντα εἰς ἡνιοποιεῖν π' τῶν ἔχουσιν τῆς ἀγα-
 θῶν, εἰς τῶν καὶ αὐτῶν ἢ τῶν μὲν αὐτῶν πῶν ἔχον. καὶ παρὰ τὸν μὲν πύτων ἀθανάτου πῶν,
 πότερον Θεμιστοκλῆς ἀγαθῶν ἀγαθῶν πῶν τῶν σοφῶν, ἢ φύσιν ὅσῳ τὸν διωθήσθαι τῶν πολιτῶν,

A fin absit educatio, ineptos reddi, ac furio-
 fos, & contumacissimos. Itidem aciebat ho-
 mines optimæ indolis, qui & animis essent
 firmissimis, & in efficiendis iis, quæ moli-
 rentur, efficacissimi; si quidem instituti es-
 sent, & quæ agenda sint didicissent, præ-
 stantissimos atq; vtilissimos fieri, quod &
 plurima & maxima bona conficerent: at si
 tum institutionis, tum doctrinæ expertes
 manerēt, fieri pessimos ac nocentissimos.
 Nam quū diiudicare non possint, quæ sint
 faciunda, sæpenumero praua moliantur;
 quumq; magnifici, ac vehementibus ani-
 mis præditi sint, difficulter contineri ac ab-
 duci ab instituto possunt. Quo fiat, vt plu-
 rima maximaq; mala committant. Quod
 si qui ob diuitias elatis essent animis, ac se
 nihil institutionis egere ducerent, quippe
 qui opes sibi suffecturas putarent ad impe-
 trandum, quæ vellent, & ad consequendū
 honores ab hominibus, eos ita sanam ad
 mentem reuocabat, vt diceret; stultum ef-
 fe, si quis existimet posse se absque doctri-
 natum vtilis, tum noxias res discernere: i-
 temq; stultum esse, qui discrimen horum
 ignorans, ac propter opes quidquid velit
 sibi comparās, posse se putet agere, quæ ex
 vsu sint: stolidum item, qui quum nequeat
 agere, quæ sint ex vsu, nihilo minus pro-
 sperare se agere putet, ac res ad vitam omnes
 vel recte sibi, vel idonee comparatas esse:
 stolidum denique, qui quum nihil sciat, ob
 diuitias fore se putet hominum opinione
 bonum; vel quum bonus non sit, nihilo-
 minus in existimatione futurum. Quod si
 qui existimarent se optime institutos esse,
 ac ob doctrinam magnos animos gererēt:
 cum iis quo modo soleret agere, iam com-
 memorabo. Nam quum bonum illum Eu-
 thydemum intellexisset multa poetarum
 & professorum sapientiæ clarissimorū scri-
 pta collegisse, iamque arbitrari, se sapientia
 suos æquales vincere, ac magna esse in
 spe, futurum, vt omnes & dicendo & re-
 bus gerendis excelleret: primum animad-
 uertens eum propter ætatem necdum in
 concionem prodire, ac si quid efficere vel-
 let, collocare se quamdam in officinam o-
 pificis frenorum, haud procul a foro; eam-
 dem & ipse cum quibusdam familiaribus
 suis ingressus est. Hinc quodam interro-
 gante, vtrum Themistocles ex consue-
 tudine cum aliquo sapienti viro, an ve-
 ro natura tantum ciuibus suis præstitisset,

εὐ τε
 παρὰ τὴν
 ἀγαθῶν
 εἶ) δοκῶν
 εὐδ.

Socratis cū
 Euthyde-
 mo collo-
 quia.

ως αμε-
λείατα

πειραίνται ἢ ὡς συνεχέσασθαι ποίησιν ὅ, τι αὐτῶν
 βούλωνται διωατοὶ γυμνάσαι, καὶ καθ' ἑαυ-
 τῶς, ἀλλὰ ὡς τοῖς ἀείσοις δοκῶσιν εἶναι;
 πρῶτα ποιοῦντες καὶ ὑπομύροντες ἐνεκα τῆς
 μὴ δὲν αὐτῶν τῆς ἐκείνων γνώμης ποίησιν, ὡς οὐκ
 αὐτῶν ἀλλ' ἄλλως ἀξιόλογοι γυμνοῦντο. τῶν δὲ βουλο-
 μῶν διωατῶν γυμνάσαι λέγειν τὴν καὶ ὡς ἄτ-
 τῆν τὰ πολιτικὰ, νομίζουσι τίνες αὐτῶν ὡς ἄτ-
 σκωδῆς καὶ ἔπιμελείας αὐτόματοι δὲ αἰφνης
 διωατοὶ ταῦτα ποίησιν ἔσασθαι, καὶ τοιγα ἕνεκα
 τῶν ταῦτα ἐκείνων δευκατετρασώτερα φαίνεσθαι, B
 ὅσῳ ὡς πλεονέχων ὡς ταῦτα ὡς ἀγαθὰ λευο-
 μῶν, ἐλάττωσιν οἱ κατεργασόμενοι γίνονται.
 δὴλον οὖν, ὅτι καὶ ἔπιμελείας δέονται πλείονος
 καὶ ἰσχυρότερας οἱ τούτων ἐφίεσθαι, ἢ οἱ ἐκεί-
 νων. κατὰρχαὶ μὲν οὖν ἀκούοντος Εὐθύδημος
 τοῖσιν λόγοις ἔλεγε Σωκράτης, ὡς δὲ ἦσθε-
 ῶ αὐτῶν ἐπιμότερον ὑπομύροντα, ὅτε δὲ λέ-
 γει, καὶ ὡς ἰσχυρότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν
 εἰς τὸ νῆπιον ποίησιν. ὡς ἀγαθὰ ἔλεγε δὲ αὐτῶν
 Εὐθύδημος εἰπέ μοι, ἔφη, ὡς Εὐθύδημος, ὡς ὄν-
 ται, ὡς ὡς ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ γράμματα ἴσως
 ἦσθαι τῶν λεγόμενων σοφῶν ἀνδρῶν γεγενῆσθαι; ἢ
 τῶν δὲ, ἔφη, ὡς Σωκράτης, καὶ ἐπιγε σιωπῶν, ὡς
 αὐτῶν κτήσασθαι ὡς αὐτῶν διώωμαι πλεονέχων. ἢ τῶν ἦ-
 ραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀγαθὰ σε, δὲ ὅτι οὐκ
 ἀργεῖον καὶ χρεῖστον ὡς εἰλοῦ θησαυ-
 ροὺς κεκτηθῆσθαι μάλλον, ἢ σοφίας. δὴλον γὰρ,
 ὅτι νομίζεις ἀργεῖον καὶ χρεῖστον ὡς εἶναι βελ-
 πῆτους ποίησιν τῶς αὐτῶν ποίησιν, τῶν δὲ τῶν σοφῶν
 ἀνδρῶν γνώμης ἀρετῆ πλεονέχων τῶς κεκλή-
 μῆτους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχαιρεν ἀκούων ταῦ-
 τα, νομίζων δοκεῖν τῶν Σωκράτη ὀρθῶς μετρί-
 ναι τὴν σοφίαν. ὁ δὲ κατὰ μεθῶν αὐτῶν ἠσθέν-
 τα τῶν ἐπ' αὐτῶν τούτων, τῶν δὲ δὴ βουλόμηνος ἀ-
 γαθὸς γυμνάσαι, ἔφη, ὡς Εὐθύδημος, συλλέξας
 τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδη-
 μος, σιωπῶν ὅ, τι ἀποκρίνατο, πάλιν ὁ Σω-
 κράτης ἄρα μὴ ἰαχέσθαι; ἔφη, πολλὰ γὰρ καὶ
 ἰαχῶν ἔστι συλλέξασθαι. καὶ ὁ Εὐθύδημος
 μὰ δὲ, ἔφη, οὐκ ἐγὼ γε. ἀλλὰ μὴ ἀρχιτέ-
 κτων βούλη γυμνάσαι; γυμνοῦσθαι γὰρ ἀνδρῶς
 καὶ τῶν δὲ οὐκ ἐγὼ ἐγὼ, ἔφη. ἀλλὰ μὴ γεω-
 μέτρης ἔπιθυμεῖς, ἔφη, γυμνάσαι ἀγαθὸς, ὡς
 ὡς ὁ Θεόδωρος; ὡς δὲ γεωμέτρης, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ἀφρολόγος, ἔφη, βούλη γυμνάσαι; ὡς δὲ
 καὶ τῶν ἠρνεῖτο; ἀλλὰ μὴ ῥαψωδός; ἔφη, καὶ γὰρ τῶν Ομήρου σε φασὶν ἐπιπλεονέχωντα *κεκλήσθαι, μὰ

non contentur hoc sane quam negligenter
 agere, in quo valere volunt; neque Marte
 suo, sed apud eos, qui praestare ceteris vi-
 dentur, omnia tum agant, tum sustineant,
 ne quid absq; illorum iudicio faciant, qua-
 si alia ratione dignum aliquid opera con-
 sequuturi non sint: quum plerique, qui fa-
 cultatem dicendi, gerendique publicas res
 adipisci volunt, existiment se absque praeparatione ac studio, casu quodam, & sub-
 ito idoneos ad ea praestanda futuros. Atqui
 tantum haec illis effectu difficiliora sunt;
 quanto in his plures operam ponunt, ac
 pauciores id, quod moliantur, conficiunt.
 De quo patet, ab eis & studium maius re-
 quiri, & contentius, qui haec concupiscunt,
 quam qui illa. Huiusmodi quaedam Euthy-
 demo audiēte Socrates initio proferebat,
 Quum autem animaduerteret, Euthyde-
 mum iam promptius eius disputationes to-
 lerare, atque alacrius eas audire, solus ad
 officinam habenarum opificis accessit.
 Quumque confidisset propter ipsum Eu-
 thydemus: Dic mihi mi Euthydemē, ait,
 an reuera, quemadmodum audio, multa
 eorum scripta collegisti, qui viri sapientes
 fuisse dicuntur? Est ita profecto mi Socra-
 tes, inquit, atque etiam modo colligo, do-
 nec comparauero mihi quam fieri poterit
 plurima. Suspicio te profecto, ait Socrates,
 quod nec auri nec argenti thesauros tibi
 comparare malueris, quam sapientiae. Ete-
 nim ex hoc patet, quod existimes argētum
 & aurum homines nihilo meliores effice-
 re; sed sapientū iudicia & sententias virtu-
 tis opes illis largiri, qui eas adquisuerint.
 Haec quum audiret Euthydemus, gaudere
 bat; ut qui existimaret videri Socrati, recte
 sapientiam ab ipso inquiri. At Socrates a-
 nimaduerso, hominem ea laudatione de-
 lectatum: In quo vero, mi Euthydemē, bo-
 nus ac peritus euadere desideras, haec scri-
 pta colligis? Quumque taceret Euthyde-
 mus, secum ipse, quid responderet, dispi-
 cians, rursūm Socrates: Num ut medicus
 fias? Nam multa etiam medicorum scripta
 sunt. Minime equidem, ait Euthydemus.
 At architectus fieri cogitas? Nam id quoq;
 magni iudicio hominem requirit. Nolo,
 inquit. At geometra bonus fieri cupis, ut
 Theodorus? Ne geometra quidem. At a-
 strologus fieri vis? Quum hoc quoque ne-
 gasset: Num carminum recitator? ait. Nam
 te Homeri versus habere dicunt. Minime

σωηχαι

profecto, inquit. Nā recitatores versuum scio accurate quidem illos tenere versus ipsos, verum homines esse stolidos. Et Socrates: Num fortassis illam expetis virtutem, ait, mi Euthydeme, per quam homines rerū ciuiliū & administrationis domesticæ periti fiunt, & ad imperandū idonei, & vtilis quum ceteris hominibus, tum sibimetipsis? Heic Euthydemus: Vehementer, inquit, hac virtute mihi, mi Socrates, opus est. Ergo tu, ait Socrates, virtutem profecto pulcherrimam, attemq; maximam expetis. Nam regum hæc propria est, ac regia vocatur. Sed an considerasti, ait, num is, qui iustus non est, fieri possit in rebus huiusmodi bonus? Maxime vero, inquit. Nec enim fieri potest, vt aliquis abique iusticia ciuis bonus existat. Quid igitur? ait, tune hoc vt esses, perfecisti? Arbitror equidem mi Socrates, inquit, me nemine minus videri iustum. Ergone iustorum hominum opera quædam sunt, vti fabrorum? Sunt, inquit. Num igitur perinde ac fabri opera sua demonstrare possunt, sic & iusti sua possunt exponere? Egone, subiecit Euthydemus, opera iusticiæ non possim exponere? Quin & iniusticiæ profecto. Nam eiusmodi non pauca cottidie tum cernere, tum audire est. Vis igitur, ait Socrates, heic quidem D, istic vero A scribamus, ac deinde quodcumque nobis esse opus iusticiæ videbitur, id ad D collocemus: quod autem iniusticiæ, ad A? Facito vero hæc, ait, si quid horum requiri tibi videtur. Et Socrates posteaquam hæc ita, vti dixerat, scripsisset: Ergo, inquit, inter homines est mendaciū? Est, ait Euthydemus. Vtra in parte hoc collocabimus? Et iā hoc perspicuum est, inquit, nimirum ad iniusticiam. Num & inter homines est fallere? Omnino, ait. Vtrubi vero id collocabimus? Etiam hoc palam est, inquit, ad iniusticiam esse referendum. Quid damno adficere? Eodem, inquit. Quid in seruitutem redigere? Eodem. Ad iusticiam vero, mi Euthydeme, nihil horum collocabitur? Mirum sane id esset, ait. Quid autem, si quis imperator lectus iniustam & infestam urbem in seruitutem redigat, hunc cine quidpiam in hoc iniusti perpetrare dicemus? Nequaquam, ait. At iuste agere dicemus? Omnino, inquit. Quid si decipiat eos, dum bellum aduersus illos gerit? Hoc quoque iustum est, inquit.

A δι' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. τίς γάρ τι ῥα φασκὸς οὐ
 δα τὰ μὲν ἔπη ἀκριβοῦτας, ἀλλ' οὐκ ἀπολύ
 ἡλίθιους ὄντας. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· οὐ δὴ
 που ὦ Εὐθύδημε, ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐφίε
 σαι, δι' ἡν αἰθροποι πολιτικῶν γίγονται, καὶ
 οἰκονομικῶν, καὶ ἀρχῶν ἰσχυροὶ, καὶ ὠφελίμοι
 τοῖς τε ἄλλοις αἰθροποις, καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ
 Εὐθύδημος. σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σωκράτες,
 ταύτης τῆς ἀρετῆς δεόμεθα. καὶ δὴ αὖτε Σω
 κράτης, τῆς καλλίστης ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐ
 φίεσαι τέχνης. ἐστὶ γὰρ τῶν βασιλείων αὕτη,
 καὶ καλλίστη βασιλική. ἀπάρ, ἔφη, κατὰ μένο
 νησας, εἰ οἴοιτ' ὅτι, μὴ ὄντα δίκαιον, ἀγαθὸν
 ταῦτα γινέσθαι; καὶ μάλα, ἔφη, καὶ οὐχ οἴον
 τέ γε αἰθ' ἀδικουμένης ἀγαθὸν πολιτικῶν γε
 νέσθαι. τί οἶω, ἔφη, σὺ δὴ τί το κατεργά
 σαι; αἰσχρὸν γ', ἔφη, ὦ Σωκράτες, ὁσδεῖός αὐ
 ἦτον φανῆσαι δίκαιον. ἀρ' οἶω, ἔφη, τῶν δι
 κῶν ὅτιν' ἔργα, ὡς αἰθ' τῶν τεκτόνων; ἐστὶ μὲν
 τοι, ἔφη. ἀρ' οἶω, ἔφη, ὡς αἰθ' οἱ τέκτονες ἔχου
 σι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὑπιδείξαι, οὕτως οἱ δι
 καιοὶ τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἀπιδείξαι; διηγήσα
 μή οἶω, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐ τ' ἀδύνατον ἔργα
 τὰ τῆς ἀδικουμένης ἔργα διηγήσασθαι; καὶ
 ἡ δὲ ἔγωγε τὰ τῆς ἀδικίας. ἐπεὶ οὐκ ὀλί
 γα ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρῶ
 τε καὶ ἀκούω. βούλησ' οἶω, ἔφη ὁ Σωκρά
 τής, γράψω μὲν ἐν ταῦτο μὲν Δ, ἐν ταῦ
 τοῖ δὲ Α· εἴτα ὁ, πὶ μὲν αὐτῶν δοκῆ ἡμῖν τῆς δι
 καιομένης ἔργων εἶναι, πρὸς δὲ Δ πηδῶ μὲν
 ὁ, πὶ δὲ αὐτῆς ἀδικίας, πρὸς δὲ Α· εἴπ' σοι δο
 κεῖ, ἔφη, πρὸς δεῖν τοῦτων, ποιῆσ' ταῦτα. καὶ
 ὁ Σωκράτης γράψας, ὡς αἰθ' εἶπεν· οὐκ οἶω,
 ἔφη, ἐστὶν ἐν αἰθροποις ψεύδεσθαι; ἐστὶ μὲν
 τοι, ἔφη. ποτέρωσ' οἶω, ἔφη, θάμην τί το; δὴ
 λον, ἔφη, ὅτι πρὸς τὴν ἀδικίαν. οὐκ οἶω, ἔ
 φη, καὶ ὁ ἄπατα ὅτι; καὶ μάλα, ἔφη.
 ποῦτο οἶω ποτέρωσ' ἑαυτῶν; καὶ τί το δὴ λον
 ὅτι, ἔφη, πρὸς τὴν ἀδικίαν. τί δὲ, ὁ καχυρ
 γεῖν; καὶ τί το, ἔφη. τί δὲ αἰθ' ἀδραποδίζεσθαι;
 καὶ ποῦτο. πρὸς δὲ ἀδικουμένην ὁσδεῖν ἡ
 μῖν τοῦτων κείσεται, ὦ Εὐθύδημε; δὴν ἐν γὰρ αὐ
 εἶναι, ἔφη. τί δὲ, εἰάν τις στρατηγὸς αἰρεθῆις, ἀδι
 κὴν τε καὶ ἔθραυ' πόλιν ἄδραποδίσθη
 ταί, φήσομεν τί το ἀδικεῖν; οὐ δὴντα, ἔφη. δὴ
 εἰάν τις

καμα δὲ ποισιν οὐ φήσομεν; καὶ μάλα. τί δὲ, δὴν ἄπατα ἄπολεμῶν αἰθ' οἰς; δίκαιον, ἔφη καὶ τί το.
 εἰάν τις

εάν τ' κλέσῃ τε, καὶ ὄρπαζῃ τὰ βούτων, ἔστι δὲ
 κῆρα ποιήσῃ; καὶ μὲν ἔφη, ἀλλ' ἐγώ σε ὁ παρὰ
 τὸν ὑπελάμβανον παρὸς τοὺς φίλους μόνον ταῦτ'
 ἐρωτῶν. ἐκείνῳ ἔφη, ὅσα παρὸς τὴν ἀδικίαν ἐδή-
 κασάν, πᾶντα καὶ παρὸς τὴν δικαιοσύνην γέγονεν
 αὐτῷ; εἴποιεν, ἔφη. βλάβη οὖν, ἔφη, ταῦτα οὐτὰ
 γέντες, δροισώμεθα πάλιν, παρὸς μὲν τοὺς πο-
 λεμίους δίκαιον εἶναι τὰ βουαῦτα ποιῆν, παρὸς δὲ
 τοὺς φίλους, ἀδίκον. ἀλλὰ δὲν παρὸς γε βούτους
 ὡς ἀπλούστατον εἶναι; πᾶν μὲν οὖν, ἔφη ὁ Εὐ-
 θύδημος. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ τις τρα-
 τηρὸς ὄραν ἀθύμους ἔχον ὁ φράτευμα ψυ-
 σαμῶν φήσῃ συμμάχους παρσιέναι, καὶ ὁ ψεύ-
 δεῖς τὸ πᾶν παύσῃ τὰς ἀθυμίας τῶν φραδύμα-
 τος, ποτέρωτι τ' ἀπάτην ταύτην θέσομεν; δοκῆ
 μοι, ἔφη, παρὸς τὴν δικαιοσύνην. εἰ δὲ τις ἦν
 εἰς δροισίον φαρμακείας, καὶ μὴ παρσιέναι φαρμα-
 κῶν δ' ὡς καὶ ψεύδῃ χρησάμενος ἔτις ὑγιᾶ
 ποιήσῃ, ταύτην αὐτῷ ἀπάτην ποιεῖ γέγονεν; δοκῆ
 μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς ὁ αὐτῷ. τί δ', αὐτῷ, εἰς ἀ-
 θυμίας ὄντος φίλος, δείσας μὴ δόξῃ χρησῆναι ἑαυ-
 τῷ, κλέψῃ ἢ ἀπάσῃ ἢ ἕξιφος ἢ ἀπὸ τοῦ βίου, ἔ-
 πο αὐτὸ ποτέρωτε γέγονεν; καὶ ἔτι ἢ δὲ, ἔφη, παρὸς
 τὴν δικαιοσύνην. λέγεις, ἔφη, σὺ γὰρ παρὸς τὴν
 φίλους ἀπὸ βίου δὲν ἀπλοῖς ζῆσθαι, μα δὲ ἔδῃ-
 τα, ἔφη. ἀλλὰ μεταπέθεμα τὰ εἰρηλιδία, εἴ πο
 ἔστι δὲ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴδῃναι πολὺ
 μῆδον, ἢ μὴ ὀρθῶς πηγαί. τ' ἢ δὲ τὴν φίλους
 εἴπα πατῶν ὅτι βλάβη, ἵνα μηδὲ ἔτι τ' πα-
 ραλείπωμεν ἀσκεπῶν, ποτέρωτε ἀδικώτερος
 ὅστις, ὁ ἑκὼν, ἢ ὁ ἀκων; ἀλλ', ὡς Σωκράτης, ἔχει
 μὲν ἐγώ τε περὶ ὧ οἷς ἀποκρίνομαι. καὶ γὰρ τὰ
 παρὰ δὲν πᾶντα νῦν δὴ ὡς ἔχῃ δοκῆ μοι, ἢ ὡς
 ἐγώ ποτε ἤμην. ὁ μὲν γὰρ εἰρησάμοι, ἀδικώ-
 τερον εἶναι τὸ ἐκὼν ψευδόμενον, ἢ ἀκωντος. δοκῆ
 δὲ σοι μάθῃσις καὶ ὁπιστήμη ἢ δικαίᾳ εἶναι, ὡς παρ
 τὴν γραμμῆν; ἐμοὶ γὰρ ποτέρωτε τὴν γραμματικώ-
 τερον κρίνεις, ὅς αὐτῶν μὴ ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀ-
 ναγινώσκῃ, ἢ ὅς αὐτῶν ἀκων; ὅς αὐτῶν, ἐγώ γὰρ. δύ-
 ναμι γὰρ αὐτῶν, ὅ ποτε βλάβη, καὶ ὀρθῶς αὐτὰ ποιῆν.
 ἔκῃν ὁ μὲν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράφῃ, γραμμα-
 τικῶς αὐτῷ εἶναι, ὁ δὲ ἀκων, ἀγραμματος; πῶς γὰρ
 ἔστι δὲ δίκαια τὸ ποτέρωτε ὁ ἑκὼν ψευδόμενος καὶ
 εἴπα πατῶν οἶδεν, ἢ ὁ ἀκων; δὴ λον ὅτι ὁ ἑκὼν.

δ' αὐ-
 μίας τῶ
 γραπῶ-
 τος,

παρὰ
 τῶν

A At si furtim adimat, ac rapiat ipsorum res,
 nō iuste ager? Omnino, ait. At ego primum
 arbitrabar hæc te, quantum ad amicos ad-
 tineat, solummodo interrogare. Quæcum-
 que igitur ad iniusticiam retuleramus, ea
 sunt omnia ad iusticiam quoque referen-
 da? Sic videtur, ait. Vis igitur, his ita positis,
 iterū definiamus, aduersus hostes quidem
 iustum esse facere quædā huiusmodi; sed
 iniustum, aduersus amicos, omninoque
 erga hos quam simplicissimos esse oportere?
 Volo, inquit Euthydemus. Quid igitur?
 B subiecit Socrates, si quis imperator deie-
 ctis animis esse copias suas videat, & con-
 fecto mendacio dicat aduentare socios, at-
 que hoc mendacio militibus animi deie-
 ctionem adimat, quā ex parte fraudem
 hanc collocabimus? Videtur mihi ad iusti-
 ciā, inquit, referenda. Si quis autem filium
 suum indigentem vsu pharmacorum, &
 pharmacum respicientem, ita deceperit, vt
 pharmacum ei det loco cibi, eoque vsus
 mendacio, valetudini eum restituat; hæc i-
 tem fraus vbi erit collocanda? Videtur, in-
 quit, ea quoque mihi eodem referenda.
 C Quid autem, si quis amicum habeat, qui
 magno sit in mærore, metuens ne manus
 ille sibi adferat, suffuretur aut eripiat gla-
 dium, vel quid eiusmodi, vtro id quoque
 loco ponendum? Nimirum ad iusticiam,
 inquit. Ergo tu dicis, ait, non debere nos
 etiā erga amicos in omnibus nosmet sim-
 plices exhibere. Non profecto, ait: immo
 quæ dixi retracto, si quidem licet. Atqui,
 subiecit Socrates, multo magis hoc licere
 debet, quam non recte aliquid cōstituere.
 Ceterum ex iis, qui amicos nocēdi causā
 decipiunt, vt ne id quidem haud confide-
 ratum relinquamus, vter iniustior est, qui
 volens hoc, an qui facit inuitus? Ego verō,
 mi Socrates, non amplius eis fidem habeo,
 quæ respondeo. Nam quæ diximus ante-
 hac omnia nunc aliter se habere mihi vi-
 dentur, quam ego tūm putarem. Sed tamē
 dictum sane a me esto, qui volens fallat, il-
 lo iniustiore esse, qui fallat nolens. Num
 vero tibi, quod iustum est, disci posse, atq;
 etiam esse scientia quædam iusti videtur,
 quemadmodum est litterarum? Mihi qui-
 dem, ait. Vtrum vero magis esse litteratum
 iudicas, eumne qui volens non recte scri-
 bat & legat, an qui nolens? Qui volens sci-
 licet. Nam poterit is, vbi volet, etiam recte
 vtrumque facere. Qui ergo volens non re-
 cte scribit, litteratus scilicet erit; qui vero
 nolēs, illiteratus? Cur non? Vtrum vero is,

qui volens mentitur ac decipit, quæ iusta sunt nouit, an qui nolens? Nimirū is, qui volens.

Ergo litteratiorem illum, qui litteras no-
 uit, eo putas esse, qui has ignorat? Ita est. Et
 qui iusta scit, eo iustior qui nescit: † Vi-
 detur id ita esse. Atque hæc ipsa nescio qui
 mihi dicere videor. Quid autē, si quis verū
 dicere velit, ac numquā de iisdem eadem
 dicat, sed de eadem via loquēs, modo qui-
 dem hanc versus orientem solem, modo
 versus occidentē dicat tendere, & rationes
 easdē reddēs, modo plures, modo paucio-
 res exhibeat, de hoc homine quid tibi vi-
 detur? Patet, inquit, eum, quæ scire se puta-
 bat, nescire. An autem nosti quosdam, qui
 serviles homines adpellantur? Noui equi-
 dem. Num ita vocantur ob scientiam, an
 propter inscitiam? Haud dubie propter in-
 scitiam. Ergone propter ignorationem o-
 pificij ærariorum nomen hoc consequuntur?
 Minime. An quod operas fabriles non
 teneant? Ne hac quidem de caussa. An
 quod sutoriam nesciant? Ob nihil horum.
 immo vero ratione contraria se res habet.
 Nam maxima ex parte qui tenent huius-
 modi opificia, serviles sunt. Ergo nomen
 hoc iis competit, qui quæ honesta, & bo-
 na, & iusta sunt, ignorant? Ita mihi videtur,
 inquit. Contentis itaq; viribus omni mo-
 do fugere oportet, ne mancipia simus. Ego
 vero mi Socrates, ait, omnino me illi phi-
 losophiæ vacare putabā, ita me Dij ament,
 per quam maxime futurum existimabam,
 ut in iis instituerer, quæ homini honesti
 virtutisque studioso convenirent. Nunc
 quam mæsto me esse putas animo, quum
 videam me per ea, quæ antehac laboran-
 do consequutus sum, ne respondere quidē
 de iis posse, quæ in primis scienda sunt; ac
 via nulla restet, qua pergens, euadam mel-
 lior? Tum Socrates: Dic mihi mi Euthyde-
 me, ait, Delphosne profectus aliquando
 es? Immo bis, inquit. An animadvertisti ad
 templum alicubi scriptum esse, Nosce te-
 ipsum? Sane, inquit. Vtrum igitur id ita scri-
 ptum nihili fecisti, an advertisti animum,
 ac temet considerare conatus es, qui sis?
 Minime factum hoc a me profecto, in-
 quit. Nam prorsus id me putabam iam sci-
 re. Nec enim facile aliquid aliud scirem,
 si ne meipsum quidem nossem. Vtrum
 vero tibi videtur is semet nosse, qui no-
 men tantum suum novit, an qui equos
 eumentium more, non prius equum se
 nosse putantium, quem nosse volunt,
 quam inspexerint, vtrum sit tractabi-
 lis, necne; vtrum robustus, an debilis;

† Lectio
marginis.

De senten-
tia Delphi-
ca. Nosce
teipsum.

Αἰκίω γραμματικώτερον μὲν τὸ ἔπιτάμιον
 γραμματικῶν μὴ ἔπιτάμιον φησὶ εἶναι; ναί. δι-
 κωτέρων ὅ τὸν ἔπιτάμιον τὰ δίκαια τῶ μὴ
 ἔπιτάμιον; φάσκει. δοκῶ δέ μοι καὶ ταῦτα ἔπιτάμι-
 ον οἶδ' ὅπως λέγειν. τί ὅ δὴ, ὅς ἀν' βουλόμε-
 νος τὰ ληθῆ λέγειν, μηδέ ποτε τὰ αὐτὰ πάλιν
 αὐτῷ λέγειν, ἀλλ' ὁδὸν τε φεράων τὴν αὐτῶν,
 ὅτε μὲν πρὸς ἑώ, ὅτε ὅ πρὸς ἑσπέραν φερά-
 ζη, καὶ λογισμὸν ἀποφαινόμενος τὸ αὐτὸν, ὅτε
 μὲν πλείω, ποτε δὲ ἐλάττω ἀποφαινήσῃ, τί σοι
 Β δοκῶ τοῖστος; † δὲ δὲ; νῆ δὲ εἶναι, ὅτι ἀφ' ἑτο εἰ-
 δέναι, ὅς οἶδεν. οἶδα δέ τινας ἀνδραποδάδας
 καλοῦντας; ἔγωγε. ποτέρων δὲ σοφίαν ἢ δι-
 ἀμαθίαν; δὴ λὸν ὅτι δι' ἀμαθίαν. ἀρ' οὖν εἴτε
 τῶ χαλκιδέων ἀμαθίαν τῶ ὀνόματος τούτου
 τυχεύουσιν; οὐ δὴ τα. ἀλλ' ἄρα διὰ τὴν τῶ
 τεκταίνεσθαι; ὅσδε δὲ τῶ τῆν ἀλλὰ εἴτε τῶ
 σκυλιδέων; ὅσδε δὲ ἐν τέτων, ἔφη, ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἀντίων. οἱ γὰρ πλείους τῶν γε τῶ ἰαυτὰ ἔπιτά-
 μιων ἀνδραποδάδες εἰσίν. ἀρ' οὖν τῶ τῶ
 C καλῶ καὶ ἀγαθῶ καὶ δίκαια μὴ εἰδόντων ὁ ὄνο-
 μα τῶ τῶ ἔστιν; ἔμοιγε δοκῶ, ἔφη. ὅσοι δὲ
 πᾶσι τῶ τῶ ἀμαθίαν φέρων, ὅπως
 μὴ ἀνδραποδά ᾖ μὲν. ἀλλ' ἀν' τῶς θεοῖς, ἔφη,
 ὡ Σώκρατες, πᾶσι ᾧ μὲν φιλοσοφῆ, φιλο-
 σοφίαν, δι' ἧς ἀν' μάλα ἐπιμιζον παιδὸν ἴη-
 ναί τὰ πρὸς ἡμέτερον ἀνδρὶ καλοκαγαθίας ὀρε-
 ζομένου; οὐδὲ πῶς οἶδ' με ἀθύρματα ἔχον, ὅρα
 τῶ ἐμαυτὸν διὰ μὲν τὰ πρὸς πεποιημένα οὐ-
 δὲ ὁ ἐρωτάμενος ἀποκρίνασθαι διωτάμενος
 D ἄρα ὡν μάλα καλῶ εἰδέναι, ἀλλ' οὐ ὅδον
 ὅσδε μίαν ἔχοντα, ἢ ἀν' κορυφῶν βελτίων
 γηοῦ μὲν; καὶ ὁ Σωκράτης εἰπέ μοι, ἔφη, ὡ
 Εὐθύδημε, εἰς τὸν δελφοῖς ἦδη πῶποτε ἀφίκε; δελφοῖς ὅ
 καὶ δις νῆ δὲ, ἔφη. κατέμαθες οὖν πρὸς τὰ
 ναῶν περὶ γραμμῶν; ἔγωγε. ἔγωγε.
 ποτέρων οὖν ὅσδε σοι τῶ γραμματικῶν ἐμέλη-
 σεν, ἢ πρὸς ἑσπέραν τῶ ἐπεχείρησας σαυτὸν ἔπι-
 σκοπεῖν, ὅσδε εἶπες; μὰ δὲ οὐ δὴ τα, ἔφη. καὶ γὰρ
 δὴ πᾶσι τῶ τῶ ᾧ μὲν εἰδέναι. ἀλλ' ἔφη, ἀν'
 E ἄλλο τί ἦδ' ἐν, εἴγε μὴδὲ ἐμαυτὸν ἐγνώσκον.
 ποτέρων δέ σοι δοκῶ γινώσκον ἑαυτὸν, ὅσδε τῶ
 νομα ὁ ἐαυτῶ μόνον οἶδεν, ἢ ὅσδε, ὡς ἄρα οἱ
 τῶς ἴππων ἀνδρῶν, οὐ πρὸς τῶν οἰόντων
 γινώσκον ὅν ἀν' βούλονται γινῶναι, πρὶν ἀν'
 καὶ πᾶ-

† Lectio
marginis.

De senten-
tia Delphi-
ca. Nosce
teipsum.

καὶ πότερον ἢ βραδύς, καὶ πάλλα τὰ παρὰ
 τὴν ἴππου χρεῖαν ἔπι τὴν δὲ τε καὶ ἀνεπιτή-
 δειά ὅπως ἔχῃ, ἕτως ἑαυτὸν ἔπισκεψάμενος,
 ὁποῖός ἐστι παρὰ τὴν αὐτοῦ χρεῖαν, ἐ-
 γνωκε πῶς αὐτὸς δυνάμην ἕτως ἔμοιγε δοκεῖ,
 ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς πῶς ἑαυτὸς δυνάμην ἀγροῦν ἑ-
 αυτὸν, ἐκεῖνο ὃ ἔφανερὸν, ἔφη, ὅτι Διὰ μὲν ὃ
 εἰδέναι ἑαυτὸς πλεῖστα ἀγαθὰ πάροισιν οἱ ἀν-
 δεσποῖ, Διὰ δὲ ὃ ἐψέδαται ἑαυτῷ, πλεῖ-
 στα κακὰ; οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτὸς, τὰ τε ἔπι-
 τήδεα ἑαυτοῖς ἴσασιν; καὶ Διὰ γινώσκουσιν ἄ-
 τε δυνάμει, καὶ ἂ μὴ καὶ ἂ μὴ ἔπισανται,
 παρὰ τὸν ὄν ὃ μὴ ἔπισανται ἀπεχόμενοι,
 αἰαμῶντοι γίνονται, καὶ εὐφρόνοι δὲ κα-
 κῶς παρὰ τὸν. Διὰ τὸ ὃ καὶ τὸς ἄλλους ἀν-
 δεσποῖς δυνάμενοι δοκιμάζειν, καὶ εὐφρό-
 νων χρεῖαν τὰ τε ἀγαθὰ ποιεῖσιν, καὶ τὰ
 κακὰ φυλάττουσιν. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διε-
 λυσμένοι τὴν ἑαυτῶν δυνάμει, παρὰ τὸς
 δῆλως ἀνδεσποῖ καὶ πάλλα ἀνδεσπῖνα παρὰ
 γμάρα ὁμοίως εὐφρόνεται, καὶ ἕτε ὄν δέονται ἴ-
 σασιν, ἕτε ὃ, π παρὰ τὸν, ἕτε οἷς χρεῖανται,
 ἀλλὰ πύτων τέτων Διὰ μὲν τὰ νοῖες, τῶν τε
 ἀγαθῶν ἀποτυχεῖσιν, καὶ τοῖς κακῶς παρὰ
 τὸν. καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὃ, π ποιουσιν, ἔπι-
 τυχεῖσιν ὄν παρὰ τὸν, ἀδελφοὶ τε καὶ
 τίμοι γίνονται, καὶ οἷτε ὁμοιοῖ τοῖς ἡδέως
 χρεῖανται, οἷτε ἀποτυχεῖσιν τῶν παρὰ τὸν
 ἔπιθυμοῖς τέτοις ἕτε αὐτῶν βουλεύεσθαι,
 καὶ παρὰ τὸν τε ἑαυτῶν τέτοις, καὶ εὐφρό-
 νων τὴν ἀγαθῶν ἐν τέτοις ἔχουσιν καὶ εὐφρό-
 νων τὰ πύτων μάλιστα τέτοις ἀγαπῶσιν. οἱ
 δὲ μὴ εἰδότες ἂ ποιῶσιν, κακῶς ὃ ἀνδεσποῖ, καὶ
 οἷς ἀνδεσπῖνα ἀποτυχεῖσιν, οὐ μόνον
 ἐν αὐτοῖς τέτοις ζημιουῦσιν τε καὶ χρεῖανται,
 ἀλλὰ καὶ ἀδελφοὶ Διὰ τὰ ταῦτα, καὶ καταγέλαστοι
 γίνονται, καὶ κατὰ φρονέμενοι καὶ ἀπμαζόμε-
 νοι ζῶσιν. ὁρᾷς δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅτι ὅσα
 ἐὰν ἀγνοήσασιν πῶς ἑαυτῶν δυνάμει κρείτ-
 τοι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίνονται, ἔ-
 αι δὲ εὐφρόνων δούλωσιν. καὶ ὁ Εὐθύδημος
 ὡς πύτων μοι δοκεῖ, ὃ Σωκράτης, ἔφη, παρὰ
 πολλοῦ ποιητέον εἶ) ὃ ἑαυτὸν γινώσκων, οὕτως ἴδι ὁπόθεν δὲ χρεῖ ἔξασθαι ἔπισκεπῶν ἑαυ-
 τὸν, τὸ παρὰ τὸν σε ἀποβλέπω εἰ μοι ἐτελήσας ἀνδεσπῖνα ἀγαθὰ. Σωκράτης, ἔφη ὁ Σωκράτης,
 τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁποῖά ἐστι, πύτων που γινώσκων. ἢ δι, ἔφη εἰ γὰρ μὴ δὲ τὰ

A vtrum celer, an tardus, itemque in ceteris,
 quæ vel equo conueniunt, vel non conue-
 niunt, quomodo adfectus sit; ita & ipse cō-
 siderans semet, qualis sit ad vsum huma-
 num, vires suas nouit? Sane mihi videtur
 is, ait, qui vires suas non nouerit, seipsum
 non nosse. An verò non perspicuum est,
 inquit, ex eo, quod se nouerint, maxima
 homines bona percipere; quum a seipsis
 aberrando, mala plurima sentiant? Nam
 qui seipsum norunt, quæ sibi commoda sint,
 sciunt; & quæ vel possint, vel nequeant, di-
 gnoscunt: præterea iis agendis, quæ sciunt,
 comparant sibi necessaria, felicesque sunt:
 ab aliis autem abstinendo, quæ nesciunt,
 non delinquunt, & quo minus infelices
 sint, vitant. Itaque ceteros quoque morta-
 les quum explorare possint, etiam ex alio-
 rum vsum bona sibi comparant, & a malis si-
 bi cauent. Quotquot vero per ignorantiam
 falluntur in æstimatione viriū suarum, illi
 ad homines ceteros, resque humanas alias
 eodem modo adfecti sunt; nec quibus o-
 pus sibi sit, norunt; nec quid agāt, nec qui-
 bus vtantur: sed ab omnibus his aberran-
 tes, vt bonis frustrantur, sic in mala inci-
 dunt. Præterea qui, quum sciant, quid fa-
 ciant, actionum suarum finem consequū-
 tur; ij magnam & gloriā & honorem adi-
 piscuntur, vtunturque illis perlubēter alij,
 qui similes eis sunt; & qui frustrantur insti-
 tuto suo, cupiunt hos sibi consiliis subue-
 nire, sibi que præesse, ac spem suam in eis
 collocant, & propter hæc omnia maxime
 ipsos diligunt. Qui vero nesciunt, quæ a-
 gant, & eligunt male, posteaquam insti-
 tuto suo frustrantur, non ea dumtaxat ratio-
 ne damno quodam ac pœna multantur, sed
 etiam inglorij & ridiculi fiūt, & spreti, de-
 decoreque notati viuunt. Vides etiam ci-
 uitates, quotquot ignorantes vires suas bel-
 lum aduersus potentiores suscipiunt, par-
 tim profus euerti, partim ex liberis in ser-
 uitudinem redigi. Tum Euthydemus: Velim
 scias, inquit, mi Socrates, verbū hoc. No-
 sce teipsum, profus magni mihi æstiman-
 dum videri. Verum vnde cognoscendi sui
 fit faciendum initium, an exponere mihi
 velis, id equidem oculis in te defixis ex-
 specto. Nosti tu omnino, inquit Socrates,
 qualia sint tum quæ bona, tum quæ mala
 sunt. Noui profecto ait. Vel ipsis enim

mancipiis vilior essem, si hæc ignorarem. Age vero, mihi quoque illa exponito. Id quidem difficile non est, inquit Euthydemus. Primo, ipsum recte valere, bonum esse arbitror: morbo autem laborare, malum. Deinde que horum utriusque causæ sunt, potus, cibi, studia, si qua rectam ad valetudinem pertinent, bona sunt: quæ vero ad ægrotationem, mala. Ergo, inquit Socrates, tum recte valere, tum ægrotare, quum quidem boni alicuius causæ sunt, bona fuerint scilicet: quum vero mali, mala. At quando, ait Euthydemus, recte quidem valere mali alicuius causæ esse possit, ægrotare vero boni? Tum profecto, inquit, quum ij, qui vel militiæ turpi, vel navigationi damnosæ, vel aliis plerisque; talibus interesse roboris integri causæ potuere, pereunt: alij vero, qui propter imbecillitatem absunt, incolumes euadunt. Vere dicis. Sed vides, inquit, etiam nonnullos ob robur utilibus interesse, quum alij propter imbecillitatem absint. Ergo hæc, ait, quum nonnumquam ex usu sint, nonnumquam nocent; non magis bona, quam mala sunt. Non profecto adparet, ait, secundum hanc quidem rationem. Sed tamen sapientia, mi Socrates, haud dubie bonum est. Nam quale tandem negotium non melius efficiat, si quis sapiens sit, quam si rudis? Quid vero? subiecit Socrates, non audisti Dædalum a Minoe propter sapientiam captum, seruitutem seruire coactum fuisse, tum patria, tum libertate orbatum: quumque aufergere cum filio conaretur, filium amisisse, ac ne ipsum quidem saluum elabi potuisse; sed ad barbaros delatum, rursus ibidem seruisse? Dicuntur illa sane, inquit. At Palamedis calamitates non audisti? Hunc enim prædicant omnes ob sapientiam, Ulyssis inuidia, periisse. Id etiam fertur, ait. Quot ite alios existimas, inquit, ob sapientiam abreptos ad regem Persicum esse, atque istic seruire? Videtur mi Socrates, ait, felicitas bonum esse, de quo minime dubitari possit. Nisi quis, inquit, mi Euthydemus, de dubiis eam bonis componat. Quid autem, subiecit ille, dubium esse possit inter illa, quæ ad felicitatem pertinent? Nihil, inquit, modo non addamus ei pulchritudinem formæ, vel robur, vel opes, vel gloriam, vel quid aliud eiusmodi. At vero, ait, hæc addemus ei profecto. Nam qui possit absque his beatus aliquis esse? Addamus illa sane, respondit Socrates, ob quæ

Dædalus a Minoe captus.

τα οἶδα, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαιλότερος αὐτῶν εἶμαι. ἴθι δὴ, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξηγήσαι αὐτά· ἀλλ' οὐ χαλεπὸν, ἔφη. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ αὐτῶν τὸ ὑγιαίνειν ἀγαθὸν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν, κακόν. ἔπειτα τὰ αἴτια ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ ποτὰ, καὶ βρωτὰ, καὶ ὄπιθηδύματα, τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα, ἀγαθὰ, τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν, κακὰ. οὐκοῦν, ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν μὲν ἀγαθὸν πῶς αἴτια γίγηται, ἀγαθὰ αὐτῶν ὅταν δὲ κακόν, κακὰ. ποτὲ δὲ αὐτῶν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακὸν αἴτιον γίνοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν, ἀγαθόν; ὅταν ἢ δὲ, ἔφη, στρατίας τε ἀγροῦ, καὶ ναυπλίας βλαβεροῦς, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν ἀφ' ῥώμῳ μεταχρόντες ἀπόλωνται, οἱ δὲ δὲ ἀσθένειαν ἀπολέφθεντες σωθῶσιν. ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ὅρα, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν ἀφ' ῥώμῳ μετέχουσιν, οἱ δὲ δὲ ἀσθένειαν ἀπολείπονται. ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφελιώτα, ποτὲ δὲ βλάπτοντα, οὐ μᾶλλον ἀγαθὰ, ἢ κακὰ ὄντι. ὁ δὲ ἐν μαθῆσιν φαίνεται, κατὰ γὰρ τὸν λόγον. ἀλλ' ἢ γὰρ σοφία, ὧς ὠκράτες, αἰαμφοισότητος ἀγαθὸν ὄντι. ποῖον γὰρ αἴ τις πρῶτον εὐβέλπιδον πρῶτον σοφὸς ὢν, ἢ ἀμείβεις; τί δὲ; τὸν δαίδαλον, ἔφη, ὅτι ἀκήκτας, ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνῳ ἀφ' ἑαυτοῦ σοφίαν, ὑπὸ ἀγκύρῳ ἐκείνῳ δουλεύειν, καὶ τῆς πατρὸς ἀμείβειν, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστερηθῆναι, καὶ ὄπιθ' ἄλλων ἀποδιδράσκων μὲν τῷ ἴσῳ, τὸν τε παῖδα ἀπώλεσε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπειρεσίαι εἰς τὰς βαρβάρους, πάλιν ἐκεῖ ἐδούλωσε; λέγεται ἢ δὲ, ἔφη, ταῦτα. τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκτας πάθῃ; τὸν γὰρ δὴ πρῶτον ὑμνοῦσιν, ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ σοφίαν φησὶν ἔχειν ὑπὸ τῷ Ὀδυσσεύϊ ἀπώλετο. λέγεις; καὶ ταῦτα, ἔφη, ἄλλοις δὲ πόσις οἷς δὲ σοφίαν αἰαμφοίσι πρὸς βασιλέα γερμέναι, καὶ ἐκείνου δουλεύειν; κινδυνεύει, ἔφη, ὧς ὠκράτες, ἀμφοφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ διδασκόμεν. εἴγε μή τις αὐτῶν, ἔφη, ὧς Εὐθύδημος, ἐξ ἀμφιλόγων ἀγαθὰν στυπείη. τί δὲ αὐτῶν, ἔφη, τῶν διδασκόμενων ἀμφιλόγων εἶναι; ὁ δὲ ἐν, ἔφη, εἴγε μὴ πρὸς θεοῖς αὐτῶν κέλλος, ἢ ἰχμὺς, ἢ πλῆθον, ἢ δόξα, ἢ καὶ τι ἄλλο τῶν τοιούτων. ἀλλὰ ἢ δὲ αὐτῶν διδασκόμενοι; ἢ δὲ, ἔφη, πρὸς θεοῖς αὐτῶν ἄρα εἴγε ὧν πολλὰ

σοφίας

ων πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίῃ τοῖς ἀνδρά-
 ποῖς. πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος ἰσώ-
 τῶν ἐπι τοῖς ὤραοις τῶν ἀκεκμηκῶτων ἀρε-
 φθείρονται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν ἰσχυρὴν μείζο-
 σιν ἔργῳ ἐπιχρησῶντες οὐ μικροῖς κακῶς
 ἐπιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦτον
 ἀφ' ἑαυτοῦ ἀφροσύνην τε καὶ ἐπιβουλοῦσιν
 ἀπολλύονται, πολλοὶ δὲ διὰ δόξαν καὶ πολι-
 τικῶν δυνάμιν, μεγάλα κακὰ πεπόνθη-
 σιν. ἀλλὰ μὲν, ἔφη, εἴγε μηδὲ τὸ δίδαμο-
 νῆν ἐπαγαγὼν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδὲ ὅτι
 παρὸς τὰς θεοὺς ἀρετὰν ἔχοντα εἶδέναι. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως διὰ τὸ
 σφόδρα πιστῶν εἶδέναι, οὐδὲ ἔσκεψαι. ἐπεὶ
 δὲ πόλεως δημοκρατουμένης τῶν ἀσπιδάων
 παρῆσαν, εἰδὼν ὅτι δημοκρατία γε οἶδα
 τί ἐστίν. πρῶτος δὲ ἦκου, ἔφη. δοκῶ οὖν σοι δυ-
 νατὸν εἶναι δημοκρατίαν εἶδέναι, μὴ εἰδὼτα δὴ
 μόνον; μὰ δὲ ὅσον ἔμοιγε. καὶ τί νομίζεις δῆμον
 εἶναι; τοῖς πένησιν τῶν πολιτῶν ἔγωγε. καὶ τὰς
 πένησιν ἀρετὰ οἶδα; πῶς γὰρ οὐ; ἀρ' οὖν καὶ
 τὰς πλοιοῖσιν οἶδα; τὸ δὲν δὲ ἦπλον, ἢ καὶ
 τὰς πένησιν, τοῖσιν δὲ πένησιν, καὶ τοῖσιν πλο-
 οῖσιν καλῶς; τὰς μὲν οἶμαι, μὴ ἰσχυρὰ ἔχοντα
 εἰς ἀδελφείαν, πένησιν τὰς δὲ πλείω τῶν ἰσχυ-
 ρῶν, πλοιοῖσιν καὶ ἀμεμάρτησιν εἶναι, ὅτι οἰοῖσιν
 μὲν πρῶτον ὀλίγα ἔχουσι ἢ μόνον ἀρετὰ ταῦτα,
 ἀλλὰ καὶ ἀρετὰ ποιῶνται ἀπὸ αὐτῶν, οἰοῖσιν δὲ
 πρῶτον πολλὰ οὐχ ἰσχυρὰ ἐστίν· καὶ ἡ δὲ, ἔφη ὁ
 Εὐθύδημος, ὀρθῶς γὰρ με ἀναμνησθεὶς οἶ-
 दा γὰρ καὶ τυράννοις πῖνας, οἳ δὲ εἰδέναι ὡς ἄρ' οἱ
 ἀπορώτασι ἀναγκάζονται ἀδικεῖν. οὐκοῦν,
 ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴγε ταῦτα οὕτως ἔχῃ,
 τὰς μὲν τυράννοις εἰς τὸν δῆμον θύσσουσι,
 τὰς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, εἰς οἰκονομικῶν
 ὄντων, εἰς τὰς πλοιοῖσιν, καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔ-
 φη, ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δηλονότι
 ἢ ἐμὴ φασότης, καὶ φρονίτῳ μὴ κέραιον ἢ
 μοι, σιγῶν κινδυνώω γὰρ ἀπλῶς εἰδέναι
 καὶ πρῶτον ἀθύμους ἔχον ἀπῆλθε, καὶ καλὰ φρο-
 νήσας ἔαυτῶν, καὶ νομίσας τὰ ὄντι ἀνδράποδον
 εἶναι. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν ἄνω ἀφ' ἑαυτῶν ὑ-
 πό Σωκράτους οὐκ ἐπὶ αὐτῶν παρῆσαν, οἳ
 καὶ βλακωτέρους οἰομίζεν. ὁ δὲ Εὐθύδημος
 ἰστέλαβεν οὐκ ἀλλῶς ἀπὸ ἀξιόλογος
 θύσσει, εἰ μὴ ὅτι μάλιστα Σωκράτης σωεῖν.

A multa, eaque grauia hominibus accidunt:
 Multi enim violantur ob venustatem for-
 mae ab iis, qui erga elegantes amore inci-
 tantur: multi propter robur suum maiora
 quaedam adgressi opera, non exiguas in ca-
 lamitates incidunt: multi propter opes e-
 molliiti deliciis, ac insidiis periti, pereunt:
 multi ob gloriam potentiamque in repu-
 blica, magna sunt mala perpeffi. Enimue-
 ro, ait Euthydemus, si nec felicitatem ip-
 sam laudans, recte dico: fateor me ne id
 quidem, quod precibus petendum a Diis
 fit, nosse. Fortasse tu haec, subiecit Socra-
 tes, ne considerasti quidem propterea,
 quod omnino scire te illa crederes. Quia
 vero te paras, ut ciuitati, quae dominationi
 populari subiecta est, praesidis: haud dubie
 quid imperium populare sit, nosti. Omni-
 no, ait. Ergone putas scire te, quid populi
 sit dominatus, si nescias, quid populus sit?
 Minime, inquit. Et quid putas esse popu-
 lum? Equidem hoc nomine ciues paupe-
 res accipio. Et pauperes igitur nosti? Cur
 non? Ergo etiam nosti diuites? Nihilomi-
 nus, quam pauperes. Quales autem pau-
 peres, & quales adpellas diuites? Paupe-
 res, inquit, arbitror esse, quibus non sup-
 petit sumtus, quem facere necesse est: at
 quibus etiam plus, quam satis sit, suppetit,
 eos adpello diuites. Ergone unquam a-
 nimaduertisti, nonnullis qui admodum
 pauca possident, non solum ea ipsa suffice-
 re, sed alia quoque de his adquirere: quum
 aliis etiam admodum multa non sufficiat?
 Ita est profecto, ait Euthydemus. Nam re-
 cte me mones. Etenim quosdam tyrannos
 quoque noui, qui ob inopiam perinde, ac
 maxime egeni, aliis iniuriam inferre coguntur.
 Ergo si haec, inquit Socrates, ita se
 habent, tyrannos ad populum; alios, qui
 pauca possident, si quidem rei familiaris
 administrandae periti fuerint, inter opu-
 lentos referemus. Etiam id fateri me, ait
 Euthydemus, stupiditas mea cogit: adeo-
 que iam cogito, optimumne fuerit, me si-
 lere. Nam simpliciter metuo, ne nihil sci-
 am. Itaque vehemente cum animi dolore
 discessit, quum quidem & contemneret
 seipsum, & reabsse mancipium esse crede-
 ret. Ac multi quidem hoc modo habita
 Socrate, non amplius eum conueniebant,
 quos etiam stolidiores esse putabat: ve-
 rum Euthydemus non alia se ratione ho-
 minem frugi posse fieri arbitrabatur, quam
 si cum Socrate frequentissime versaretur.

εἰδέναι

neque amplius ab ipso poterat abesse, nisi quid rei necessaria impediret. Quinetiam quaedam ipsius instituta imitabatur. Itaque Socrates, qui sic adfectum esse animadverteret, minime ipsum perturbabat: sed quam simplicissime & clarissime exponebat, quae putabat eum scire debere, & quibus operam dari ducebat esse optimum. Non ille quidem in hoc studiose incumbere, ut familiares suos dicendi, agendi, ingeniose machinandi aliquid peritos efficeret: sed prius existimabat oportere moderationem ipsis indi. Nam quibus ita facultas haec adesset, ut interim modestiam negligere; eos & iniustiores, & ad nocendum magis instructos esse arbitrabatur. Primum autem enitebatur familiares suos tales efficere, qui erga Deos modeste se gererent. Et alij quidem, quum aliis ipsius ad amicos sermonibus interessent, eos exposuerunt: ego vero aderam, quum ad Euthydemum huiusmodi quaedam disserteret. Dic mihi mi Euthydeme, ait, cogitare ne tibi aliquando subit, quam diligenter Dij parauerint ea, quibus homines indigent? Minime profecto, inquit Euthydemus. At nosti, ait, primum nos lucis egere, quam Dij nobis suppeditat? Noui, inquit, atque hanc nisi haberemus, oculos sane quod adtinet, caecis essemus similes. Nihilominus quietis causa, qua egemus, noctem nobis largiuntur, longe commodissimum quiescendi tempus. Hoc etiam, inquit, omnino gratiarum actionem meretur. Quia vero sol lucidus est, ac nobis horas diei, aliaque clare demonstrat, nox autem propter tenebras est obscurior: astrorum lucem noctu protulerunt, quae noctis horas nobis indicarent; quo fit, ut multatum, quae necesse sit, perficiamus. Ita est, inquit. Enimvero luna non solum noctis, sed etiam mensis partes nobis patefacit. Omnino, ait. Quid autem? quum nutrimento egeamus, quod illud e terra nobis producant, & ad hoc anni tempora convenientia tribuant, quae nobis non modo magna copia necessaria praeparant, sed ea quoque, de quibus delectatione capimus? Etiam haec, inquit, magnae sunt deorum erga homines benignitatis & clementiae. Quod item nobis aqua largiantur, rem adeo pretiosam, ut & producat & augeat una cum terra & cum anni temporibus omnia, quae nobis vsui sunt, simulque nos etiam alat, ac nutrimentis nostris omnibus admista faciat, ut & confici ea facilius possint, & vsui nostro magis sint accommodata, & suauiora?

De proni-
dentia di-
uina.

καὶ οὐκ ἀπελείπετο ἐπὶ αὐτῷ, εἰ μὴ τι ἀναγκάσθον εἶη. ἐνία ἵ καὶ ἐμιμείπο, ὡν ἐκεῖνος ἐπέτηδόνεν. ὁ δ' ὡς ἔγνω αὐτὸν οὕτως ἔχρητα, ἤκιστα μὲν διετάραχεν, ἀπλούστατα δὲ καὶ σαφέστατα δὲ ἐξηγεῖτο ἅ τε εὐνοίμην εἰδέναι δεῖν, καὶ ἐπιτηδόνην ἵ κρείπια εἶη. ὁ μὲν οὖν * δε-
κράπην
* λέκπ-
κοῖ
οδαί τὸς σιωόντας οὐκ ἔσπευδεν, ἀλλὰ παρ-
τερον βούτων ἄπο χρεῖων σωφροσύνην αὐ-
τοῖς εἰσηρέσθαι. τὸς γὰρ αὐτῷ τῷ σωφροσύνῃ
ταῦτα διωαυμένοι, ἀδικωτέροις τε καὶ διωα-
τωτέροις καχυργεῖν εὐνοίμην εἶη. σωφρον-
μὲν δὴ παρὶ θεοῖς ἐπειρεῖτο σωφρονας ποιεῖν
τὸς σιωόντας. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ παρὸς δὲ
λοῖς ἔταος ὀμιλοῦντι ὡς ἀχρημόμοιοι διηγ-
εῖν ἔγωγ, ὅτε παρὸς Εὐθύδημον ποιάδε διελέ-
γετο, παρεχρόμιον. εἶπε μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδη-
με, ἦδὴ ποτέ σοι ἐπήληθεν ἐχθρημολογία, ὡς
ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὦν οἱ δὲ θεοποι δεοίται κα-
πισκιδάκασι; καὶ ὅς μὰ τὸ δὲ, ἔφη, οὐκ ἐμοι-
C γε. ἀλλ' οἶδά γ', ἔφη, ὅτι σωφρον μὲν φωτὸς
δεόμδα, ὅ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; ἢ δὲ, ἔφη,
ὅ γ' εἰ μὴ εἰχρόμ, ὁμοῖοι τοῖς τυφλοῖς ἀνῆμ, εἰ-
εἰκά γε τῷ ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ μὲν
καὶ ἀναπαύσεως γε δεομδα οἱς ἡμῖν ὑκτα παρ-
έχουσι. καλλιστον ἀναπαυτήριον. πόρῳ δὲ, ἔφη,
καὶ τῷτο χρεῖος ἄξιον. οὐκοῦν καὶ ἐπὶ ὁ μὲν
ἡλιος φαίηνος ὦν τὰς τε ὥρας τῆ ἡμέρας ἡμῖν,
καὶ τὰλλα πόρῳτα σαφινίτῃ, ἢ ἵ νόξ, ἀφ' ὅ
σχιθῆν εἶη, ἀσαφές εἶναι, ἀφρα οἱ τῆ νυ-
κτὶ τ' ἀνέφηναι, ἢ ἡμῖν τὰς ὥρας τ' νυκτὸς ἐμ-
D φαίτῃ, καὶ ἀφ' ὅ τῷτο πολλὰ ὦν δεόμδα παρὰ τ-
σοῖ
πορῳ. ἐστὶ ταῦτα, ἔφη. ἀλλὰ μὲν ἢ γε σελίω ἢ
ἐμόνον τ' νυκτὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ μινὸς τὰ μέρη
Φανερά ἡμῖν ποιῶ. πόρῳ μὲν ἔν, ἔφη. ὁ δ' ἐπεὶ
ἔσφης δεόμδα, ταῦτην ἡμῖν ἐκ τ' ἡμῶν ἀναδι-
δόναι, καὶ ὥρας ἀρμόπιέσας παρὸς τῷτο παρ-
χῆν, αἱ ἡμῖν ἐμόνον ὦν δεόμδα πολλὰ καὶ πόρ-
ποῖα ὡς ἀσκαδάζουσι, ἀλλὰ καὶ οἱς ἀφρα-
νόμδα; πόρῳ, ἔφη, καὶ ταῦτα φιλαίθερα.
E ὁ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχῃ ὡτω πολλὸν
ἄξιον, ὡς ἐστὶ καὶ φυτῶν τε καὶ σιωαύξῃ
ἢ φύων
τῆ γῆ καὶ τῶν ὥρας πόρῳτα τὰ χρεῖσιμα ἡμῖν,
σιωβέφῃν δὲ καὶ ἀδύεις ἡμῶν, καὶ μινύμδιον
πᾶσι τοῖς βέφοισιν ἡμῶν, ἀνεπεργαστότερο
τε, καὶ ὠφελιμώτερο, καὶ ἠδύω ποῖν αὐτοῖς
καὶ ἐπὶ

πρὸ ψυχῆ, εἰδὲ πὶ κ' ἀνδραγαθῶν, ἔ
 θεοῦ μετέχῃ. ὅτι μὲν γὰρ βασιλεύει ἐν ἡμῖν,
 φανερόν ἐστι αὐτῆ. ἀλλ' ἡ κατὰ νο
 οῦντα μὴ κατὰ φρονίαν τῶν ἀρετῶν, ἀλλ'
 ἐκ τῶν γινόμενων πᾶσι δυνάμει αὐτῆ κα
 τὰ μανθάνοντα, ἡμᾶν ἔδαμονίον. ἐγὼ μὲν, ὡ
 Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν ἔδῃ με
 χρὸν ἀμύνησθαι ἔδαμονίον, σαφῶς οἶδα ἐκείνο ὅ
 ἀμύνησθαι, ὅτι μοι δοκεῖ τῶν ἑσθίων ἀρετῶν
 ἔδῃ αἰεὶ εἰς πόλε ἀνδραγαθῶν ἀξίως χάριτον ἀ
 μείβεσθαι. ἀλλὰ μὴ ἔτι ἀμύνησθαι, ὡς Εὐθύ
 δημε. ὁρᾷς γὰρ, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις
 αὐτὸν ἐρωτῆ, πῶς αὐτοῖς θεοῖς χάριζοιτο, ἀ
 ποκρίνεται, Νόμον πόλεως. νόμος δ' ἡ πᾶσα πᾶ
 τῶν ἀρετῶν, καὶ δυνάμει ἑσθίων θεῶν ἀρέσκων.
 πῶς οὖν δὴ τις καλλίον καὶ βίσι βέτερον πρᾶξι
 θεῶν, ἢ ὡς ἀλλοὶ κελεύουσιν, ἔτω ποιεῖν; ἀλλὰ
 χρεῖται μὲν δυνάμει μὴδὲν ὑφίεσθαι. ὅταν
 γὰρ τις ἔτι ποιῆ, φανερόν ἐστι πᾶσι τότε ἔπι
 μὲν θεῶν, χρεῖται μὴδὲν ἐλλείπειν καὶ δυνά
 μιν πρᾶξι θεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζειν τὰ μέ
 γιστα ἀγαθὰ. ἔτι γὰρ παρ' ἀνθρώπων ἂν τις μείζω
 ἐλπίζων σωφρονοῖ, ἢ ὡς τῶν τῶν μέγιστα
 ὠφελῶν δυνάμει, οὐδ' αὖ δὴ μᾶλλον, ἢ
 εἰ τῶν ἀρετῶν. ἀρετῶν δ' ἡ πᾶσα μᾶλλον,
 ἢ εἰ ὡς μάλα περὶ αὐτοῖς, τοιαῦτα μὲν τοι
 λέγαντες, καὶ αὐτοῖς ποιεῖν, βίσι βέτερον τε καὶ
 σωφρονετέρον τοῖς σωφρονοῦσιν παρεσκεύαζεν.
 ἀλλὰ μὲν καὶ περὶ τῶν δικαστῶν οὐκ ἀπεκρύ
 πτετο ὡς εἶχε νόμον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὰ ἀπε
 δείκνυτο, ἰδίᾳ τὴν πασι νομίμως τε καὶ ὠφελί
 μως χρονοῦσθαι καὶ κατὰ τὴν ἀρετῶν τε ἀοι νόμοι
 σωφρονοῦσθαι πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν
 στρατείαν οὕτως, ὡς ἡ ἀρετῶν ἐστὶ τῶν ἀ
 τῶν ἀλλῶν ἀτακτῶν. καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλη
 σίαις ἐπιτάττει νόμος, οὐκ ἐπέβη τῶν
 δήμων τῶν νόμοις ψιφίσσων, ἀλλὰ σὺν
 τοῖς νόμοις ἡ ἀρετῶν ποιεῖν ὁρμῆ τῶν δήμων,
 ὡς οὐκ ἀνομιᾶ δὴν ἀρετῶν ἀνδραγαθῶν ὑπο
 μνησθαι. καὶ ὅτι οἱ τεύχοντες σωφρονοῦσθαι αὐτῶν
 τῶν νόμοις, πᾶσι ἐπέβη τοῖς νεοῖς
 ἀπαρῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μὴ ἀρετῶν, καὶ σωφ
 ρονοῦσθαι ἐκείνων τε, καὶ ἀρετῶν τῶν πολιτῶν,
 ἀρετῶν πᾶσι ὅτι ἀρετῶν, μόνος οὐκ ἐπέβη
 ἀρετῶν τῶν νόμοις αὐτῶν σωφρονοῦσθαι.
 καὶ ὅτι πᾶσι ἀρετῶν Μελίτου χρονοῦσθαι ἔφαθ' ἐγώ,

A manarū aliud animus, hominis certe quid
 dam cum natura diuina commune habet.
 Patet enim hūc in nobis imperare, quam
 quam non cernatur. Quæ considerantem
 te nequaquā ea, quæ cerni nequeunt, con
 temnere decet: sed de iis, quæ accidunt,
 eorum potestate animaduersa, numen i
 ipsum honore prosequi. Scio equidem me,
 ait Euthydemus, ne minima quidē in par
 te numen, mi Socrates, neglecturum. Ve
 rum id mihi molestū est, quod nemo mihi
 hominum beneficia diuina gratis repen
 dere meritis videatur. Tibi verō mi Euthy
 deme, ait, molestum hoc ne sit. Vides
 etenim Delphicum Deum interrogatum,
 quo pacto quis gratificari Diis possit, re
 spondere: ex ciuitatis instituto ac more. Est
 autem institutum hoc vbiq̄ue, vt pro fa
 cultatibus Dij sacrificiis placentur. Qui er
 go possit aliquis rectius & religiosius De
 os honore adficere, quam si ita agat, vt ipsi
 met iubent? Sed tamen de facultatibus mi
 nime aliquid remittere oportet. Nā quum
 aliquis hoc facit, non se Deos honore pro
 sequi declarat. Itaq; nihil intermittentem
 adficere Deos honore pro viribus oport
 et, & confidenter bonā maxima sperare.
 Nemo enim mentis compos ab aliis ma
 iora sperare potest, quam ab iis, qui pluri
 mum prodesse possunt: nec alia potius ra
 tione, quam si eis placeat. Et quo pacto mā
 gis placere possit, quā si maxime ipsis ob
 temperet? Hæc tum dicens, tum ipse faci
 ens, & religiosiores & modestiores redde
 bat familiares suos. Ne de iusticia quidem
 sententiam animi sui occultabat, sed eam
 re ipsa declarabat, quū priuatim ac publice
 D erga omnes ex legum præscripto & vtili
 ter sese gereret, ac magistratibus in iis, quæ
 lex mandat, adeo tum domi tum militiæ
 pareret: vt supra ciues ceteros eum se rectē
 atque ordine gerere, palam esset. Quinet
 iam quo tempore præfēs comitorum fa
 ctus est, non permisit plebi, vt præter leges
 suffragiis sentētiā ferret: sed cum legibus
 tanto impetui plebis aduersatus est, quem
 non puto vllum alium hominem toleratu
 rum fuisse. Quoties etiam Trigintauiri cō
 tra leges aliquid ei præciperent, non ob
 temperabat. Nam quum edixissent, ne ad
 iuuenes differeret, ac mandassent tum i
 psi, tum aliis quibusdam ciuibus, vt quem
 dam adducerent, qui morte multan
 dus esset: solus non paruit propterea,
 quod contra leges mandaretur. Quum
 itidem accusante Melito reus ageretur,

ἐπιδά
 κνυτο,
 καὶ ποτι
 ἐν τῷ

quamquam aliis in more sit, apud tribuna-
 lia iudicium in gratiam multa dicere, adu-
 lari, rogare præter leges, quibus sane arti-
 bus multi multoties a iudicibus absoluuntur:
 Socrates nihil horum vsu receptorum
 apud tribunal præter leges facere voluit,
 sed tamen si facillime absolui potuisset, si
 vel modice horum aliquid fecisset, perstare
 tamen in legibus maluit, ac mori, quã præ-
 ter leges aliquid designando vivere. Atq;
 huiusmodi quædam ad alios sæpenumero
 dixit, & ipse memini eum aliquando de ius-
 titia quoq; differere ad Hippiam Eleum
 in hanc sententiam. Quippe quum longo ex
 interuallo Athenas venisset Hippias, forte
 Socrati aderat dicenti ad quosdam, mirum
 esse, quod si quis futorem aliquem, vel fa-
 brum, vel artificem ærarium, vel equitem
 docendum locare velit, non desint loca, ad
 quæ illo ire iusso, possit hoc impetrare: (a-
 iunt quidem aliqui, si equum ac bouem quis
 recte velit institui, omnia plena iis esse, qui
 hos docere velint) ac si quis vel ipse ius-
 ticiam discere cupiat, vel filium domesticum
 ue doceri, non esse, quo accedere possit, vt
 hoc consequatur. Quæ quum audiisset Hip-
 pias, tamquam irridens Socratem ait: Num
 adhuc tu, mi Socrates, illa ipsa dicis, quæ e-
 go de te iam olim audiui? Et Socrates: Im-
 mo quod hoc etiam grauius est, inquit, mi
 Hippia, nõ modo semper eadem dico; sed
 etiam de iisdem. Tu vero fortasse, quod
 doctrinæ magnã copiam habes, de iisdem
 numquã eadem dicis. Certe, inquit, sem-
 per aliquid noui proferre conor. Num &
 de iis, ait Socrates, quæ scis? verbi gratia, de
 litteris; si quis te roget, quot & quales sint
 litteræ vocabuli Socratis, antehac alia, iti-
 demque nunc alia dicere conaris? vel de
 numeris si qui rogent, an bis quinque sint
 decem, non eadem nunc, quæ & prius, re-
 spondes? De his, ait, mi Socrates, perinde
 ac tu quoque, semper eadem dico. Cete-
 rum de eo, quod iustum est, nunc me dice-
 re posse omnino arbitror, ad quæ neq; tu,
 neque quisquam alius respondere queat.
 Magnum profecto, ait, bonum reperisse te
 refers, si quidem iudices diuersa statuere
 desinent, & ciues de iis, quæ iusta sint, dis-
 ceptare, experiri iure, dissidere: denique
 ciuitates ipsæ discordes esse de iis, quæ æ-
 qua sint, bellâq; gerere desinēt. Atq; equi-
 de quo pacto discedere abs te possim prius
 dixerim, ei paύσσονται μη οί δικασαί δίχα
 δικαίων ἀντιλέγοντες τέ, καί ἀντιδικουῦντες, καί
 φερόμεναι πρὸς τῶν δικαίων, καί πολεμουσά, καί
 ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὰ πολεμήσειν, ὡς
 πρὸς τῶν

Hippia ac
 Socratis
 colloquiū.

† In Gra-
 eco, si quis
 iustos effi-
 cere velit,
 hoc est, ad
 operas suas
 idoneos.

τῶν ἄλλων εἰωθῶτων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς
 χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι, καί κη-
 λαθῆναι καὶ δεῖσθαι πρὸς τοὺς νόμους, καὶ ἄλλοι
 τὰ ποιῶντα πολλὰν πολλάκις ὑπὸ τῶν δι-
 καστῶν ἀφιερόμενον, οὐκ εἶναι ἠθέλησε τῶν
 εἰωθῶτων ἐν τῶν δικαστηρίοις πρὸς τοὺς νόμους
 ποιῆσαι, ἀλλὰ ῥαδίως αὐτὰ ἀφεθεῖς ὑπὸ τῶν
 δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως πλούτων ἐποίησε,
 πρὸς εἶλετο μάλλον τοῖς νόμοις ἐμμένειν ἀπο-
 θανῆναι, ἢ πρὸς ἀνομιῶν ζῆναι. καὶ ἔλεγε δὲ οὕτως
 καὶ πρὸς ἄλλους [μὲν* πολλάκις, οἶδα δὲ πο-
 τε αὐτὸν καὶ πρὸς Ἰππίαν τὸν ἡλείον πρὸς τῶν
 δικαστῶν ἑαυτὸν διαλέγεσθαι. Ἀλλὰ χρόνου
 γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἰππίας ἀδυνατῶν, παρε-
 ῤητο τῶν Σωκράτη λέγοντι πρὸς πῖνας, ὡς
 θαυμαστὸν εἶναι, [ὅ* εἰ μὲν τις βούλοιο σκυ-
 τία διδάσασθαι πῖνα, ἢ τέκτονα, ἢ χαλκῆα,
 ἢ ἰππία, μὴ ἀπορῆν ὅποι αὐτὸν πέμψας τούτου
 τύχῃ. (Φασὶ δὲ πῖνες καὶ ἰππῶν καὶ βοῶν τῶν
 βουλομένων δικαστῶν ποιῆσαι, πῆντα με-
 σα εἶ) τῶν διδασκόντων) εἰαὶ δὲ τις βούλη-
 ται ἢ αὐτὸς μαθεῖν ὅ τι δικαστῶν, ἢ ἕν, ἢ οἰκέ-
 τιον διδάσασθαι, μὴ εἶ) ὅποι αὐτὸν ἐλθὼν, τύ-
 χῃ τούτου καὶ ὁ μὲν Ἰππίας ἀκρύσας τῶν
 πῖνας, ὡς πρὸς ὀπισκώπων αὐτὸν ἐπὶ γὰρ οὐ, ἐ-
 φη, ὡς Σωκράτης, οὐκ εἶνα τὰ αὐτὰ λέγεις,
 ἀέγω παλαιά ποτε σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκρά-
 τῆς ὁ δὲ γὰρ τούτου δεινότερον, ἐφη, ὡς Ἰπ-
 πίας, οὐ μόνον αἰετὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ πε-
 ρεῖ τῶν αὐτῶν. οὐδὲ ἴσως, ἀλλὰ ὅτι πολυμα-
 θῆς εἶ) πρὸς τῶν αὐτῶν οὐδὲ ποτε τὰ αὐ-
 τὰ λέγεις. ἀμείλιχ, ἐφη, περὶ ἡμῶν καὶ ἄλλων πῖ-
 λέγῃ αἰετὰ. πότῃρον, ἐφη, καὶ πρὸς ὧν ὀπί-
 σασθαι; οἶ) πρὸς γραμματέων, εἰαὶ τις ἐρητῆσε,
 πόσα καὶ ποῖα Σωκράτης ὄσιν, ἀλλὰ μὲν
 πρὸς τῶν, ἀλλὰ δὲ νῦν πειρᾶ λέγῃ; ἢ πρὸς
 ἀειθροῦ τοῖς ἐρωτῶσιν, εἶ) δις πέντε δέκα
 ὄσιν, οὐ τὰ αὐτὰ νῦν, ἀ καὶ πρὸς τῶν ἀποκρί-
 νη; πρὸς μὲν τούτων, ἐφη, ὡς Σωκράτης, ὡς πρὸς
 σὺ καὶ ἐγὼ αἰετὰ αὐτὰ λέγω. πρὸς μὲν τοῖς τῶν
 δικαστῶν πῆνυ οἶμα νῦν ἔχῃ εἰπεῖν, πρὸς ἄ-
 οὔτε σὺ, οὔτ' αὐτὸς ἄλλος οὐδὲ δὲ δὴ αὐτὸν εἰ-
 πεῖν. ἢ τίς ἦσαν, ἐφη, μέγα λέγεις ἀγαθὸν
 ψηφίζομενοι, παύσσονται δὲ οἱ πολῖται πρὸς τῶν
 δικαίων ἀντιλέγοντες τέ, καί ἀντιδικουῦντες, καί
 φερόμεναι πρὸς τῶν δικαίων, καί πολεμουσά, καί
 ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὰ πολεμήσειν, ὡς
 πρὸς τῶν

τῶν δ' αὖ τις βούλοιτο μάλλον φίλος εἶναι, ἢ ἂν
 τῶν ἡπὶον ἐχθρὸς, ἢ τῶν ποιούτων; τῶν δ' αὖ τις
 ἡπὶον πολεμήσειεν, ἢ ὅς αὖ μάλιστ' ἀμὲν φίλος
 εἶναι βούλοιτο, ἢ κίσα δ' ἐχθρὸς, καὶ ὅς πλεῖστοι
 ἀμὲν φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιτο εἶναι, ἐλά-
 χιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὡς
 Ἰππία, ὅ αὖτε ὅτι δεικνύμι νόμιμον τε, καὶ
 δίκαιον εἶναι. οὐ δ' εἰ τῶν πάντων γινώσκεις, δι-
 दाσκε. καὶ ὁ Ἰππίας ἀλλὰ μὰ τὸν δία, ἔφη,
 ὡς Σώκρατες, οὐ μοι δοκῶ τῶν πάντων γινώ-
 σκῃν οἷς εἰρήνης καὶ τῆς δικαίου. ἀρχαίους δέ
 πινας οἶδα, ἔφη, ὡς Ἰππία, νόμοις; τὸς γ' ἐν
 πάσῃ, ἔφη, χώρα καὶ ταῦτα νομιζομένους. ἐχθρὸς
 αὖ οὖν εἰπεῖν, ἔφη, ὅτι οἱ ἀνθρώποι αὐτοῖς ἐ-
 θετο; καὶ πῶς αὖ; ἔφη, οἷγε οὔτε σωελθεῖν ἀ-
 πόρτες αὖ δυνήθειεν, οὔτε ὁμόφωνοί εἰσι. τί-
 νας οὖν, ἔφη, νομίζεις τελεῖν καὶ τοῖς νόμοις τῶ-
 ποις; ἐγὼ μὲν, ἔφη, θεοῖς οἷμα τῶς νόμοις τυ-
 ποις τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι. καὶ γὰρ ὅσα πάντα
 ἀνθρώποις ὁρῶτον νομίζεσθαι τῶς θεῶς σέβειν.
 Ὀκοῦν καὶ γυνεὸς τιμῶν πόρτα καὶ νομίζεσθαι; C
 καὶ τὸτο, ἔφη. Ὀκοῦν καὶ μήτε γυνεὸς παῖσι μί-
 γνυσθαι, μήτε παῖδας γυνῶσιν; Ὀκέτι μοι
 δοκεῖ, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ὅτι θεοῦ νόμος εἶναι.
 τί δὴ; ἔφη. ὅτι ἀδάνομοί πινας, ἔφη, ὅσα
 βαίνοιας αὐτὸν καὶ γὰρ ἄλλα πολλὰ, ἔφη, ὅσα
 νομοῦσιν. ἀλλ' οὖν δίκαιον γέ τοι διδάσκειν οἱ πα-
 ραβαίνοιας τῶς ὅσα τῶν κειμένων νόμοις,
 ὡς ὁδὸν ἐπὶ δυνάτων ἀνθρώπων ὅσα φυ-
 γεῖν ὡς ὅσα τῶς ὅσα ἀνθρώπων κειμένων νό-
 μοις εἶνοι ὅσα βαίνοιας ἀφ' ὅσων τὸ δὲ D
 κεν διδόναι, οἱ μὲν λαοθάνοιας, οἱ δ' ἐβιαζόμε-
 νοι καὶ ποῖαν, ἔφη, δίκαιον, ὡς Σώκρατες, ἐδύναται
 ἀφ' ὅσων γυνεὸς τε παῖσι, καὶ παῖδες γυνῶσι
 μὴ γινώσκουσιν; τὸ μέγιστον ἢ δὲ, ἔφη. τί γὰρ αὖ μί-
 ζον παῖσιν ἀνθρώποι τεκνοποιεῖσθαι ὅσα κακῶς
 τεκνοποιεῖσθαι; πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς εἴποι τεκνο-
 ποιεῖν; ὅσα γε ὁδὸν κωλύει ἀγαθοῖς αὐτοῖς οἷας
 ὅσα ἀγαθὸν παιδοποιεῖσθαι; ὅτι ἢ δὲ, ἔφη, ἐμό-
 νον ἀγαθοῖς δὲ τῶς ὅσα ἀλλήλων παιδοποιεμέ-
 νος εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκμαζόντας ποῖς σώμασιν. ἢ E
 δοκῶσιν ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τ' ἀκμα-
 ζόντων ποῖς τῶν μὴ τῶν ἀκμαζόντων, ἢ τ' πα-
 ρημεχέτων; ἀλλὰ μὰ δὲ, ἔφη, ὅσα εἰκὸς ὅ-
 μοια εἶναι. πότε οὖν, ἔφη, βελτίω; δὴ λον ὅτι,
 ἔφη, τὰ τ' ἀκμαζόντων. τὰ τ' μὴ ἀκμαζόντων

Cui quis vel magis amicus esse velit, vel
 minus hostis, quam hominitali? Cui quis
 velit minus bellum facere, quam cui esse
 cupiat amicissimus, ac minime hostis, &
 cuius amicitiam societatemq; plurimi ex-
 petant, inimicitiam vero paucissimi? Equi-
 dem, mi Hippias; demonstro idē esse, quod
 legitimū sit, & quod iustum. Tu si con-
 trarium sentis, velim me doceas. Ego ve-
 ro, subiecit Hippias; non profecto videor
 iis contraria sentire de iusto, quae tu, mi So-
 crates, protulisti. An vero quaedam mi Hip-
 pia, inquit, nō scriptas leges esse nosti? Eas,
 ait, quae ubiuis locorum eodem modo ob-
 servantur. Hasne dicere potes, ait, ab ho-
 minibus esse conditas? Qui possim? inquit,
 quum homines uniuersi conuenire non
 possint, nec eodē sermone utantur. Quo-
 nam igitur, ait, leges has condidisse arbi-
 traris? Equidem, ait, has leges hominibus a
 Diis ferri existimo. Nam apud homines uniuersos hoc primum lege receptum est,
 Deos esse colendos. An non & parentes ubique locorum receptum est honore prosequendos esse? Etiam hoc, ait. Non & il-
 lud, quod neque parentes cum liberis, ne-
 que liberi cum parentibus consuescere de-
 beant? Illa mihi lex, ait, mi Socrates, non
 iam amplius esse Dei videtur. Quamobrem? inquit. Quod animaduertā, nonnul-
 los hanc nō obseruare. A tenim, ait Socra-
 tes, etiam alia multa contra leges commit-
 tunt. Verum qui leges diuinitus conditas
 violant, poenas dant, quas homo nulla ra-
 tione potest effugere, quemadmodū non-
 nulli leges latas ab hominibus transgredi-
 entes, quo minus poenas dent, vel latendo,
 vel vim adhibendo effugiunt. Et quam ait
 Hippias, poenam effugere, mi Socrates,
 non possunt tum parentes, si cum liberis,
 tum liberi si cum parentibus misceantur?
 Maximam profecto, ait. Nam quid homi-
 nibus liberos procreantibus accidere ma-
 ius possit, quam si male procreent? Quo
 vero pacto, inquit, male procreant hi, quos
 nihil verat bonos ipsos ex bonis liberos
 suscipere? Quia non tantū, ait, bonos esse
 necesse est, qui ex se inuicem procreant;
 sed etiam corporibus vegetis. Num tibi se-
 mina illorum, qui aetate sunt vegeta, semi-
 nibus eorum esse similia videntur, qui ad
 aetatem vegetam necdum accesserunt, vel
 iam praetergressi sunt eam? Nequaquam,
 ait, esse similia videntur. Vtra igitur sunt
 meliora? Perspicuum est, inquit, illorum
 meliora esse, qui sunt aetate vegeta. Ergo il-
 lorum, qui hac aetate non sunt, corpo-

εἶτα ὁ ἔχων τὸς κωλύσεις τὰ βιωτὰ ποιῆν, ἄλλοθεν νομίζεις; πρὸ τῆς πασίν γε, ἔφη. πρὸ τῆς πασίν ἄρα σοὶ δοκῶσιν οἱ ἀκρατεῖς ἀειδέ-
 θεοι εἶ; ἢ τὸ δὲ, ἔφη, εἰκότως. πότερον δὲ σοὶ
 δοκῶσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλι-
 σα τρεφῆν, ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ ἀγαθὰ
 ποιῆν; ἔδεν ἢ τίον ἔμοιγ', ἔφη, δοκῶσι βιωτὰ ἀ-
 ναγκάζεσθαι, ἢ ἐκείνα κωλύεσθαι. ποῖος δὲ πινος
 δεσπότης ἢ ἡ τοῖς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντι, τὰ
 δὲ κακίστα ἀναγκάζοντι; ὡς δὴ τὸν ἢ δὲ, ἔ-
 φη, κακίσοις. δουλείαν δὲ ποῖαν κακίσην νομί-
 ζεις εἶ; ἐγὼ μὲν, ἔφη, τὴν τῶν κακίσοις
 δεσπότης. τὴν κακίσην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρα-
 τεῖς δουλεύουσιν; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν δὲ
 μέγιστον ἀγαθόν, ἔδδοκε σοὶ ἀπειρίστα τῶν ἀν-
 δεσπῶν ἢ ἀκρασία, εἰς βιωτῶν ἀλλοίω-
 σιν; ἢ ἔδδοκε σοὶ τρεφῆν τὸς ὠφελῶσι
 καὶ κατὰ μὲν τὰν αὐτὰ κωλύειν, ἀφέλκυσσά
 ἔπι τὰ ἡδέα, καὶ πολλάκις ἀποδιδόντες τῶν
 ἀγαθῶν τε καὶ τῶν κακῶν ἐκπλήξασθαι, ποιῆν
 ὁ χεῖρον ἀπὲ τῆς βελτίονος ἀρθεῖσθαι; γίγνεται
 τῆς, ἔφη. σωφροσύνην δὲ, ὡς εὐθύδημε, πνὶ
 ἀφαιρήσει ἢ τίον, ἢ τὰ ἀκρατεῖς τρεφῆν; αὐ-
 τὰ γὰρ δὴ ποῦ τὰ βιωτὰ, σωφροσύνης καὶ ἀ-
 κρασίας ἔργα ἔστιν. ὁμολογῶ καὶ τῆς, ἔφη. τῆς
 δὲ ἔπι μελετῶν τῶν τρεφῆν οἷός τι τὴν κωλυτι-
 κώτερον ἀκρασίας εἶ; ὁμοίως ἔγωγ', ἔφη. τῆς
 δὲ ἀπὲ τῶν ὠφελουμένων τὰ βλάπτοντα προ-
 αρθεῖσθαι ποιουῶτος, καὶ τῶν μὲν ἔπι μελετῶ-
 ντων, ἐκείνων δὲ ἀμελεῖν πείθοντος, καὶ τοῖς σω-
 φροῦσι τὰ βιωτὰ ποιῆν ἀναγκάζοντος, οἷός τι
 ἀνδρῶν κακίον εἶ; ἔδεν, ἔφη. ὁμοίως τὴν
 εἰκράτῃ τῶν βιωτῶν ἢ τὴν ἀκρασίαν εἰκότως
 τοῖς ἀνδρῶν ἀπὲ τῶν [δὲ] ἀπὲ τῶν εἰκότως
 ἀεισῶν εἶ; εἰκότως γὰρ, ἔφη. εἰκότως ἄρ', ἔφη, ὡς
 εὐθύδημε, ἀεισῶν ἀνδρῶν ἢ εἰκράτῃ εἶ.
 εἰκότως γὰρ, ἔφη, ὡς Σώκρατες. ἐκείνο δὲ, ὡς
 εὐθύδημε, ἢ δὲ πῶς ποῖε ἐνεθυμήσης; ποῖον; ἔ-
 φη. ὅτι καὶ ἔπι τὰ ἡδέα, ἔφ' ἄρα μόνον δοκεῖ ἢ
 ἀκρασία τὸς ἀνδρῶν ἀπὲ τῶν ἀπὲ τῶν οὐ
 βιωτῶν ἀπὲ τῶν ἢ δὲ εἰκράτῃ πρὸ τῶν μάλα
 ἡδέα ποιῆν πῶς; ἔφη. τὸς ἄρα ἢ μὲν ἀκρασία
 ὁμοίως καὶ ἔπι τῶν ἔπι τῶν, ἔπε τὸ δὲ τῶν, ἔ-
 τε ἀφροσύνης ἔπι τῶν, οὐτε ἀφροσύνης;

Ergo quosdam habere, qui vetēt, quo mi-
 nus agas talia, putas esse alienum a liberta-
 te? Omnibus sane modis, ait. Igitur intem-
 perātes tibi modis omnibus esse videntur
 illiberales? Videntur profecto, inquit, &
 merito quidem. Vtrum vero videntur ho-
 mines intemperantes tibi tātum impediri,
 quo minus longe pulcherrima perficiant,
 an etiam cogi ad designādum turpissima?
 Nihilo mihi minus, inquit, ad hęc cogi vi-
 detur, quam in illis impediri. At quosnam
 illos esse putas dominos, qui optima qui-
 dem impediunt, ad pessima vero cogunt?
 Lōge pessimos, ait. Et quam esse pessimam
 seruitutem arbitraris? Eam, ait, quę apud
 dominos pessimos seruiatur. Ergone ho-
 mines intemperātes seruitutem pessimam
 feruiunt? Ita mihi videtur, inquit. An non
 etiam videtur tibi ab hominibus sapien-
 tiam, bonum longe maximum, arcere in-
 temperantia, & in contrarium eos conii-
 cere? Non videtur tibi prohibere, quo mi-
 nus aliquis rebus ex vsu futuris animum
 adtendat, easque discat, dum pertrahit nos
 ad res voluptarias, ac sæpenumero bona
 malaque sentientes percellens facit, vt lo-
 co melioris id, quod peius est, eligamus?
 Fit hoc, inquit. Ceterum prudentiam mi
 Euthydeme, cui minus conuenire dice-
 mus, quam intemperanti? Nam prudentiæ
 ac intemperantię opera sibimet aduersan-
 tur. Id etiam fateor, ait. An autem putas a-
 liquid esse, quod magis hos impediāt, quo
 minus studiis rerum honestarum dediti si-
 mus, quam intemperantia? Minime, in-
 quit. An quid homini putas esse nocētius,
 quam quod efficiat, vt noxia præferat uti-
 libus; ac illis quidem operam impendere,
 hęc vero negligere suadeat; denique cogat
 illis nos cōtraria facere, quę solent ho-
 mines prudentes? Nihil, ait. Ergo tempe-
 rantiam cōsentaneum est hominibus esse
 causam contrariorum illis, ad quę in-
 temperantia nos impellit? Omnino, ait. I-
 gitur etiā causam hanc cōtrariorum cōit-
 entaneum est optimam esse? Est sane, in-
 quit. Ergo videtur, mi Euthydeme, tem-
 perantia quiddam esse homini optimum.
 Et merito quidem, ait, o Socrates. Illud au-
 tem, mi Euthydeme, num tibi ad animum
 aliquādo accidit? Qualem id est? inquit.
 Quod ad ea, quę iucūda sunt, ad quę qui-
 dem sola nos perducere videtur intempe-
 rantia, minime nos illa possit deducere; sed
 quod ipsa temperantia longe maxima vo-
 luptatis fit causā. Qui hoc? ait. Quoniam
 fames, sitis, rei venerę cupiditas, vigilię,

ἀποκρίσει

ἐπ' αὐτῆς

πρότερον μὲν οὖν ἢ διωρίζετο, πάλυ ἔργον αὐτῆς εἶναι
 διεξελθεῖν· ἐν ὅσοις δὲ [καὶ * τὸν ἔθρον τῆς
 ὑπεκρέμειως δηλώσειν οἶμα, ἴσαυτα λέ-
 ξω. ἔθρον δὲ πάλυ διωβείας ὡδὲ πῶς ἐσχέ-
 πει. εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημη, ποῖόν τι νο-
 μίζεις διωβείαν εἶναι; καὶ ὅς, καλλιστον νῆδὶ, ἔ-
 φη. ἔχθρῶς οὖν εἰπεῖν, ὁποῖός τις ὁ διωβείας ἐστίν;
 ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τῶς θεοὺς πῶν. ἔξεστι δὲ
 ὄν αὐτῆς βούληται ἔθρον τῶς θεοὺς πῶν;
 οὐκ· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶ, καθ' οἷς δὲ τῶς ποιεῖν.
 ὁκοῦν ὁ τῶς νόμοις βούτοις ποιεῖν, εἰδείη αὐτῆς,
 ὡς δὲ τῶς θεοὺς πῶν; οἶμα ἔγωγ', ἔφη. ἀρ-
 οῦν ὁ εἰδῶς τῶς θεοὺς πῶν, ὅκ ἄλλως οἶε-
 ται δεῖν τῶς ποιεῖν, ἢ ὡς οἶδεν; οὐ γὰρ οὖν,
 ἔφη. ἄλλως δὲ τις θεοὺς πῶν, ἢ ὡς οἶεται δεῖν;
 ὅκ οἶμα, ἔφη. ὁ δ' ἄρα τὰ πάλυ τῶς θεοὺς νό-
 μιμα εἰδῶς, νομίζεις αὐτῶς θεοὺς πῶν. πάλυ
 μὲν οὖν, ὁκοῦν ὅκ νομίζεις πῶν, ὡς δὲ
 πῶν; πῶς γὰρ οὐ; ὁ δὲ γε ὡς δὲ πῶν, δι-
 ωβείας ἐστίν; πάλυ μὲν οὖν, ἔφη. ὁ ἄρα τὰ πε-
 εἰ τῶς θεοὺς νόμιμα εἰδῶς, ὀρθῶς αὐτῆς ἡμῶν
 διωβείας ὡεισμένους εἶναι. ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δο-
 κεῖ. αὐτῶς ποιεῖν τὰ ἄρα ἔξεστι ὄν αὐτῆς ἔθ-
 ρον βούληται χρῆσθαι; οὐκ· ἀλλὰ καὶ πα-
 καθ' ἄρα βούτοις ὁ εἰδῶς ἄ ἐστὶ νόμιμα, τὰ κατὰ δεῖ
 πῶς ἀλλήλοις χρῆσθαι, νόμιμος αὐτῆς εἶναι.
 ὁκοῦν οἱ κατὰ τὰ χρῶντο ἀλλήλοις,
 ὡς δεῖ χρῶνται; πῶς γὰρ οὐ; ὁκοῦν οἶ-
 γε ὡς δεῖ χρῶντο, καλῶς χρῶνται; πάλυ
 μὲν οὖν, ἔφη. ὁκοῦν οἶγε τοῖς αὐτῶς πο-
 ποῖς καλῶς χρῶντο, καλῶς πῶν. ἔφη. ὁκοῦν
 αὐτῶς ποιεῖν τὰ πῶν; εἰκός γ', ἔ-
 φη. ὁκοῦν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι, δίχμα
 οὔτοι ποιοῦσι; πάλυ μὲν ὅκ, ἔφη. δίχμα δὲ
 οἶδα, ἔφη, ὅποῖα καλεῖται; αὐτῶς οἱ νόμοι κε-
 λθῶσι, ἔφη. οἱ ἄρα ποιοῦντες αὐτῶς οἱ νόμοι κε-
 λθῶσι, δίχμα τε ποιοῦσι, καὶ αὐτῶς δὲ. πῶς
 γὰρ οὐ; ὁκοῦν οἶγε τὰ δίχμα ποιοῦντες, δί-
 χμα οἶσιν; οἶμα ἔγωγ', ἔφη. οἶμα οὖν πῶν πείθε-
 ἔξ τοῖς νόμοις, μὴ εἰδῶς αὐτῶς οἱ νόμοι κε-
 λθῶσι; ὅκ ἔγωγ', ἔφη. εἰδῶς ὅ αὐτῶς ποιεῖν, οἶμα
 πῶς οἶεσθαι δὲν μὴ ποιεῖν τὰ πῶν; ὅκ οἶμα,
 ἔφη. οἶδας δὲ πῶν ἄλλα ποιοῦντες, ἢ αὐτῶς πο-
 ται δεῖν; ὅκ ἔγωγ', ἔφη. οἱ ἄρα τὰ πάλυ τῶς
 αὐτῶς ποιεῖν νόμιμα εἰδῶτες, τὰ δίχμα οὔτοι
 ποιοῦσι; πάλυ μὲν οὖν, ἔφη. ὁκοῦν οἶγε τὰ δίχμα ποιοῦντες, δίχμα οἶσιν; πῶς γὰρ ἄλλοι; ἔφη.

A Et quo quidem modo definirēt omnia, o-
 perosum fuerit percensere. Quapropter il-
 la, quæ rationem ac modum consideratio-
 nis huius indicatura puto, dicam. Primum
 de pietate hoc modo cōsiderabat. Dic mi-
 hi, mi Euthydemē, quale quiddam esse pu-
 tas pietatem? Et ille: Pulcherrimum profe-
 cto, ait. Potesne igitur dicere, qualis sit ho-
 mo pius? Is, ait, esse mihi videtur pius, qui
 deos honore adficat. An autē licet eo mo-
 do deos honore adficere, quo quisq; vult?
 Non, sed leges quædam sunt, secundum
 B quas id faciendum est. Ergo qui secundum
 leges illas facit, is scire possit, quo pacto dii
 sint adficiendi honore? Sic arbitror, ait.
 Ergo qui deos honore nouit adficere, non
 aliter id faciendum putat, quam vti scit?
 Non aliter, inquit. An verō deos aliquis a-
 liter adficat honore, quam vti putat adfici
 debere? Non arbitror. Ergo qui nouit ea,
 quæ legitima sunt erga deos, is legitime
 deos honore adfecerit. Omnino, ait. Qui
 igitur legitime ipsos honore adficat, is ita
 honorat eos, vt fieri oportet? Cur non? Qui
 C verō sic, vt oportet, honorat, an pius est?
 Omnino, inquit. Ergo qui legitima nouit
 erga deos, eum recte pium definiuerimus.
 Ita mihi videtur, ait. An verō licet homini-
 bus sic vti, quemadmodum aliquis vult?
 Non, sed apud hos etiam qui nouit legiti-
 ma, secundum quæ debemus vti conue-
 tudine mutua, legitimus scilicet erit. Ergo
 qui hoc modo se gerunt erga se inuicem,
 illi hominibus vt decet vtuntur? Cur non?
 Num verō qui sic eis vtuntur, vt oportet,
 recte vtuntur? Omnino, ait. Ergo qui recte
 vtuntur hominibus, illi etiam res humanas
 recte agunt? Ita verō consentaneum est,
 D inquit. Num igitur qui legibus parent, iu-
 sta faciunt? Omnino, inquit. Scis autem
 qualianam iusta dicantur? Quæ leges iu-
 bent, ait. Ergo qui faciunt a legibus præ-
 scripta, tum iusta faciunt, tum quæ fieri de-
 bent. Cur non? An verō iusti sunt, qui iusta
 faciunt? Sic arbitror, inquit. Ergo ne putas
 legibus aliquos parere, qui nesciant, quæ
 leges iubent? Non puto, ait. At qui sciant
 quid faciendum sit, eosne putas arbitrari,
 faciendum id non esse? Non puto, inquit.
 E An aliquos nosti, qui alia faciāt, quam quæ
 fieri debere putant? Minime, inquit. Ergo
 qui sciunt, quæ legitima sunt erga homi-
 nes, iusta faciunt? Omnino, ait. Qui igitur
 iusta faciunt, iusti sunt? Qui tādē alij? ait.

Ergo recte definiemus, si eos esse iustos A
 definiuerimus, qui sciūt, quæ legitima sint
 erga homines? Sic mihi videtur, ait. Quid
 vero dicere possimus sapientiam esse? Re-
 sponde mihi, vtrum tibi sapiētes in iis, quæ
 norunt, sapientes esse videantur; an aliqui
 sint in iis sapientes, quæ nesciunt? Nimi-
 rum in illis sapientes sunt, quæ sciunt. Nam
 qui possit aliquis esse sapiens in illis, quæ
 nescit? Num igitur illi, qui sapientes sunt,
 scientia sunt sapientes? Quanam alia re sa-
 piens aliquis fuerit, si non scientia? Num
 vero putas quiddam aliud esse sapientiam,
 quam quo homines sapientes sunt? Non
 puto. Ergo sapientia est scientia? Ita mihi
 videtur, ait. Ergone tibi videtur, hominem
 res omnes scire posse? Immo nec partem
 profecto rerum aliquantulam. Homo igitur
 in omnibus nequit esse sapiēs? Nequit.
 Ergo in eo quis est sapiens, quod scit? Vi-
 detur, ait. Num & de bono, Euthydeme,
 sic quærendum erit? Quomodo? ait. Num
 idem tibi videtur omnibus esse vtile? Non.
 Quid? An quod vtile est alij, non tibi vide-
 tur esse nonnumquam alteri noxium? Om-
 nino, ait. Num quid aliud potes dicere
 bonum esse, quam quod sit vtile? Non pos-
 sum, inquit. Ergo quod est vtile, bonū est
 illi, cui vtile fuerit? Ita videtur. An vero
 quod pulchrum est, aliter adpellare possi-
 mus, quam vti dicimus aut pulchrūm cor-
 pus, aut vas, aut aliud quiddam, quod scis
 esse ad omnia pulchrum? Non aliter pro-
 fecto, inquit. Ergo ad quod vtile quidque
 fuerit, ad id cuique pulchrum est eo vti?
 Omnino, ait. Num autem quæuis res ad a-
 liud quiddam pulchra est, quam cuius v-
 sui singula pulchre adplicantur? Ad nihil
 aliud, ait. Ergo quod est vtile, pulchrum
 est, ad quod vtile fuerit? Ita mihi videtur,
 inquit. An vero fortitudinem, mi Euthy-
 deme, inter pulchra esse cēses? Immo eam
 esse pulcherrimam arbitror. Ergo tu forti-
 tudine m nō ad minima vtilem esse statuis?
 Certe v tilem ad maxima existimo. Num
 igitur tibi vtile esse ad terribilia & pericu-
 losa videtur, ea ipsa ignorare? Minime, in-
 quit. Ergo qui eiusmodi nō metuunt pro-
 pterea, quod nesciant, quid sint, non sunt
 fortes? Non sunt profecto, ait. Nam cete-
 roqui multi homines insani & timidi for-
 tes essent. Quid autem illi, qui non terribi-
 lia metuunt? Multo minus, inquit. Qui er-
 go boni sunt ad terribilia & periculosa, hos
 fortes esse putas; qui vero mali, timidos?
 γαροὺς παρὰ τὰ δεινὰ καὶ ὀπικίνδυνα ὄντας,

ὄρθως αὐ ποτε ἄρα οἰσιόμεθα, οἰσιόμενοι
 διχάοις εἶ) τὸς εἰδότες τὰ παρὰ ἀνθρώποις
 νόμιμα; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. σοφίαν ὅτι αὐ φή-
 σαμην εἶ); εἰπέ μοι, ποτερά σοι δοκεῖ οἱ
 σοφοί, ἀπίσανται, ταῦτα σοφοί εἶ). ἢ εἰσὶ τι-
 νες, ἀ μὴ ὀπίσανται, σοφοί; ἀπίσανται δὴ-
 λον ὅτι, ἔφη. πῶς γὰρ αὐτίς ἀ γε μὴ ὀπίσαι-
 το, ταῦτα σοφός εἶη; ἀρ οὖν οἱ σοφοί, ὀπίση-
 μη σοφοί εἰσιν; τίτι γὰρ, ἔφη, ἄλλω τίς αὐ εἶη
 σοφός, εἶγε μὴ ὀπίσημη; ἄλλο δέ τι σοφίαν
 Βοίδ εἶ), ἢ ὡ σοφοί εἰσιν; οὐκ ἔγωγε. ὀπίσημη
 ἄρα σοφία ἔστιν; ἔμοιγε δοκεῖ. ἀρ οὖν δοκεῖ σοι
 ἀνθρώπων διωατὸν εἶ) τὰ ὄντα πῶτα ὀπί-
 σαται; οὐδὲ μὰ δὴ ἔμοιγε πολλοσὸν μέρος
 αὐτῶν. πῶτα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἶόν τε ἀν-
 θρώπων εἶ); μὰ δὴ οὐ δῆτα, ἔφη. ὁ ἄρα ὀπί-
 σαται ἕκαστος, τὸ πο καὶ ἄφός ἔστιν; ἔμοιγε δο-
 κεῖ. ἀρ οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ παρὰ τὸν οὐτὸ
 ζητητέον ἔστι; πῶς; ἔφη. δοκεῖ σοι ὅ αὐτὸ πᾶσιν
 ὠφέλιμον εἶ); οὐκ ἔμοιγε. τί δέ; ὅ δὴ ὡ φέ-
 C λιμον οὐ δοκεῖ σοι εἴποτε ἄλλω βλαβερὸν εἶ);
 καὶ μάλα, ἔφη. δῆλο δὲ αὐτι φαίης ἀγαθὸν εἶ),
 ἢ ὅ ὠφέλιμον; οὐκ ἔγωγ, ἔφη. ὁ ἄρα ὠφέ-
 λιμον, ἀγαθὸν ἔστιν, ὅταν αὐ ὠφέλιμον ἦ; δοκεῖ
 μοι, ἔφη. ὅ ἵ καλὸν ἔχοιμην αὐ πῶς ἄλλως εἶ-
 πειν, ἢ ἢ, εἶ ἔστιν, ὀνομάζεις καλὸν ἢ σῶμα, ἢ ἢ ἐνεστυ
 σκῶτος, ἢ ἄλλ ὀποιῶ, ὅ οἶδα παρὰ τῶν πῶτα νομαζῶ
 καλὸν ὄν; μὰ δὴ, οὐκ ἔγωγ, ἔφη. ἀρ ἔν παρὸς
 ὁ αὐ ἕκαστον χησιμον ἦ, παρὰ τὸ ἕκαστω κα-
 λῶς ἔχῃ χησάται; πῶτα μὲν οὖν, ἔφη. καλὸν
 ὅ παρὰ τὸ δῆλο ὅτι ἔστιν ἕκαστον, ἢ παρὰ τὸ ὅ ἕκαστω
 καλῶς ἔχῃ χησά; οὐδὲ παρὰ τὸ ἐν ἄλλο, ἔφη.
 ὅ χησιμον ἄρα καλὸν ἔστι παρὰ τὸ αὐ ἢ χη-
 σιμον; ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. τὰ ἀνδρείαν, ὦ Εὐθύ-
 δημε, ἄρα τῶν καλῶν νομίσεις εἶ); καλλι-
 σον μὲν οὖν ἔγωγ, ἔφη. χησιμον ἄρα οὐ
 παρὰ τὸ εἰλάχιστα νομίσεις τὴν ἀνδρείαν; μὰ
 δὴ, ἔφη, παρὰ τὰ μέγιστα μὲν οὖν. ἀρ οὖν δο-
 κεῖ σοι παρὰ τὰ δῆνά τε καὶ ὀπικίνδυνα χη-
 σιμον εἶ); ὅ ἀγνοσὸν αὐτὰ; ἢ κισά γ, ἔφη. οἱ ἄρα
 E μὴ φοβούμην τὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ ὅ μὴ εἰδέναι
 τί ἔστιν, οὐκ ἀνδρείοι εἰσὶ; νῆ δὴ, ἔφη. πολλοὶ γὰρ
 αὐ οὐτὸ γε τῶν γε μαρνομένων καὶ τῶν δῆλων
 ἀνδρείοι εἶεν. τί δέ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδιδίχ-
 τε; ἐπὶ γε νῆ δὴ ἠπὸν, ἔφη. ἀρ οὖν τὸς μὲν ἀ-
 ἀνδρείοις ἢ γῆ εἶ), τὸς δὲ κακούς, δειλοὺς;
 πῶτα

πρόνυ μὲν οὖν ἔφη ἀγαθοὺς ὅτι πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις δήοις πινάς, ἢ τοῖς διωαμένοις αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; ὅκ, ἀλλὰ τέτοις, ἔφη. κακούς ὅτι ἄρα τοῖς οἷς τέτοις κακῶς χρῆσθαι; πίνας γὰρ δήοις; ἔφη. ἀρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται, ὡς οἴονται δέξιν; πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. ἄρα οὖν οἱ μὴ διωαμένοι καλῶς χρῆσθαι, ἴσασιν ὡς δέξιν χρῆσθαι; ἔφη. οἱ ἄρα εἰδότες ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ διώωνται; μόνον γὰρ, ἔφη. τί ὅ, οἱ μὴ διημῶρτηκότες ἄρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; ὅκ οἴομαι, ἔφη. οἱ ἄρα κακῶς χρῶνται διημῶρτηκασιν; εἰκόσ γὰρ, ἔφη. οἱ μὲν ἄρα ἔπι τὰ μὲν τοῖς δεινοῖς ἴε καὶ ἔπι κινδύνοις καλῶς χρῆσθαι, αἰδρόφοι εἰσίν, οἱ δὲ ἀμῶρτανοντες τέτου, δέξιν; ἔμοιγε δοκεῖσιν, ἔφη. βασιλείαι δὲ καὶ τυραννίδα, ἀρχαὶ μὲν ἀμφοτέρας ἠγεῖτο εἶ, ἀμφοτέρων δὲ ἀλλήλων ἐνόμιζε. τί μὲν γὰρ ἐχόντων τὴν αἰδρόπῃ καὶ τῶν νόμοις τῶν πόλεων ἀρχῶν, βασιλείαι ἠγεῖτο τί μὲν ἀχόντων τὴν καὶ μὴ τῶν νόμοις, ἀλλ' ὅπως ὁ ἀρχῶν βέλοιο, τυραννίδα. καὶ ὅπως μὲν οἱ τῶν νόμων ἐπιτελούτων αἱ ἀρχαὶ κατῆσανται, αὐτίκω τί μὲν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζε εἶ. ὅπως δὲ οἱ κλημῶν, πλῆθος κατῆσαν ὅπως δὲ οἱ πόρτων, δημοκρατίαν. εἰ δὲ τίς αὐτῶν πρὸς τοῦ ἀπλήρη, μηδὲν ἔχων σαφὲς λέγειν, ἀλλ' αἰδρῶσθε δειξέως, ἢ τοῖς σαφώτερον φάσκων εἶ. ὅτι αὐτὸς λέγει, ἢ πολιτικώτερον, ἢ αἰδρότερον, ἢ ἄλλο τι τῶν ποιούτων, ὅτι τί μὲν ἔσθθαι ἐπὶ μῆτραι ἀπὸ πύτων τὸν λόγον ὡδὲ πως. φησὶ σὺ ἀμείνω πολίτην εἶ, ὅτι σὺ ἐπαμῆς, ἢ ὅτι ἐγὼ; φημὶ γὰρ οὖν. τί οὖν, ὅκ ἐκείνο πρὸς τὸ ἔπεσκε φάμεθα, τί ἔστιν ἔργον ἀγαθὸν πολίτου; ποιῶν μὲν ἔπι. ὅκ οὖν ἐν μὲν χρημῶν διοικήσθαι κατῆσαν αἰδρῶσθαι μὲν ὑποκρίσθαι τί μὲν πόλιν ποιῶν; πρόνυ μὲν οὖν, ἔφη. ἐν δὲ γὰρ πολέμῳ, ὅκα θυποκρίσθαι τῶν ἀπιπάλων; πῶς γὰρ ἔ; ἐν ὅτι πρὸς σβεία ἄρα, ὅς αἱ φίλοις ἀπὶ πολέμων παρεσκόδαζ; εἰκόσ γὰρ. ὅκ οὖν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, ὅς αὐτὸς τὴν παύων, καὶ ὁμόνοια ἐμποκρίσθαι; ἔμοιγε δοκεῖ. οὗτω δὲ τῶν λόγων ἐπὶ μαρτυρῶν, καὶ τοῖς ἀπλήρησιν αὐτοῖς φανερόν ἐγένετο πάληθες. ὅποτε δὲ αὐτὸς τί τῶν λόγων διεξίτοι, εἶπε τῶν μάλιστα ὁμολογημῶν ἐποκρίσθαι, νομίζων αὐτὴν τί μὲν ἀσφάλειαν εἶ, λόγον.

A Omnino, inquit. An vero putas ad talia quosdam alios etiam bonos esse, quam qui eis uti recte possint? Non, ait, sed hos ipsos. Malos autem, qui his male utantur? Et quos alios putem? inquit. Ergone utuntur singuli, ut oportere se arbitrantur? Qui aliter? inquit. Sciuntne qui non possunt recte uti, quo pacto utendum sit? Nequaquam. Igitur qui norunt ut sit utendum, illi etiam possunt? Immo soli possunt, ait. Quid? si qui non aberrauerunt ab eorum usu, numi male his utuntur? Non arbitror, inquit. Ergo qui male utuntur, aberrant? Consentaneum est. Qui igitur & terribilibus & periculosis recte uti sciunt, sunt fortes; qui vero ab hoc aberrant, timidi sunt? Mihi quidem esse videntur, inquit. Ceterum & regnum, & tyrannidem, utrumque iudicabat esse quidem ille imperium; verum inter se differre statuebat. Nam regnum esse putabat in homines volentes, secundum civitatum leges, imperium; at in homines nolentes illegitimum imperium, quodque ex arbitrio principis penderet, esse tyrannidem. Atque ubi magistratus ex iis constituerentur, qui legibus consentanea perficerent, eam reipublicae formam existimabat esse, in qua optimates dominarentur: ubi ex censibus, locupletum imperium: ubi ex vniuersis, statum popularem. Quod si quis ipsi aliqua in re aduersaretur, qui nihil certi, quod diceret, haberet, ac sine demonstratione, vel sapientiosem esse praedicaret illum, cuius ipse mentionem faceret, vel civilis administrationis peritiorē, vel fortiorē, vel quid aliud eiusmodi; hoc quodam modo orationem omnē ad rem propositam reducebat: Tunc civem esse meliorem ais, quē ipse praedicas, an quem ego? Aio, inquit ille. Quid ergo? An non id primum considerabimus, quod boni civis sit officium? Faciamus id sane. Ergo in opum administratione potior illius erit ratio, qui rempublicam opulentiosem reddat? Omnino, ait. At in bello, qui rempublicam hostium victricem efficit? Qui nō? At in legatione, qui amicos ex hostibus efficit? Ita fuerit sane. Ergo etiam in concionibus ad plebem, qui seditiones compescuerit, & auctor concordiae fuerit? Ita mihi videtur. Hoc modo quum sermo reduceretur, etiam illis ipsis, qui contradicebant, veritas elucescebat. Ceterum quum ipse aliquid enarrabat, per ea progrediebatur, quae maxime essent in confesso; quod esse hanc orationis certitudinem arbitraretur.

δὲ
ἐπισκε-
ψόμεθα

ἄλλαν μὲν γὰρ ὁδὸν οὐδὲ ἐν τούτοις ἐ-
 φη ὅτι (καὶ τοὶ ὁδοὶ τούτων γε ἀνήκοντες ἔ-
 φη δὲ καὶ ταῦτα ἰσχυρὰ εἶ) κατατείναν ἀν-
 δροῦ βίον, καὶ πολλῶν καὶ ὠφελίμων
 ἀποκαλύψαν. ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων, ἢ ἕκα-
 στα ὁ θεὸς μηχανάται, φροντιστὴν γίνε-
 σθαι ἀπέβηπεν. οὔτε γὰρ ἄνετα ἀνδρό-
 ποὶς αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶ, οὔτε χρεῖζεσθαι
 θεοῖς αἰ ἠέλιτο τὸν ζητωῦντα, ἀ ἐκεῖνοι σαφηνί-
 σασιν ὅτι ἐβουλήθησαν. κινδυνώσασιν δὲ αἰ
 ἔφη καὶ ὡς φρονήσασιν τὸν ταῦτα μερι-
 μνῶντα, ὁδοὶν ἦπιν ἢ Ἀναξαγόρας παρε-
 φρονήσεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ὅτι τῶν
 τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγήσασιν. ἐκεῖνος γὰρ
 λέγων μὲν, ὅ αὐτὸ εἶ πῦρ τε καὶ ἥλιον, ἢ
 ἡρόδω ὡς ὅ μὲν πῦρ οἱ ἀνδρες οὐ ραδίως κα-
 θοράσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ διώσασιν αἰτι-
 ἐλέπειν καὶ ἔσπε μὲν τῶν ἡλίου καταλαμ-
 πόμενοι τῶν χρώματα μελαίνεσθαι ἔχουσιν,
 ἔσπε δὲ τῶν πυρὸς οὐ. ἡρόδω δὲ ὅτι καὶ τῶν
 ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἀνὰ μὲν ἡλίου αὐ-
 γῆς ὁδοὶν διώσασιν καλῶς αἰξεσθαι, ἔσπε
 δὲ τῶν πυρὸς θερμανόμενα πᾶντα ἀπόλλυ-
 ται. φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον ἀξέπυρον
 εἶ, καὶ τῶν ἡρόδω, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὦν
 οὔτε λάμπει, οὔτε πολλὴν χροῖον ἀντέχει·
 ὁ δὲ ἥλιος τὸν πᾶντα χροῖον πᾶντων λαμ-
 πρῶτερος ὦν ἀξέπυρος. ἐκέλευε δὲ καὶ λο-
 γιστοῖς μαθητῶν, καὶ τούτων δὲ ὁμοίως τοῖς
 ἄλλοις ἐκέλευε φυλάττεσθαι τὸν μέταμον
 ὡραματεῖαν, μέγιστον δὲ τῶν ὠφελίμων πᾶν
 τῶν καὶ αὐτὸς σιωπεπρόσκει καὶ σιωδιεξή-
 τῶν σιωδοσι. ὡρεῖεπε δὲ σφόδρα καὶ ὑ-
 γείας ὅτι μελεῖσθαι τῶν σιωόντας, ὡρεῖε τε
 τῶν εἰδῶτων μαθητῶν, ὅσα ἐνδέχοιτο, καὶ
 ἑαυτῶν ἕκαστον ὡρεῖεσθαι ἀξέ πᾶντων τῶν
 βίου, τὴν βράμα, ἢ τὴν πόμα, ἢ τοῖος πόνος συμ-
 φέροι αὐτῶν, καὶ πᾶς τούτοις χροῖμος ὑ-
 γινοτάτ' αἰ ἀξέσθαι. τῶν γὰρ οὕτω ὡρεῖε-
 ρητος ἑαυτῶν, ἔργον ἔφη εἶ ἄρην ἰάσθαι τῶν
 ὡρεῖε ὑγιάν συμφέροντα αὐτῶν μᾶλλον
 ἀξέγνωσθαι ἑαυτοῦ. εἰ δὲ τις μᾶλλον,
 ἢ ἔσπε τῶν ἀνδρῶν πᾶντων σοφίαν, ὡφελείσθαι
 βούλοιο, σιωεβούλωε μαθητῶν ὅτι με-
 λείσθαι. τὸν γὰρ εἰδῶτα δὲ ὦν οἱ θεοὶ τοῖς ἀν-
 δροῖς ὡρεῖε τῶν ὡραματεῖαν σημαίνουσιν, οὐδέ ποτ' ἔρημον ἔφη γίνεσθαι συμβουλῆς θεῶν

A Quippe nec in his quidem ullam se utili-
 tatem videre dicebat, quamquam eorum
 rudis non esset; atq; etiam addebat, etiam
 licet absumere posse vitam hominis, & a
 multis ac vtilibus eum arcere. Denique in
 vniuersum dehortabatur, ne quis studium
 & operam in res caelestes impenderet, quo
 scilicet artificio Deus omnia molliatur.
 Nec enim illa posse ab hominibus inue-
 niri putabat, nec Diis eum rem facere
 gratam arbitrabatur, qui quæ illi manife-
 sta esse nolissent, inquireret. Addebat
 esse periculum, ne qui rebus his sollicitè
 peruestigandis occuparetur, ad insaniam
 nihilo minus, quam Anaxagoras, redi-
 geretur; qui maxime fuisset elatus pro-
 pterea, quod Deorum machinas enar-
 rasset. Nimirum ille, dum ait ignem ac so-
 lem idem esse, ignorabat ab hominibus
 ignem cerni facile posse, quum solem ad-
 uersum intueri non possint: quodque il-
 li, qui a sole collustrantur, colore reddan-
 tur nigriores, quum id ab igne non fiat. I-
 gnorabat etiam, quod nihil eorum, quæ
 terra nascuntur, absque solis splendore
 possit augetescere; quum omnia, quæ ab i-
 gne calefiunt pereant. Idem quum solem
 esse lapidem ignitum diceret, etiam igno-
 rabat lapidem, qui sit in igne, neque luce-
 re, neque diu perdurare: quum sol per o-
 mne tempus splendidior rebus omnibus
 maneat. Hortabatur etiam, vt numerandi
 rationem discerent, & in hac perinde at-
 que in aliis monebat, vt ab inani occupa-
 tione sibi cauere: atque adeo tum ipse
 hanc eatenus peruestigabat, quatenus es-
 set vtilis, tum vna cum familiaribus per-
 quirebat. Vehementer etiam familia-
 res suos hortabatur, vt valetudinis cu-
 ram haberent; ac partim a peritis, quæ
 possent, discerent; partim singuli per o-
 mnem vitam seipsos obseruarent, quinam
 cibus, qui potus, qui labor eis conduce-
 ret, & quo pacto his vtendo quam opti-
 ma valetudine frui possent. Nam si quis i-
 ta sui rationem haberet, difficile aiebat
 esse, vt medicum aliquis inueniret, qui
 ad valetudinem conducentia magis ipso
 diiudicaret. Si quis maiora, quam pro sa-
 pientia humana, vellet adsequi; ei dabat
 hoc consilij, vt diuinationi operam daret.
 Etenim aiebat eum, qui sciret, quibus in-
 diciis Dij hominibus aliquid significant,
 numquam a consilio diuino destitui posse.

τὸ μί-
 ταιον
 ὡραμα-
 τῆας,

Marginal notes in the left margin, including the word 'λίαν' at the bottom.

Quod si quis propterea, quod a numine dicens sibi denuntiari, quæ faciunda, quæ omittenda essent, a iudicibus morte multatus sit, existimat ipsum mendacij de numine conuictum fuisse: primū velim consideret, Socratem tū eo ætatis prouectum fuisse, vt si non id temporis, certe nō multo post vitam cum morte commutaturus fuerit: deinde, quod partem vitæ molestissimam, & qua in omnibus fit mentis quædam imminutio, reiecerit; ac illius loco demonstrata fortitudine animi gloriam consequutus sit, quum quidem causam suam supra mortales ceteros longe verissime, ac in primis ingenue, iustissimeque dixisset, & cōdemnationem ad mortem mitissime, maximeque viriliter tulisset. Est enim in confessio, neminem hominum vquam, de quibus nos acceperimus, mortem pertulisse præclariū. Nam cogebatur a condemnatione dies adhuc xxx viuere, quod in illum mensem Delia incidissent, ac lex vetaret, quemquam publice prius interfici, quam Theororum cœtus ex insula Delo rediisset. Hoc toto tempore familiaribus ipsius vniuersis compertum fuit, nihil eum de viuēdi ratione pristina immutasse. Atqui maximæ admirationi fuerat supra ceteros superiorum temporum mortales vniuersos, quod magna cum animi tranquillitate facilitateq; viueret. Qui possit aliquis honestius, quam hoc modo mori? quæ mors esse possit pulchrior, quæ quæ ab aliquo pulcherrime obitur? quæ mors possit esse felicior, quæ quæ pulcherrima sit? quæ Diis acceptior, quam felicissima? Commemorabo etiam illa, quæ ex Hermogene, Hipponici filio, de ipso accipi. Nam aiebat se, posteaquam Melitus Socratem accusasset, atque is quiduis potius, quam quæ ad causam pertinerent, diceret; monuisse, considerandū ipsi esse, quidnam sui defendendi causa proferre vellet. Ad ea primum respondisse Socratem: An non tibi videor in hac meditatione vitam omnem consumsisse? Illo vero quærente, Quo pacto? dixisse Socratem: Nihil aliud perpetuo se egisse, quam quod, quæ iusta, quæque iniusta essent, considerasset: ac iusta quidem egisset, ab iniustis autem abstinuisset; quam sane meditationem purgandi sui pulcherrimam duceret. Tum rursus Hermogenem subiecisse: Non autem vides, mi Socrates, iudices Athenis multos interfecisse, qui nihil iniuste perpetrassent, dumtaxat oratione offensos;

† De his. Plutarch. in Camillo, Demetrio, alibi.

Αεί δέ τις, ὅτι φάσκειν αὐτὸν δαμόνιον ἑαυτῷ
 παροσημῆναι ἅ τε δέοι καὶ ἅ μὴ δέοι ποιεῖν, ὑπὸ
 τῷ δικαστῶν καλεσθῆναι θάνατος, οἶέται αὐτὸν
 ἐλέγχεσθαι περὶ τῶν δαμόνιου ψευδομένων,
 ἐπινοοῦσά τω παρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε
 πόρρω τῆς ἡλικίας ἦν, ὡς τ' εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ
 ἀν' πολλῶν ἕξερν τελευτῆσαι τὸ βίον εἶτα, ὅτι
 ὁ μὲν ἀρθεινότατον τῶν βίου, καὶ ἐν ᾧ πρῶτες τῆς
 εὐχνοίας μοιῶνται, ἀπέλεξεν αὐτῷ τὸ τῆτος τῆ
 ψυχῆς πλὴν ῥώμῳ ἔπειδ' ἐξάμμος, ὁ κλέσθαι
 Β παροσημῆσά τω, πλὴν τε δίκῳ πρῶτων ἀνθρώ-
 πων ἀληθεύσασθαι, καὶ ἐλθεῖν εὐτάτῳ, καὶ δι-
 χαρότατῳ εἰπῶν, καὶ πλὴν κατὰ γνώσιν ἔθανά-
 του παρότατῳ καὶ ἀνδρωδέστατῳ ἐνείκων. ὁμο-
 λογεῖται γὰρ, ὅσδ' ἐνα πῶ τῷ μνημόθι μῦθων
 ἀνδρῶτων καλλίον θάνατον ἐνείκειν. αἰάγκη
 μὲν γὰρ ἐγύετο αὐτῷ μὲν πλὴν κρίσιν τεύχων-
 τῶν ἡμέρας βιάσθαι, ἀλλὰ δηλία μὲν ἐκείνῳ
 τῶν μύθων εἶ). τὸ νόμον μηδὲνα εἶναι δημοσία
 ἀποδινήσκειν ἕως αὐτῶν ἡγεωρία ἐκ δῆλου ἐπα-
 C νέλθῃ. καὶ τὸ χρόνον τῶν ἀπασιν τοῖς σπουδῆσι
 φανερός ἐγύετο ὅσδ' ἐν ἀλλοιότερον εὐχνοῖς,
 ἢ τὸν ἐμπαροσημῆσθαι χρόνον, καί τι τῷ ἐμπαρο-
 σθῆναι γὰρ πρῶτων ἀνδρῶτων μάλιστ' ἐθαυ-
 μάζετο ὅτι τὰ βίον τῶν τε καὶ βίον τῶν
 ζῶν. καὶ πῶς αὐτῶν καλλίον, ἢ οὕτως ἀποθάνοι;
 ἢ ποῖος αὐτῶν εἶναι θάνατος καλλίων, ἢ ὅν αὐτῶν
 καλλίστ' αὐτῶν ἀποθάνοι; ποῖος δὲ αὐτῶν ἡμῶν θά-
 νατος δὲ δαμόνευτος τῶν καλλίστου; ἢ ποῖος
 θεοφιλέστερος τῶν δαμόνευτος; λέξω δὲ
 D καὶ ἅ Ἐρμολόγους τῶν Ἰπποκρίτου ἡκούστα πε-
 εἰ αὐτῶν. ἔφη γὰρ, ἤδη Μελίτου γεγραμ-
 μένου αὐτῶν πλὴν γραφῶν, αὐτῶν ἀκούων αὐ-
 τῶν πρῶτα μάλλον, ἢ περὶ τῆς δίκης ἀλα-
 λευομένου, λέγειν αὐτῶν, ὡς γὰρ σκεπτεῖν ὅτι
 πῶ ἀπολογησεται. τὸν δὲ ὁ μὲν παρῶτον εἶ-
 πεῖν οὐ γὰρ δοκῶσιν τῶν μελετῶν ἀλαλέ-
 βιωκέναι; ἐπεὶ δὲ αὐτῶν ἦρετο, ὅπως εἶπεῖν
 αὐτῶν, ὅτι ὅσδ' ἐν ἄλλοι ποῖων ἀλαλεῖται
 τῶν, ἢ ἀλαλεῖται μὲν τὰ τε δίκῳ, καὶ τὰ
 E ἀδικῳ, παρῶτων δὲ τῶν δίκῳ, καὶ τῶν
 ἀδικῳ ἀπεχόμενος. ἢ ἂν νομίζοι καλλί-
 στω μελέτῳ ἀπολογίας εἶ). αὐτῶν δὲ πάλιν
 εἶπεῖν οὐχ ὅσδ' ὡς Σώκρατες, ὅτι οἱ
 ἀθῆνῃσι δικασταὶ πολλοὶ μὲν ἤδη μηδὲν ἀ-
 δικῶντας, λόγῳ ἀρθεθέντες ἀπέκτεθαν,
 πολλοὶς

πολλοὺς δὲ ἀδικουῦσας ἀπέλυσαν; ἀλλὰ νῆ
 τ' δία, Φαίαι αὐτὸν, ὦ Ἑρμόγηρες, ἦδη μου
 ὅπι χροῦτος φροῖσσαι τ' παρὲς τὴν δικα-
 σὰς ἀπολογίαν, ἠὲ ἀντιώθη ὁ δαμόνοιο. καὶ
 αὐτὸν εἶπεν· θαυμαστὰ λέγεις. τ' δὲ θαυμά-
 ζεις, Φαίαι, εἰ τῶ θεῶ δοκῆ βέλτιον εἶναι, ἐμὲ
 τελευτᾶν τ' βίον * ἦδη; οὐκ οἶδ' ὅτι μέγχι
 μὲν τῶδε τῶ χρόνου ἐγὼ σθένει ἀνδρόφων
 ὑφείμινα, οὔτε βέλτιον, οὔθ' ἦδ' ἐν ἐμοὶ βε-
 βιωκέναι; ὄξιστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τὴν ὄξιστα
 ὅπι μελομήνοισ τῶ ὠσελίποισ γίγνεσθαι, ἢ
 διὰ δὲ τὴν μάλιτα ἀθανομήνοισ ὅπι βελ-
 τίοισ γίγνονται. ἀ ἐγὼ μέγχι τῶδε τῶ χρόνου
 ἠθανομήνω ἐμυτῶ συμβαίνοισ, καὶ τοῖς
 ἄλλοισ ἀνδρόφοισ ἐντυγχάνων, καὶ παρὲς τὴν
 ἄλλας ὡρατωρῶν ἐμυτῶν, οὔτω ἀφαι-
 τέλεκα παρὲ ἐμυτῶ γινώσκων. καὶ οὐ μόνον
 ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες
 παρὲ ἐμοὶ ἀφαιτελοῖσιν· οὐδ' ἀφ' ὅ φιλῶν ἐ-
 μὲ, (καὶ γὰρ οἱ τὴν ἄλλας φιλοῦντες οὕτως
 αἰεὶ ἔχον παρὲς τὴν αὐτῶ φίλους) ἀλλὰ δὲ
 παρὲ καὶ αὐτοὶ αἰεὶ οἶοντα ἐμοὶ στυόντες βέλτι-
 σοὶ γίγνεσθαι. εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον,
 ἴσως ἀναγκασθὸν ἔσαι τὰ τῶ γήρωσ ὅπι τελευτᾶσαι,
 καὶ ὄξισ τε καὶ ἀκρόφ' ἦπλον, καὶ ἀφαινοῦσθαι
 χροῖον, καὶ δυσματέτερον καὶ ὅπι πλησμονέτε-
 ρον ἀποδάνην, καὶ ὡν παρὲτερον βελτίων ἠὲ,
 τῶτων χείρων γίγνεσθαι. ἀλλὰ μὲν ταῦτά
 γε μὴ ἀθανομήνω μὲν ἀβίωτος αἰεὶ εἶναι ὁ βίος,
 ἀθανομήνον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χροῖον τε καὶ
 ἀπδέτερον ζῆν; ἀλλὰ μὲν εἶγε ἀδίκως ἀπο-
 θανούσομαι, τοῖς μὲν ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν
 ἀγρόν αἰεὶ εἶναι τῶτο. εἰ γὰρ ὁ ἀδικῶν ἀγρόν ὄσθι,
 πῶς οὐκ ἀγρόν καὶ ὁ ἀδίκως ὅποιω ποιεῖν;
 ἐμοὶ δὲ τί ἀγρόν, ὁ ἕτερος μὴ διώασθαι
 παρὲ ἐμοὶ τὰ δίκαια μῆτε γῶναι, μῆτε ποιῆ-
 σαι; ὄρα δ' ἐγὼ καὶ τίω δόξαι τῶ παρὲ γέ-
 ρονότων ἀνδρόφων ἐν τοῖς ὅπι γινομήνοισ
 ἐχ' ὁμοίαν καταλήφομένην τῶ τε ἀδικησάν-
 των καὶ τῶ ἀδικηθέντων. οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ἐγὼ
 ὅπι μελείας τῶ ὄξισομαι ὡς ἀνδρόφων, καὶ
 εἰ αἰεὶ νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἐμὲ ἀπο-
 κτείνασιν. οἶδα γὰρ αἰεὶ μὲν πρησέσθαι μοι, ὅτι
 ἐγὼ ἠδίκηκα μὲν σθένει πῶποτε ἀνδρόφων,
 σθένει χείρω ἐποίησα, βελτίος δὲ ποιεῖν ἐπεφρώ-
 μιν αἰεὶ τὴν ἐμοὶ στυόντας. ταῦτα μὲν παρὲς Ἑρμόγηρω τε διελέσθαι, καὶ παρὲς τὴν ἄλλους.

A & ex aduerso multos scelerum reos absol-
 uisse? At profecto, respondisse Socratem,
 quum modo conarer, mi Hermogenes,
 meditari defensionem ad iudices, numen
 aduersatum est mihi. Tum dixisse Her-
 mogenem: Mira sane refers. Ad ea Socra-
 tem: Tune vero miraris, subiecisse, Deo
 videri potius esse, hoc me tempore uiuen-
 di finem facere? An nescis me ad hoc vsq;
 tempus nemini hominum concessisse,
 quod vel melius, vel iucundius me vixif-
 set? Nam optime quidem arbitror illos vi-
 uere, qui maxime dant operam, vt quam-
 optimi fiant: iucundissime vero, qui maxi-
 me fieri se meliores sentiunt. Quæ sane
 haectenus euenire mihi animaduerti, ac
 partim alios homines conueniens, partim
 meipsum ad alios collatum inspiciens, sic
 de me semper statui. Neque tantum ego,
 sed amici etiam mei de me constanter ita
 iudicant: non illi quidem propterea, quod
 me ament, quando qui alios amant, ita
 suos in amicos adfecti esse solent: sed quod
 seipfos etiam ex consuetudine mea quam-
 optimos existiment euadere. Quod si diu-
 tius viuam, fortasse necessarium erit ea
 confiteri, quæ in senectutem cadunt, & me
 minus audire, minus cernere, minus in-
 telligentia valere, ineptiorem ad discen-
 dum reddi, magisque obliuiosum, in iis
 denique deteriozem, in quibus antehac
 præstiterim. Atqui si hæc aliquis non sen-
 tiat, non est cur optet viuere: sin quis
 sentiat, qui fieri potest, vt non & peius,
 & iniucundius viuat? Enimvero si in-
 terficiar iniuste, turpitudine ea in aucto-
 res mortis meæ redundabit. Nam si tur-
 pis est iniuria, quomodo non turpe sit al-
 liquid iniuste facere, quidquid tandem
 id fuerit? Qui vero mihi esse turpe possit,
 quod alij de me iuste cognoscere ne-
 queant, neque se iuste erga me gerere?
 Video vero superiorum temporum ho-
 mines, qui vel iniuste se gesserunt, vel in-
 iurias passi sunt, non eandem posteris opi-
 nionem de se reliquisse. Studia quoque
 hominum, tametsi iam neci tradar, erga
 me futura scio plane alia, quam erga inter-
 fectores meos. Semper enim testimonio
 mihi futuros scio, quod nullum vmquam
 hominum læserim, neq; deteriozem red-
 diderim; sed potius operam perpetuo de-
 derim, vt familiares meos meliores effi-
 cerem. Huiusmodi tum ad Hermogene-
 nem a Socrate, tum ad alios dicta fuerunt.

Quotquot autem ex iis, qui virtutis studiofi sunt, nouere Socratem, etiam nunc cum maximo desiderio exoptant, ut qui ad virtutis studium utilissimus fuerit. Mihi quidem, quum talis esset, qualem commemorauit, nimirum adeo religiosus, ut sine Deum consilio nihil ageret; adeo iustus, ut nemini ne quidem exigua in re noceret, prodesset autem iis maxime, qui eo vterentur; adeo temperans, ut numquam id, quod iucundius esset, meliori anteponeret; adeo prudens, ut in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret, sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, & oratione proferre ac definire huiusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem ac honestatem hortari: eiusmodi vir esse visus est, qualis esse possit optimus & felicissimus. Quod si hoc alicui non probatur, velim comparatis aliorum ad hæc moribus, ita deinde iudicium faciat.

Αὐτὸς δὲ Σωκράτης γινώσκοντων, οἷός ἐστι, οἱ δὲ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πρότερον ἐπιχειροῦν ἀγαθὰ λαβεῖν πρότερον μάλιστα ποιοῦντες ἑκείνων, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ὀπιμέλειαν. ἐμοὶ μὲν δὴ τοιοῦτος ὢν, οἷόν ἐστι δὴ γημῶν, δισεβῆς μὲν οὕτως, ὥστε μηδὲν αἰδουμένης τῆς θεᾶς γνώμης ποιεῖν, δίχμος δὲ, ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα, ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τῶν χρησθῆναι ἑαυτῷ, ἔκχευε δὲ, ὥστε μηδὲ ποτε παραιεῖσθαι τὸ ἦδον αὐτῆς τῆς βελτίονος, φρόνιμος δὲ, ὥστε μὴ ἀγαθὰ μὲν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω, μηδὲ ἄλλου πρὸς δεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτάρκης ἐστὶ πρὸς τῶν τέτων γνώσιν, ἰσχυρὸς δὲ ἐκ λόγων εἰπεῖν τε, καὶ δεῖσθαι τὰ ποιῶντα, ἰσχυρὸς δὲ καὶ ἄλλως δοκιμάσαι τε, καὶ ἀμύνηται μὲν τὸν ἀδελφόν, καὶ πρὸς βίβλασθαι ἐπὶ ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας ἐδόκη τοιοῦτος ἐστὶ, οἷος αὐτὸς εἶη εἰς τὸ γὰρ ἀνὴρ, καὶ διδάσκων ἑσάτος. εἰ δὲ τὴν μὴ ἀρετῆς αὐτῶν, τὸ ἀβάλλων τὸ ἄλλο ἦτος πρὸς αὐτῶν, ἔτω κρινέτω.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ,

ἢ τοὶ οἰκονομικὸς λόγος. hoc nomine citat Plutarch. π. πολυπραγμοσύνης. p. 915. vide infra p. 344. (sic) offic. n. 87. ἢ ἡ ἀπομνημονεύματα

XENOPHONTIS MEMORABILIVM LIBER QVINTVS, SIVE DE administratione domestica.

Interpretatio per quam ac curata.

VDIUI etiam Socratem aliquando de administratione rei familiaris huiusmodi quaedam differente. Dic mihi, mi Critobule, inquit, est ne rei familiaris administratio scientiae alicuius nomen, ut ars medendi, ut arariorum, ut fabrilis? Mihi quidem esse videtur, ait Critobulus. An etiam ut de his artibus singulis dicere possumus, quod sit opus cuiusque, sic etiam quod domesticæ administrationis opus sit, indicare possumus? Videtur eius, ait Critobulus, qui rationem administrandæ rei domesticæ bene teneat, opus esse, domum suam recte colere. An non etiam alterius domum, inquit Socrates, si quis hanc ei committat,

ΚΟΥΣ Αὐτὸς δὲ ποτε τῶν Σωκράτους ἐκείνου οἰκονομίας βιάσθαι ἀδελφῶν. εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἀρὰ γὰρ ἡ οἰκονομία ὀπιμέλειαν πινὸς ὀνομασθῆναι, ὡς πρὸς ἡ ἰατρικὴν, καὶ ἡ χαλκευτικὴν, καὶ ἡ τεκτονικὴν; ἐμοὶ γὰρ δοκῆς, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἢ καὶ ὡς πρὸς τῶν τέτων τῶν τεχνῶν ἐχρησθῆναι αὐτὸς εἶπε δὲ, πῶς ἔργον ἐκάστης, οὕτω καὶ τῆς οἰκονομίας διωαίμην αὐτῆς ὅτι, εἰ ἔργον αὐτῆς ὅτι, εἰ δὲ δοκῆς γὰρ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονομίου ἀγαθοῦ ἐστὶ, ὅτι οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. ἢ καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ὀπιβέποι τις αὐτῷ, οὐκ

ὅτι ἀνδρώατο, εἰ βούλοιο, ὅτι οἰκεῖν, ὡς
 παρ καὶ τὸν εἰαυτῶν; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικῶν ἔπι-
 σαλμνος, ὁμοίως αὐτὸν καὶ ἄλλω δυνάμει ἐργά-
 ζεσθαι ὅτι παρ καὶ εἰαυτῶν, καὶ ὁ οἰκονομικός γ'
 αὐτὸν ὡσαύτως. ἐμοίγε δοκεῖ, ὡς Σώκρατες. ἐ-
 σιν δ' ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τί τὸ τέχνη τῶν
 τῶν ἔπι σαλμνῶν, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι χη-
 ματὰ ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα, ὡς-
 παρ καὶ οἰκονομοῦντα, μισθοφορεῖν; ἢ δὲ διὰ
 καὶ πολλῶν γε μισθῶν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος,
 φέροισι αὐτῶν, εἰ δυνάμει οἶκον ὡς ἀλαβῶν τε
 λείν τε ὅσα δεῖ, καὶ ἀειδοσίαν ποιεῖν αὐξάνει
 τὸν οἶκον. οἶκος δὲ τί δοκεῖ ἡμῖν εἶναι; δ' ἄρα ὅσα
 οἰκία, ἢ καὶ ὅσα πῖς ἐξω τῆς οἰκίας ἐκέκτητο,
 πῶντα τὰ οἴκου τῶντα ἐστίν; ἐμοίγε οὖν, ἔφη
 ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ μὴ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ
 πόλει εἴη τὰς κέκτημεν, πῶντα τὰ οἴκου εἶναι,
 ὅσα πῖς κέκτηται. οἰκοῦν καὶ ἐξ ἄλλοις κέκτη-
 τὰ πῖες; ἢ δὲ διὰ, καὶ πολλοὺς γε εἶνοι. ἢ καὶ
 κτήματα αὐτῶν φησὶ μὲν [εἶναι] * τὰς ἐξ ἄλλοις;
 γελῶν μὲν τ' αὐτῶν εἶναι, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ
 τὰς ἐξ ἄλλοις αὐξάνων, παρ ἐπὶ τῶν μισθῶν τὰς
 φέροισι. ὅτι τοὶ ἡμῖν ἐδοκεῖ οἶκος ἀνδρὸς εἶναι, ὅσα
 κτήσις. ἢ δὲ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὅτι πῖς ἀ-
 γαθὸν κέκτηται. ἔμα δὲ ὅτι εἴ τι κακὸν, κτήμα
 ἐγὼ τὸ κολῶ. σὺ εἰσὶς τὰ ἐκείτω ὠφέλιμα,
 κτήματα κολῶν. πῶν μὲν οὖν, ἔφη τὰ δὲ γε
 βλάπτοντα, ζημίαν ἐγὼ γε μέλλον νομίζω, ἢ
 χημάτα. καὶ δ' ἄρα γὰρ πῖς ἵππων ὀριάνμνος,
 μὴ ἔπι σαλμνῶν αὐτῶν χημάτῶν, ἀλλὰ καταπίπτων
 ἀπ' αὐτῶν κακὰ λαμβάνει, ἢ χημάτα αὐτῶν ἐ-
 σιν ὁ ἵππος; ἔκ, εἰ παρ τὰ χημάτ' ἐστὶν ἀλάστον.
 ἔσθ' ἄρα γὰρ ἢ γὰρ ἀνδρῶν πῶν χημάτα, ὅστις
 ἔταως ἐργάζεται αὐτῶν, ὡς ζῆμιον αὐτῶν ἐργά-
 ζομένος. ὅσα δὲ ἢ γὰρ μὲν τοὶ χημάτα ἐστίν, εἰ παρ
 αὐτῶν τὰς βλάπτοντα, πῶν μὲν ὡς ἀλαβῶν τε.
 οἰκοῦν καὶ τὰ παρ ἄλλοις ὡσαύτως, εἰ πῖς ἀπὸ μὴ
 ἔπι σαλμνῶν παρ ἄλλοις χημάτα ζῆμιον, ὅσα δὲ
 τὰ παρ ἄλλοις, χημάτα τῶντα εἶναι αὐτῶν; ἔκ, ἐ-
 μοίγε δοκεῖ. σὺ ἄρα, ὡς εἰσὶς, τὰ μὲν ὠφελῶντα,
 χημάτα ἢ γὰρ, τὰ δὲ βλάπτοντα, ἢ χημάτα. Ε
 οὕτως. τῶντα δ' ἄρα ὅσα, τὰ μὲν ἔπι σαλμνῶν
 χημάτα αὐτῶν ἐκείτω χημάτα ἐστίν, τὰ δὲ
 μὴ ἔπι σαλμνῶν, ἢ χημάτα. ὡς παρ γὰρ αὐτοὶ
 ὅσα μὲν ἔπι σαλμνῶν ἀξίως λόγου αὐτῶν, χη-
 ματὰ εἰσι, τὰ δὲ μὴ ἔπι σαλμνῶν, ὅσα δὲν μάλλον, ἢ ἀχρηστοὶ λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδόντο γε αὐτοῖς.

& velit ipse, recte colere perinde possit, vt
 suam? Nam qui artem fabrilem tenet, et-
 iam alij possit elaborare, quod sibi; idem-
 que de administrationis familiaris perito
 dici potest. Ita mihi mi Socrates, inquit, vi-
 detur. Ergone peritus aliquis artis huius,
 etiam si facultates ipse nullas habeat, do-
 mum alterius administrando, perinde vt æ-
 dificando, pro mercede operam suam lo-
 care potest? Ita certe, ait Critobulus: adeo-
 que mercedem amplam accipere potest,
 si domum sibi traditam perficiendo, qua
 parte sic possit vsus, vberere rerum augere
 copia queat. Et quid tibi videtur esse do-
 mus? num idem quod domicilium, an ve-
 ro etiã illa omnia, quæ extra ædes suas quis
 possidet, domus adpellatione veniunt? Mi-
 hi sic videtur, ait Critobulus, omnia domo
 comprehendi, quæ possidet aliquis, etiam-
 si non sint in eadem ciuitate, in qua posses-
 sor. An non etiam hostes aliqui habent?
 Etiam multos profecto nonnulli, ait. Num
 igitur etiam hostes in bonis eorum esse di-
 cemus? Ridiculum fuerit, inquit Crito-
 bulus, si quis hostes augendo, præterea
 mercedem eo nomine accipiat. At no-
 bis videbatur, idem esse domum alicuius,
 & possessionem. Quidquid scilicet, ait
 Critobulus, boni quis possidet. Nec e-
 nim ego quod malum est, possessionem
 & facultates adpello. Videris ea faculta-
 tes adpellare, quæ cuique sint vsui. Om-
 nino, ait. Nam quæ nocent, magis esse
 detrimentum arbitror, quam facultates.
 At si quis equum emens, vti eo nesciat,
 sed ab eo delapsus damnum accipiat, non
 facultates ei sunt hic equus? Non, si qui-
 dem facultates esse bonum aliquid ne-
 cesse est. Ergo ne solum quidem ei facul-
 tates sunt, qui suo cum detrimento solum
 colit. Itidem solum esse facultates nego,
 si, quum debeat alere; vt esuriamus, effi-
 cit. Ergo idem de ouibus statuendum, si
 quis propterea, quod ouibus vti nesciat,
 damnum accipiat, ne oues quidem ei fa-
 cultates esse? Mihi sane non videntur ef-
 fe, inquit. Ergo tu, quemadmodum vide-
 tur, ea quæ vtilitatem habent, facultates
 esse ducis: quæ vero noceant, minime.
 Sic est. Eadem igitur illi, qui vsum eorum
 teneat, facultates sunt: eundem ignoran-
 ti, non sunt facultates. Quemadmodum
 tibiæ illi, qui canere tibiis egregie norit, fa-
 cultates sunt: qui vero nesciat, nihilo ma-
 gis, quam inutilia saxa, nisi eas vendiderit.

πρὸ δούλων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι χρι-
 στίαι ὡς Κριτόβουλε ἀφ' ἑαυτῶν οὐ μὲν δὲ,
 ἔφη, οὐκ ἔγωγε· ἀλλὰ καὶ πόρῳ δὲ πατρι-
 δῶν δοκῶντων γε εἰδῶν εἶ, οἷς ἐγὼ ὄρω τῶς
 μὲν καὶ πολεμικῶς, τῶς δὲ καὶ εἰρηνικῶς ἐ-
 πισημας ἔχοντας· ταῦτα δὲ οὐκ ἐθέλοντας
 ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, δι' αὐτὸ τῶ-
 το, ὅτι δεσπότης οὐκ ἔχοιεν. καὶ πῶς αὖ, ἔ-
 φη ὁ Σωκράτης, δεσπότης οὐκ ἔχοιεν, εἰ δὲ
 χόμηροι δίδαμονεῖν, καὶ ποιεῖν βουλόμηροι
 ἀφ' ὧν ἔχοιεν ἀγαθὰ, ἔπειτα κωλύονται ποι-
 εῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν δέχοντων; καὶ τίνας δὲ,
 ἔφη, εἰσὶν οὗτοι, ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἀφα-
 νεῖς ὄντες δέχουσι αὐτῶν; ἀλλὰ μὲν δὲ, ἔ-
 φη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ
 καὶ πόρῳ φαίεσι. καὶ ὅτι πονηρότατοί γε εἰ-
 σιν, ὅσοι σε λαθάνουσιν, εἴ πορ πονηρίαν γε
 νομίζεις δέχεται τ' εἶ, καὶ μαλακίαν ψυ-
 χῆς καὶ ἀμέλειαν. καὶ ἄλλα δὲ εἰσὶν ἀπατη-
 λαί τίνας δεσποῖναι παρὰ τοῦτο ἡδοναί
 εἶ, κῦβεῖαι τε, καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων
 ὀμιλίαι, αἱ παρὰ τὸν χρόνον καὶ αὐτοῖς
 τοῖς ἑαπατηθεῖσι καταφανεῖς γίνονται ὅ-
 τι πλῆθος δὲ τ' ἦσαν ἡδοναῖς πεπεπλε-
 γμένας, αἱ ἀκαλύπτουσι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν
 ἀφελίμων ἔργων κρατῶσαι. ἀλλὰ καὶ ἄλ-
 λοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐργάζεσθαι μὲν οὐ
 κωλύονται ὑπὸ τῶντων, ἀλλὰ καὶ πόρῳ
 σφοδρῶς παρὰ τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μη-
 χράσθαι παρὰ τὸ οὐδὲν· ὅμοιος δὲ καὶ τοὺς οἰ-
 κους κατατεῖβοισι, καὶ ἀμνηστία σιωέχον-
 ται. δούλοισι γὰρ εἰσὶ καὶ οὗτοι, ἔφη ὁ Σωκρά-
 τής, καὶ πόρῳ γε χαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν
 λιχνεῖαν, οἱ δὲ, λαχνεῖαν, οἱ δὲ, οἶνοφλυ-
 γῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν πινῶν μυσρῶν καὶ δα-
 πνηρῶν, ἀ ἔτω χαλεπῶς δέχεται τῶν ἀνθρώ-
 πων ὧν ἀβτικρατήσωσιν, ὡς ἔως μὲν ἀν-
 ρῶσιν ἠβῶντας αὐτοῖς καὶ διωαμύρας ἐργάζε-
 σθαι, ἀνακείροισι φέρειν ἀ ἀν αὐτοῖς ἐργάσων-
 ται, καὶ τελφεῖς τὰς αὐτῶν ὀπιθυμίας. ἐπει-
 δὲ δὲ αὐτοῖς ἀδιωάτῶς ἀδῶνται ὄντας ἐρ-
 γάζεσθαι ἀφ' ὅ γῆρας, ἀπολείποισι τῶ-
 τῶς κακῶς γηράσκον, ἄλλοις δὲ αὐ παρῶν-
 ται δούλοισι χρῆσθαι. ἀλλὰ δὲ, ὡς Κριτόβουλε,
 παρὰ ταῦτα οὐχ ἦσαν ἀφ' ἑαυτῶν παρὰ τὸ ἐλδῶν
 τῶντων, ἢ παρὰ τῶς σιω ὀπλοῖς πφραμέ-
 νῶς καταδουλοῦσθαι. πολέμοιοι μὲν οὖν ἡδὲ ὅτῳ καὶ
 ἀγαθῶι οἷτες καταδουλώσονται τινας,

A De seruis, mi Critobule, differere instituis?
 Minime vero, ait, sed sunt nonnulli, qui
 valde videntur esse bono loco nati, quo-
 rum alios video rerum bellicarum, alios
 pacis artium peritos esse, quas tamen ex-
 exercere nolint eam ipsam ob causam, mea
 quidem sententia, quod dominos non ha-
 beant. Qui dominis carere possint, ait So-
 crates, quum felicitatem adipisci cupientes,
 eaque gerere, de quibus capere fru-
 ctus utiles possint, in hoc conatu ab illis
 impediuntur, qui eis imperant? Et qui-
 nam illi sunt, ait Critobulus, qui quam-
 quam non cernantur, eis tamen impe-
 rant? Immo, inquit Socrates, obscuro non
 sunt, sed conspici manifesto possunt. Ac
 improbissimos quidem esse, ne te quidem
 latet, si quidem ignaviam, & mollitiam a-
 nimi, & negligentiam esse putas impro-
 bitatem. Sunt & alia fraudulenta qua-
 dam dominae, quae se pro voluptatibus
 venditant, alicuius lusus, & inutiles homi-
 num inter se conversationes, quae tem-
 poris progressu manifesto deprehendunt
 etiam illi, qui decepti sunt, dolores esse
 implicatos vndique voluptatibus. Atque
 haec potestatem in ipsos nantia, ab ope-
 ribus eos vtilibus impediendo auocant.
 At enim alij, subiecit Socrates, ab his non
 impediuntur, quo minus quastum fa-
 ciant, sed ad eum faciendum excogitan-
 dosque prouentus vehementer incitati
 sunt. Nihilominus & rem familiarem ad-
 terunt, & rerum inopia conflictantur. Ni-
 mirum & illi serui sunt, ait Socrates, ac
 per profecto molestos habent dominos,
 alij luxum, alij libidines, alij temulen-
 tiam, alij stultas quasdam & sumtuosas
 ambitiones, quae quidem adeo grauiter
 in eos homines, quos occupauerint, impe-
 rium exercent: vt quamdiu cernunt eos
 adhuc vegetos esse, quastumque facere
 posse, quidquid lucri fecerint ad se defer-
 re cogant, ac suas in cupiditates impen-
 dere. Verum posteaquam animaduer-
 terint eos propter senectutem nihil am-
 plius comparare posse, relinquunt eos
 misere senectutem exacturos, atque a-
 liis vti seruis instituunt. Oportet autem,
 mi Critobule, non minus de libertate ad-
 uersus haec dimicare, quam aduersus eos,
 qui armatos in seruitutem redigere con-
 nantur. Etenim hostes virtute praestan-
 tes quum in seruitutem aliquos redigunt,

βασιλείας, καὶ παρθεναίας· ἡ δὲ δὴ πόλε-
 μος γήθηται, οἷδ' ὅτι καὶ τειρεαρχίας μισθοῖς,
 καὶ εἰσφορὰς ἑσπέρως σοὶ παρθεναίοισιν, ὅσας
 οὐ οὐράδιως ὑποπίσθης. ὅπως δὲ αἰ ἐνδεαῖς
 δόξης τὴν τέτων ποιῆν, οἷδ' ὅτι σε ὑμυρήσονται
 ἀδελφαὶ οὐδὲν ἤπιον, ἢ εἰ τὰ αὐτῶν λαβοῖεν
 κλέπτοντα. παρθεναίαν δὲ τέτοις ὄρα σε οἰόμενον
 πλουσίαν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχοντα παρθεναίαν ὁμη-
 χροῦσθαι χεῖρα, παιδικῶς δὲ [παρθε-
 ναίαν] παρθεναίαν τ' οὐκ ἔχοντα, ὡς παρθεναίαν σοι.
 ὡν εἴνεκα οἰκτεῖρά σε, μή τι ἀήκεσον κερὶν
 πάσης, καὶ εἰς πολλὴν ἀπορείαν καταστῆς. καὶ
 ἐμοὶ μὲν, εἴ τι καὶ παρθεναίαν εἶδω, τ' οἷδ' ὅτι καὶ
 οὐ γνώσκεις, ὡς εἰσὶν οἱ καὶ ἐπαρκέσθαι, ὡς εἰ
 πᾶν μικρὰ ποίσησάντες, κατακλύσασιν αὐ-
 τήν ἀφρονία πᾶν ἐμὴν διάτην· οἱ δὲ σοὶ φίλοι
 πολὺν ἀρετῶντα σοὶ μάλλον ἔχοντες τῆ ἐαυ-
 τῶν κατακλύσῃ, ἢ οὐ τῆ σῆ, τ' ὁμοῦ παρθεναίαν σοὶ
 ἀφελήσονται ἀποβλέποισι. καὶ ὁ Κριτόβουλος
 εἶπεν· ἐγὼ τέτοις, ὡς Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀ-
 πλέγη. ἀλλ' ὅρα σοὶ παρθεναίαν ἐμὸν, ὅ-
 πως μὴ τῶν οἰκτεῖς γήρωμα. ἀκούσας οὖν
 ὁ Σώκρατες εἶπε· καὶ οὐ θαυμαστὸν δοκεῖς ὡς
 Κριτόβουλε τῆ πτωχότητι ποιῆν, ὅτι τ' ὀλίγον
 μὲν παρθεναίαν, ὅτε ἐγὼ ἐφίλω πλουσίαν, ἐγέλα-
 σας ἐπ' ἐμοί, ὡς ὅσδε εἰδὸς τ' ὅ, τι εἴη πλούτος,
 καὶ παρθεναίαν οὐκ ἐπαύσω παρθεναίαν ὅτι ἡλεγεῖσθαι
 με, καὶ ὁμολογήν ἐποίησας, μηδὲ ἐκατισὸν μέ-
 ρος τῶν ὡν κεκτησάσαι· νῦν δὲ κελύεις με
 παρθεναίαν σοῦ, καὶ ὅτι μελεσάσαι, ὅπως αὐ-
 τὴν πτωχότητι ἀληθῶς πένης γήρωμα; ὁρῶ γὰρ
 σε, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐν τῇ πλουτηρίᾳ ἔρρη-
 ὅτι παρθεναίαν, ἀπειροσίου ποιῆν. τὸν οὖν ἀπ' ὅ
 τ' ὀλίγον ἀπειροσίου εὐπίστω ἀπὸ πολλῶν
 γ' αὐτῶν οὐράδιως πολλὴν ἀπειροσίου ποιῆ-
 σαι. οὐκ ἔχω μνήσασθαι ἀρετῶς ἐν τῷ λόγῳ,
 τ' ὅτε οὐδ' ἀναγνύζην μοι ὁμοσίου ἐποίησας,
 λέγων· ὅτι τῶν μὴ ὁμοσίου ἀπὸ ἵππων χεῖ-
 ρα, οὐκ εἴη χεῖρα οἱ ἵπποι, ὅσδε ἡ γῆ,
 ὅσδε τὰ παρθεναίαν, ὅσδε ἀργύριον, ἔδὲ ἀλ-
 λοῦ ὅσδε, ὅτε πᾶς μὴ ὁμοσίου χεῖρα. εἰσὶ
 μὲν οὖν αἱ παρθεναίαι ἀπὸ τῶν ἑσπέρων. ἐμὲ
 δὲ πᾶς πᾶν τέτων οἷδ' αὐτῶν ὁμοσίου χεῖ-
 ρα, ὡς πᾶν ἀργύριον ὅσδε πᾶν ἐγέμετο
 τέτων; ἀλλ' ἐδόκεν ἡμῖν, καὶ εἰ μὴ χεῖρα πᾶς
 τύχοι ἔχον, ὁμοῦ εἶναι πᾶς ὁμοσίου οἰκονομίας.

ἡ δὲ ὅτι

ἡ μὲν ὡς

ἡ δὲ ὅτι

ἡ δὲ ὅτι

ἡ δὲ ὅτι

ἡ δὲ ὅτι

A mnasius praefis, vt patrocinia suscipias: &
 bellum si oriatur, tantos illam sumtus im-
 peraturam tibi scio tritremium in praefe-
 cturis, tantasque collationes, quantis tu
 non facile subsistes. Quod si non ita gere-
 re videberis aliquid vti debebat geri: scio
 scio, non minus Athenienses te multaturo-
 ros, quam si te in peculatu deprehendisset.
 Praeter haec video te hanc de temet-
 ipso cocepisse opinionem, quod diues sis,
 & negligenter in excogitandis paranda
 pecuniae rationibus versari, & amoribus ita
 esse occupatum, atque si id tibi liceret. Quas
 ob causas miseret me tui, ne quod insana-
 bile malum accidat tibi, & magnam ad in-
 opiam redigaris. Ac mihi quidem, etiam si
 aliquid etiam deesset, scio habere te per-
 spectum, esse qui suppeditare possint tan-
 tum, vt modicis admodum sumministratis,
 abundantia quadam victus mei ratio-
 nem inundent. Tui vero amici, quum re-
 rum te copia superent, nihilo minus ad te
 respiciunt, quasi abs te non nihil utilitatis
 expectantes. Tum Critobulus: Non pos-
 sum, inquit, his aduersari, mi Socrates. Ce-
 terum tempus est, vt mihi patronus fias,
 ne reabs miserabilis euadam. Quae quum
 audiisset Socrates: An non mirum est, in-
 quit, hoc te aduersus temetipsum com-
 mittere, mi Critobule, quod quum paullo
 ante me diuitem memetipsum praedicantem
 irriseris, quasi qui nesciret, quid sint
 diuitiae, neque prius destiteris, quam me
 conuicisses, & ad fatendum adegisses, ne
 centesimam quidem partem tuarum me
 facultatum possidere: nunc me patronum
 tibi expetas, utque dem operam horteris, ne
 D vere pauper fias? Nimirum te video mi
 Socrates, inquit, vnum hoc opus intelligen-
 gere, quod ad parandas diuitias pertinet, qui
 rerum copiam efficere possis. Itaque illum,
 qui de exiguis aliqua copiam parare pos-
 sit, spero de multis facillime magnam effe-
 cturum abundantiam. Non autem tu me-
 ministi, te modo in eo, quem habuimus
 sermone, quum ne hiscendi quidem pote-
 statem mihi concederes, dicere; non e-
 quos illi facultates esse, qui vti eis nesciret,
 nec solum, nec oues, nec argentum, nec
 E quidquam aliud, quo quis vti nesciret. Sunt
 autem fructus aliqui ex huiusmodi rebus.
 Et quo pacto me putas horum aliquo vti
 scire, quum ab initio nihil eorum habue-
 rim? At enim videbatur nobis, etiam si quis
 facultates nullas haberet, tamen esse in ipso
 administrationis domesticae scientiam posse.

Quid igitur obstat, quo minus tu quoque hanc teneas? Hoc ipsum, ait, quod etiam impedire potest, quo minus tibia quis norit canere, si videlicet neq; tibias unquam ipse habuerit, neq; alius ei concesserit suas, ut in eis artem disceret. Eadem in administratione domestica mea est ratio. Nam opes, quae instrumenta sunt, numquam habui, quibus eam discerem: neq; sua mihi alius quispiam administranda tradidit, extra te unum, qui tua tradere mihi vis. Enimvero qui primum cithara canere discunt, etiam lyras ipsas corrumpunt. Atq; equidem si tua in domo rei familiaris administrationem discere instituerem, fortassis illam plane corrumpere. Ad ea Critobulus: Studiose mi Socrates, inquit, elabi velle videris, ne mihi quid adiuventi adferas, ut rerum necessariorum onera facilius feram. Minime profecto, ait Socrates, sed lubes exponam tibi, quae scio. Arbitror autem te, si ignis petendi causa venires ad me, atq; illo equidem carere: non reprehensurum si alio te ducerem, unde petere posses. Itidem si te aqua a me poscente, apud me illa non esset, alio te ad eam quoque ducere; sat scio ne id quidem te iniquo laturum animo. Itidem Musicam discere a me volenti si longe me peritiores Musicae monstrarem, atq; etiam tibi gratiam habituros, quod ab eis hanc discere cuperes; quid esset, quod in hoc meo instituto posses culpate? Nihil quidem merito, mi Socrates. Quamobrem ego tibi, Critobule, ostendam alios eorum, quae tu discere studiose cupis ex me, longe peritiores. Fateor autem curam mihi fuisse, ut quinam rerum hac in civitate quarumcumque peritissimi sint, cognoscerem. Nam quum aliquando animaduertirem, iisdem operibus faciendis alios quidem inopes admodum esse, alios opulentos: fuit ea res mihi admirationi, adeoque digna visa, de qua, quid esset, dispiceretur. Itaque considerans ipse mecum reperi, per illa convenienter fieri. Nam qui agerent ea temere, suo cum damno factitare videbam: at qui contento animo curam adhiberent, eos tum celerius faciliusque, tum maiori cum lucro sua facere animaduvertebam. A quibus te quoque arbitror, si velis, & si Deus non aduersetur, discere posse; ut rei faciundae peritissimus fias. Ea quum Critobulus audisset: Nunc ego te mi Socrates, ait, non missum faciam

τί οὐκ κωλύει καὶ σε ὀπίσασθαι; ὄφρ' ἢ διακαὶ αὐλεῖν αὐ κωλύσειεν ἀδελφόν ὀπίσασθαι, εἰ μήτε αὐτὸς πώποτε κτήσασθαι αὐλοῦς, μήτε ἄλλος αὐτῷ πώποτε ἐν τοῖς αὐτῷ μαθητῶν. οὕτω δὴ καὶ ἐμοὶ ἔχει πρὸς τῆς οἰκονομίας. οὐτε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χερσῶν τῶν ἐκκεκτῆμι, ὥστε μαθητῶν, οὐτε κίττα ἄλλος πώποτε μοι παρέχε τὰ εἰαυτῷ δεικνῶν, ἀλλ' ἢ σὺ νῦν ἐθέλεις παρέχειν. οἱ δὲ δήπου πρῶτον μαθητῶντες κηραρίζουν, καὶ τὰς βλύρας λυμνίζονται. καὶ ἐγὼ δὴ, εἰ ἐν τῷ σῶ οἴκῳ ὀπίσασθαι μαθητῶν οἰκονομεῖν, ἴσως αὐ καταλυμνησάμι αὐ σου τὸν οἶκον. πρὸς ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Σώκρατες ἀποφύγει μοι πειρᾶσθαι μηδὲν με σιωφελῶσαι εἰς ὁ ῥᾶον ὑποφέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκῶν πρῶτον μὲν. οὐ μὲν δὲ, ἔφη ὁ Σώκρατες, σὺ ἐγώ γε, ἀλλ' ὅσα ἔχω, καὶ πᾶν πρῶτον μὲν δεικνύσασθαι σοι. εἴ μοι δὲ αὐ, καὶ εἰ ὅτι πῦρ ἐλθόντος σου, καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοὶ, εἰ ἄλλοσε ἠγασάμι, ὅπῃ σοι εἴη λαβεῖν, σὺ αὐ ἐμέμφου μοι. καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοὶ αἰτιώητι σοι αὐτὸς μὴ ἔχων, ἄλλοσε καὶ ὅτι τῶτο ἦγαγον, εἰδὲ ὅτι οὐδὲ αὐ τῶτο μοι ἐμέμφου. καὶ εἰ βουλομένου μουσικῶν μαθεῖν σου παρ' ἐμοὶ, δείξασθαι σοι πολὺ δεινότερος ἐμοὶ πρὸς μουσικῶν, καὶ σοι χάριν εἰδδῶς, εἰ ἐθέλεις παρ' αὐτῷ μαθητῶν, τί αὐ ἐπι μοι ταῦτα πειριώητι μέμφοιο; ὅσῳ δὲ αὐ διχῶς γε, ὁ Σώκρατες. ἐγὼ τοίνυν σοι δείξω, ὁ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν λιπαρεῖς παρ' ἐμοὶ μαθητῶν, πολὺ ἄλλους δεινότερος ἢ ἐμοὶ τῶν πρὸς ταῦτα. ὁ μὲν οὖν γὰρ δὲ μεμληκέναι μοι, οἵτινες ἕκαστα ὀπίσασθαι εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει. κατὰ μαθητῶν γὰρ ποτε ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τῶν μὲν πᾶν ἀπὸ τῶν ὄντων, τῶν δὲ πᾶν πλοισίους, ἀπελάμασα, καὶ ἐδόξε μοι ἄξιον εἶναι ὀπίσασθαι ὅ, τι εἴη τῶτο. καὶ ὄφρ' ὀπίσασθαι πᾶν πᾶν οἰκείως ταῦτα γιγνώσκον. τῶν μὲν γὰρ εἰκῆ ταῦτα πρῶτον μὲν, ζῆμιου μὲν εἰς ὠρων, τῶν δὲ γνώμη ἢ σιωπῆ τεταμένη ὀπίσασθαι μὲν, καὶ τῶν καὶ ῥᾶον καὶ κερδῶν μὲν λεώτερον κατέργων πρῶτον μὲν. παρ' ὧν αὐ καὶ σὺ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθεῖν, εἰ σοι ὁ θεὸς μὴ ἐναντιώητο, πᾶν αὐ δεινὸν χερσῶν κίττα ἔχουσα. ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε νῦν τοι, ἔφη, ἐγὼ σε σὺ ἐπὶ ἀφήσω ὁ Σώκρατες, ὅτι

ἄν μοι ἀποδείξει. τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἡ σοὶ ἀποδεικνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τῆς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυρίου ἀχρηστοὺς οἰκοδομῶντας, τῆς δὲ ἀπὸ πολὺ ἐλαπίονος, πρῶτα ἐχούσας, ὅσα δὲ ἢ δόξω ἐντί σοι τῆς τοῦ οἰκονομικῶν ἔργων ἔπι δὲ φημι; καὶ πρῶτον γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. τί δέ, ἡ δὲ τῶν ἀκίλουθι μὲν τῶν σοὶ ἔπι δὲ φημι, τῆς μὲν πρῶτον πολλὰ καὶ πρῶτα κεκτημένοις ἐπιπλα, καὶ τέτοις, ὅταν δέονται, μὴ ἔχοντες χρῆσθαι, μηδὲ εἰδότες, εἰ σὺ αὖ ἐστιν αὐτοῖς, καὶ δὲ τῶντα πολλὰ μὲν αὐτοῖς ἀνωμύνας, πολλὰ δὲ αἰώνιας τῆς οἰκίας. τῆς δὲ, ὅσθεν πλέον, ἀλλὰ καὶ μείονα τῶν κεκτημένων ἔχοντες διῆς ἐπιμα, ἢ ὅταν ὦν αὖ δέονται, χρῆσθαι. ἀλλὰ τί οὖν τῶν ἐστίν, ὦ Σωκράτης, ἀπὸν, ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρῃ ἕκαστα τεταγμένα κήται; καὶ μὰ δὲ, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ ἐστὶ ἐν χώρῃ γ', ἐν ἣ ἔτυχεν, ἀλλ' ἐνταῦθα ἡκίς, ἕκαστα ἀφ' ἑαυτῶν. λέγει μοι δοκῆς, ἔφη, καὶ τῶν, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. τί οὖν; ἡ σοὶ, ἔφη, καὶ οἰκίας αὐτοῖς ἔπι δὲ φημι ἐντα μὲν πρῶτον, ὡς εἶπες, δεδεμένους, καὶ τῶντα θάμινα ἀποδιδράσκοντες, ἐντα δὲ λελυμένοι, καὶ ἐτέλοις τε ἐργάζονται καὶ ἄλλοι μὲν, οὐ καὶ τῶν σοὶ δόξω ἀξιοθέατον τῆς οἰκονομίας ἔργων ἔπι δὲ φημι; καὶ μὰ δὲ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ σφόδρα γ'. ἡ δὲ καὶ τῶν πλησίον γεωργίας γεωργῶντας, τῆς μὲν ἀπολαλέναι φάσκοντες ὑπὸ γεωργίας, καὶ ἀποροῦντας, τῆς δὲ, ἀφθόνως καὶ καλῶς πρῶτα ἔχοντες, ὅσων δέονται, ἀπὸ τῆς γεωργίας; καὶ μὰ δὲ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἴσως γὰρ αἰαλίσκεσιν ὅσα εἰς αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀβλαβέως φέρει αὐτοῖς καὶ τῶν οἰκίας. εἰσὶ μὲν πνευ ἴσως, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοῖσιν ἀλλ' ἐγὼ οὐ τῶντα λέγω, ἀλλ' οἱ οὐδ' εἰς τὰ ναῖα ἔχουσι διαπράν, γεωργῶν φάσκοντες. καὶ τί αὖ εἴη τῶντα ἀπὸν, ἔφη ὁ Σωκράτης; ἐγὼ σὲ ἄλλω καὶ ἔπι τῶντα, ἔφη ὁ Σωκράτης. σὺ δὲ τῶντος δὴ πρὸς καταμαθήσει. καὶ δὲ, ἔφη, ἡ δὲ δύναμει γ'. ὅσων χρῆσι τῶντος σὺ ἀποπέσει, εἰ γνώσει. καὶ δὲ ἐγὼ σοὶ σύνοισα ἔπι μὲν καμωδῶν θείαι καὶ πάνυ πρῶτα ἀνισάμνον,

ὅταν αὖ δέονται,

ἀνισάμνον

prius, quam mihi quod pollicitus es horum in amicorum presentia, demonstrares. Quid ergo mi Critobule, subiecit Socrates, si demonstrabo tibi primum quosdam edes inutiles ingenti pecunia, quosdam longe minore domos eiusmodi exstruere, quæ ab omnibus instructæ sint, a quibus esse debent; an non videbor tibi vnum aliquod opus ex iis, quæ ad domesticam administrationem pertinent, ostendere? Omnino, ait Critobulus. Quid autem, si, quod consequens huius est, deinceps commonstrem tibi? nimirum quosdam, qui supellectilem multam ac variam possideant, nec ea, quum opus est, vti posse, neq; scire, an omnia sint eis integra, easq; ob causas magna molestia tum se, tum familiam adficere: quosdam vero, qui non his ampliorem, sed tenuiorem etiam possideant, ad vsum omnia parata habere, quum eis opus est. Quæ vero causa sit alia, mi Socrates, nisi quod illis quidem fortuito proiecta singula, his ordine collocata iacent? Ita profecto est, ait Socrates. Immo ne fortuito quidem in loco, sed eo distributa singula sunt, quo sita esse par erat. Videris mihi hoc quoque proferre, subiecit Critobulus, vnum ex iis, quæ ad rem domesticam pertinent. Quid autem, si & famulos demonstrarem tibi istic quidem vinctos, vt ita dicam, ac nihilominus frequenter aufugientes; heic vero solutos, non tamen inuite vel laborantes, vel manentes, an non illud etiam opus consideratu dignum in administratione domestica tibi ostendere videbor? Maxime quidem certe, ait Critobulus. Quid si diuerfos confimili ratione contentes agrum, quorum alij se per agriculturam perditos dicant, & inopes sint; alij abunde commodeq; omnia necessaria ex eadem agricultura habeant? Ita est, inquit Critobulus. Nam fortassis impetas faciunt non in ea modo, in quæ fieri par est; sed etiã in alia, quæ tum ipsis, tum familiæ damnum adferant. Sunt fortasse nonnulli tales, ait Socrates, verum ego non de his loquor: sed de iis, qui quum agriculturam exercere se fateantur, non tamen ne quidem in res necessarias sumtum facere possunt. Et quæ nã, inquit, eius rei fuerit causa, mi Socrates? Deducam ego te, ait Socrates, ad hos quoq;: tu eos cõtemplatus, rē animaduertes. Profecto si quidem possim, inquit. Necessè est igitur periculum tui contemplan- dos facias, an intelligere possis. Memini vero te ad spectandos comædiarum actores admodum aliquando mane surrexisse,

ac valde longam viam confecisse, mihi-
 que auctorem fuisse, vt vna tecum specta-
 tor esse non recusarem. Verum ad rem
 quamdam huiusmodi numquam me es
 cohortatus. Ergone tibi, mi Socrates, ridi-
 culus esse videor? Immo tibimet profecto
 multo magis ridiculus. Quid autem, si tibi
 quosdam commonstrem, qui ex re eque-
 stri ad rerum necessariorum inopiam red-
 acti sint; itemq; alios, qui per eandem rem
 equestrem magnam rerum copiam para-
 uerint, atque de hoc lucro mirificam volu-
 ptatem capiant? Eos vero ipse quoque vido,
 & vtrosque noui, quamquam nihilo-
 sim magis eorum in numero, qui lucrum
 faciunt. Nimirum sic eos spectas, vt tra-
 gœdiarum & comœdiarum actores, non
 illos quidem, mea sententia, vt poeta fias:
 sed vt videndo, atque audiendo non nihil,
 voluptatem capias. Ac fortassis id quidem
 recte. Nec enim poeta vis fieri. Quum au-
 tem necessario rem equestrem tractare
 cogaris, non te stultum existimas esse, si
 non consideres, quo pacto ea in re minime
 rudis sis, præsertim quum eadem heic ad
 vsus commoda sint, & ad vendendum
 fructuosa? Pullos equorum domare me
 iubes Socrates? Nihilo magis, ait, quam
 emere quos a pueris ad colendum a-
 grum præpares. Sed quædam mihi tam
 equorum, quam hominum ætates esse
 videntur, quæ statim vtiles sint, & in me-
 lius proficiant. Possum etiam common-
 strare quosdam, qui nuptas sibi vxores ita
 tractant, vt earum adiumento rem fami-
 liarem augeant: alios, vt damna ma-
 xima accipiant. Hac etiam in parte, mi
 Socrates, virone, an vxori tribuenda cul-
 pa est? Si pecus, ait Socrates, male ad-
 defectum sit, plerumque pastorem accusa-
 mus: si equus lædat aliquem, plerumque
 crimen in equitem confertur. Vxor a ma-
 rito si recte instituta male se gerit, merito
 culpam ipsa sustinet: at si vir ea, quæ ho-
 nestæ & laudabilia sunt, non docuerit il-
 lam, atque ita horum ignara vtatur, an
 non in virum merito ea culpa conferri
 debeat? Omnino mi Critobule, inquit,
 (sumus enim amici, quotquot heic adsu-
 mus) verum nobis dicito. Est ne aliquis
 alius, cui plus rerum seriarum commit-
 tas, quam vxori? Nemini, ait. Est ne
 vero quispiam, cum quo minus collo-
 quare, quam cum illa? Si minus, inquit,
 cum nemine; saltim cum non multis.
 An vero eam puellam admodum duxisti,

καὶ πόρῳ μακρὰν ὁδὸν τ βαδίζοντα, καὶ ἐμὲ βαδίζοντα
 τ αἰαπεύοντα, ἀποθύμους σιωπᾶσθαι. ὅτι αἰαπί-
 δὲ τοιοῦτον ἔσδεν με πῶποτε ἔργον παρεχάλε-
 στας. ὁκοῦν γελῶσσι σοι φαίνομαι εἶ, ὦ Σώ-
 κρατες; σαυτῶ δὲ πολὺν ἢ δὲ, ἔφη, γελῶσι-
 πρὸς. ἡ δὲ καὶ ἀφ' ἰππικῆς σοι ἔπιδεδιγμένω
 τὸς μὲν εἰς ἀπορείαν τῶν ἔπιτηδείων ἐληλυ-
 θότας, τὸς δὲ ἀφ' ἰππικῆς καὶ πόρῳ ἐ-
 πόρους οἶτας, καὶ ἀμα ἀγαλλομῆδους ἔπι τῶν
 κέρδῃ; ὁκοῦν τὸς μὲν καὶ ἐγὼ ὄρα, καὶ οἶ-
 B δα ἕκατέρας, καὶ ἔσδεν τι μᾶλλον τῶν κερ-
 δαζόντων γίγνομαι. θεὰ γὰρ αὐτοῖς τ ὡς ἀφ' ἰπ-
 τὸς βαρῶδους τε καὶ κωμῶδους, οὐχ ὅπως
 ποιητῆς, οἶομαι, γῆν, ἀλλ' ὅπως ἠόδῃς ἰδὼν τι
 ἢ ἀκούσας. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς
 ἔχῃ. οὐ γὰρ ποιητῆς βούλη ἡμέσθαι. ἰππικῆ
 δὲ αἰαπεύοντος χρεῖσθαι, οὐ μὲν οἶς εἶ, εἰ
 μὴ σιωπῆς, ὅπως μὴ ἰδιώτης ἔση τὸς τῶ
 ἔργου, ἄλλως τε καὶ τῶν αὐτῶν οἶτων ἀγα-
 θῶν εἰς τε τῶν χρεῖσιν, καὶ κερδαλέων εἰς πώ-
 C λησιν ὄντων; πωλοδαμῶν με κελδύς, ὦ Σώ-
 κρατες; οὐ μὰ δὲ ἔσδεν τι μᾶλλον, ἢ καὶ γε-
 ωργῆς ἐκ παλαιοῦ ἀνοῦμῆδον κατασκιά-
 ζῆν. ἀλλ' εἶναι ἡμέας μοι δοκοῦσιν ἡλικία καὶ
 ἰππων καὶ ἀποθύμων, αἰ δὲ τῶν τε χρεῖσμοί
 εἰσι, καὶ ἔπι τὸ βέλτιον ἔπιδιδάσθαι. ἔγω δὲ
 ἔπιδεδίξαι καὶ γωμαι εἰ ταῖς γαμεταῖς τὸς μὲν
 οὕτω χρωμῆδους, ὡς τε σιωπῆς ἔχῃν αὐ-
 τῶν εἰς τὸ σιωπῆς τὸς οἶκους, τὸς δὲ τ ἢ ὡς ἢ οἱ κλη-
 πλῆστα λυμανοῦνται. καὶ τὸς τῶν πότερον χρεῖ-
 D ὦ Σώκρατες, τὸν αἰδρα αἰπᾶσθαι, ἢ τῶν γυ-
 ναῖκα; ἀποθύμων μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης ὡς
 ἔπι το πολὺν ἡ κακῶς ἔχῃ, τὸν νομῆα αἰπῶ-
 μεθα καὶ ἰππος ὡς ἔπι το πολὺν ἡ καχυργῆ,
 τὸν ἰππῶα κακίζοντα. τὸ δὲ γωμαικῶς, εἰ μὲν
 διδάσκαλῶν ἔπι τὸν ἀνδρῶς τὰ γὰρ κακῶ-
 ποῖς, ἴσως δικῶς αἰ ἢ γωμῆ τῶν αἰπῶν ἔχοι
 εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ καλὰ, αἰεπι-
 εἴμονι τῶν χρεῖσιν, ἀρ' οὐ δικῶς αἰ ὁ αἰπῶ
 τῶν αἰπῶν ἔχοι; πόρῳ δὲ, ἔφη, ὦ Κριτό-
 E βουλε (φίλοι γὰρ ἔσμεν οἱ παρόντες) τ ἀ-
 παλητέσθαι πρὸς ἡμᾶς. ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ τῶν
 ἀποθύμων πλείω ἔπι βέπῃς, ἢ τῆ γωμαικῆς
 ἔσδεν, ἔφη. ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάσσονα ἀγαλέ-
 γῃ, ἢ τῆ γωμαικῆς; εἰ δὲ μὴ, οὐ πολλοῖς γε, ἔ-
 φη. ἔγῃμας δὲ αὐτῶν πᾶσθαι νέαν μάλιστα,
 ἢ καὶ

ὅτι μέ-
λειται

ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἥτιον ἔπιμελεῖσθαι, ὅ-
πως ἡ γῆ ἐνεργὲς ἔσται ὑπὸ τῆς καποικιῶ-
των, ἢ ὅπως δὲ φυλάσσεται ὑπὸ τῆς Φεου-
ρωτών; καὶ εἰσὶ δὲ αὐτῶν οἱ δέροντες ἀλατε-
ταγμένοι ἐφ' ἐκείτερον ἔχουσι αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ μὲν
δέρονται τῆς καποικιῶτων τε, καὶ τῆς ἐργα-
τῆς, καὶ δασμοὺς ἐκ τῶν ἐκλέγσειν οἱ δὲ
δέρονται τῆς ὀπλισμένων Φεουρών. καὶ μὲν
ὁ Φεουραρχὸς μὴ τὴν χώραν δέρονται,
ὁ τῆς ἐνοικιῶτων δέρονται καὶ τῆς ἐργῶν ἔπι-
μελεύμενος, κατηρῆς τῶ Φεουραρχοῦ, ὅτι
οὐ δύνανται ἐργάζεσθαι ἀλλὰ τὴν ἀφυλα-
ξίαν. ἡ δὲ παρέχοντος τῶ Φεουραρχοῦ εἰρή-
νῳ τοῖς ἐργαῖς, ὁ δέρον ὀλιγὰ μὲν δεσπὸν τε
παρέχεται καὶ δέρον τὴν χώραν, τῆς αὖ κα-
τηρῆς ὁ Φεουραρχὸς καὶ γὰρ ἀεὶ δὲν οἱ κακῶς
τὴν χώραν ἐργάζονται οὔτε τὰς Φεουραρχίας
φοιοῦν, ἔτε τὰς δασμοὺς δύνανται ἀποδιδόναι.
ὅπου δὲ ἀν' σαβάρης κατηρῆται, οὗτ' ἀμφο-
τέρων τῶν ἔπιμελεῖται. ἐκ τῶν οὗ Κρι-
τόβουλος εἶπεν· ὁδοικῶν εἰ μὲν δὲ ταῦτα ποιῶν
βασιλεὺς, ὡς Σωκράτες, ὁ δὲ ἐμοί γε δοκῆ
ἥτιον τῆς γεωργικῶν ἐργῶν ἔπιμελεῖσθαι ἢ τῆς
πολεμικῶν. ἐπὶ ᾧ πρὸς τῶν τοῖς, ἔφη ὁ Σωκρά-
της, ἐν ὁποῖα τὴν χώραν ἐνοικῆ, καὶ εἰς ὁποῖα
ἔπιμελεῖται, ἔπιμελεῖται τῶν, ὅπως καὶ
ποῖ τε ἔσονται, οἱ τῶν ἀδελφοὶ καλοῦμενοι, πόρι-
των καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν μεσοῖ, ὁποῖα ἡ γῆ
φύσῃ ἐπέλθῃ. καὶ ἐν τῶν αὐτῶν τα πλῆστα ἀλα-
τεῖσθαι, ὅπου μὴ ἢ ὡς τῶν ἔτε δὲ δέρονται. ἢ δὲ,
ἔφη ὁ Κριτόβουλος, αἰάκη ποίνῳ, ὡς Σω-
κράτες, εἶθα γε ἀλατεῖσθαι αὐτῶν, καὶ ὅπως
τῶν καλλιστοὶ κατεσκευασμένοι ἔσονται οἱ
τῶν ἀδελφοὶ ἔπιμελεῖσθαι δένδρεσι, καὶ τοῖς ἀλ-
λοῖς ἀπασὶ καλοῖς *, ὅσα ἡ γῆ φύσῃ. φασὶ δὲ
πινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς Κριτόβουλε, καὶ ὅ-
που δῶρα δίδω ὁ βασιλεὺς, πρῶτον μὲν εἰς
καλῶν τῶν πολέμων ἀγαθοῖς γεγονόσιν, ὅπου
δὲν ὄφελος πολλὰ δέρονται, εἰ μὴ εἴεν οἱ δέρον-
τες. δεύτερον δὲ, τῶν κατασκευάζοντες
τῶν χώρας [δῶρα * καὶ ἐνεργεῖς ποιῶντας
λέγονται, ὅτι ἔσονται οἱ ἀλκιμοὶ δύναντο ζῆν, εἰ
μὴ εἴεν οἱ ἐργαζόμενοι. λέγεται δὲ καὶ Κῦρος
ποτε, ὅς πορ δὲ δοκιμώτατος δὲ βασιλεὺς γενήσεται, εἰπὼν τοῖς ἔπι τὰ δῶρα κεκλημένοις· ὅτι
αὐτῶν ἀν' δικαίως τὰ ἀμφοτέρων δῶρα λαμβάνοι. κατασκευάζειν τὴν γὰρ δῶρα (ἢ) ἔφη χῶ-
ραν, καὶ δέρονται τοῖς κατεσκευασμένοις. Κῦρος μὲν τοῖς, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὡς Σωκράτες,

A Hæc dum facit, an tibi minus curare vide-
tur, vt terra colatur ab incolis, quam vt a
præfidiis recte custodiat? Et sunt ei sa-
ne prætores ad vtrumque constituti, non
iidem : sed alij præfunt incolis, & operas
facientibus, deque his vectigalia colligunt,
alij præfidiis armatis præfunt. Ac si
quidem præfidij magister regionem non
satis defenderit, incolarum prætor, & is,
qui operum faciendorum curam gerit, ac-
cusat ipsum : quod ob negligentiam cu-
stodiæ exerceri opera non possint. Sin
præfidij magistro pacem operibus faciun-
dis præstante, prætor regionem a paucis
habitata, & incultam exhibeat : vicif-
sim ille a præfidij magistro accusatur. Nam
fere illi, qui terram male colunt, neque
præfidiarios alunt, neque tributa possunt
pendere. Vbi vero satrapa constitutus
est, is curam horum vtriusque habet. Se-
cundum ea Critobulus : Quod si, mi So-
crates, inquit, hæc facit rex ; nihilo mihi
videtur minus agriculturæ, quam ope-
rum rei bellicæ curam gerere. Præter hæc,
ait Socrates, quascumque regiones inco-
lit, & quocumque se confert, studiose dat
operam, vt horti sint, quos paradisos vo-
cant, omnibus referti, quæcumque pul-
chra & bona enasci de terra possunt. At-
que in his ipse magna ex parte versatur,
quum anni tempus id fieri non prohi-
bet. Profecto igitur, inquit Critobulus,
curari necesse est illic, mi Socrates, vbi
rex versatur, vt pulcherrime instructi sint
paradisi tum arboribus, tum aliis rebus
et terranascensibus. Proditur etiam a non-
nullis, mi Critobule, ait Socrates, quo-
ties rex munera largiatur, primum eos
arcessi ad ipsum, qui præclare se in bel-
lo gesserint ; quod multum arare, nihil
profit, nisi sint, qui arantes defendant :
deinde, qui regiones suas quamoptimas
præstant, & cultas reddunt. Etenim di-
cere regem, ne viuere quidem posse vi-
ros fortes, nisi sint, qui terram colant. Et
Cyrum aiunt, maxima gloria regem, di-
xisse aliquando ad eos, qui ad accipien-
da munera vocati essent : merito sibi v-
traque dona deberi. Nam se regionem
optime posse instruere, & quæ iam instru-
cta sint, defendere. Cyrus ergo, mi So-
crates, subiecit Critobulus, si hoc dixit,

ὡς καλ-
λιστα

non minus gloriabatur eo, quod regiones A cultas efficere posset, atq; instruere: quata quod rei militaris peritus esset. Ac profecto, subiecit Socrates, si vixisset Cyrus, longe præstantissimus in imperio futurus fuisse videtur. Eius rei quum alia fuerunt argumenta, tum illud etiam, quod quum de regno manum cum fratre conferturus proficisceretur, nullus ab ipso ad regem transisse feratur: multis millibus hominum a rege ad ipsum deficientibus. Equidem magnum esse argumentum virtutis in imperatore statuo, si homines eum lubenter sequantur, ac manere apud ipsum in periculis velint. Cyro autem, dum viveret, & in prælio amici aderant, & quum interfectus esset, omnes circum mortuum pugnantes cum ipso occubuerunt, extra unum Ariæum, qui læuo in cornu collocatus fuerat. Atque hic Cyrus perhibetur Lyfandro, quum a sociis dona ferens ad eum venisset, inter alias comitatis & benevolentia significationes, quemadmodum aliquando Lyfander ipse cuidam hospiti suo Megaris narrauit, etiam hortum, qui Sardibus est, ipsemet ostendisse. Hunc Lyfander quum admiraretur ob arborum pulchritudinem, & quod æqualiter essent omnia consita, quod ordines arborum recti, quod angulis accurate factis ornata omnia, quod odores multi ac suaues obambulantes ipsos comitarentur, hæc inquam ille quum admiraretur: Equidem, ait, admiror horum omnium pulchritudinem, Cyre: multo tamen magis eum suspicio, qui singula tibi sic & dimensus est, & disposuit. Quæ ut Cyrus audiisset, delectatum eis dixisse: Atqui omnia hæc, mi Lyfander, ego dimensus sum ac disposui. Nonnulla sunt etiam, quæ ipsemet conserui. Tum Lyfander se Cyrum intuentem, conspecta vestium ipsius pulchritudine, & odore percepto, torquium denique, armillarumque animaduersa elegantia, ceteriq; ornatus, quem habebat, dixisse commemorabat: Quid ais, Cyre? Tunc manibus tuis aliquid horum conseruisti? Respondisse vero Cyrum: Hoc tibi admirationi est, mi Lyfander? Mithren iuratus testor, numquam me, quum recte valeo, cibum capere prius, quam vel ex bellicis, vel rusticæ rei exercitiis, vel alia quapiam studiosa cõtentione sudauerim. Atque his auditis Lyfander ipse aiebat, ὅταν ὡς ὑγιάνω, μὴ πώποτε δέπνησαι, ὡρὶν ἰδρῶσαι, ἢ τῆς πολεμικῆς, ἢ τῆς γεωργικῆς ἔργων μελετῶ, ἢ αἰεὶ ἐν γέ πινφιλοτιμούμενος, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς ἔφην ὁ Λύσανδρος ἀκέραιος ταῦτα, δὲξίω-

Cic. de Senect. n. 59.

Cic. de Senect. n. 59.

καὶ τὸ ἐπηγγέλλετο ὁδὸν ἦπλον, εἰ ταῦτα ἐπιγὰρ
 λεγῶ, ὅτι τὰς χώρας ἐνεργεῖς ποιεῖν, καὶ κα-
 πασκαθάσειν, ἢ ὅτι τὰς πολεμικαὶ εἶναι. πολεμ-
 καὶ γὰρ μὰ δὲ, ἔφην ὁ Σακράτης, Κέρως γε, καὶ
 εἰ ἐδίδωσκον, ἄριστος αἰδοκὸς ἔχων ἡμέραται.
 καὶ τὸ τε τεκμήρια ἄλλα τε πολλὰ παρέχον-
 ται, καὶ ὅποτε ὡς τῆς βασιλείας τῶν ἀδελ-
 φῶν ἐπορεύετο μαχούμενος, ὡς μὲν Κέρ-
 ουν ὁδοὺς λέγει) ἀδμολῆσαι ὡρὸς τὴν βασι-
 λέα, ὡς δὲ τὴν βασιλείας πολλὰ μυσία-
 Βδὲς ὡρὸς Κέρως. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ πρὸς ἡμῶν μέ-
 γα τεκμήριον ἔχοντος ἄρετῆς εἶναι, ὡς αἰεὶ ἐ-
 κόντες τὸ ἐπώνται, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς ὡς ἀμύνην πειθόνται
 ἐθέλωσιν. ἐκείνη δὲ καὶ οἱ φίλοι ζῶντι τε
 σωμαμάχοντο, καὶ ἀποθάνοντι σωμαπέθανον
 πόρτες ὡς τὸν νεκρὸν μαχόμενοι, πλείω γὰρ
 Αεραίου. Αεραῖος δὲ ἔτυχεν ὅτι τὰς δώ-
 νῶν κέραι πεταγμένος. ὡς γὰρ οἶνω ὁ Κέρ-
 ος λέγεται Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐ-
 τῶν τὰ ὡς τῆς συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε
 C φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς ἔφην ὁ Λύσανδρος
 ξείνῳ ποτὲ πινεῖν ἐν μεγάρῳσι διηγούμενος, καὶ
 τὸν ἐν ἑρδεσι ὡς ἀδείσειν ὅτι δεικνύωμαι αὐ-
 τὸν ἔφην. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσαν-
 δρος, ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἶη, δῖῳ δὲ
 τὰ πεφυτθῆναι, ὄρθοι δὲ οἱ σίχοι τῆς δέν-
 δρων, δὴ γῶνια δὲ πύρτα καλὰς εἶη, ὁμοί-
 α δὲ πολλὰ καὶ ἡδεῖαι συμπαρομῶς πῶν αὐτοῖς
 ὡς πατῆσι καὶ ταῦτα θαυμάζων εἶπεν ἄλλ-
 ἐγὼ τοι, ὦ Κέρως, πύρτα μὲν ταῦτα* θαυμά-
 D ζῶ ὅτι τὰ καλλῆ, πολὺ δὲ μέλλον ἄγαμα
 τὸ καλαμερῖσαντός σοι, καὶ ἀγατάξαιτος ἔ-
 κεραι τέτων. ἀκούσαι γὰρ δὲ ταῦτα τὸ Κέρως
 ἠαδῶναι τε, καὶ εἰπὴν ταῦτα οἶνω, ὦ Λύ-
 σανδρε, ἐγὼ πύρτα καὶ διεμέρησα καὶ διέταξα.
 ἐστὶ δὲ αὐτῶν, Φαίαι, ἀκαὶ ἐφύτθουσα αὐτός.
 καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφην, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν,
 καὶ ἰδὼν τῆς ἱματίων ὁ κάλλος ὧν εἶχε,
 καὶ τῆς ὁμοῦς τὸ ἀδόμῆτος, καὶ τῆς ἐρεπῶν ἀγάμινος
 καὶ τῆς ψελλίων ὁ κάλλος, καὶ ἄλλου κόσμου
 οὐ εἶχεν, εἶπεν ἡ λέξις, [Φαίαι,] ὦ Κέρως,
 ἢ γὰρ σὺ τῆς σῆς χερσὶ τέτων πῶ ἐφύτθουσαι,
 καὶ τὸν Κέρως ἀποκρίνασθαι θαυμάζεις τὸ-
 πο, ἔφην, ὦ Λύσανδρε, ὁμοίμῃ σοι τὸ μίθρῳ,
 ὅταν ὡς ὑγιάνω, μὴ πώποτε δέπνησαι, ὡρὶν ἰδρῶσαι, ἢ τῆς πολεμικῆς, ἢ τῆς γεωργικῆς ἔργων μελετῶ, ἢ αἰεὶ ἐν γέ πινφιλοτιμούμενος, καὶ αὐτὸς μὲν τοῖς ἔφην ὁ Λύσανδρος ἀκέραιος ταῦτα, δὲξίω-

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or continuation of the text, partially obscured by the binding.

δεδιωσάσθαι τε αὐτὸν καὶ εἰπεῖν· Διχαίως μοι
 δοχεῖς [ἐφ' ἡ * ὦ Κύρε δίδαμσον εἰ]. ἀγα-
 θὸς γὰρ ὢν αἴτηρ, δίδαμονεῖς. ταῦτα δὲ, ὦ
 Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγεύμεθα, ἐφ' ἧ Σωκρά-
 τῆς, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδ' οἱ πόρην μακρά-
 ροι διώκονται ἀπέχεσθαι. εἴκοι γὰρ ἡ ὅτι-
 μέλεια αὐτῆς εἰ) ἄμα τὴν ἰδὺν παρὰ τῆς, καὶ
 οἴκου ἀξίους, καὶ σωματίων ἀσκησις εἰς ὅ
 διώκονται, ὅσα ἀνδρὶ ἐλάττω παρὰ τῆς.
 παρὰ τὸν μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ αἰθεροῖ,
 ταῦτα ἢ γῆ φέρει ἐργαζομένοις· καὶ ἀφ' ὧν B
 τοῖνυ ἰδὺν παρὰ τῆς, τ' παρὰ τῆς φέρει. ἐπειτα
 δὲ ὅσα κρομμύδι βωμοῖς καὶ ἀγάματτα, καὶ
 οἷς αὐτοῖς κρομμύδι, καὶ ταῦτα μὲν ἰδίαν
 ὄσμησιν καὶ θεαμάτων παρέχεται. ἐπειτα δὲ ὅ-
 ψα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ βρέφει. καὶ γὰρ
 ἡ παρὰ τῆς ἀπὸ τῆς τέχνης σιωπῆσαι τῆ γεωρ-
 γία. ὥστε ἐχθρὸν καὶ τοῖς ὄξερα ἔσκεσθαι ἴσον-
 τας, καὶ αὐτοῖς χρῆσθαι. παρέχουσα δὲ ἀ-
 φθονώσθαι ἀγαθὰ, οἷα εἰ ταῦτα μὲν μα-
 λακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχην τὴν χιμῆρος, C
 καὶ ἰσχυρὰν ἰσχυρὰν ἐπιτελεῖν. καὶ τὸς
 μὲν ἀσχυροῖς ἀφ' ἧς χιμῆρος γυμνάζου-
 σα, ἰσχυρὰ αὐτοῖς παρὰ τῆς. τὸς δὲ τῆ ὅτι-
 μέλεια τ' γεωργίας, ἀνδρὶ ζῶσθαι, παρὰ
 ἐγείρουσα, καὶ παρὰ τῆς σφοδρῶς ἀναγ-
 κάζουσα. καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ, καὶ ἐν τῷ
 ἀσφ' αἰεὶ ἐν ὄξερα ὅτι κρομμύδι παρὰ τῆς
 εἰσίν. ἐπειτα ἡ τὴν σιωπῆσαι ὄξερα τῆς τῆ
 πόλιν βούληται, τὸν ἵππων ἰσχυρὰ τῆ γεωρ-
 γία σιωπῆσαι ἡ τὴν περὶ, σφοδρῶν ὅσων D
 μα παρέχεται. θήρας τὴν ὅτι φιλοπονεῖσθαι
 σιωπῆσαι τῆ γῆ, καὶ κρομμύδι ὅτι τῆς ὄξερα
 φῆς παρέχουσα, καὶ θήρα σιωπῆσαι βρέφου-
 σα. ὡφελὸν μὲν δὲ καὶ αἱ ἵππων καὶ αἱ κύες
 ἀπὸ τῆ γεωργίας, ἀπὸ τῆς κρομμύδι τ' ὄξερα, ὅ μὲν
 ἵππος, παρὰ τῆς κρομμύδι τ' κρομμύδι εἰς τὴν
 ὅτι μέλεια, καὶ ὄξερα παρὰ τῆς τ' ὄξερα ἀ-
 πέναι· αἱ δὲ κύες, τὰ τε θήρα ἀπερὸ κρο-
 μμύδι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ παρὰ τῆς, καὶ
 τῆ ἰσχυρὰ τὴν ἀσφ' αἰεὶ σιωπῆσαι παρέχουσα. E
 παρὰ τῆς δὲ τὴν εἰς ὅσων ὄξερα τῆς
 ὄξερα καὶ ἡ γῆ τὸς γεωργίας, ἐν τῷ μέσῳ τὸς
 καρπῶν βρέφουσα τὰ κρομμύδι λαμβάνειν.
 καὶ δραμῆν δὲ, καὶ βαλεῖν, καὶ πηδῆσαι τῆς ἰ-
 κρομμύδι τῆς γεωργίας παρέχεται. τῆς δὲ τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τῆς ἀπὸ τῆς

manum se Cyri comprehendisse, ac dixit:
 se: Iure mihi beatus esse videris, Cyre. Nam
 simul & vir egregius, & fortunatus es. Hęc
 tibi ego commemoro, Critobule, inquit
 Socrates, ut scias, ne felicissimos quidem
 homines ab agricultura posse abstinere.
 Nam videtur eius studium simul & volu-
 ptatem quamdam habere, & rei familiaris
 amplificationem, & exercitationem cor-
 porum, ut ad ea perficienda robur habeat,
 quę ingenuis hominibus conueniunt. Pri-
 mum enim fert terra se colentibus ea, quę
 hominibus ad victum necessaria sunt: at-
 que etiam illa fert, de quibus voluptatem
 capiunt. Deinde suppeditat omnia sua-
 uissimis cum odoribus, & gratissima spe-
 cie, quęcumque homines ad aras, & signa
 deorum, atque etiam ad seipos ornandos
 adhibent. Pręterea multa obsonia
 partim producit, partim nutrit. Etenim
 ars pecuaria cum agricultura coniuncta
 est. Quo fit, ut multa suppetant, quibus sa-
 crificandis tum placare deos, tum ipsimet
 uti possimus. Quęcumque copiosissime bo-
 na sumministret, non finit ea cum mol-
 litia capi, sed ad hiemis frigora, & æstatis
 calores tolerandos consuefacit. Eadem
 illos, qui manibus suis laborant, exercen-
 do magis robustos efficit: alios vero, qui
 cura sua colunt agrum, strenuos reddit,
 dum mane ipsos excitat, acriterque per-
 gere cogit. Etenim & ruri, & in vrbe sem-
 per quouis anni tempore quędam actio-
 nes sunt opportunissima. Deinde siue
 quis eques opem ciuitati suę ferre velit, a-
 gricoltura maxime alendo equo sufficit:
 siue pedes, acre corpus reddit. Etiam ter-
 ra venationis ad studium non nihil adiu-
 menti pręstat, quod & per eam facile ca-
 nes alii possint, & ferę nutriri. Et quia ca-
 nes quoque cum equis ex agricultura
 commodum aliquod percipiunt, vicif-
 sim & ipsi ruri profunt: equus, dum ma-
 ne portat rei rusticę curatorem, ac se-
 ro redeundi potestatem facit: canes au-
 tem, dum feras abigunt, ne fructibus pe-
 cudibusue noceant, ac solitudini secu-
 ritatem pręstant. Incitat etiam terra
 non nihil agricolas ad defendendum ar-
 mis agrum, quum fructus in medio pro-
 positos educet, qui victori cedant. Et
 quę tandem ars homines magis ad cur-
 rendum, ad iaculandum, ad saltandum
 idoneos reddit quam agricultura: quę ars
 se exercentibus vice versa plura largitur?

Cic. de Senect. n. 59.

Cic. de Senect. n. 56.

Cic. de Senect. n. 56. 57.

παρὰ τῆς φέρει

γεωργίας ἀπὸ τῆς φέρει

δὲ δὲ τῆς φέρει

quænam sui studiosum suavius excipit, porrigens accedenti quod sumat ex animi arbitratu? quænam maiori cum rerum copia hospites excipit? Vbinam facilius copioso igne, calidisque lauacris per hiemem uti licet, quàm ruri? Vbi quis aquarum, auræ, umbrarumque causa iucundius traducere possit æstatem, quam ruri? Quænam ars alia primitias suppeditat diis rectius conuenientes, vel festos dies abundantiori cum copia rerum exhibet? quænam domesticis gratior est, vxori iucundior, liberis optatior, erga amicos benignior? Mihi quidem mirum videatur, posse hominem ingenuum vel possessionem aliquam acceptiorem hac ducere, vel studium aliquod hoc tum iucundius, tum ad vitam utilius reperire. Præterea tellus, quæ quidem * dea est, iusticiam quoque docet illos, qui animaduertere possunt. Nam studiosissime se colentibus maximam bonorum copiam vicissim largitur. Quod si aliquando ij, qui in agricultura versantur, & tum ad alacritatem, tum fortitudinem cōdocefacti sunt, a magnis copiis hostium ab operis suis arceantur: possunt certe, nisi Deus prohibeat, præsertim quum & animis & corporibus egregie instructi sint, inuasus eorum finibus, a quibus impediuntur, quo minus operas suas faciant, indidem capere, vnde se alant. Ac sæpe in bello etiam tutius est armis victum quærere, quam instrumentis rusticis. Instituit etiam nos agricultura, vt mutuo nosmet iuueamus. Nam aduersus hostes cum hominum copiis pergendum est, & hominum opera terra est colenda. Itaque necesse est eum, qui recte agriculturam exercere velit, operas suas sic instruere; vt sint alacres, & ad parendum promptæ. Eadem moliatur oportet, qui copias aduersus hostes ducturus sit, vt eos, qui faciunt, quod viros fortes decet, muneribus ornet; ac non recte atque ordine munus suum obeuntes plectat. Etiam necesse est agricolam non minus interdum operas suas cohortando excitare, quam imperatorem milites. Neque seruis minus spe bona, quam ingenuis hominibus opus est: immo vero magis, vt manere velint. Etiam is recte dixit, qui agriculturam aliarum artium matrem & nutricem esse perhibuit. Nam quum agricultura prospere succedit, etiam artes ceteræ omnes vigent: at vbi terra necessitate aliqua inculta manet, etiam artes ceteræ fere terra marique extinguuntur.

* Lectio marginis altera.

Αἴτις δὲ ἡδύων τὸ ἔπιμελόμενοι δέχεται, πρῶ-
 τείνουσα πρῶσιόντι λαβὴν ὅ, πικρῆς; τίς δὲ
 ξένοις ἀφρονώτερον δέχεται; χιμάσαι ὅ πύ-
 ρει ἀφρόνῳ, καὶ θερμοῖς λουεῖσι, πύδ [πολύ]
 πλείων τὸ δὴ μάρα ἐν χάρῳ τῷ; πύδ ὅ ἡδύων εὐχόμε-
 θεῖται ὕδασι τε, καὶ πνύμασι, καὶ σκιάσι, ἢ
 κατ' ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη τοῖς ἀπαρχαῖς πρε-
 πωδετέρας παρέχει, ἢ ἐορτῆς πληρετέρας
 ἀποδίδου; τίς ὅ οἰκέταις πρῶσιφιλέτερας, ἢ
 γυναικὶ ἡδύων, ἢ τέκνοις πρῶσιότερας, ἢ φίλοις
 Βούχρησιότερας; ἐμοὶ μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι,
 εἴ τίς ἐλθόντες ἀνδρῶν ἢ κτηνῶν τι τῶν
 ἡδύων κέκτηται, ἢ ἔπιμελῆσαι ἡδύων πρῶσι
 ἄρρηκεν, ἢ ὠφελιμώτερον εἰς τὸ βίον. ἐπὶ δὲ ἡ
 γῆ τὸ θελοῦσα πρῶσι διυναρμόσις καταμαίηται
 ἡν καὶ δικαιοσύνη διδάσκει. πρῶσι δὲ πρῶσι
 θεραπείων αὐτῶν πρῶσι ἀγαθὰ αἰτιοῖται.
 εἰάν τις πρῶσι καὶ ὑπὸ πλήθους ποτὲ στρατι-
 μῶν τῶν ἔργων φερθεῖσιν οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀ-
 ναερέφόμενοι, καὶ σφοδρῶς καὶ ἀνδρῶν παι-
 δδόμενοι, οὗτοι δὲ παρεσκευασμένοι καὶ πρῶσι
 ψυχῆς καὶ τῶ σώματα, ἡ μὴ πρῶσι ἀποκαλύψῃ,
 διώκονται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκαλυψῶν
 λαμβάνειν ἀφ' ὧν φρέσονται. πολλάκις δὲ ἐν
 τῷ πολέμῳ καὶ ἀσφαλέτερον ἔστι σὺ τοῖς ὀ-
 πλοῖσι τῶν ἔσθλων ματεύειν, ἢ σὺ τοῖς γεωρ-
 γικῶσι ὀργάνοις. συμπαιδύει δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρ-
 κῆν ἀλλήλοισι ἡ γεωργία. ὅτι τε γὰρ τῶν τῶν
 λεμίσι σὺ ἀνθρώποις δέξιναι, τὸ τε γῆσι σὺ
 ἀνδρῶσι ἔστιν ἡ ἐργασία. τὸν οὖν μέλλοιτα
 Δὲ γεωργήσῃ δὲ τῶν ἐργασίῃ καὶ πρῶσι-
 μοις πρῶσι ἀσφάλῃ, καὶ πρῶσι τῶν πρῶσι τὸν
 τε ὅτι πολέμῳ ἀγροῖα τῶντα δὲ μηχαρῶ-
 αἶ, δωρῶν τῶν πρῶσι ποιῶσιν ἀδὲ ποιῶν τῶν
 ἀγαθῶν, καὶ κελεύονται τῶν ἀπακτωῶν, καὶ
 πρῶσι ἀκελεύονται δὲ πολλάκις ὁσθέν ἡ τῶν δὲ
 τοῖς ἐργασίαι τὸν γεωργόν, ἢ τὸν στρατηγὸν τοῖς
 στρατιώταις. καὶ ἐλπίδων δὲ ἀγαθῶν ὁσθέν ἡ τ-
 τονοὶ δούλοισι τῶν ἐλθόντων δέονται, ἀλλὰ καὶ
 μάλλον, ὅπως μὲν ἡ γῆσι. καλῶς δὲ κα-
 Ε κήνος εἶπεν, ὅς ἔφη τῶν γεωργῶν τῶν ἄλλων
 τεχνῶν μητέρας καὶ ἔσθρον εἶναι. ἡ μὲν γὰρ φε-
 ρεῖται τῆς γεωργίας, ἔρρονται καὶ αἱ ἄλλαι
 τέχναι ἀπασαί. ὅπως δὲ αἱ ἀνακταδίῃ ἢ γῆ
 χερσῶν, ἀποσβέννεται καὶ αἱ ἄλλαι τέ-
 χναι φερόντι καὶ χεῖ γῆ καὶ χεῖ δάλασσιν.
 ἀκού-

εἰσοῦσα, εἰς εἰσοῦσα

πολέμῳ

ταῦτα

ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· ἄλλα
 ταῦτα μὲν ἔμοιγε ὦ Σώκρατες καλῶς δο-
 κῆς λέγαν. ἴσθι δὲ τὴ γεωργικῆς τὰ πλεῖστα ἔστιν
 ἀνθρώπων ἀδιώτατα παρονοῆσαι. καὶ γὰρ χύ-
 λαζαι, καὶ πάχλαι ἐπίοτε, καὶ αὐχμοί, καὶ
 ὄμβροι δὲξαῖοι, καὶ ἐρίσβοι, καὶ ἄλλα πολ-
 λάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα
 ἀφαιρουῦται. καὶ παρὰ τὰ δὲ ἐπίοτε καλ-
 λιστα τε θραμμένα νόσος ἐλθούσα κείκις ἀ-
 πώλεσεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης εἶ-
 πεν· ἄν' ὅμιλ' ἐγώ γε σε, ὦ Κριτόβουλε, εἶ-
 δέναι, ὅτι οἱ θεοὶ ἄρα δὲν ἠπτόν εἰσι κίριοι τῶν ἐν
 τῇ γεωργίᾳ ἔργων, ἢ τῶν ἐν τῶν πολέμων. καὶ
 τὸς μὲν ἐν τῶν πολέμων ὄρεσ, οἱ μὲν, παρὰ τῶν
 πολεμικῶν παρὰ ζέων ἴδ' ἀρεσκόμενοι
 τοῖς θεοῖς, καὶ ἐσφωτῶν τας θυσιῶν καὶ οἰωνοῖς
 ὅ, τι τὴ γῆ ποιεῖν, καὶ ὅ, τι μή· παρὰ δὲ τῶν
 γεωργικῶν παρὰ ζέων ἠπτόν οἱ δὲν τὸς θεοῖς ἰ-
 λάσκεσθαι; δὲ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οἱ σάφρονες
 καὶ ἴσθι ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν, καὶ βοῶν,
 καὶ ἵππων, καὶ παρὰ ζέων, καὶ ἴσθι πόντων
 γε δὲ τῶν κτημάτων τὸς θεοῖς θεραπύουσι.
 ἄλλα ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς
 μοι δοκῆς λέγαν, καλῶν παρὰ ζέων σιωπῆς
 θεοῖς παρὰ ζέων πόντων ἔργου, ὡς τῶν θεῶν
 κίριον ὄντων ἄρα δὲν ἠπτόν τῶν εἰρηνικῶν, ἢ τῶν
 πολεμικῶν ἔργων. ταῦτα μὲν οὖν παρὰ ζέων
 οὕτω ποιῆν. σὺ δὲ ἡμῖν ἐνθεν λέγων παρὰ
 τὸ οἰκονομίας ἀπέλιπες, παρὰ τὰ τῶν ἐχθ-
 ῶν διακρίσασθαι· ὡς καὶ νῦν μοι δοκῶ, ἀκη-
 χῶς ὅσα εἶπες, μᾶλλον πῆδ' ἢ παρὰ ζέων, ἢ παρὰ
 ζέων ὅ, τι γῆ ποιεῖν βίβλ' ἴσθι. τί οὖν; ἔφη
 ὁ Σωκράτης, παρὰ εἰ παρὰ ζέων μὲν ἐπὶ ἀνελθοῖ-
 μιν ὅσα μὲν ὁμοιομορῶντες διεληλυθῶτα μιν, ἴν-
 ῶ πῶς διωώμῃτα, παρὰ ζέων οὕτω καὶ τὰ
 λοιπὰ διεξίεναι σιωμομορῶντες; ἠδὲ γὰρ
 οὖν ἴσθι* ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὡς παρὰ ζέων
 κτημάτων κτηνώνησαι τας αἰαμφιδόχως διελθῶν,
 οὕτω καὶ λόγων κτηνώνησαι, παρὰ ζέων αἰαμ-
 φιδόχως, σιωμομορῶντες διεξίεναι. ὁμο-
 οῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι στήμης μὲν πῖνος ἐ-
 δοξεν ἡμῖν ὄνομα εἶναι ἢ οἰκονομία. ἢ δὲ ὅτι στή-
 μη αὐτὴ ἐφαίνετο, ἢ οἱ κίρις διώονται αὐξάνει
 παρὰ ζέων. οἱ κίρις ἢ ἡμῖν ἐφαίνετο, ὅτι κτήσις ἢ
 σύμπασα κτήσις ἢ τῶν ἐφαίνετο εἶναι ὅ, τι ἐκεί-
 νῳ ὠφέλιμον εἴη εἰς τὸ βίον. ὠφέλιμα δὲ ὄντα

Quibus auditis Critobulus: Enimvero, in-
 quit, hæc mihi dicere præclare videris, mi
 Socrates. Sed plurima sunt in agricultura,
 quæ prouideri ab homine non possunt.
 Quippe nonnumquam grandines, prui-
 na, ætus, imbres immensi, rubigines, alia,
 pulchre cogitata & elaborata tollunt. Et-
 iam oues interdum educatas egregie mor-
 bus aliquis inuadens miserrime perimit.
 Quæ quum audiisset Socrates: Ego vero
 mi Critobule, ait, scire te arbitrabar, pe-
 nes deos nihilo minus potestatem rusti-
 cis in operibus summam esse, quam in
 bellicis. Vidēs autem eos, opinor, qui re
 militari occupantur, ante bellicas actio-
 nes Deos placare, ac tum per sacrificia,
 tum auguria inquirere, quid faciundum,
 quid omittendum sit. Et in actionibus
 rei rusticæ minus tibi laborandum putas,
 vt deos propitios reddas? Omnino scire
 debes, homines, qui quidem sapiant, hu-
 midorum & siccorum fructuum, boum,
 equorum, ouium, omnium denique for-
 tunarum suarum causâ deos colere. Di-
 cis tu præclare mi Socrates, ait, qui me
 iubeas operam dare, vt opus omne non si-
 ne diis ordiar: quippe quorum in pote-
 state sint tam ea, quæ pace, quam quæ bel-
 lo suscipiuntur. Itaque studebimus hæc
 ita facere. Tu vero nobis enitere istuc
 redeundo, vbi de administratione dome-
 stica dicere desisti, quæ porro sequuntur
 absoluerē. Videor enim mihi, posteaquam
 audiui abs te dicta, magis perspicere quid,
 vt commode viuam, faciundum sit. Quid
 igitur? ait Socrates, placetne vt redeamus
 ad illa, quæcumque sic percurrimus, vt
 de iis inter nos conueniret: quo, si fieri
 possit, ita deinde reliqua percurrere co-
 nemur, vt inter nos conueniat? Iucun-
 dum sane est, inquit Critobulus, quem-
 admodum solent ij, quibus pecuniæ com-
 munes sunt, eas sine controuersia percen-
 sere, sic etiam nos, qui sermones inter nos
 communicamus, omnia percurrere, de
 quibus colloquimur, vt consentiamus. Vi-
 sum est igitur nobis, inquit Socrates, ad-
 ministratio domestica nomen esse scienti-
 æ: atque hæc ipsa scientia definiebatur
 ea esse, qua domos amplificare homines
 possint. Domus autem esse definiebatur
 idem, quod facultates vniuersæ. Facultates
 autem esse dicebamus id, quod cuique ad
 vitâ sit vtile. Omnia vero vtilia esse repe-
 riebamus, quibuscumq; vti aliquis sciret.

ἐπὶ δὲ

ἐξαρ-
σκομένους

δὲ ἴσθι κετο πόντων, ὅποσοις τὸς ἐπίσταιτο γῆναι.
AAa 3

Ac scientias quidem vniuersas non posse disci videbatur nobis, & itidem vt nonnullis ciuitatibus, artes improbandas esse, quæ fordidæ adpellentur; quod & corpora lædere videantur, & animos frangant. Eius rei argumentum fore clarissimum dicimus, si hostibus agrum inuadentibus, agricolas aliquis & opifices diuersis locis constitutos, seorsum vtrosque interroget, vtrum esse defendenda regio videatur, an agro cedendum, ac deinde custodienda mœnia. Nam ea ratione futurum arbitramur, vt qui exercendo solo occupantur, defendendum esse agrum decernant: opifices autem, dimicandum non esse, sed prout ipsi instituuntur, desidendum; nullo neq; labore, neq; periculo adito. Comprobauimus etiam, agriculturam viro bono & honesto exercitationem & scientiam esse longe præstantissimam, qua homines necessariorum sibi copiam parent. Atq; videbatur eadem disci facillime posse, ac summa cum voluptate exerceri, & corpora longe pulcherrima robustissimaque efficere, animis denique negotij nihil exhibere, quo minus cura sua tum amicos, tum respublicas complectantur. Videbatur etiam agricultura nobis excitare animos ad fortitudinem, quod extra munitiones ad victum necessaria producat, iisque alat homines se exercentes. Itaque rationem hanc vitæ ab vrbibus quoq; maximam mereri prædicationem, quippe quæ ciues præstantissimos, maximeque reipublicæ studiosos suppeditare videatur. Tum Critobulus: Pulcherrimum esse, mi Socrates, inquit, & optimum, iucundissimumque, victum sibi ex agricultura parare, satis esse mihi persuasum arbitror. Ceterum quod aiebas animaduertisse te, quæ causæ sint, quamobrem alij sic agriculturam exercent, vt ex ea percipiant abunde omnia, quibus est ipsis opus, alij sic in ea laborent, vt nullo ipsis vsui sit: eas equidem lubenter auditurus ex te videor vtrasque, vt quæ bona sunt faciamus, omissis iis, quæ cum detrimento sunt coniuncta. Quid igitur, ait Socrates, mi Critobule, si tibi a principio narrem, quo pacto cõuenerim hominem aliquando quemdam, qui reabsè mihi de illorum esse numero videbatur, † quibus merito nomen illud tribuitur, quo quis vir bonus & honestus adpellatur? Id equidẽ, ait Critobulus, vehementer audire velim, quippe qui & ipse dignus haberi eo nomine cupiam. Dicam igitur, inquit Socrates,

Cicero sic, auctore Prisciano: Qui apud nos hoc nomine dignantur.

πάσας μὲν οὖν τὰς ἐπιτηδίας οὐτε μάθην οἷόν τε ἡμῖν ἐδόκει, σωμαποδοκιμάζειν τὲ τῶν πόλεων τὰς βαρβαρικὰς καλουμένης τέχνας, ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμνήεσθαι δοκῶσι, καὶ τὰς ψυχὰς καταγνώσει. τεκμήριον δὲ σαφέστατον γινέσθαι αὐτὸ τὸ ἐφαρμῆ, εἰ πολέταιται μίαν εἰς πλὴν χόσαν ἰόντων, ἀφ' ἡμετέρας τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεχνίτων, χωρὶς ἐκείτων ἐσφωτῶν, πότρεα δοκῶν ἐξήγησεν τῆν ἡμετέραν, ἢ ὑφ' ἡμῶν τῆν γῆν, τὰ τεῖχνη δὲ φυλάττειν. οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν ἀμφὶ γῆν ἔχοντες τὸ ὄνομα αὐτῆν φησὶν εἶναι ἐξήγησεν, τῶν δὲ τεχνίτων αὐτῶν τεχνίτων, μὴ μάχων, ἀλλ' ὅπως τὸ πεπαίδωτον παιδευταί, καὶ γινώσκοντες μὴ τε ποιοῦντες, μὴ τε κινδυνεύοντες. ἐδοκιμάσαμεν δὲ, ἀνδρὶ καλῶτε κατὰ τὴν ἐργασίαν εἶναι, καὶ ἐπιτηδία κατὰ τὴν γεωργίαν, ἀφ' ἧς τὰ ἐπιτηδία αὐτῶν ποιοῦνται. αὐτῆν γὰρ ἡ ἐργασία μαθητῶν τεράστια ἐδόκει εἶναι, καὶ ἡδίστη ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ σώματα κάλλιστά τε καὶ δυνάστεστα παρέχεσθαι, καὶ τῶν ψυχῶν ἡκιστα ἀσολίαν παρέχον φίλων τε καὶ πόλεων συνεπιμελεσθαι. συμπαροῦσιν δὲ τὸ ἐδόκει ἡμῖν καὶ εἰς τὸ ἀλκίμως εἶναι ἢ γεωργία, ἔξω τῶν ἐρυμῶν τὰ ἐπιτηδία φύουσα τε, καὶ βέβουσα τῶν ἐργαζομένων. ἀφ' αὐτῶν δὲ καὶ εἰδοξοτάτη εἶναι πρὸς τῶν πόλεων αὐτῆν ἡ βιοτεία, ὅτι καὶ πολίτας δύνανται, καὶ δύνανται παρέχεσθαι δοκῶν τῶν κοινῶν, καὶ ὁ Κριτόβουλος: ὅτι μὲν, ὡς Σωκράτης, κάλλιστόν τε, καὶ δύνανται, καὶ ἡδίστον, ἀπὸ γεωργίας τὸ βίον ποιέσθαι, πόρην μὲν δοκῶν πεπεισθαι ἡμῶν. ὅτι δὲ ἐφησάμεν καταμαθεῖν τὰ αἴτια τῶν οὕτω γεωργῶν, ὥστε ἀπὸ τῆν γεωργίας ἀφθόνως ἔχον ὧν δέονται, καὶ τῶν οὕτως ἐργαζομένων, ὡς μὴ λειστελεῖν αὐτοῖς πλὴν γεωργίαν, καὶ αὐτὰ μοι δοκῶν ἡδέως ἐκείτρεα τὸ ἀκούειν σου, ὅπως ἂν μὲν ἀγαθὰ αἰούσθαι βῆσαι ποιῶμεν, ἀδὲ βλαβερὰ μὴ ποιῶμεν. τί οὖν, ἐφη ὁ Σωκράτης, ὡς Κριτόβουλε, ἡ σοὶ ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι, ὡς συνεγρόμεν ποτὲ ἀνδρὶ, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι ὅτι τῶν τῶν αἰδρῶν, ἐφ' οἷς τῶν οἰομα δικάως βῆσαι, ὁ καλεσθῆναι καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς αἴηρ; πόρην αἰ, ἐφη ὁ Κριτόβουλος, βουλομένῳ αὐτῶν οὕτως ἀκούειν, ὡς καὶ ἐγὼ γε ἐρῶ τῶν τῶν οἰοματος ἀξίως γινέσθαι. λέξω οἴκῳ σοι, ἐφη ὁ Σωκράτης, ὡς καὶ

ὡς καὶ ἦλθον ὅτι πλὴν σκέψιν αὐτῶν. τὸς μὲν γὰρ
 ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκίους ἀγαθοὺς, ζωγρά-
 φοὺς ἀγαθοὺς, ἄνδριαντοποιοὺς, καὶ τὰ ἄλλα
 ταῦτα, πρὸς οὐλίγους μοι χρόνος ἐγγύετο
 ἵκανός τε ἵκανός τε, καὶ δεύσασθαι τὰ δε-
 δοκιμασμένα καὶ ἔργα αὐτοῖς εἶναι. ὅπως δὲ
 δὴ καὶ τὸς ἐγγύετο ὁ σέμνον ὄνομα τὸ τῆτο, ὁ
 καλὸν τε καὶ ἀγαθόν, ὅτι σκεψάμενον τί ποτ'
 ἔργα ζῶντες τῶν ἀξιοῦντο καλεῖσθαι, πρὸς
 μου ἢ ψυχὴν ἐπεθύμει αὐτῶν πῃ συλῆμεθα.
 καὶ παρῶν μὲν ὅτι παρῶν ἐκείνο ὁ κηδὸς τῶν
 ἀγαθῶν, ὅτι πῃ αἰδοῦμαι κηδόν, τῆτο παρῶν,
 καὶ ἐπὶ φάμενον καταμαρτυρῶν, εἴ ποτε αἰδοῦμαι
 παρῶν κηδόν τῶν κηδῶν ὁ ἀγαθόν. ἀλλ' οὐκ
 ὅρα εἶχεν οὕτως. ἀλλ' οἷός τις ἐδοκίμω κατα-
 μαρτυρῶν τὸ κηδῶν τῶν μορφῶν πρὸς μου
 ἴσως οἷός τις τῶν ψυχῶν. ἐδοξεν οὖν μοι, ἀφ' ἐμῶν
 τῶν κηδῶν ὅπως, ἐπὶ αὐτῶν πῃ ἐλθῶν τὸ κηδῶν
 μὲν κηδῶν τε καὶ ἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν τὸ Ἰσχόμα-
 χον ἤκουον παρῶν πρὸς μου καὶ ἀνδρῶν τε, καὶ γυ-
 ναικῶν, καὶ ξένων, καὶ ἀστῶν, κηδόν τε καὶ ἀγαθόν
 ἐπονομαζόμενον, ἐδοξέ μοι τῆτο πρὸς αὐτῶν
 συλῆμεθα ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ Διὸς
 τῆ ἐλευθερίου σοῦ καὶ ἡμεῶν, ἐπεὶ μοι ἐδοξε
 εὐλόγησθαι, παρῶν αὐτῶν, καὶ ὅρα καὶ ἰσχό-
 μαχος εἶπεν. τί ὦ Ἰσχόμαχε, οὐ μάλα εἰσθῶς
 εὐλόγησθαι, καὶ ἡμεῶν; ἐπεὶ τα γὰρ πλῆστα ἢ παρῶν
 τῶν πῶν ὁρῶ σε, ἢ ἔπρὸς μου εὐλόγησθαι ἐν τῇ ἀ-
 γορῇ. ὅρα δὲ αὐτῶν ἐφ' ἡ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώ-
 κρατες, εἴ ποτε εἰ μὴ ξένους πῆσας σιωπῆμενον
 αἰσθῶν ἐνθάδε. ὅρα δὲ μὴ παρῶν τῆ
 σοῦ τῶν, παρῶν τῶν θεῶν, ἐφ' ἡ ἐγὼ, ποῦ ἀγα-
 θεῖός, καὶ τί ποῖς; ἐγὼ γὰρ ποῖ πρὸς μου βού-
 λομαι σε πρὸς μου, τί ποτε παρῶν κηδὸς
 καὶ ἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ εἶδον ἀγαθεῖ-
 ῶς, ὅρα δὲ σοῦ τῶν ἢ ἐξίς τῶν σώματος κατα-
 φαίνεται. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελῶν παρῶν, τί
 ποῖ κηδὸς καὶ ἀγαθὸς κέκλησαι, καὶ ἡδεῖς, ὡς γὰρ
 ἐμοὶ ἐδοξεν, εἶπεν. ἀλλ' εἰ μὲν ὅρα σοὶ ἀγα-
 λέωνται παρῶν ἐμοὶ πῆσας, κηδῶν με τῆτο ὁ ὄ-
 νομα, οὐκ οἶδα. ἔγ' δὲ δὴ, ὅρα γὰρ με εἰς ἀπὶ
 δοῦν κηδῶνται τεινεργίας, ἢ χορηγίας, ἔδειξας,
 ἐφ' ἡ, ζητῶ τὸν καλὸν τε καὶ ἀγαθόν, ἀλλὰ σα-
 φῶς, ἐφ' ἡ, ὄνομα ζῶντες με Ἰσχόμαχον παρῶν
 παρῶν καλοῦνται. ἐγὼ μὲν σοῦ τῶν, ἐφ' ἡ, ὦ Σώ-
 κρατες, ὅ με ἐπῆρου, τὸ πρὸς μου εἶδον ἀγαθεῖ-
 ῶς.

A quomodo ad inuisendum hominem illum
 accefferim. Nam ad bonorum fabrum,
 bonorum arariorū, pictorum bonorum,
 itemque statuariorum, & huiusmodi alio-
 rum opera, quæ præclara iudicentur, ob-
 eunda spectandaq; per mihi temporis ex-
 iguum quiddā sufficiebat. Verum vt con-
 siderarem, quidnam agendo illi, qui no-
 men hoc boni & honesti viri sane plenum
 grauitatis obtinerent, hoc ipso digni iudi-
 carētur: vehementer animus meus aliquē
 ipforum conuenire cupiebat. Ac primo
 quidem, quod honesti nomen ad bonum
 adiceretur: quemcumque honesta facie
 cernerem, cum adibā, ac dabam operam,
 vt intelligerem, anne videre possem alicu-
 bi bonum cum honesto coniunctum. Ve-
 rum aliter se res habebat, quod nonnullos
 videbar animaduertere, forma quidem il-
 los perquam honesta præditos, sed animis
 prauis. Itaq; visum fuit, ommissa vultus ho-
 nesta specie, quemdam eorum accedere,
 qui honesti & boni adpellarentur. Quum
 igitur audirē, Ischomachum ab omnibus,
 viris, mulieribus, exteris, ciuibus, honestū
 ac bonum virum nominari: visum est o-
 peram mihi dandam, vt eum conuenirem.
 Ergo vbi aliquando conspexissem eum, in
 Iouis Liberalis porticu sedentem: quod o-
 tiosum esse putarem, accessi, ac propter i-
 ipsum adfidens: Quid tu Ischomache, dixi,
 desides heic, qui non admodum otuari cō-
 sueuisti? Nam maxima ex parte vel agere
 te aliquid video, vel saltim otiosum in foro
 non versari. Ne nunc quidem, subiecit I-
 schomachus, me conspiceres, Socrates, ni-
 si ex cōuento quosdam heic hospites præ-
 stolarer. At quum nihil eiusmodi agis, in-
 quam ego, queso te per deos, vbinam tem-
 pus teris, & quid facis? Nam quærere de te
 quiddam omnino cupio, quid agas scili-
 cet, quod vir bonus & honestus adpelle-
 ris: quando domi tempus non teris, neque
 corporis tui habitus talis adparet. Tum
 Ischomachus ad ea verba, Quid agas, quod
 vir bonus & honestus adpelleris, arridens; eis-
 que, vt mihi videbatur, delectatus: Equi-
 dem, ait, an me hoc nomine adpellent a-
 liqui, quum tecum de me colloquuntur,
 nescio. Non enim certe, quum me vo-
 cant ad compensationem vel præfectu-
 ræ triremium, vel muneris choragi, quif-
 quam virum illum bonum & honestum
 quærīt: sed perspicue me Ischomachum,
 nomine patris, adpellatum arcessunt. Tu
 quidem, mi Socrates, quod de me quære-
 bas, domi ego tempus nō admodum tero.

ἐξαγορεύ-
ανδριαντ.

ἵκανός τε
καλός τε καὶ
ἀγαθός

αἰσθῶν
ἰδ.

Ischomach
chi chi So-
crate col-
loquium.

† οὐδα-
μῶ: εἶδον
καταπει-
ῶς.

Misc Ci
ceron u Oe
conomicon
e Xeno-
phonte li-
bri primi
praecipua
pars, dans
praecepta
matrifam-
ilias,
que domi-
agere de-
beat. Ser-
uus.

Plut. κ. ἡ ἀρχὴν ἐλάττω
νδὲν ἴν πω δὲ αὐτ. p. 721. Ἔτι
ἔτι δὲ οὐδὲν δὲ τὴν Ἐλάττω
ἴν νύ μιν ἴδωσιν, ἐλάττω
σα δὲ ἀπὸ τοῦ ἀδὸν εἰς αὐτὸν
βασίλειον.

Cicero sic:
Quid igi-
tur, pro
Deum im-
mortalium,
primum
eam doce-
bas, quaso.

Nam ad res domesticas administrandas v-
xor ipsa satis est idonea. Quin hoc quoq;
de te quarerem, num vxorem ipse talem
instituendo effeceris, qualem esse oportet,
an a patre matreque acceperis peritam ea-
rum rerum administrandarum, quae ad i-
psius officium pertinent. Et quid mi So-
crates, inquit, scire poterat, quum eam du-
cerem, quae necdum annos nata xv ad me
venerit, ac superiore tempore magna cura
adseruata vixerit, vt quamminimam cer-
neret, quamminimam audiret, quammi-
nimum sciscitaretur? An non autem boni
consulendum tibi videtur, quod saltim ve-
nerit perita conficiendi accepta lana ve-
stem, ac animaduersa ratione pensu ancil-
lis dandi? Nam quod gulam adtinet, hac
in parte mi Socrates, recte admodum in-
stituta venit: quae quidem mihi disciplina
tum in viro, tum femina videtur esse ma-
xima. Ceterane, inquam ego, mi Ischo-
mache, vxorem tuam instituendo ipse do-
cuisti, vt curandis iis, quae ad munus ipsius
pertinent, sufficiat? Non prius profecto,
inquit Ischomachus, quam rem sacram
fecissem, & precatus essem, vt quae vtri-
que nostrum essent optima, tum ipse do-
cerem, tum ex me illa disceret. Ergo, in-
quam ego, etiam vxorem sacram tecum
faciebat, & vna tecum haec precabatur?
Omnino, ait Ischomachus, & quidem
multum diis testibus promittens, fore se
talem, qualem esse oporteret: nec ob-
scurum erat, minime in iis, quae docere-
tur, negligentem futuram. † Quaso te
per deos, inquam ego, mi Ischomache,
narra mihi, quid eam primum docere ce-
peris. Nam iucundius id mihi fuerit ex
te narrante audire, quam si vel gymnici-
cum, vel equestre mihi certamen longe
pulcherrimum natures. Et Ischomachus
respondens: Quid vero, inquit, mi So-
crates? posteaquam mansueta iam, & ci-
cur fieret, ita vt colloqueremur: hoc quo-
dam, inquit, modo ipsam interrogabam:
Dic mihi, mea vxor, iamne animadu-
uertisti, qua tandem de causa tum ego
te duxerim, tum tui parentes mihi te tra-
diderint? Non enim copiam nobis alte-
rius nullam fuisse, qui cum cubarem, te
ipsam perspicere scio. Quum autem ego
quidem de me, parentes vero tui de te
consultarem, quemnam consortem op-
timum domus & liberum caperemus: e-
go te delegi, & parentes tui me, quem-
admodum videtur, ex iis, quos poterant.

καὶ γὰρ δὴ, ἔφη, τὰ γε ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πρῶτον
καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἰκανὴ ὅτι δὲ οἰκίᾳ. ἀλλὰ καὶ
τὸ πρῶτον, ἔφω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, πρῶτον αὐτὴ ἡ-
δέως σου πρῶτον μὲν, ποτε αὐτὸς σὺ ἐπαί-
δουσας τὴν γυναικα, ὥστε εἶ) οἷαν δὲ, ἢ ἐπι-
σαμῶν ἐλαβες τὸ πρῶτον καὶ τὸ μῆτρος
δὲ οἰκίᾳ τὰ παρῶν ἡκούσθη. καὶ τί αὖ, ἔφη, ὦ
Σώκρατες, ἐπισαμῶν αὐτῆν παρέλαβον,
ἢ ἔτι μὲν οὐπω πεντηκοντα ἔτη γένηται ἢ ἔτι
παρῶν ἐμῆ, τὸ δὲ ἐμπαρῶν ἡκούσθη ἔτι ἔτι
πολλῆς ἐπιμελείας, ὅπως ὡς ἐλάττω μὲν ὡ-
ψοίτο, ἐλάττω δὲ ἀκούσοιτο, ἐλάττω δὲ ἔ-
ροίτο; οὐ γὰρ ἀγαπῶν σοι δοκῆ εἶ), εἰ μόνον
ἦλθεν ἐπισαμῶν, ἔειπα τὸ πρῶτον λαβοῦσα, ἰμέ-
πτον ἀποδῆσαι, καὶ ἔωρα κῆρα ὡς ἔργα ταλά-
σια θεραπαίνας δίδοται; ἐπεὶ τὰ γε ἀμφὶ
γατέρα, ἔφη, πρῶτον καλῶς, ὦ Σώκρατες,
ἦλθε περὶ αὐτῆν μὲν. ὅταν μέγιστον ἔμοιγε δο-
κῆ παρῶν μὲν εἶ) καὶ αὐτῶν καὶ γυναικί. τὰ δὲ
ἄλλα, ἔφω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, αὐτὸς ἐπαί-
δουσας τὴν γυναικα, ὥστε ἰκανὴ εἶναι ὡν
παρῶν ἡκούσθη ἐπιμελεῖσθαι; οὐ μὰ δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχό-
μαχος, οὐ πρῶτον γένηται ἔθυσσα, καὶ ὄξυ μὲν
ἐμῆ τε τυγχάνειν διδάσκειν, καὶ ὀκείνῳ
μαρτυροῦσαν τὰ βέλπερα ἀμφοτέροισι ἡμῶν.
ὀκείνῳ, ἔφω ἐγὼ, καὶ ἡ γυνὴ σοι σιωπῆσει
καὶ σιωπῆσει τὸ αὐτῶν ταῦτα; καὶ μάλα γ', αὐτῶν
ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ὑποχρησθῆναι * μὲν * μοι
παρῶν τὸς θεοῖς ἡμέρας οἷαν δὲ; καὶ ὄξυ μὲν
λος ἡ, ὅτι ὀκείνῳ ἀμελήσῃ τῶν διδασκῶντων.
D παρῶν ἡκούσθη, ἔφω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τί παρῶν
τον διδάσκειν ἤρχου αὐτῶν, δὴ γένοι μοι ὡς ἔ-
γὼ ταῦτ' αὐτῶν ἡκούσθη σου διηγουμένου ἀκούοιμι,
ἢ εἰ μοι γυμνικὸν, ἢ ἵππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλ-
λιστον διηγήσο. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο: τί
δὲ, ἔφη, ὦ Σώκρατες; ἐπεὶ ἦδη μοι χροσθήσῃ
ἡ, καὶ ἐπιτασθῆται, ὥστε ἀφ' ἐλάττω, ἢ ἐ-
μῶν αὐτῶν, ἔφη, ὦ δὲ πῶς. εἰπέ μοι ὦ γυναικα,
τὸ πρῶτον ἡκούσθη, τίος ποτε εἶνεκα ἐγὼ τέ-
σε ἐλάττω, καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἐδάχθη σὲ ἐμοί; ὅτι
E μὲν γὰρ ὀκείνῳ ἀπορία ἡ μὲν ὅτι δὲ ὀκείνῳ
δομῶν αὐτῶν, οἱ δὲ ὅτι καὶ σοὶ καταφανῆς τὸ εἶναι.
† βουλευόμενος δὲ ἔγωγε ὑπὸ ἐμῶν, καὶ οἱ σοὶ βουλευ-
ομένης ὑπὸ σοῦ, τί αὖ κρινῶν βέλπερον οἶκῳ
τε καὶ τέκνων λαβοῦμαι, ἐγὼ τε σὲ ὄξυ μὲν,
καὶ οἱ σοὶ γονεῖς, ὡς εἰκόσιν, ἐκ τῆς διωατῆς ἐμῆ.
τέκνα

Requirit vero testaliberum recens nato-
rum educatio puerilis, & cibi ex illata se-
gete confectio testaliberum requirit: ac similitur
etiam vestis ex lanis elaboratio. Et quoniã
hæc utraq; tum interiora, tum externa, la-
bores & curam requirunt: idcirco etiam
Deus, dixisse se perhibebat, statim naturã
præparavit feminæ quidem, ad opera &
curationes interiores: viri autem, ad opera
& curationes externas. Nam viri corpus &
animum sic condidit, ut magis & frigora,
& calores, & itinera, & expeditiones mili-
tares tolerare posset. quo factum, ut opera
illi externa iniungeret. Mulieri vero quia
minus ad hæc firmum corpus a natura lar-
gitus esset, idcirco illi opera interiora, di-
xisse se aiebat, mandasse mihi Deus vide-
tur. Et quia sciebat, quod & a natura indi-
disset, & mandasset feminæ, ut ea recens
natos liberos educaret: idcirco maiorem
etiam amorem erga modo natos liberos
ei, quam viro tribuit. Quia item illata cu-
stodiendi curam mandavit feminæ, idcir-
co Deus, qui sciret animum timidum ad
custodiam minime deteriore esse, mai-
orem etiam metus partem feminæ, quam
viro impertivit. Quod sciret opus esse
defensione, si quis opera foris facientem
lædat, rursus huic audaciæ plus tribuit.
Quod utrosque tum expendere, tum reci-
pere necesse sit; idcirco memoriam & di-
ligentiam utrisque in medium posuit. Ita-
que non facile possis discernere, utrum fe-
mineum, an virile genus hac in parte ex-
cellat. Etiam Deus in medio posuit am-
bobus abstinentiam a rebus iis, a quibus
abstinendum est; & potestatem eis fecit,
ut uter foret melior, siue vir, siue mulier, is ut
huius boni partem maiorem consequeretur.
Quia vero natura utriusque non esset
ad hæc omnia recte comparata, * idcirco
etiam alter alterius magis indiget, fitque
par hoc sibi ipsi utilius, quum alterius in
potestate sint ea, quibus alterum destitui-
tur. Hæc, dicebam ad eam, quum sciamus,
mea vxor, nimirum quæ utriusque nos-
trum a Deo sint imperata: enixe ope-
ram dare debemus, ut uterque nostrum
ea, quæ sui officij ratio postulat, quam
rectissime præstemus. Etiam lex, dixisse
se aiebat, hæc adprobat, marem ac fe-
minam copulans. atque uti Deus libe-
rum societatis inter ipsos auctor est, ita
lex domus societatem eis instituit. Præ-
terea lex ea pulchra esse demonstrat,
εποίησεν, ἔτω καὶ ὁ νόμος [τὸ οἶκον * κρινωὺς καλίστησι. καὶ καλὰ ὅτι] ὁ νόμος τὸ ἀποδείκνυσθαι, καὶ ὁ θεὸς

Cicero: Idcirco alterum alterius indiget, quoniã quod alteri deest, præsto est alteri:

Α φησὶν δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων τροφὴ δόξασθαι, φησὶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τῆς καρποῦ σποποιίαι δέονται ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν ἐρίων ἐργασία. ἐπεὶ δὲ ἀμφοτέρω τὰυτὰ καὶ ἐργῶν καὶ ὀπιμελείας δεῖται, τὰ τε ἐνδόν καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύσιν, φαίναται, ὁ θεὸς παρεσκεύασεν ὁ θεὸς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς γυναικὸς, ὅτι τὰ ἐνδόν ἔργα καὶ ὀπιμελήματα, τὴν δὲ τῆς ἀνδρὸς, ὅτι τὰ ἔξω ἔργα καὶ ὀπιμελήματα. ῥίγη μὲν γὰρ καὶ θάλασσαν, καὶ ὀδοποιίας, καὶ στρατείας, τῆς ἀνδρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μάλλον διδάσασθαι καριτέρην τὴν παρεσκεύασεν. ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῶν ἔργα. τῆ δὲ γυναικὶ ἦσαν τὸ σῶμα διωατὸν πρὸς τὰυτὰ φύσας, τὰ ἐνδόν ἔργα αὐτῆ, φαίναται ἔφη, πρὸς αὐτῶν μοι δοκεῖ ὁ θεός. εἰδὼς δὲ, ὅτι τῆ γυναικὶ καὶ ἐπέταξε καὶ πρὸς τὰυτὰ τῶν νεογνῶν τέκνων τροφῶν, καὶ τῶν ἐργῶν τὰ νεογνὰ βρέφη πληθὺν αὐτῆ ἐδάσατο, ἢ τῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυλάττειν τὰ τέκνα ἐνεργεῖται τῆ γυναικὶ πρὸς τὰυτὰ, γινώσκων ὁ θεός, ὅτι πρὸς τὸ φυλάσσειν οὐ κακίον ὅστι φοβεράν ἐστι τὴν ψυχὴν, πληθὺν μέρους καὶ τῆ φόβου ἐδάσατο τῆ γυναικὶ ἢ τῶν ἀνδρῶν. εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἐργῶν αὐτῶν δεήσει, εἰ πρὸς αὐτῶν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τὸ τῶν ἀνδρῶν μέρους τῆς ἀφροσύνης ἐδάσατο. ὅτι δὲ ἀμφοτέρω δέξεται διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μὲν καὶ τὴν ὀπιμελείαν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρω κατέθηκεν. ὥστε οὐκ αὐτῶν διελέγειν, πότρω τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἀρρεν τῶν πλεονεκτῶν. καὶ τὸ ἐκτρατῆς δὲ ἐστὶ ὧν δέξεται, εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρω κατέθηκεν, καὶ ἐξοσίαν ἐποίησεν ὁ θεός, ὅπως αὐτῶν βελτίων, εἴθ' ὁ ἀρρεν, εἴθ' ἡ θῆλυ, τῶν καὶ πληθὺν φέρεται τῶν τῶν ἀγαθῶν. ἀλλὰ δὲ τὸ τὸ φύσιν μὴ πρὸς πάντα τὰυτὰ ἀμφοτέρω πεφυκέναι, ἀλλὰ τῶν καὶ δέον) μολῶν διήλων, καὶ τὸ ζῆλος ὡφελιμώτερον αὐτῶν γένηται, αὐτῶν ἔτερον ἐκλείπεται, τὸ ἔτερον διωατὸν. τὰυτὰ ὅ, ἐφίλω, δέξεται, ὡ γυναικί, εἰδὼς αὐτῶν ἐκείνῳ ἡμῶν πρὸς τὰυτὰ ὡς ὁ θεός, τὸ πρὸς τὰυτὰ ὡς ἐλέγηται τὰ πρὸς τὴν ἑκάτερον ἡμῶν ἔχει παρά τῆς. συνεπαμνήσθη, ἔφη φαίναται, καὶ ὁ νόμος τὰυτὰ, συζῆται ἀνδρα καὶ γυναικί. καὶ κρινωὺς ὡς τῶν τέκνων ὁ θεός ἐποίησεν, ἔτω καὶ ὁ νόμος [τὸ οἶκον * κρινωὺς καλίστησι. καὶ καλὰ ὅτι] ὁ νόμος τὸ ἀποδείκνυσθαι, καὶ ὁ θεός

περὶ αὐτῶν ὡς βίβλησιν

ἢ ὁ θεὸς ἔφυσεν ἐκάστην μέλιον ἀνδρῶν
 ὄντα. τῆ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον, μὲν ἐν-
 δον, ἢ θυραυλεῖν· τῆ δὲ ἀνδρὶ ἀγχιον, ἐνδον
 μὲν, ἢ τῆ ἔξω ὅτι μελίσσεται. εἰ δὲ τις παρ
 ἂ ὁ θεὸς ἔφυσεν ποιῆς, ἴσως τὶ καὶ ἀτακτῶς τῆς
 θεοῦ οὐ λήθη, καὶ δίκαιον δίδωσιν ἀμελῶν τῶν
 ἔργων τῶν ἑαυτῶν, ἢ παρὰ τῶν τῆς γυναι-
 κὸς ἔργα δοκῆ δὲ μοι, ἔφω, καὶ ἢ τῶν μελισ-
 σῶν ἠγεμῶν ποιεῖν τὰ ἔργα ὑποὶ τοῦ πατρὸς
 τεταγμένα ἄρα ποιῆσαι. καὶ ποῖα δὲ, ἔφη,
 ἐκείνη ἔργα ἔχουσα ἢ τῶν μελισσῶν ἠγεμῶν, B
 ἔξομοιοῦται τοῖς ἔργοις, οἷς ἐμὲ δὲ παρὰ τῆς
 ὄπῃ, ἔφω ἐγὼ, ἐκείνη τὴν τῶν μελισσῶν
 σα οὐκ ἔα ἀργεῖν τῆς μελισσῆς εἶ. ἀλλ
 αὖ μὲν δὲ ἔξω ἔργα ἔσονται, ἐκπέμπει ὅτι
 ἔργον, καὶ ἂν αὐτῶν ἐκάστη εἰσφέρει, οἷδὲ τε
 καὶ δέχεται, καὶ σὺ τῶν ταῦτα, ἐστὶ ἀνδρῶν
 ἔργα ἐπιδιδόν δὲ ἢ ὡρα τῶν ἔργων ἢ κη, ἀρ-
 γείμῃ δὲ δίκαιον ἐκάστη, καὶ ὅτι πῶς εἰδὼν ὅτι
 Φαμι μὲν οὐκ ἐκείνη ἐφῆσεν, ὡς καλῶς καὶ
 ταχέως ὑφάμηται, καὶ ἔργον μὲν τοῦ ἐπι- C
 μελίσσεται, ὡς ἐκπέμπεται. ἐπειδὴ δὲ ἐκπέ-
 φη, καὶ ἀξιοεργῶν οἱ νεοασὶ ἄνθρωποι, ἀποικί-
 ζι αὐτοῖς σὺ τῶν ὅτι ἔργων πῶς ἠγεμῶν. ἢ
 καὶ ἐμὲ οὖν, ἔφη ἡ γυνὴ, δέησθαι ταῦτα ποιῆναι,
 δέησθαι μὲν πῶς, ἔφω ἐγὼ, ἐνδον τε μὲν, καὶ
 αἰς μὲν αὖ ἔξω ὅτι ἔργων ἢ τῶν οἴκετῶν, τῆς
 σὺν ἐκπέμπει· οἷς δὲ ἂν ἔργων εἰδὼν ἔργα εἶναι,
 τῶν σοὶ ὅτι παρὰ τῆς, καὶ τὰ τε εἰσφέρει
 μὲν ἀποδεκτέον, καὶ ἂν μὲν αὖ αὐτῶν δέη δα-
 πορῶν, σοὶ ἀφαιρητέον· ἂν δὲ αὖ παρὰ τῆς
 δέη, παρὰ ὅτι φουλακτέον, ὅπως μὴ εἰς
 τὴν αὐτὸν κη μὲν δαπορῶν εἰς τὴν μὲν δα-
 πορῶν, καὶ ὅτι ἔργα εἰσενεργῆ σοὶ, ὅτι μελι-
 τέον ὅπως οἷς δὲ ἰμάτια γίνηται, καὶ ὅτι ἔργων
 οἷς ὅπως καλῶς ἐδωδῆμος γίνηται, ὅτι με-
 λητέον. ἐν μὲν τῶν σοὶ παρὰ τῆς, ἔφω
 ἐγὼ, ὅτι μελῆται ἴσως τὰ ἔργων πῶς
 εἶ, ὅτι ὅς αὖ καμῆ τῶν οἴκετῶν, τῶν σοὶ
 ὅτι μελῆται πῶν, ὅπως παρὰ τῆς, ἢ
 δὲ, ἔφη ἡ γυνὴ, ὅτι ἔργων τῶν μὲν οὖν, ἢ
 μέλλωσιν οἱ καλῶς παρὰ τῆς ἔργων, ἢ
 εἰσαῖται, καὶ ὅτι ἔργων ἢ παρὰ τῆς ἔργων καὶ
 ἐγὼ, ἔφη ὁ ἰσχυρῶς, ἀγαθὸς αὐτῆς πῶς ἀ-
 πόκρισιν εἶπον· ἀγαθὸς γὰρ ὡ γυνὴ, ἀφαι-
 ρῆσαι παρὰ τῆς ἔργων καὶ τὴν τῶν μελισσῶν
 ἠγεμῶν αἰ μελίσσεται οὕτω ἀφαιρηται παρὰ τῆς

Aquæ naturæ Deus indidit, ut præstare pos-
 sit uterque rectius. Est enim feminæ pul-
 chrius, intra ædes eam se continere, quam
 foris agere: viro autem turpius, intus ma-
 nere, quàm res exteras curare. Quod si quis
 aliud agit, quam quod ipsius naturæ Deus
 indidit: fortassis occultum esse Deo nõ po-
 test, ordinem ab ipso perturbari, adeoque
 pœnas dat, siue quis opera sibi conuenien-
 tia negligit, siue muliebria facit. Ac mihi
 quidem videtur, inquam, etiam apibus illa,
 quæ ceterarum dux est, sibi diuinitus præ-
 scripta constanter elaborare. Quænam
 vero, ait hæc, apum illa dux opera tractat,
 illis actionibus consimilia, quæ mihi con-
 ueniunt? Quod illa, inquam, in alueari ma-
 nens otiosas esse apes non patitur: sed quas
 foris laborare oportet, eas ad opus emittit,
 ac quidquid adtulerint singulæ, nouit &
 accipit, tamq; diu seruat, donec eo sit ven-
 dum. Id vero tempus ubi iam adest, iustam
 cuique partem tribuit. Præest etiam fauis,
 qui intus texuntur, vii recte celeriterq; te-
 xantur: & fœtus, qui nascitur, educandi
 curam habet. Is posteaquam educatus est,
 iamq; operi faciundo idoneæ sunt apiculæ,
 coloniã ex eis deducit, adiuncta ipsis qua-
 dam quali nepotum duce. Num igitur me
 quoque, ait vxor, hæc facere necesse erit?
 Erit, inquam ego, necesse domi ut maneat,
 ac emittere famulos, quibus foris est labo-
 randum: quibus autem intus faciundum
 opus, eis præesse debes; & quæ inferuntur,
 recipere. Præterea distribuendum erit tibi,
 quidquid eorum expendendum est: quæ-
 que superare debebunt, de iis prudenter
 prospiciendum tibi erit, & cauendum, ne
 sumtus in annum reconditus vno mense
 absumatur. Quum lanæ in domum illatæ
 fuerint, adhibenda cura, ut vestes illis pa-
 rentur, quibus confici debent. Curandum
 item, ut frumentum aridum idoneum ad
 vefcendum fiat. Vna, inquam, curatio ex iis,
 quæ tui sunt muneris fortassis ingratiore ef-
 fe videbitur; quod famulorum omnium
 cura tibi suscipienda erit, ut si quis ex iis æ-
 grotet, curetur. Illud profecto, ait vxor, lō-
 ge gratissimum fuerit, si quidem curati
 gratiam habituri sint, animoque erga me
 magis beneuolo futuri, quàm prius. Quam
 ipsius responsionem, aiebat Ischiomachus,
 admiratus equidem: An nõ, inquam, mea
 vxor, propterea quod apum illa dux in al-
 ueari sic earum commodis prospicit, ea est
 vicissim aliarum apum erga hæc adfectio:

ἐπιμέλειαν

καὶ τὰ
οἷον

ἐν χριστῷ
πρ. 9

ut alucum si deserat, nulla se abesse putet A
 ab illa debere, sed omnes sequantur? Tum
 illa mihi respondens: Mihi vero mirum vi-
 deatur, ait, non potius ad te ducis officium
 pertinere, quam ad me. Nam mea rerum,
 quæ intus sunt, custodia & distributio, ri-
 diculam speciem habuerit; nisi tu curâ ad-
 hibeas, vt extrinsecus aliquid inferatur.
 Mea quoque, inquam ego, ridicula vide-
 bitur illatio, nisi sit, qui illata seruet. Non
 vides, inquam, quo pacto illorum homi-
 nes miserari consueuerint, qui pertusum
 in dolium aliquid haurire dicuntur, idque
 propterea, quod laborare frustra puten-
 tur? Video certe, ait vxor, ac sunt sane mi-
 seri, si hoc faciunt. Sunt & alia, inquam e-
 go, curationes proprie tue, mea vxor, futu-
 ræ non iniucundæ: vt quum imperitam la-
 nificij nanc̄ta, peritam efficies, atq; ea tibi
 deinde duplo pluris erit: quum imperitam
 condendi promendique, & ministrandi
 nanc̄ta, talem efficies, quæ & horum perita,
 & fida, & in ministrando promta, quan-
 tiuis tibi sit pretij: quum tibi modestos, ac
 domui tuæ vtilis adficere beneficio lice-
 bit, ac si quis improbus esse videatur, pu-
 nies. Quod denique omnium iucundissi-
 mum est, quum me esse melior videberis,
 meq; famulum tuum effeceris, neq; verē-
 dum tibi sit, vt ne ætate procedente minus
 in domo tibi honoris exhibeatur: sed per-
 suasum habueris, te ætate prouectiori tan-
 to maiore futuram in honore, quanto tum
 mihi consors, tum liberis custos domus
 melior exstiteris. Nam honestorum egre-
 giorumq; dignitas nō propter elegantiam
 formæ, sed propter virtutes in vita morta-
 lium incrementa sumunt. Huiusmodi qua-
 dam me, mi Socrates, primū cum ipsa col-
 loquutum esse, meminisse videor. Tum e-
 go: An etiam intellexisti, inquam, nonni-
 hil ex his eam commotam ad diligentiam?
 Intellexi profecto, inquit Ischomachus,
 atq; etiam memini, quum valde mordere-
 tur & erubesceret propterea, quod me
 quiddam eorum poscente, quæ a me illa-
 ta fuerant, dare id non posset. Quod ego
 quum eam grauiter & ægre tulisse vidis-
 sem: Ne sit hoc, inquam, animo tuo mole-
 stum, mea mulier, quod dare non potes id,
 quod ego nunc forte abs te posco. Nā cer-
 ta paupertas est, quum alicuius indigeas,
 vti eo non posse. Verum minus est in hac
 penuria molestia, quū quid inueniri qua-
 rendo non potest, quam si ab initio non
 quæras; non ignorans scilicet, illud abesse.
 Enimuero hæc ad te culpa nō pertinet, sed

ὡς τε ὅταν σκείνη σκλίπη, ὁ δὲ μία οἶεται τῆ
 μελιαῶν, ἀπολεπίων ἐστὶ, ἀλλ' ἐπονται πᾶ-
 σαι; καὶ ἡ γυνὴ μοὶ ἀπεκρίνατο θαυμάζουσα
 αὐτῆς, εἰ μὴ παρὲς σε μάλλον τείνῃ τὰ τῶν ἡ-
 γεμόνος ἔργα, ἢ παρὲς ἐμὲ. ἢ γὰρ ἐμὴ φυλα-
 κὴ τῶν ἐνδόν καὶ ἀφανομὴ γελῶσα τις αὐτῆς, οἶ-
 μαι, φαίνοιο, εἰ μὴ σὺ γε ὅπι μελοῖο, ὅπως
 ἔξωθεν πεισφύροιο. γελῶσα δὲ αὐτῆς ἐφίλω ἐγὼ,
 ἢ ἐμὴ εἰσφορὰ φαίνοιτ' αὐτῆς, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ
 εἰσενεχθέντα σώζοι. οὐχ ὁρᾷς, ἐφίλω ἐγὼ, οἱ εἰς
 Βτ' τε βημεῖον πῆσον ἀπὸ τῆς λεγόμενοι, ὡς οἰ-
 κτεῖσθαι, ὅτι μά τι ποῖν δακρυοῖ; ἢ δὲ, ἐ-
 φη ἡ γυνὴ, καὶ γὰρ πλήμονες εἰσιν, εἰ τὸ γε ποιῶ-
 σιν. ἀλλὰ δέ τοι, ἐφίλω ἐγὼ, ἰδίαι ὅπι μελέσαι,
 ὦ γυναι, ἢ δὲ σοὶ γίγονται, ὅπόταν ἀνεπι-
 σήμονα ταλασίαι λαβοῦσα, ὅπι σήμονα ποιῆ-
 σης, καὶ διπλασίον σοὶ ἀξία γήνηται. καὶ ὅπό-
 ταν ἀνεπισημόνα ταμείας καὶ ἀφρονίας πα-
 ραλαβοῦσα, ὅπι σήμονα, καὶ πεισὴν, καὶ ἀφρο-
 νικίαν ποιησάμενη, πῶς τὸς ἀξία ἔχης; καὶ ὅ-
 πόταν τὸς μὲν σώφρονάς τε, καὶ ἀφελίμου ὡ-
 σὺ οἴκῳ δὲ σοὶ ὅπι ποιῆσαι, εἰ δέ τις ποιηρὸς
 φαίνηται, δὲ σοὶ κολάσαι. ὅ δὲ πύτων ἠδὲ
 σον, εἰ βελτίων ἐμοῦ φαῖς, καὶ ἐμὲ σὸν θε-
 ράποισα ποιήσης, καὶ μὴ δέη σε φοβέσθαι, μὴ
 παρὲς σε τῆς ἡλικίας ἀπμοτέρη ἐν τῷ οἴκῳ
 γήνη, ἀλλὰ πεισῆς, ὅτι παρὲς οὐτέρα γινόμενη,
 ὅσα αὐτῆς καὶ ἐμοὶ κρινωνὸς καὶ πασι τῶν οἴκῳ φυ-
 λαξομένων γήνη, ἴσῳ τῶν καὶ ἡμῶν τε ἐν τῷ οἴκῳ
 οἴκῳ ἔση. τὰ γὰρ καὶ τὰ καλὰ, ἐγὼ ἔφην, ἢ
 D ὅλα τὰς ἀραῖότητάς, διὰ δὲ τὰς ἀρετάς [εἰς
 τὸ βίον τοῖς ἀνθρώποις * ἐπαύξεται, τοιαῦτα
 μὲν, ὦ Σάκρατες, δοκῶ μνησθαι αὐτῆ τα-
 παρὲς τὰ ἀρετῆς. ἢ καὶ ἐπέγνωσ τὸ ἰσχυρο-
 χε, ἐφίλω ἐγὼ, ὅτι τῶν κεινημένων αὐτῶν
 μάλλον παρὲς τῆς ὅπι μελέσαι; αὐτῆ δὲ, ἔφην ὁ
 ἰσχυροχός, καὶ δηρῶσαν γε αὐτῶν οἶδα, καὶ ἐ-
 ρυθρῶσαν σφοδρὰ, ὅτι τῆς εἰσενεχθέντων πῆ
 αἰτήσαντος ἐμῆ, ἢ ἐμὴ μοὶ δῆναί. καὶ ἐγὼ μὲν
 τοῖς ἰδὼν ἀρετῆς αὐτῶν, εἰ πῶν μηδέν τι, ἔφην,
 E ἀθυμῆσης ὦ γυναι, ὅτι ἢ ἐχὼς δοῦναι ὅ, πῶ
 αἰτῶν τῶν ἰσχυρῶ. ἐστὶ μὲν γὰρ πενία αὐτῆ σαφῆς,
 ὅ δὲ ὁ μὲν πῶς μὴ ἔχῃ χεῖρ' ἀλυποτέρη
 ὅ αὐτῆ ἠένδρα, ὅ μὴ διώσασθαι ζητιῶν τὰ πῶ
 λαβῆν, ἢ τῆς ἀρετῆς μὴ δὲ ζῆσθαι, εἰδὸτα ὅτι οὐ
 ἔστιν. ἀλλὰ γὰρ, ἐφίλω ἐγὼ, τῶν οὐ σὺ αἰτία.
 ἀλλ'

pro eo, quod iam secreta sumere ad vsum
 debebat. Itaque tu etiam, mea vxor, vt hoc
 modo te conturbari necesse non fit, & vt
 studeas scire administrandi facultates no-
 stras rationem, ac sine difficultate sumas
 id, quo vtendū fit, mihiq; si quid poposce-
 ro sic tradas, vt gratam mihi rem facias: in-
 quiramus sane locum singulis conuenien-
 tem, eoq; posita re quauis moneamus an-
 cillam, vt inde sumat, ac rursus ibidem col-
 locet. Ita nimirum sciemus, quæ nobis su-
 persint, quæ sint amissa. Nā locus ipse quod
 abest, requiret: quodq; curandum erit, ad-
 spectus ipse arguet: deniq; quod sciamus,
 vbi quodq; sit, id ipsum singula nobis exhi-
 bebunt, vt ad vsum nihil desideraturi simus.
 Atq; equidem, mi Socrates, pulcherrimū
 aliquādo, longeq; accuratissimum instru-
 mentorum ordinem inspicere mihi visus
 sum, quum spectandi causa ingentem il-
 lam nauim Punitam ingressus essem. Ar-
 mamenta namq; plurima separatim collo-
 cata exiguo in receptaculo contemplantur.
 Etenim nauis multis ligneis & intortis in-
 strumentis in portum deducitur, ac vicif-
 sim soluit: multorum adiuuēto, quæ pen-
 filia vocant, impellitur: multis machina-
 mentis aduersus hostiles naues armatur:
 multa etiam hominum arma vehit: omnia
 vasa, quibus in domo vtuntur homines,
 pro quolibet vna victitantium contuber-
 nio vehit: deniq; præter hæc omnia refer-
 ta est oneribus, quæ nauiculator quæstus
 causa secum vehit. Atq; hæc omnia, quæ
 dico, non multo ampliori loco sita erant,
 quam sit cōclauē decem lectulorū medio-
 criter capax. Animaduerti autē sic omnia
 fuisse condita, vt nihil alteri esset impedi-
 mento, neq; vestigatore egeret, nec impa-
 ratū esset, nec solutu difficile, quo moram
 adferret, vbi subito esset aliquo vtendum.
 Ministrum autem gubernatoris, quæ pro-
 retam in nauī vocant, ita cuiusq; loci gna-
 rum reperi: vt vel absens dicere posset, vbi
 singula sita essent, & quæ essent multa; non
 minus atq; is, qui litteras norit, quot in So-
 cratis nomine litteræ sint, dicere possit, &
 vbi singulæ sunt collocatæ. Eundem et-
 iam vidi, ait Ischomachus, per otium omnia
 lustrantem, quibus vtendum in nauī esset.
 Quumq; hanc eius inspectionē admiratus
 essem, quærebam quid ageret? Responde-
 bat ille: Inspicio, mi hospes, si forte quid
 accidat, quo pacto sita sint omnia in nauī,
 ac nū quid absit, vel inconcinne collocatū
 sit. Nec enim vbi tempestatem Deus in
 mari excitat, spatij quidquā reliquum est

ἀντὶ τῶ λαβόντα διδύκριν, ἡμῶν χρεῖσται, καὶ
 οὐδὲν ὠγύμῃ, τὸ μὲν ταράχου τέττα μὴ ἴνα ἡ
 δέοιο, βέλαιο δὲ ἀκριβῶς δεικνύει τὰ ὄντα εἰδέ-
 ναι, καὶ τῶ ὄντων δὲ πόρως λαμβάνουσα ὅτῳ αὐ-
 τῷ χρεῖσται, καὶ ἐμοί, εἰάν τι αὐτῷ, ὅν χρεῖται δι-
 δόναι, χρεῖται τὸ δοκιμασῶν μὲν τὸ πῶς ἐσθῆκου-
 σαν ἐκείνοις ἔχον, καὶ ἐν ταύτῃ γέντες, διδάξω-
 μῶν τὴν ἀφ᾽ ἑαυτῶν λαμβάνειν τὸ εἰδέναι, καὶ
 καταπύσαι πάλιν εἰς ταύτην καὶ οὕτως εἰσο-
 μῶν τὰ τε σῶα ὄντα, καὶ τὰ μὴ. ἢ γὰρ χρεῖται αὐτῇ
 ὁ μὴ ὄν ποτὶσθῆναι καὶ δεόμενον περὶ αἰτίας ἔξε-
 τάσθῃ ἢ ὄψις, καὶ ὁ εἰδέναι ὅπου ἕκαστον ἐστίν. τα-
 χὺ ἐλθούσας, ὥστε μὴ ἀπορῆν χρεῖσται, καλλι-
 σθη δὲ ποτε καὶ ἀκριβῶς αὐτῶν ἐδοξάσθη σκῶν πᾶ-
 ξιν ἰδέναι, ὡς Σώκρατες, εἰσοὺς ὅτι ἴαν εἰς ὁ
 μέγα πλοῖον ὁ φοινικόν. πλῆστα γὰρ σκῶν ἐν
 μικροτάτῳ ἀγγεῖῳ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λαμβάνουσα ἐστὶν ἀ-
 μῶν. ἀφ᾽ ἑαυτῶν μὲν γὰρ δὴ πᾶς, ἔφη, ξυλί-
 νων σκῶν καὶ πλεκτηῖν ὀρμίζεῖ) ναῦς καὶ ἀνά-
 γεται, ἀφ᾽ ἑαυτῶν ὅτῳ κρεμασῶν καλου-
 μένων πλῆ, πολλοῖς δὲ μηχανήμασιν αἰθώ-
 πλισται πῶς τὰ πολέμια πλοῖα, πολλὰ δὲ
 ὄπλα ποῖς ἀνδράσι συμπεριέχεται, πᾶντα δὲ
 σκῶν, ὅσοις ὅσον οἰκία χρεῖσται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ,
 τῇ συσιτία ἕκαστη χρεῖσται. γέμει δὲ πᾶντα
 φορτίων, ὅσα ναυκλήρου κέρδους ἐνεκα ἀ-
 γεται, καὶ ὅσα λέγω, ἔφη, πᾶντα ὅσον ἐν πολ-
 λῶντι μείζονι χρεῖται ἕκαστο, ἢ ἐν δευκακλίῳ γε-
 γη συμμέτρῳ, καὶ ἕτω κατακείμενα ἕκαστα κα-
 τεύουσα, ὡς ἔτε ἀλλήλα ἐμποδίζεῖ, οὕτε μα-
 δευδὲ δέσται, ἔτε ἀσυσκόβια ἕκαστα, ἔτε δις λυ-
 τῶς ἔχεται, ὡς ἐξ ἀφ᾽ ἑαυτῶν παρέχον ὅτῳ τῶ τα-
 χὺ δὲ χρεῖσται, τὸ δὲ ἔκλυτον τῶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν,
 ὅς ὅπως τῶ νεῶς κολύσεται, ἔτῳς δὲ ὅσον ὅτις ἀ-
 μῶν τῶ ἐκείνην τῶ χρεῖται, ὡς καὶ ἀπ᾽ ἑαυτῶν εἰποι, ἕκαστον
 ὅπως ἕκαστα κέσται, καὶ ὅποσα ἐστίν, ὅσον ἢ ἴσον,
 ἢ ὁ γράμματα ὅτις ἀμῶν εἰποι αὐτῷ Σακρά-
 τῆς καὶ ὅποσα γράμματα, καὶ ὅπως ἕκαστον τέ-
 τακται. εἰδὼν δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχυμαχος, καὶ ἔξετά-
 ζοντα τῶ τὸν αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ πᾶντα, ὅποσοις
 ἔξετα δὲ ἐν τῶ πλοῖῳ χρεῖσται, ταυμάσας δὲ,
 ἔφη, τὸ ὅτι σκέψαν αὐτῷ, ἢ ὅτι μῶν τί πῶς ἔπει. ὁ
 δὲ εἰπὼν ὅτις σκεπῶ, ἔφη, ὡς ζένη, εἰπὼν συμβαίνοι
 γίγνεται, πῶς κέσται, ἔφη, τὰ ἐν τῇ νηὶ, ἢ εἰπὼν ἀ-
 ποσαίσει, ἢ εἰ δὲς βραπέλωσ τῶ σὺ σκέψεται. καὶ γὰρ, ἔφη,
 ἐλθούσας, ὅτῳ χρεῖται ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσῃ,
 οὕτε

οὔτε ματεύειν οὔτε αἰδέειν, ἕτε δυσπραπέλως ἐ-
 χον διδόναι. ἀπέλας γὰρ ὁ θεός, καὶ κελεύει τὴν
 βλάψας. εἰ δὲ μόνον μὴ ἀπολέσει τὴν μὴ ἀ-
 μάρτυροντας, πόνυ ἀγαπητόν. εἰ δὲ καὶ πόνυ
 κολῶς ὑπηρετῶντας σώζει, πολλὴ χάρις, ἔφη,
 τοῖς θεοῖς. ἐγὼ ἔνκαπδων ταῦτα ἄκριβῶς
 ἤκατασκώης, ἔλεγον τῇ γυναίκί· ὅτι πόνυ
 αἰ ἡμῶν εἴη βλακικόν, εἰ οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοῖ-
 οῖς καὶ μικροῖς ἐσι χώρας δεισικασί, καὶ σαλεύον-
 τες ἰσχυρῶς ὄμως σώζοιτο τὰ ξύλα, καὶ ὑποφο-
 βῶμενοι ὄμως δεισικασί τὸ δέον λαμβάνει. ἢ
 μὲν δὲ, καὶ διηρημένων ἐκείσσις θηκῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ
 μεγάλων, καὶ βεβηκίας τῆ οἰκίας ἐν δαπέδῳ, εἰ
 μὴ ἐρησοῦμεν κολῶν καὶ τὸ δὲ ὑπερὸν χῶρον ἐ-
 κείσσις αὐτῶν, πῶς ἔκ αἰ πολλῇ ἡμῶν ἀστυεσία
 εἴη; ὡς μὲν δὲ ἀγαθὸν τεταγμένον σκευῶν καὶ
 σκευῶν, καὶ ὡς ῥαδῶν χώραι ἐκείσσις αὐτῶν εὐρήν,
 ἐν οἰκίᾳ θῆναι ὡς ἐκείσσις συμφορῶν, εἴρηται ὡς
 ἡ κολῶν φαίνεται, ἐπεὶ δὲ ὑποδύματα ἐφεξῆς
 κέηται, καὶ ὁ ποῖα ἢ, κολῶν δὲ ἰμάτια κεχωρι-
 σμένα ἰδῆν, καὶ ὁ ποῖα ἢ, κολῶν δὲ ἑρῶμετα, κα-
 λῶν δὲ χαλκία, κολῶν δὲ τὰ ἀμφοῖς ἀπέζας, κα-
 λῶν δὲ καὶ ὑπερὸν καταγελασφέν αἰ μάλισα
 ἔχῃ ὁ σεμνός, ἀλλ' ὁ κομψός, ὅτι καὶ χύδας τῆ
 οἰκίας ὑπερὸν φαίνεται, ὑπερὸν δὲ κερμῶν. τὰ δὲ
 ἀλλὰ ἢ ἡ περὶ τὸ τῶν ἀπὸ τῶν κολῶν φαί-
 νεται καὶ ἡ κῶμον κέρμῳ. χρεὼς γὰρ σκευῶν ἐ-
 κείσσις φαίνεται. καὶ τὸ μέσον δὲ τῶν κολῶν φαί-
 νεται, ὅτι κολῶν ἐκείσσις κέρμῳ ὡς ὅτι κύκλιος
 χρεὼς ἔμνον αὐτὸς κολῶν ἡμαρ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ
 τὸ μέσον αὐτῶν κολῶν καὶ κολῶν φαίνεται. εἰ δὲ
 ἀληθῆ ταῦτα λέγω, ἔξεστιν, ἔφω, ὡ γυναι, καὶ
 πῆσαν λαμβάνειν αὐτῶν, οὔτε τι ζημιωθέν-
 τας, οὔτε τι πολλὰ ποιῶσαι. ἀλλὰ μὲν
 ὅσοι τῶν δὲ τῶν ἀθυμῶσαι, ὡ γυναι, ἔφω ἐγὼ,
 ὡς χαλεπὸν ἔφω τῆ μαθησοῦμεν τε ταῖς χῶ-
 ρας, καὶ μεμνησοῦμεν καταχωρίζειν ἐκείσσις.
 ἴσμεν γὰρ δὴ περὶ ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἀπὸ
 ταῖς ἔχῃ ἢ πᾶσα πόλις ἀλλ' ὄμως ὁποῖον αἰ τῶν
 οἰκετῶν κελύσης παρὰ μὲν πῶς ἔξ ἀγο-
 ρῶν ἐκείσσις, ὅσοις ἀπορήσῃ, ἀλλὰ πᾶς εἰ-
 δὼς φαίνεται, ὅποι χρεὼν ἔλθοντα λαβῆν ἐκείσσις.
 τῶν μὲν τοῖς, ἔφω ἐγὼ, ὅσοις ἀλλο αἰπὸν ἐ-
 στί, ἢ ὅτι ἐν χῶρον κέρμῳ τεταγμένη. αἰ δευ-
 τερὸν δὲ γε ζητῶν, καὶ ταῦτα εἰσὶν αἰπὸν τῶν τα,

vel inquirendi, quocumq; tandem opus
 fit, vel tradendi, quod incondite collocatū
 fit. Nam minis terrere Deus & punire sto-
 lidos homines solet, ac si quidem illos, qui
 nihil perperam agunt, saltem non perdit,
 bene cum eis agitur. Quod si etiam rectif-
 sime omnia administrantes seruat, magna
 Diis habenda est gratia. Quamobrem quū
 collocationem ego tam accuratam inspe-
 xissem, dicebam vxori, admodum in nobis
 stolidum fore, si isti in nauigiis, quæ exigua
 sunt, loca tamen inuenirent; magnis tem-
 pestatibus iactati, nihilominus ordinem
 seruarent; ingenti metu perculsi, nihilo-
 minus ea, quæ sumere necesse sit, reperi-
 rent: nos quum cellas habeamus in edibus
 amplas, easq; singillatim distinctas, & in æ-
 dium pavimento sitas, non singulis aptum
 & inuentu facilem locum reperire: quo-
 nam modo non magna sit istæ infertia?
 Dictum haactenus, quam utile sit ordine
 collocatam esse vasorum supellectilem,
 quamq; sit facile singulis inuenire locum,
 quo in ædibus reponantur. Quā vero pul-
 chra species est, calceamēta, qualiacumq;
 sint, ordine collocata esse: pulchrum, ve-
 stimenta seorsum condita videre, qualia-
 cumq; sint: pulchrum, idem in stragulis, in
 vasis æreis, in iis, quæ ad mensam pertinet:
 pulchrum etiam, licet maxime ridiculum
 sit nō homini graui, sed faceto, quod ollas
 quoque concinnitatis quamdam habere
 speciem, si distincte collocatæ sint, aiunt.
 Iam cetera quoque deinceps pulchriorem
 speciem exhibent, decenter reposita. Nam
 singula quidam quasi chorus vasorum esse
 videtur. Quin etiam quod medio loco est
 Dinteriectum, pulchrū est, remotis inde ce-
 teris; quemadmodum chorus circularis
 nō ipse modo pulchrum spectaculū est, sed
 etiam id, quod in eius est medio, pulchrū
 purumq; cernitur. An autē hæc a me vere
 dicantur, licet mea vxor, inquā, periculum
 faciamus nullo cum nostro neq; detrimē-
 to, neque labore magno. Ne hoc quidem,
 inquam, molestū animo nostro esse debet,
 vxor, quod sit difficile reperire aliquē, qui
 loca cognoscere discat, & meminerit sin-
 gula suo loco reponere. Scimus enim, hac
 ciuitate decies millies amplius contineri,
 quam apud nos: & nihilominus, que m-
 cumq; famulorum iusseris e foro emittum
 aliquid adferre, nemo dubitabit; sed quē-
 uis scire adparebit, quo ire debeat, atq; vn-
 de singula petere. Cuius rei nulla est alia
 causa, inquam ego, quam quod certo sita

αἰ ἡμῶν

αἰ αἰ

φαίνε

φαίνε

E

sapenunero citius re desperata defines, A quam ipsum inuenias. Atq; eius etiam alia nulla caussa est, quam quod constitutum non sit, vbi quemq; expectare oporteat. Ac de ordine quidem vasorum, ac vfu, cum ea me huiusmodi quaedam colloquutum esse meminisse videor. Quid autem? num vxor, inquam ego, mi Ischomache, visa tibi est adtendere iis, quæ tu docere cupiebas? Quid aliud, quam quod policeretur, diligentiam se adhibituram, ac præ se ferret, quasi maximam voluptatem caperet, vti quæ magna ex inopia insignem copiam rerum inuenisset? Etiam me rogabat, vti quamprimum eo, quæ explicassem, modo singula ordine disponerem. Et qui tamdē mi Ischomache, inquam ego, disposuisti? Qui aliter, quam quod initio ipsi ostendēdum arbitraret, quæ domus esset nostræ commoditas? Nec enim variis ea picturis est ornata, mi Socrates, sed omnes cellæ tali consideratione sunt exstructæ, vt quam commodissima sint iis receptacula, quæ in eis collocanda sunt. Itaq; tunc ipsæmet sibi conuenientia velut arcessabant. Nam penetralia loco sita munito, vestes stragulas vasaq; maximi pretij sibi deposcebāt: quæ vero partes ædificij siccæ sunt, frumētum; quæ frigida, vinum; quæ plena lucis, opera & vasa maxime lumen requirentia. Præterea demonstrabam ei loca hominum vsui & habitationi destinata, eaque perpulchre ornata, vt per æstatem essent frigida, per hiemem calida. Adeoq; domum vniuersam ei cōmonstrabam, meridiem versus apertam: de quo obscurum esse nō posset, hieme illam sat habere solis, æstate vmbraarum. Et gynæcei fores per balneum a virorū contubernio secretas ei ostendebam, ne vel foras aliquid efferretur, quod non deberet; vel famuli absq; cōsensu nostro liberis operam darent. Nam qui probi sunt, posteaquam liberos procrearūt, plerumq; sunt beneuolētiores: peruerſi vero inter se copulati, ad malefaciendum fiunt instructiores. Posteaquam hæc percurrissemus, inquit, ita deinde supellectilem per classes distinximus. Ordiebamur autē primū a colligendis iis, quibus ad rem sacram vtimur. Secundum id mundum muliebrem, qui feris conueniret, distinguebamus: itemque vestes viriles tam festorum, quā belli: stragula in gynæceo, stragula virorum in contubernio: calceamenta muliebria, calceamenta virilia. Classis alia armorum, alia instrumentorum lanificij, alia necessariorum ad molendum frumētum,

πολλάκις αἰτίς περὶ τούτων, ὅτιν δὲ ἄνθρωποι, καὶ τὰς αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο αἰτίον ὄντιν, ἢ ὅ μὴ εἶ) πεταγμένον, ὅσα ἕκαστον δὲ ἀναμέμνην. ὡς δὲ μὲν δὴ τὰς ἑαυτοῦ σκευῶν, καὶ χρησεως, τοιαῦτα αὐτῇ ἀγαλλεχθεὶς δοκῶ μνησθῆναι. καὶ τί δὴ; ἢ γυνὴ ἐδόκη σοι, ἐφίλω ἔγω, ὡ Ἰσχόμαχε, πῶς τί ἐπαχούην, ὡν οὐ ἐσπούδαζες διδάσκων; τί δὲ, εἰ μὴ ἔτι ἔτι πότε γέ βῆτι μελήσεισθαι, καὶ φανερὰ μὲν ἡδὲ ἀδύνη ἰσχυρῶς, ὡς περὶ δὲ ἀμνηστρίας βίπορεια πινὰ Βάρηκῆα; καὶ ἐδὲ τὸ μου ὡς τὰ χροῖα, ἢ περὶ ἔλεγον, ἀγατάξαι. καὶ πῶς δὴ, ἐφίλω ἔγω, ὡ Ἰσχόμαχε, διέταξας αὐτῇ; τί δὲ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τῶν δυνάμιν ἐδδξέ μοι περὶ τὸν βῆτι δειξαι αὐτῇ; οὐ γὰρ ποιήματασι κεχόσμηται, ὡ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ἀνεχόσμηται περὶ αὐτὸ τὸ ἐσκεμμένα, ὅπως ἀγχαῖα ὡς συμφορώτατα ἢ τῆς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἐσεσθαι. ὡς τε αὐτὰ ἐκάλει τὰ περὶ ποῖνα εἶ) ἐκείτω. ὁ μὲν γὰρ θαλάμος ἐν ἰσχυρῶν, τὰ πλείους ἀξια καὶ σπώματα καὶ σκευῆ παρεκάλει τὰ δὲ ξηρα τῶν τρεῶν, τὸ σίτον τὰ δὲ στυγῆ, τὸ οἶνον τὰ δὲ φανὰ, ὅσα φάσκει δέον ἔργα τε καὶ σκευῆ ὄντι καὶ διατητήρια τῶν τοῖς ἀδελφοῖς ἐπεδείκνυον αὐτῇ κεκαλλωπισμένα τὰ μὲν ἄλλοις ἔχον ψυχρὰ, τὰ δὲ χαμῆος ἀλεθνά. καὶ σύμπασαν δὲ τῶν οἰκίας ἐπέδειξα αὐτῇ, ὅτι περὶ μεσημβρίας αἰαπέπια, ὡς τε ὄδῃ ἔχον εἶ) ὅτι χαμῆος μὲν εὐήλιος ὄντι, ἔδξαι δὲ καὶ τῶν

Δυναμικῶν τῆν αὐτῇ θυρα βαλανεῖα ὡς ἐσκεμμένα ἀπὸ τῶν ἀνδρωνίτιδος, ἵνα μήτε ἐκφέρηται ἐνδοθεν, οὐ μὴ δὲ, μήτε τεκνοποιῶνται οἱ οἰκέται ἀπὸ τῶν ἡμετέρας γνάμης. οἱ μὲν γὰρ χροῖα παιδοποιήσασθαι, δυνάστερι ὡς βῆτι τοπολύ οἱ δὲ ποιητοῖσι συζυγῆτες, βίπορῶτεροι περὶ τὸ κακὸν γίνονται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα δήλοισθαι, ἔφη, οὕτω δὴ ἡδὴ καὶ φυλάς διεκρίνομεν τὰ ἐπιπλά. ἡρχόμεθα δὲ περὶ τὸν, ἔφη, ἀδοξίζοντες οἷς ἀμφοῖν θυσίας χροῖα μεθῆναι.

Εἰ μὲν ταῦτα κόσμον δυναμικῶς τὸ εἰς ἐορτὰς διηροῦμεν, ἐσθῆτα ἀνδρὸς τῶν εἰς ἐορτὰς καὶ πόλεμον, καὶ σπώματα ἐν δυναμικῶνίτιδι, σπώματα ἐν ἀνδρωνίτιδι, ὑποδήματα δυναμικῶς, ὑποδήματα ἀνδρῶν. ὅπλων ἄλλη φυλή, ἀνδρῶν, δὴ ἡ ταλασερβικῶν ὄργων, δὴ ἡ σιποποικῶν, ἄλλη

Plut. κ. πολυπραγμοσύνης. β. 915. ὡς γὰρ οὐκ ἐνόησαν λείπει τοῖς διανοητικῶν, ἴδιον εἶναι καὶ ἀλλοῖς ὑβρίων διακινῆσαι, ἴδιον τῶν ἀμφοῖν δὲ πᾶσι πᾶσι ἀλλοῖς περὶ τὸν γυναικῶν, καὶ εἰς τὰς πόλεις.

ἄλλη ὀψοποιικῶν, ἀλλή τ' ἀμφιλουτρῶν, ἄλλη
 ἀμφιμάκρας, ἄλλη ἀμφιβαπέζας, καὶ ταῦ-
 τα πρῶτα διεχωρίσασθαι οἷς τε αἰεὶ δεῖ χρῆσθαι,
 καὶ τὰ ἰσοιητικά. χωρεῖς δὲ καὶ τὰ κτ' μίωα
 ἀπομύμνα ἀφείλωμεν, δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς
 ἐπιαιτῶν ἀπολελογοσιμένα κατέθεμεν. οὕτω
 γὰρ ἦτον λαοτάνη ὅπως παρὸς τὸ τέλος ἐκβή-
 σεται. ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσασθαι πρῶτα κτ' φυλάξαι
 τὰ ἐπιπλά, εἰς τὰς χώρας τὰς παρῆκτους
 ἕκαστα διωλέθημεν. μὲν δὲ τὸ ὅσοις μὲν τ'
 σκευῶν καὶ θημέραν χρῶνται οἰκέται, οἷσι-
 τοποιχοῖς, ὀψοποιχοῖς, ταλασιργχοῖς, καὶ εἴ τι
 ἄλλο βούλοιο, ταῦτα μὲν αὐτοῖς τοῖς χρωμῶσι
 δείξαντες ὅπως δεῖ πέναι, παρεδώκαμεν, καὶ
 ἐπέταξαμεν σῶα παρέχιν ὅσοις δὲ εἰς ἐορτὰς
 ἢ ξεινοδοχίας χρῶμεθα, ἢ εἰς τὰς ἀφ' ἡμεῶν
 παρῆκτους, ταῦτα δὲ τῆ ταμίᾳ παρεδώκαμεν,
 καὶ δείξαντες τὰς χώρας αὐτῶν, καὶ ἀπαριθ-
 μήσαντες καὶ γραψάμενοι ἕκαστα, εἴπομεν
 αὐτῇ δίδοναι τέτων ὅταν δεοί ἕκαστον, καὶ με-
 μνησθαι ὅταν αὐτῇ δίδω, καὶ ἀπολαμβάνου-
 σαν καταλίθειν πάλιν ὅταν ἀνέκαστα λαμβ-
 βῶν. πῶ δὲ ταμίᾳ ἐποιήσαμεθα ὅτι σκε-
 ψάμενοι ἢ τις ἡμῖν ἐδόκεν εἶναι ἐκρετατάτη καὶ
 γαστρον, καὶ οἴνου, καὶ ὕπνου, καὶ ἀνδρῶν στω-
 οισίας. παρὸς τούτοις δὲ, ἢ τὸ μνημονικὸν μά-
 λις ἐδόκεν ἔχειν, καὶ τὸ παρῆκτον, μή τι κακὸν
 λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκεψῶν, ὅπως
 χρῆσθαι μὲν τῇ ἡμῖν, ὑφ' ἡμῶν ἀντιπλήσεται.
 ἐδίδοσκον ἢ αὐτῶν καὶ βουνοκάς ἔχιν παρὸς
 ἡμῶν, ὅτ' ἀφρανοίμεθα, τῶν ἀφροσυνῶν
 μεταδίδοντες, καὶ εἴ τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα
 παρῆκτου. καὶ τὸ παρῆκτου δὲ
 σιωπῶν τὸν οἶκον ἐπαδύομεν αὐτῶν, ὅτι
 γινώσκον αὐτῶν ποιῶντες, καὶ τὸ ἀφρανοῦ
 αὐτῇ μεταδίδοντες. καὶ δικαιοσύνη δὲ αὐτῇ
 ἐποιήμεν, πρῶτον τῶν πέντες τὸς δικαίους
 τῶν ἀδικῶν, καὶ ὅτι δὲ κρυπτοῦτες πλοισιώτε-
 ρον καὶ ἐλθῶντες ἐπὶ βιοτῶν τῶν ἀδι-
 κῶν, καὶ αὐτῶν ἢ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ κατετά-
 τομεν. ὅτι δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώ-
 κρες, ἐγὼ τῇ γυναικί, ὅτι πρῶτον τέτων οὐ-
 δὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτῇ ὅτι μελήσει, ὅπως
 ἀφρανοῦ ἕκαστα ἢ τάξις. ἐδίδοσκον ἢ αὐτῶν,
 ὅτι καὶ ἐν τῇ βουνοκάς πόλεσιν ὅτι δὲ κρῶν
 δοκῶ τοῖς πολίταις, ἢ νόμους καὶ νόμους χρῶμεν,

Alia ad conficienda obsonia, alia ad laua-
 tionem, alia vasis pistoriis, alia ad mensas.
 Atque hæc omnia locis distinximus, tum
 quibus semper utendum est, tum quæ ad
 epulationes festas pertinent. Seorsum etiã
 ab aliis auferēbamus, quæ menstruo spatio
 absumerentur; & seorsum, quæ rationibus
 subductis in annū essent destinata, collo-
 cabamus. Sic enim minus obscurū est, qui
 futurus sit exitus. Posteaquam supellectilē
 vniuersam in classes secreuimus, ad con-
 uenientia loca singula detulimus. Deinde
 vasa omnia, quibuscumq; cottidie famuli
 utuntur, verbi gratia, quibus cibi conficiū-
 tur, quibus obsonia, quæ ad lanificiū perti-
 nēt, & si qua sunt eiusmodi, tradidimus iis,
 qui uti his deberent, commonstrato loco,
 vbi ea reponerent: simul imperauimus, vt
 ea nobis integra præstaret. Quibus autem
 ad festos dies, vel ad hospites excipiendos,
 vel ad negotia quædã rara utimur, ea tradi-
 dimus promæ, locisq; horū indicatis, & ad-
 numeratis cōsignatisq; singulis; iussimus,
 vt quiduis horū ei daret, cui dandum esset,
 & cuiam quid daret, memoria cōplecte-
 retur; & vbi quid reciperet, rursus vnde
 singula sumisset, reponeret. Munus autē
 promæ mandauimus alicui, posteaquam
 confiderassemus, quæ nobis videretur &
 gulã quod adtinet, maxime temperans, &
 in vino, & somno, & virorum consuetudi-
 ne. Præterea quam memoria plurimū va-
 lere iudicaremus, & prospiciendo, ne ob
 negligentiam a nobis puniretur, & confi-
 derãdo, qua ratione gratum aliquid nobis
 faceret, ac vicissim ipsa honore a nobis ad-
 ficeretur. Eamdem vt beneuolo esset erga
 nos animo consuefaciebamus, communi-
 cando cum ea læticiã nostram, quoties læti
 essemus: ac vicissim, si quid accidisset tri-
 ste, ad hoc illam quoq; aduocando. Insti-
 tuebamus itidem, vt cupida & alacris esset
 ad augendam rem nostrã familiarem, dum
 quæ illa esset, nō cælaremus, nostræq; for-
 tunæ prosperę participē faceremus. Etiam
 iusticiæ studiū excitabamus in ea, dū ma-
 iori iustos honore, quã iniustos prosequeremur;
 eosq; vitam agere tum opulentio-
 rem, tum magis liberalem, quam iniustos,
 declararemus. Atq; huic tali locum hunc
 adtribuebamus. Ceterum præter hæc om-
 nia mi Socrates, ait, vxori meæ dixi, nul-
 lum esse horum omniū vsum, nisi studiose
 daret operam ipsa, vt hic ordo in singulis
 maneret. Quinetiam docebã illam, in vr-
 bibus præclare constitutis non videri ciui-
 bus satis esse, si leges egregiæ scribantur:

sed deligi quoque custodes earum, qui omnes inspiciendo, legibus obtemperantes laudent, & aduersus eas delinquentes puniant. Quamobrem, inquit, hortabar ut existimaret, vxorem domo prefectam esse quasi legum custodem: ac vbi visum ipsi sit, lustrare vasa debere, quemadmodum praesidij magister vigilum copias lustrat: eidem explorandum esse, num recte habeant omnia, quemadmodum senatus equos & equites explorat: etiam laudari ac ornari ab ipsa debere dignos tanquam a regina, pro ea quidem copia, quae adlit, & probris incessi ac puniri eos, quos par esset. Præterea docebam, inquit, eam, non esse cur merito moleste ferret, si fortunas quod nostras adtineret, plus ei laboris imponerem, quam famulis. Ostendebam enim, seruos heriliunt facultatum eatenus participes esse, quatenus eas gestent, aut curent, aut custodiant: quum nemini concessus illarum sit vsus, nisi cui tribuat hoc is, cuius sunt in potestate. Heri autem omnia sunt, ac eiusdem est, uti singulis pro libitu suo. Qui ergo ex conseruatis hisce facultatibus commodum maximum perciperet, & maximū ex dissipatis detrimentum: ei curam quoque de his maximam conuenire declarabam. Quid autem, Ischomache? inquam ego, quam audiisset hæc vxor tua, quo pacto tibi obtemperabat? Quid aliud, inquit, nisi quod respondit mihi, mi Socrates, non recte me de ipsa iudicare, si dum eam docerē fortunarum nostrarum curam habendam esse, molesta me ipsi mādare putarē. Nam grauius longe futurū, dixisse illam aiebat, si præciperem, suarum ut rerum esset negligens potius, quam ut bona propria studiose curaret. Sic enim a natura cōparatū esse videtur, inquit, ut quæadmodū pudicæ modestæque mulieri suorum liberum curam habere facilius est, quam eos negligere: ita etiā feminæ modestæ curam suscipere fortunarum suarū, quæ quia propriae sunt, exhilarant nos, iucundius esse arbitrer, quam easdē negligere. Quæ quum vxorem ei respondisset, ait Socrates, audiuissem: Ita me Iuno amet, inquam, mi Ischomache, virilem vxoris tuæ animum esse demonstras. Etiam alia, subiecit Ischomachus, commemorare tibi de ea volo, magno ab animo profecta; quam mihi celeriter, auditis quibusdā ex me, paruerit. Quæ nam? inquam ego, dic quaeso. Nā mihi longe iucundius est viuæ mulieris virtutem cognoscere, quā si mihi Zeuxis formosam feminā pictura expressam ostēdat. Secundum illa Ischoma-

A ἄλλα καὶ νομοφύλακας παρθεραγωγῶνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸ μὲν ποιῶντα τὰ νόμιμα ἐπαγοῦσιν, ἡ δὲ πρὸς τὰς νόμους ποιῆσαι ζημιόσιν. νομίσει οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τί τὴν γυναικὰ καὶ αὐτῶν νομοφύλακα τῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δὲ, ὅταν δόξῃ αὐτῇ, τὰ σκεδῆναι, ὡς ἄν ὁ φερούμενος τὰς φυλάκας ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν εἰ καλῶς ἕκαστον ἔχει, ὡς ἄν ἡ βουλή ἵππων καὶ ἵππειας δοκιμάζει, καὶ ἐπαγοῖν δὲ καὶ ἡμῶν, ὡς ἄν βασιλεύων, τὸ βέλτιον ἀπὸ τῆς παρούσης διωάμεως, καὶ λοιπὸν καὶ κολάζειν τὸ τῶν δεινῶν. παρθεραγωγῶν δὲ ἐδίδασθαι αὐτῶν, ἔφη, ὡς ἄν αἱ ἀλλοτρίοι δικαίως, εἰ πλείω αὐτῇ παρθεραγωγῶν παρθεραγωγῶν, ἢ τοῖς οἰκέταις παρθεραγωγῶν ἐπιδοκίμων, ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεσι τῶν δεσποσύνων χρημάτων ποσῶν, ὅσον φέρειν, ἢ θεραπείαν, ἢ φυλάξιν, χρῆσθαι δὲ ὁδὸν αὐτῶν ἔξεστι, ὅταν αἱ μὴ δὴ οὐκ ἐκείνος, δεσποτῆτα δὲ ἀπὸ τῶν ὄντων, τῶν αἰβελῶν ἕκαστα χρῆσθαι. ὅταν οὖν καὶ σωζομένων μεγίστη ὄνησις, καὶ φησὶ μετρίων μεγίστη βλάβη, τῶν καὶ τῶν ἐπιμελεῖται μέγιστα παρθεραγωγῶν ἀπέφαινον. τί οὖν; ἔφη ἰγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασα ἡ γυνὴ πῶς σοι ὑπαήκουε; τί δὲ, ἔφη, εἰ μὴ εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκωμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ἐπιτάξιν, διδάσκων ὅτι ἐπιμελεῖσθαι δὲ τῶν ὄντων χαλεπώτερον γὰρ αἱ ἔφη φαίμαι, εἰ αὐτῇ ἐπέταλλον ἀμελεῖν τῶν αὐτῆς, ἢ εἰ ἐπιμελεῖσθαι δεινῶν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. πεφυκέναι γὰρ δακτύ, ἔφη, ὡς ἄν καὶ τέκνων ῥαῶν ὅτι ἐπιμελεῖσθαι τῇ σωφρονίᾳ τῶν αὐτῆς, ἢ ἀμελεῖν, οὕτως καὶ τῆς κτημάτων, ὅσα ἰδίᾳ ὄντα ἐπιμελεῖται, ἢ δὲ ὅτι ἐπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἶναι τῇ σωφρονίᾳ τῶν αὐτῆς ἢ ἀμελεῖν. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἔφη ὁ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι τῶν γυναικῶν αὐτῆς ταῦτα, εἶπον: ἢ τί τὴν ἔσαν, ἔφη, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικό γὰρ ἐπιδοκίμων τῶν ἀγαθῶν τῆς γυναικός. καὶ ἄλλα τοῖσι, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔλεω σοὶ πᾶν μεγαλόφρονά αὐτῆς διηγήσασθαι, ἃ μου ἅπασι ἀκούσασα παρθεραγωγῶν. τὰ ποῖα; ἔφη ἰγὼ, λέγε. ὡς ἐμοὶ πολὺ ἠδὲν ζωῆς ἀρετῶν γυναικός καὶ ἡμαίτανος, ἢ εἰ Ζεὺς μοι κούριον εἰκόσας χρῆσθαι γυναικὰ ἐπεδείκνυεν. εἰ τὸ δὲ δὴ λέγει ὁ Ἰσχόμαχος.

πλ. αγγ-
χούση

Χιπίλας

εργασί-
νάμιλλω

εργασί-
χούσης

χρῆς ἐγὼ βίβω, ἔφη, ἰδὼν ποτε αὐτῶν, ὧ Σώ-
 κρατες, ὅτε τε μὲν ἰδὼν πολλῶν μὲν ψιμμυ-
 θία, ὅπως λευκότερα ἐπὶ δοκίμῃ (εἶ) ἢ ἰῶ,
 πολλῇ δὲ τ' ἐχρῆσθαι, ὅπως ἐρυθρότερα φαί-
 νοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα δ' ἔχουσαν
 ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκίμῃ (εἶ) ἢ ἐπεφύκ-
 εἶπέ μοι, ἔφην, ὧ γυναι, ποτέρως αἰ με κρι-
 ναις ἀξιοφίλητον μάλλον (εἶ) χρημῆ^κ κρινω-
 τὸν, εἴ σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἀποδεδεικνύοιμι, καὶ μή-
 τε χρομιάζοιμι, ὡς πλείω τῶν ὄντων ἐστὶ μοι,
 μήτε ἀποκρυπτοίμι μὴ τῶν ὄντων μηδέν, B
 ἢ εἰ ἐσφράμιλλω σε δεσπατῶν, λέγων τε ὡς
 πλείω τῶν ὄντων ἐστὶ μοι, ὅτι δεικνύς τε δε-
 γνῆριον κίβδηλον [δηλείω σε,] καὶ ὄρμους
 ὑποξύλους, καὶ πορφύρας τ' ἄξιπῆλους,
 φαίλω ἀληθινὰς (εἶ); καὶ ὑπολαβοῦσα δι-
 γνῆς δὲ φημὶ, ἔφη, μὴ χύοιο σὺ τοιοῦτος. οὐ γὰρ
 αὐτ' ἐγὼ γε σε διωαίμι, εἰ τοιοῦτος εἴης, ἀ-
 σπασαδάμ σε ἐκ τ' ψυχῆς. ὁ κοῦν, ἔφην ἐ-
 γὼ, σινεληλυθάρην, ὧ γυναι, ὡς καὶ τῶν σω-
 μῆ^κ κρινωτῶντες ἀλλήλους; Φασὶ γυνῶ, ἔφη,
 οἱ ἀδερφοὶ. ποτέρως αἰ οὖν, ἔφην ἐγὼ, τὸ
 σῶματος αὐτὸ δοκίμῃ (εἶ) ἀξιοφίλητος μάλ-
 λον κρινωτῶν, εἴ σοι τὸ σῶμα σφράμιλλω παρέ-
 χῃν τὸ ἐμαυτῶν ὅτι μελόρμος ὅπως ὑγαιῶν τε
 καὶ ἐρρωμῶν ἐσαι, καὶ διὰ ταῦτα ὧ ὄντι δὲ
 χρωσὶ ἐσσομαι, ἢ εἴ σοι μίλτω ἀλεφόρμος,
 καὶ τὸς ὀφθαλμοὺς ὑποαλεφόρμος ἀνδρὶ-
 κέλω, ὅτι δεικνύοιμί τε ἐμαυτὸν, καὶ σινείλω
 δεσπατῶν σε, καὶ παρέχων ὅσον καὶ ἀπτεαδαμ
 μίλτω αὐτ' ἐμαυτῶν χρωτῶς; ἐγὼ μὲν, ἔφη ἐ-
 κείνη, ἔτ' αὐτὸ μίλτω ἀπτοίμι μὴ ἴδω ἢ σοῦ, ἔτ'
 αὐτὸ ἀνδρὶ κέλω χρωμα ὀφίλω ἢ ἴδω ἢ τὸ σὸν,
 οὐτ' αὐτὸ τὸς ὀφθαλμοὺς ὑποαλημι μῶνους
 ἢ ἴδω ὀφίλω τὸς σοῦ, ἢ ὑγαιῶντας. καὶ ἐμὲ
 βίβω νόμιζε, εἰ πρὶν ἔφη ὁ ἰσχυράχης, ὧ γυναι,
 μήτε ψιμμυθία μήτε τ' ἐχρῆσθαι χρωμα πῆ-
 δεαδαμ μάλλον ἢ τὰ σῶ. ἀλλ' ὡς τὸ οἱ θεοὶ ἐ-
 ποίησαν ἵπποις μὲν ἵπποις, βοῦσι δὲ βοῦς ἠδι-
 σον, πρὸ βῆταις δὲ πρὸ βῆταις, οὕτω καὶ οἱ ἀ-
 δερφοὶ αἰδερφῶν σῶμα κερταρὸν οἶονται ἢ
 δισον (εἶ). αἱ δ' ἀπάται αὐτὰ τὸς μὲν ἐξ ὧ πως
 διώωντ' αὐτὸς ἐλέκτωρ δεσπατῶν, σινών-
 τας δὲ αἰεὶ ἀνάγκη ἀλίσκεαδαμ, αὐτὸς χρωσὶ
 δεσπατῶν ἀλλήλους. ἢ γὰρ δεσπῶν ἀλίσκωνται
 ἰδρωτῶς ἐλέκτων, ἢ ὑπο δεσπῶν βασιανίζονται, ἢ ὑπο
 λουτροῦ ἀληθινῶς κερταρῶνται.

chus: Quum igitur, inquit, aliquando eam
 cōspexissem, mi Socrates, multū infricasse
 sibi ceruffā, ut candidior etiam videretur,
 quam esset; multum item rubricā, ut quā
 esset reable, rubicundior adpareret; atque
 etiam calceos haberet altos, ut procerior,
 quam esset a natura, videretur: Dic mihi
 mea vxor, inquam, utro modo me confor-
 tem facultatum amore digniorem iudica-
 res: num si eas ipsas tibi demonstrarem, ac
 neq; gloriarer ampliores mihi esse, quam
 essent, neq; quidquam cælarem: an vero si
 fallere te conarer, narrādo plura mihi bo-
 na esse, quam essent, ac adulterinum argē-
 tum † ostendendo & monilia, quibus ma-
 teria subesset lignea, vestesque purpureas
 colores euānidi, veras esse prædicarem?
 Tum illa continuo sermonē meum exci-
 piens: Bona verba quæso, inquit, ne tu mi-
 hi talis sis. Non enim te, si talis esses, ex ani-
 mo complecti possem. Ergone, inquā ego,
 mea vxor, sic conuenimus, ut inter nos et-
 iam corporum esset cōmunicatio? Sic ho-
 mines aiunt, inquit. Vtro igitur modo, in-
 quam ego, etiā corporis particeps viderer
 amore dignior, num si corpus meū cona-
 rer tibi studiosē curando sanū ac validum
 exhibere, ac re ipsa bono tibi colore prædi-
 tus essem: an vero si oblitus minio, & o-
 culis purpurisso sublitis tibi me ostenta-
 rem, atque ita tecum versarer, ut te deci-
 perem, cutisq; loco minium tibi spectan-
 dum & adtrectandum præberem? Equi-
 dem, respondit illa, neque minium lū-
 bentius adtrectarem, quam te; neque
 purpurissi colorem lubentius, quam tuum
 adspicerem; neque tuos oculos sublitos
 Dintuerer lubentius, quam sanos. Itaque
 me etiam putato, dixisse se narrabat Ischo-
 machus, mea vxor, neque ceruffā, ne-
 que rubricā colore magis, quam tuo de-
 lectari: sed quemadmodum dij fecerunt,
 ut equis equi, bobus boues, oues ouibus
 gratissimā sint; ita etiam homines purum
 hominis corpus esse iucundissimum pu-
 tant. Atque hæc fraudes possint illæ qui-
 dem aliquo modo extraneos sic fallere,
 ut non conuincantur: verum eos, qui sem-
 per vna versantur, si decipere se mutuo co-
 nentur, deprehendi necesse est. Nam vel
 quum de lecto surgunt, deprehenduntur
 ante, quam ornentur, vel coarguuntur a su-
 dore, vel per lacrimas explorantur, vel
 per lauationem prorsus oculis produuntur.

† alij red-
 dūt, ostēn-
 dendo il-
 luderem
 tibi. Sed
 videtur
 ἀλοῖνον ὄν-
 τος esse Xe-
 ροφον-
 τευμ, ut
 H. Steph:
 monuit.

† alij red-
 dūt, ostēn-
 dendo il-
 luderem
 tibi. Sed
 videtur
 ἀλοῖνον ὄν-
 τος esse Xe-
 ροφον-
 τευμ, ut
 H. Steph:
 monuit.

ἢ (ὅ πρῶτον δὴ αἰοσιτότατον δοκῶν εἶ) ἔ
 κλημα) πένης καλοῦμαι. καὶ πρῶτον μὲν τ' αἰ,
 ὦ Ισχόμαχε, ἐὼν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τὰ ἔπι-
 κλήματα τίττω, εἰ μὴ προσέλω ἀπορρήσας ἔ
 Νικίᾳ τῷ ἐπιλύτῳ ἵππῳ, εἶδον πολλοὺς ἀκ-
 λουθῶντας ἀπὸ θεᾶς, πολλῶν δὲ λόγων ἐ-
 χόντων πινῶν καὶ ἀπὸ ἡέουον· καὶ δῆτα ἡεθ-
 μίῳ προσελθὼν τ' ἵπποκόμεον, εἰ πολλὰ εἶη
 χρήματα τὰ ἵππῳ; ὁ δὲ, προσβλέψας με,
 ὡς ὁδὸν ἐν γαίῳ ἰκοντα τὰ ἔρωτήματα, εἶπε πῶς
 εἰ αἰ ἵππῳ χρήματα ἡέουτο; ἔγω δὴ ἐγὼ ἀ-
 νένυχα, ἀκούσας ὅτι ἔστιν ἔρα θεμιτὸν καὶ πέ-
 νηπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἡέουσαι, εἰ τίμω ψυχῆν φύσει
 ἀγαθῶν ἔχοι. ὡς οὖν θεμιτὸν καὶ ἐμοὶ ἀγαθῶν
 ἀνδρῶν ἡέουσαι, διηροῦ τελέως τὰ σαῖ ἔργα, ἴ-
 να ὁ, πὶ αἰ δυνάμει ἀκούων καταμαθῆν, πρῶ-
 τῶν καὶ ἐγὼ σε ἀπὸ τ' αὔριον ἡμέρας ἔρ-
 ξάμενος μιμῆσαι. καὶ γὰρ ἀγαθὸν ἔστιν, ἐ-
 φέω ἐγὼ, ἡμέρας ὡς ἔρετης ἔρχεσθαι. σὺ
 μὲν παίζεις, ἔφη ὁ Ισχόμαχος, ὦ Σώκρατες.
 ἐγὼ δὲ ὁμοῦ σοι διηγήσομαι, ἀ ἐγὼ, ὅσον δὴ
 ναμα, πρῶτον ἔπιτηδύων ἀγαθῶν τὸν
 βίον. ἔπει γὰρ καταμεμαθηκείαι δοκῶ, ὅτι
 οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις αἶδον μὲν τῷ γινώσκον
 τὰ ἀ δὲ ποῖν, καὶ ἔπιμελεσθαι ὅπως αὐτὰ
 πρῶτα ἴκωνται, οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν δὲ πρῶτα
 φρονίμοις δὲ οὐσι καὶ ἔπιμελέσι τοῖς μὲν δι-
 δόασιν ἄδαμοῖν, τοῖς δὲ οὐ. οὕτω δὴ ἐγὼ
 ἔρχομαι μὲν τῶν θεῶν θεραπείῃν, πρῶτον
 δὲ ποῖν ὡς αἰ θεμισ ἡ μοι ἀχρημῶν καὶ ὑγείας
 τυχεύον, καὶ ῥώμης σώματος, καὶ πῆν ἐν
 πόλῃ, καὶ ἄνοιᾳ ἐν φίλοις, καὶ ἐν πολέμῳ
 καλῆς σωτηρίας, καὶ πλούτῳ καλῶς αἰξο-
 μῆου. καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτὰ μέλῃ γὰρ δὴ
 σοι ὦ Ισχόμαχε, ὅπως πλουτῆς, καὶ πολλὰ
 χρήματα ἔχων, πολλὰ ἔχης πρῶτα ἔργα τῶ-
 τῶν ἔπιμελόμενος; καὶ πρῶτον γε, ἔφη ὁ Ισχό-
 μαχος, μέλῃ μοι τίττων, ὡν ἔρωτῆς. ἡ δὲ γὰρ
 μοι δοκῆ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοῖς μεγαλειώ-
 τιμῶν, καὶ φίλοις, ἐὼν πνός δέωνται, ἐπὶ πρῶ-
 τῶν, καὶ τίμω πόλιν μηδὲν κατ' ἐμὲ χρήμα-
 σιν ἀκόσμητον εἶ). καὶ γὰρ καλῶς, ἐφείπε-
 γὼ, ὦ Ισχόμαχε, ἔστιν ἀ σὺ λέγεις, καὶ δυνα-
 τῶν γε ἰσχυρῶς ἀνδρός. πῶς γὰρ οὐ; τότε πολ-
 λοὶ μὲν εἰσὶν ἀνθρώποι, οἱ οὐ δύνανται ἔχειν αἶδον τῶν ἄλλων δέσασθαι, πολλοὶ δὲ ἀγαπῶσιν, ἐὼν
 δυνῶνται τὰ εἰαυτοῖς ἔρχειντα ποιεῖσθαι; οἱ δὲ δυνάμενοι μὴ μόνον τ' εἰαυτῶν οἴχον δέσασθαι,

A &, quod omnium ineptissimum videtur
 esse crimen, pauper adpellatur. Atq; equi-
 dem, mi Ischomache, adpellationem hanc
 molestissime ferrem, nisi nuper equo Ni-
 ciae illius aduenæ factus obuiam, multos
 ipsum spectatores sequi vidissem. Quum-
 que quid complures de ipso dixissent, au-
 diuissem: accedens equi curatorem, nunt
 magnas is equus facultates haberet, qua-
 rebam. Ille me intuitus, vt qui tale quid ro-
 gans satis sanus non essem: Qui faculta-
 tes, ait, equus habere possit? Ita tum ego
 his auditis oculos ad tollere sum ausus pro-
 pterea, quod fas sit etiam pauperē equum
 bonum esse, si quidem animum a natura
 bonum haberet. Quamobrem mihi, cui &
 fas sit esse viro bono, penitus exponito a-
 ctiones tuas: vt si quid audiendo animad-
 uertere possim, & ipse a die crastino inci-
 piens imitari te coner. Etenim is dies per-
 commodus est, inquam, ad ordiendam
 virtutem. Ludis tu quidem mi Socrates,
 ait Ischomachus. verum ego nihilo minus
 tibi narrare conabor, quibus institutis ac
 studiis enitar ego vitam hanc transire. Nam
 C quia videor animaduertisse, deos homini-
 bus absque rerum earum cognitione, quae
 suscipiendae sunt, & perficiendi eas studio,
 non fas esse voluisse, vt prosperitate frue-
 rentur, ac prudentibus & studiosis partim
 concessisse felicitatem, partim non: idcir-
 co equidem ordior a cultu diuino, atq; ef-
 ficere conor, vt mihi precanti fas sit & va-
 letudinem bonam contingere, & corporis
 robur, & honorem in republica, & bene-
 uolentiam ab amicis, & honestam incolu-
 mitatem in bello, & incrementum diuitia-
 rum honestum. Quibus ego auditis: Tibi-
 ne hoc curae est, inquam, Ischomache, vt
 opulentus fias, ac magnas facultates nan-
 ctus, in earum curatione multum negotij
 habeas? Omnino, ait Ischomachus, ea mi-
 hi curae sunt, de quibus rogas. Nam mihi
 iucundum esse videtur, mi Socrates, deos
 magnifice colere, & amicis indigentibus
 prodesse, & urbem hanc, me quod atti-
 net, opum ornamento non carere. Sunt il-
 la sane praecleara, inquam, Ischomachie quae
 commemoras, hominisque valde poten-
 tis. Quid ni enim? quum multi sint, qui si-
 ne aliorum ope ne viuere quidem possint,
 multi boni consulant, si parare possint,
 quantum ipsis sufficiat. At vero qui non
 modo domū suam administrare possunt,

δπ

sed etiam nonnihil facere lucri, de quo & reipublicæ ornamentum accedat, & amici subleuentur; cur illi non & copiosi, & potentes existimari debeant? Enimvero, inquam, plerique prædicare viros huiusmodi possumus: verum tu mihi dicito, Ischomache, vnde cepisti, quo pacto valetudinem curas: quo pacto corporis robur? quo pacto licet tibi honeste etiam e bello incolumi euadere? Nam de ratione rei faciundæ mihi satis erit, inquam, vel deinceps aliquid audire. Hæc omnia, subiicit Ischomachus, semetipsa consequuntur, mi Socrates. Nam qui quo vescatur satis habet, is laborando cibos conficiens, recte mihi valetudinem suam posse conseruare videtur, & maius robur adquirere; ac si res bellicas exercent, honestius incolumis euadere: denique consentaneum est, rem familiarem huius magis auferescere, si quidem recte sua curet, ac non remissior ignauiorque fiat. Haftenus ego te adsequor, inquam, Ischomache, quod hominem laborando cibos conficientem, & curam adhibentem, & exercentem se, magis bona consequi dicis. At quo labore vtaris, vt & valetudo commoda, & robur corporis tibi contingat, quoque pacto te bellicis in rebus exerceas, quo studio efficias, vt copiis abundes, quibus tum amicis prodesse, tum vires aliquas huic ciuitati possis addere: hæc, inquam, perlubenter velim quærendo percipere. Ego vero mi Socrates, ait Ischomachus, surgere de lecto consueui, quo tempore adhuc domi reperturus sim aliquem, quem forte me videre necesse sit. Ac si quid in vrbe sit agendum, id in hunc modum obambulans efficio. Sin rei necessarix nihil sit, quod in vrbe generatur, equum puer ante me rus deducit, ego vero iter hoc, quo rus eo, loco ambulationis fortasse

Hac voce Cic. Vitruv. vitur, eaq. porticus significatur, in qua per hiemem aethere se exercent.

rectius vtor, mi Socrates, quam si in xysto deambularem. Posteaquam rus venio, siue qui mihi serunt, seu nouales instruunt, siue seminant, seu fructus important, inspectis omnibus, quo pacto fiant singula, corrigendo concinnius facio, si quid opere præsentis melius teneo. Secundum ea plerumque conscenso equo quam simillimas iis, quæ in bello necessarix sunt, equitationes instituo, neque transuersa, neque accliuia, neque fossas, neq; aquarum ductus vito. Atq; interea curam adhibeo, ne facientem hæc equum claudū efficiam.

Αλλὰ καὶ περὶ ποιῆν, ὡς τε καὶ τὴν πόλιν κερσίζην, καὶ τοὺς φίλους ἐπιμελεῖσθαι, πῶς τὸ ἄριστον οὐχὲν βαθεῖα τε καὶ ἐρρωμένους ἀνδρας χρὴ νομίσαι, ἀλλὰ γὰρ ἐπαμειβν μὲν, ἐφίλω ἐγὼ, τὸς τοιούτους πολλοὶ διδάμναι. σὺ δὲ μοι λέξον, ὦ Ἰσχομαχε, ἀφ' ὧν ἄρ' ἤρξω, πῶς ὑγείας ἐπιμελήσῃ; πῶς τὸ σῶματος ῥώμης; πῶς τὸ γέμισ εἶναι σοὶ καὶ ἐκ πολέμου καλῶς σῶζεσθαι; τῆς δὲ τῆς χηματίσεως καὶ μὲν ταῦτα, ἐφίλω ἐγὼ, ἀξέσθ' ἀκούειν. ἀλλ' ἐστὶ μὲν, ἔφη ὁ Ἰσχομαχος, Βῶς γε ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀκρόαθαι ταῦτα πρῶτα ἀλλήλων. ἐπεὶ γὰρ ἐοικέν τις τὰ ἐκαστὰ ἔχει, ἐκποιουῦντι μὲν ὀρθῶς μᾶλλον δοκεῖ μοι ἢ ὑγιᾶσθαι, ἐκποιεῖν τι μᾶλλον ἢ ῥώμην παρὰ γενεσθαι, ἀσχυῶντι δὲ τὰ τῶ πολέμου, καλλίον σῶζεσθαι, ὀρθῶς ὅτι μελουμένη, καὶ μὴ καταμαλακίζουμένη, μᾶλλον εἰχὲς τὸ οἶκον αὐξεσθαι. ἀλλὰ μέγιστον μὲν τὸ ἐπομα, ἐφίλω ἐγὼ, ὦ Ἰσχομαχε, ὅτι ἐκποιουῦντα φησὶ, καὶ ἐπιμελουμένη, καὶ ἀσχυῶντα αἰ. δεσποῦν μᾶλλον τὴν χεῖρ ἢ ἀγαθῶν. ὁ ποῖα δὲ πᾶσι τῆς παρὰ πῶς πῶς ἔξαι καὶ ῥώμην, καὶ ὅπως ἀσχεῖς τὰ τῶ πολέμου, καὶ ὅπως ἐπιμελήσῃ τῶ περὶ οἰκίαν ποιῆν, ὡς καὶ φίλους ἐπαμειβν, καὶ πόλιν ἐπιμελεῖν, ταῦτα αἰ ἠδέως, ἐφίλω ἐγὼ, πυθόμενος. ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Ἰσχομαχος, αἰετασθαι μὲν εἰς θύτης εἴησιν, ἡμίκα ἐπὶ ἐνδον καταλαμβαίνομι, εἴπνα δέορμος ἰδεῖν τὴν χεῖρ. καὶ μὲν τι καὶ πόλιν δὲ παρὰ τῆν, ταῦτα παρὰ ματθόρμος παρὰ τῶν τῶν χεῖρ. ἡ δὲ μηδὲν ἀναγκῆσιν ἢ καὶ πόλιν, τὸ μὲν ἵππων ὁ παῖς παρὰ γὰρ εἰς ἀγρὸν, ἐγὼ δὲ παρὰ τῶν χεῖρ τῆ εἰς ἀγρὸν ὁ δὲ ἰσως ἀμφιον, ὦ Σώκρατες, ἢ εἰ ἐν τῶν ζυγῶν παρὰ τοῖσι. ἐπεὶ δὲ δὲ ἔλθω εἰς ἀγρὸν, ἡ τε μοι φυθόντες τὴν χεῖρ ἡ τε νεφοποιεῖντες, ἡ τε παρὰ οἰκίαν, ἡ τε κερπὸν παρὰ οἰκίαν μίξοιες, ταῦτα ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἐκαστὰ γίνεται, μεταρρῦθμίζω, εἰ ἔχω τι βέλτιον τῶ παρὸντος. μὲν δὲ ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἰσπασάμην ἰσπασίαν ὡς αἰ ἐγὼ διδάμναι ὁμοιοτάτῃ τῆς ἐπὶ τῶ πολέμου ἀναγκῆσιν ἰσπασίαν, οὔτε πλάγιου, οὔτε κερπῶν, οὔτε τῶν παρὰ, ἔτε ὅχι τῶ ἀπεχόμενος. ὡς μὲν τοὶ διδάμναι ταῦτα ποιουῦντα ἐπιμελουμένη μὴ ἀποχλωθῶσαι τὸ ἵππον. ἐπιμελεῖν, ἐπεὶ δὲ δὲ μαι

ἐπεὶ δὲ ταῦτα γήρηται, ὁ παῖς δὲ αἰσίου τῆ
 ἵππων οἴκαδε ἀπάγῃ, ἄμα φέρων ἀπὸ τῆς χώρας
 ἕως πὶ δεώμῃ, εἰς ἀστυ. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν βάλω,
 τὰ δὲ ἀποδραμῶν οἴκαδε, ἀπέστραψα ἱππῶν.
 εἶτα δὲ ἄριστῶν, ὧς Σώκρατες, ὅσα μὴ τε κενός
 μὴ τε ἀγῶν πλήρης διημερῶν. νῆ δὲ ἦσαν, ἔ-
 φην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀρεστέονταί γε μοι ταῦ-
 τα ποῖς. ὅ γὰρ ἐν αὐτῶν χρόνῳ τῶν εὐσκευα-
 σμένοις χρῆσθαι τοῖς τε παρῶν τῶν ὑγιᾶν καὶ παρῶν
 τῶν ῥώμιον ὡς ἀσκήμασι, καὶ τοῖς εἰς τὴν πό-
 λεμον ἀσκήμασι, καὶ τῶν πλεῖστέων ἐπιμελείας,
 ταῦτα πρῶτα ἀγαθὰ μοι δοκῶ εἶναι. καὶ γὰρ ὅτι
 ὀρθῶς ἐκείνου τέτων ἐπιμελῆ, ἰχθῦα τεκμή-
 ρια παρέχῃ. ὑγιᾶνοντά τε γὰρ, καὶ ἔρρωμένον ὡς
 ἐπιτο πολὺ σὺν τοῖς τοῖς σε ὀρθῶν, καὶ ἐν τοῖς
 ἵππων καὶ τοῖς τε καὶ πλοισι καὶ τοῖς λεγόμε-
 νον σὲ ἐπιμελῆ. ταῦτα τοῖνυν ἐγὼ ποῖαν, ἔ-
 φη, ὦ Σώκρατες, ἕως πολλὰν πρῶτον συ-
 χουσαντῶν. σὺ δὲ ἴσως ἔρου με ἔρην, ὡς ἕως
 πολλὰν καλὸς καὶ ἀγαθὸς κέκλημαι. ἀλλὰ καὶ
 ἐμελλον δὲ ἐγὼ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, τὸ ἐρή-
 σιασθαι, εἴ τινα καὶ τέττα ἐπιμελῆσαι ποῖῃ, ὅπως
 διὴν λόγον διδόναι καὶ λαμβάνειν, ἕως πῶν ποτὲ
 δέη. οὐ γὰρ δοκῶ σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, αὐτὰ
 ταῦτα ἀνατελεῖν μελετῆσαι, ἀπολογεῖσθαι
 μὲν, ὅτι ὁδοῖνα ἀδικῶ, ἀλλὰ δὲ ποῖαν πολλοῖς ὅ-
 σον ἀνδρῶν καὶ κτηρῶν δὲ ἐδοκῶ σοι με-
 λετῆσαι ἀνθρώπων, ἀδικῶντα μὲν καὶ ἰδίᾳ πολ-
 λοις καὶ τῶν πόλιν καταμαρτάνων τινῶν, ἀλλὰ δὲ
 ποῖσιν ὁδοῖνα; ἀλλὰ εἰ καὶ ἐρρωμένον ἴσως ταῦτα
 μελετῆσαι, τὸ τὸ μοι, ἔφην ἐγὼ, εἴ ποῖ ὦ Ἰσχόμαχε,
 δὴ λῶσον. ὁδοῖνα μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παυο-
 μεθα, ἔφη, λέγειν μελετῆσαι. ἢ γὰρ κτηρῶν τὸς
 πινος τῶν οἰκετῶν, ἢ ἀπολογεῖσθαι ἀκούσας,
 ἐλέγχειν πρῶτον ὅ, πᾶν ψεύδεται, ἢ μέμφο-
 μεθί τινα παρῶν τῶν φίλων, ἢ ἐπαίνο, ἢ ἄλλο
 ἀπὸ τῶν φίλων, ἢ ἐπιτηδείων, πρῶτον δὲ δι-
 δάσκειν, ὡς συμφέρει ἀλλοῖς φίλοις εἶναι μὴ ἴσως,
 ἢ πολεμίας. ἐπιτηδείων πῶν στρατηγῶν συμ-
 παρόντες, ἢ ἀπολογεῖσθαι ἕως τῶν εἰπὶς ἀ-
 δικῶν αἰτίαι ἔχειν, ἢ κτηρῶν παρῶν ἀλλή-
 λους, εἰπὶς ἀδικῶν τιμᾶται. πολλὰς δὲ καὶ βα-
 λυμένους, ἀλλὰ μὲν ἀπὸ τῶν ὑμῶν παρῶν,
 ταῦτα ἐπαίνο μὲν ἀλλὰ μὴ βουλώμεθα
 παρῶν, ταῦτα μεμφομένους. ἢ δὲ δὲ, ἔφη, ὦ
 Σώκρατες, καὶ διφλημένους πολλὰς ἐκρίθη

συνε-
σκευα-
σμένως

A His peractis equum puer voluntatum do-
 mum abducit, simul rure secum ferens in
 urbem, si quo nobis opus est. Ego vero nūc
 pedetentim incedens, nunc currens domū
 ut veni, strigile vtor. Deinde tantum, mi
 Socrates, in prandio sumo, ut eum diem
 neq; vacuus, neq; valde repletus exigam.
 Ita me Iuno amet, inquam, facis hæc ita tu,
 Ischomache, ut omnino mihi placeant.
 Nam eodem tempore uti adparatu, qui &
 valetudini & viribus conducatur, itemq; ex-
 ercitationibus uti ad rem militarem perti-
 nentibus, & curatione opum: eorum vero
 nihil est, quod non admirandum mihi vi-
 deatur. Etenim te recte hæc singula susci-
 pere, satis magna de te indicia præbes. Nā
 & commoda valetudine utentem te ple-
 rumq; robustumq; Deum beneficio vide-
 mus; & inter peritissimos artis equestris, ac
 opulentissimos recenferi te scimus. Hæc
 igitur, mi Socrates, ait, quum agam, vehe-
 menter multorum calumniis exagitor. Tu
 vero fortasse dicturum me putabas, quod
 a multis vir bonus & honestus adpeller. At
 hoc quoq; inquam, Ischomache, quærere
 volebam, ecquid operæ studiiq; ponas in
 eo, ut si quando sit opus, rationem reddere
 tuarum actionum, & vicissim ab aliis exi-
 gere possis. Tu vero, mi Socrates, inquit,
 non idipsum me perpetuo meditari putas?
 defendendi quidē mei rationem, dum ne-
 mini sum iniurius, atq; etiā pro viribus meis
 bene de multis mereor. Accusationes vero
 quorumdam ut instituum, nō meditari tibi
 videor, quum priuatim multos iniustos ef-
 fe animaduertam, & nonnullos etiam erga
 rempublicam, nemine interim bene me-
 reri volente? An autem mediteris hæc et-
 iam oratione exponere, velim mihi signi-
 fices, Ischomache. Equidem, ait, mi Socra-
 tes, in dicendo me exercere non desino.
 Nam siue accusantem aliquem in familia,
 seu defendentem se audiero, quidquid
 mētiatur, redarguere conor: vel de aliquo
 ad amicos queror, vel aliquem laudo, vel
 necessarios quosdā reconcilio, dum osten-
 dere ipsis enitor, potius eis conducere, ut
 amici sint, quā hostes. Quum militia præ-
 tori adsumus, increpamus aliquē, vel causā
 alicuius defendimus, si præter meritū
 culpa in eū confertur; vel inter nos mutuo
 accusationes instituimus, si cui honos in-
 merito defertur. Sepenumero etiā consul-
 tantes, quæ agere cupimus, laudamus, quæ
 nolimus agere, vituperamus. Iam vero, mi
 Socrates, etiam sæpenumero distincte fa-
 ctum est de me iudicium, quid me perpeti,

quidue multæ nomine oporteret exsoluere. A quonam? inquam ego, mi Ischomache. Nam equidem hoc antehac ignorabam. Ab vxore, inquit. Et quonam pacto, inquam ego, caussam agis? Quum vera dicere conducit, egregie admodum: quum falsa, caussam deteriolem, mi Socrates, non possum profecto meliorem facere. Fortasse non potes, inquam ego, quod falsum est, verum facere. Verum num te, Ischomache, detineo discedere volentem? Non profecto, mi Socrates, ait. Etenim prius, quam penitus finis concionis fuerit, discessurus non sum. Vehementer enim profecto caues, inquam, ne cognomentum illud, quo vir bonus & honestus adpellaris, amittas. Nam tamen si iam fortasse multa tibi necessario curanda sint, quia tamen ita conuenit inter vos, hospites illos operiris, ne mentiaris. Atqui mi Socrates, ait Ischomachus, ne illa quidem negliguntur, de quibus tu loqueris. Quippe villicos in prædiis habeo. Vtrum vero, inquam, Ischomache, quum villico tibi est opus, exploras an alicubi sit quispiam ad hanc procuracionem idoneus, eumque das operam vt emas; veluti quum fabro tibi est opus, sat scio sicubi peritum fabricæ noueris, eum te operam dare vti compares: an vero ipse villicos tuos instituis? † Ego ipse profecto, mi Socrates, ait, in hoc incumbo, vt eos instituam. Nam si quis talis esse debeat, vt me absente rem meam satis idonee curet, quid eum scire aliud, quam me ipsum oporteat? Quippe si sum ego satis ad hoc idoneus, vt præsim operis illis; etiam alium scilicet docere possum, quæ ipse teneo. Primum igitur, inquam ego, necesse est beneuolo sit erga te ac tuos animo, si quidem eius præsentia tuo loco sufficere debeat. Nam sine benevolentia quisnam scientiæ procuratoriæ fuerit vsus, cuiusmodi tandem illa sit? Nullus profecto, inquit Ischomachus. Verum ego primum sic eos conor instituere, vt erga me meosque beneuolo sint animo. At obsecro te per deos immortales, inquã, quo pacto quemcumque vis, doces; vt benevolentia te, tuosque complectatur? Benefaciendo, ait, quoties boni alcius copiam dij nobis largiuntur. Ergo tu dicere vis, inquam, in eis, qui bonis tuis fruuntur, benevolentiam erga te excitari, atque illos bene tibi facere velle. Esse enim, mi Socrates, instrumentum hoc benevolentia optimum video. At si quis benevolentiam erga te concipiat, inquam,

Mac ita M. Tul- lio: Ego vero ipse instituo. Etenim qui me ab- sente in- meum lo- cum sub- stituitur, et vica- rius mee diligentia succedit: in ea, que ego, scire debet.

Αὐτὸς πρὸς τὴν πατρίδα ἢ ἀποπίσαι. Ἐπὶ δὲ ἐφίλω ἐγὼ, ὡς Ἰσχομαχε. ἐμὲ γὰρ δὴ τὸ τοῦ ἐλάθαιεν. Ἐπὶ δὲ γυναικὸς, ἔφη. καὶ πῶς δὴ, ἐφίλω ἐγὼ, ἀγνώμιζῃ; ὅταν μὲν ἀληθῆ λέγῃν συμφέρῃ, πάνυ ὀπιπικῶς: ὅταν δὲ ψευδῆ, τὸν ἥσσω λόγον, ὡς Σώκρατες, οὐ μὲν τὸν δία οὐ διώμασι κρείττω ποιῆν. καὶ ἐγὼ εἶπον ἴσως γὰρ, ὡς Ἰσχομαχε, ὅ ψευδὸς οὐ διώμασι ἀληθῆς ποιῆν. ἀλλὰ γὰρ, ἐφίλω ἐγὼ, μὴ σε κατακυλύω ὡς Ἰσχομαχε ἀπίενα ἢ δὴ βουλόμην; καὶ δὲ, ἔφη ὡς Σώκρατες. ἐπεὶ οὐκ αἶ ἀπέλθοιμι παρὶν πᾶντά πασιν ἢ ἀγροῦ λυθῆ. ἢ δὲ, ἐφίλω ἐγὼ. φυλάτῃ γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλλῃς τὴν ἐπινομίαν, ὅτι ἀπὸ κολῶς ἀγαθὸς κεκλήσθαι. νῦν γὰρ πολλὰ σοι ἴσως ὄντων ὀπιμελείας δεομένων, ἐπεὶ σωμαίου τοῖς ζένοις, † αἰαμὲν αὐτοῖς, ἵνα μὴ ψεύσῃ. ἀλάτοι, ἔφη ὁ Ἰσχομαχος, ὡς Σώκρατες, οὐδὲ ἐκείνῃ μοι ἀμελήσῃ, ἀσὺ λέγῃς. ἐγὼ γὰρ ὀπιπικῶς ἐν τοῖς ἀγροῖς. πότερα δὲ, ἐγὼ ἐφίλω, ὡς Ἰσχομαχε, ὅταν δεηθῆς ὀπιπικῶς, καταμαθῶν ἢ ὀπιπικῶς ἀπὸ πικῶς αἰῆρ, τῶτον περὶ ὡς ἀσῶν, ὡς παρὸν ὅταν τέκτονος δεηθῆς, καταμαθῶν ὅτι οἶδ' ὅτι ἢ ὡς ἰδῆς τεκτονικῶν, τῶτον περὶ κατὰ ἀσῶν ἢ αὐτὸς παιδύεις τῶς ὀπιπικῶς; αὐτὸς ἢ δὲ, ἔφη, ὡς Σώκρατες, περὶ ἀσῶν παιδύειν. καὶ γὰρ ὅστις μέλλῃ ἀρκεῖσθαι, ὅταν ἐγὼ ἀπῶ, αὐτὸ ἐμοὶ ὀπιμελόμην, ἢ αὐτὸν καὶ δὲ ἄλλο ὀπιπικῶν ἀσῶν, ἢ ἀσῶν ἐγὼ; εἴσῃ γὰρ ἰσχυρῶς εἰμι τῶν ἀργῶν παρὰ τὸν δία, καὶ ἄλλον δὴ πικῶς διωμάμιω διδάσῃ ἀσῶν αὐτὸς ὀπιπικῶν. οὐκοῦν ὄνοια παρὸν, ἐφίλω ἐγὼ, δεησῶ αὐτὸν ἐχθῆ σοι καὶ τοῖς σοῖς, εἰ μέλλοι ἀρκεῖσθαι ἀπὸ τῶν παρῶν. ἀλλὰ γὰρ ὄνοιας τί ὄφελος καὶ ὀποιανὸς ὄντων ὀπιπικῶν ὀπιπικῶν γίγνεται; ὅθεν μὰ δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχομαχος, ἀλλὰ τοῖς ὄνοιας ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐγὼ παρὸν περὶ ἀσῶν παιδύειν καὶ πῶς, ἐγὼ ἐφίλω, παρὸς τῶν ὄνοιας ἐχθῆ σοι καὶ τοῖς σοῖς διδάσῃς, ὄντινα αἶ βούλη; ἀεργεῖν ἢ δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχομαχος, ὅταν πικῶς ἀγαθῶν οἱ θεοὶ ἀφθονίαν διδώσιν ἡμῖν. τῶτον οὖν λέγῃς, ἐφίλω ἐγὼ, ὅτι οἱ ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν ὄνοιας σοι γίγνεται, καὶ ἀγαθὸν πικῶς βέλονται παρὰ τῆν. τὸ γὰρ ὄργον, ὡς Σώκρατες, εὐνοίας ἀρκεῖσθαι ὄν. ἢ δὲ ὄνοιας σοι γίγῃ, ἐφίλω, ὡς Ἰσχο-

[Marginal notes in Greek script, partially illegible]

aliquo, do operam: sin negligentessc, dicere ac facere conor id, quod eos mordeat. Age vero, inquam, Ischomache nonnihil ab hac oratione de iis, qui ad diligentiam instituuntur, deflectens, etiam illud mihi de instituēdi ratione declarato: num fieri possit, vt quis ipse negligens alios efficere diligentes possit? Nequaquam, ait Ischomachus, nulloq; modo magis, quam si quis ipse musica imperitus, alios efficere musicos velit. Est enim difficile, doctore non recte monstrante discere, vt bene aliquid efficias: itidem quum exemplum negligentiae dominus suppeditat, difficile est seruum diligentem fieri. Atque breuiter vt dicam, futilis domini seruos numquam fuisse frugi animaduertisse videor. Frugi autem domini seruos equidem nullius momenti quosdam vidi, non tamen tales, qui suis heris detrimento non essent. At qui reddere quosdam velit ad adtentionem idoneos, eū & inspicere opera necesse est, & in ea inquirere, & non illubenter auctori eorum, quae bene perfecta sunt, gratiam referre, & non vereri merito illum supplicio adficere, qui negligens sit. Etiam illud mihi hominis barbari responsum praclarum videtur, quum rex equū nauctus bonum, quem cuperet quamprimum saginari, quemdam in primis equestis rei peritum interrogaret: quidnam equum celerime pinguem efficeret. Fertur enim is respondisse, Oculus domini. Sic mihi videtur, Socrates, etiam alia domini oculus quā maxime pulchra & egregia efficere. Ceterum vbi, inquam ego, iam alicui vehementer inculcaueris, diligenter esse curanda, quae tu velis; num is idoneus ad procurationem erit? an & aliud quidpiam praeterea discēdum erit ei, si quidem villicus esse satis aptus velit? Erit profecto, inquit Ischomachus. Nam restat, vt & quid, & quādo, & quo pacto sit agendum, intelligat. Nam absque hoc sit, quis villici vsus potior fuerit, quam medici, qui haberet ille quidem aegrotantis alicuius curam, tum mane, tum vesperum conueniendo; verum quid aegrotus facere possit, quod ei conducatur, nesciat? Quod si didicerit, inquam ego, quo pacto faciunda sint opera, num adhuc aliquid desiderabitur, an iam talis villicus tibi absolutus erit? Equidem arbitror, ait, discendam ei esse rationem imperandi operariis. Num igitur, inquam ego, tu quoq; villicos instituis, vt ad imperadū sint idonei? μαθῆν τῶν ἐργασμάτων. ἢ οὐκ, ἐφίω ἐγώ, καὶ σὺ μαθῆν τῶν ἐργασμάτων. ἢ οὐκ, ἐφίω ἐγώ, καὶ σὺ μαθῆν τῶν ἐργασμάτων.

A μαθῆν τῶν ἐργασμάτων, λέγειν τὴν πειράσασθαι καὶ ποιῆν, ὅποια δὴ ζῆται αὐτοῖς. ἴθι, ἐγὼ ἐφίω, ὦ Ἰσχόμαχε καὶ τὸδε μοι, ὡς ἔρα παρόμιμος τῶν λογῶν καὶ τῶν παιδδολογῶν εἰς τὴν ἐπιμελέσασθαι, δὴ λῶσον καὶ τὴν παιδδολογῶν εἰς τὴν ἐπιμελέσασθαι, εἰ οἶόν τε ἐστὶν ἀμελεῖν αὐτὸν οἶον, ἀλλοις ποιῆν ἐπιμελέσασθαι; οὐ μὰ δὴ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὅσοι γὰρ μάλλον, ἢ ἀμουσοῖν ὅτι αὐτὸν, ἀλλὰ μοι οὐκ οἶον ποιῆν. χαλεπὸν γὰρ τῶν διδασκάλων τῶν πονηρῶν πῶς ἀποδεικνύοντος, καλῶς τοῦτο ποιῆν μαθῆν, καὶ ἀμελεῖν γὰρ ἀποδεικνύοντος τῶν δεασσῶν, χαλεπὸν ἐπιμελεῖν θεράποντα γινέσθαι. ὡς δὲ σιωπῶντος εἰπεῖν, πονηροῦ μὲν δεασσῶν οὐκ οἶον, οὐ δὲ καὶ χρηστοῖς καὶ ἀμεμαθημένοις. χρηστοῦ μὲν πονηροῖς ἢ δὴ εἶδον, οὐ μὲν τοὺς ἀζημίους γὰρ. τὸν δὲ ἐπιμελητικῶν βουλόμην ποιήσασθαι πῶς, καὶ ἐφοραπικῶν δὲ τῶν ἔργων, καὶ ἐξεταστικῶν, καὶ χρεῶν θελόντων τῶν καλῶς τελευτῶντων ἀποδιδόναι τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ δίκην μὴ οὐκ οἶον ταῦτα πῶς ἀξίαν ἐπιτελεῖν τὰς ἀμελοῦντων. καλῶς δὲ μοι δοκεῖ εἶναι, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἡ τῶν βαρβάρων λεγόμενη ἀποκρισις, ὅτι βασιλεὺς ἀρετῶν ἐπιτυχῶν ἀγαθῶν, παχύνει αὐτὸν ὡς ταχῆς βουλόμηνος, ἤρετο τῶν δεινῶν πῶς ἀμφοῖν ἵππων δοχῶντων εἶναι, τί ταχῆς ταχύνει ἵππων; τὸν δὲ εἰπεῖν, λέγεται, ὅτι δεασσῶν ὀφθαλμῶν. οὕτω δὲ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλα μοι δοκεῖ δεασσῶν ὀφθαλμῶν. ἴα καὶ τε καὶ γὰρ μάλα ἐργάζεσθαι. ὅταν ὡς ἔρα παρῆναι, ἐφίω ἐγώ, τῶν καὶ πῶς ἰσχυρῶς, ὅτι δεῖ ἐπιμελέσθαι ὡς αὐτὸν βούλη, ἢ ἰσχυρῶς ἢ δὴ ἔρα ὁ τοιοῦτος ἐπιτελεῖν, ἢ πῶς καὶ ἄλλο πῶς ἐμαθεῖν αὐτῶν ἔρα, εἰ μέλλει ἐπιτελεῖν ἰσχυρῶς ἔσθαι; καὶ μὰ δὴ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. ἔπ μὲν τοιοῦτον αὐτῶν ἐστὶν ἰσχυρῶς, ὅτι τε ποιεῖν, καὶ ὅποτε, καὶ ὅπως. εἰ δὲ μὴ, τί μάλλον ἐπιτελεῖν αὐτῶν ὀφθαλμῶν, ἢ ἰσχυρῶς, ὅς ἐπιμελεῖται μὲν καὶ μνοῖτος πῶς, πῶς τε ἰσχυρῶς, καὶ ὅπως. ὅ, πῶς δὲ συμφέρον τὰς ἀμνοῖν ποιεῖν εἶναι, τῶν μὴ εἰδῆναι; ἔρα δὲ μὴ καὶ ἴα ἔρα μάλα ἰσχυρῶς ὡς ἐστὶν ἐργασία, ἔπ πῶς, ἐφίω ἐγώ, πῶς δεῖσεται, ἢ ἀποτελεσμένος ἢ δὴ εἶπαι σοὶ ἔρα ἐπιτελεῖν; ἀρχῆν γὰρ ἐφίω, οἶμα δὲ αὐτὸν ἀρχῆν ἰσχυρῶς εἶναι παιδδολογῶν τῶν ἐπιτελεῖν πῶς.

rem nequaquam meliores cum deteriori-
 bus præmiis æqualibus dignor, ac villicos
 meos laudo, quum eos optima distribuisse
 video in maxime dignos: sin quem vel per
 adulationes, vel alia quapiam inutili grati-
 ficatione video potiozem honorem con-
 sequutum; id equidem non negligo, sed
 obiurgo villicum, eumque docere, mi So-
 crates, conor, fieri ea ne cum ipsius quide
 commodo. Quum autem, inquam ego,
 villicus tibi satis, Ilichomache, ad imperan-
 dum aliis idoneus factus est, vt iam illos
 obsequetes reddere possit, num illum iam
 perfectum tibi putas, an adhuc aliquid in
 eo desideratur, qui hæc, quæ tu narraſti,
 habet? Desideratur profecto, inquit Iſcho-
 machus, nimirum herilibus a rebus vt abſ-
 tineat, neque quidquam furto subtrahat.
 Nam si is, qui fructus habet in manibus,
 auſit eos sic interuertere, vt qui relinquū-
 tur, operibus ruſticis non profint; cui quæ-
 ſo fuerit vſui curatio huius in agricultura?
 Num igitur, inquam ego, hanc quoque
 iuſticiam tu docendam ſuſcipis? Omnino,
 ait Ilichomachus. Neque tamen omnes ad
 parendum huic doctrinæ ſatis promptos in-
 tuenio. Quamobrè partim ex legibus Dra-
 conis, partim Solonis quædam adſumere
 conor, quibus efficiam, vt in iuſticia ſa-
 muli mei proficiant. Videntur enim mihi
 etiam hi viri multas leges de iuſticia do-
 ctrinæ huius condidiſſe. Nam perſcripſe-
 runt, multandos eſſe, qui furtum faciant,
 ac deprehēſos eſſe vinciendoſ, morteque
 adficiendoſ, qui adgrediantur. Quamobrè
 perſpicuum eſt, eos has leges ſic perſ-
 cripiſſe, vt qui turpem illum quaſtum
 vellent iniuſtis inutilem reddere. De his i-
 gitur quædam producens, atque alia de le-
 gibus regis, ſamuloſ efficere iuſtoſ in iis
 tractandis enitor, quæ in manibus habent.
 Nam illæ quidem leges, tantum pœnas de-
 linquentibus conſtituunt; at regis non in-
 iuſtoſ tantum puniunt, ſed iuſtoſ etiam e-
 molumentum adferunt. Quo ſit, vt pleri-
 que iniuſti, dum iuſtoſ locupletioſe eſſe
 factos vident, præſertim quia lucri ſunt eu-
 pidi, egregie ſe contineant, ne quid iniu-
 ſte faciant. Quos autem animaduerto be-
 neficiis adfectoſ, nihilominus iniuſta mo-
 liri; illiſ, vt inſanabilis auariciæ homini-
 bus, vti deinceps deſino. Rurſum quos
 animaduertero nõ tantū elatiſ eſſe animiſ,
 quod ob iuſticiam meliori cõdicionẽ ſint,
 ἀδικεῖν πειρωμένοι, τούτοις ὡς ἀνηκέστοις πλεονέκταις ὄνται ἢ δὴ καὶ τῆς χρηστεως ἀποπαύω. οὐδὲ
 δὲ αὐτὰ καὶ μαθῶ μὴ τὰς πλέον ἔχει μόνον ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπιμαρτύροις δικαίους εἶναι,
 ἀλλὰ

Α τε οὖν οὐδ' ὅπως μοῦ τῶν ἴσων ἀξία τῶν ἀ-
 μείνοις τοῖς κακίοσι τυχεύειν, τῶν τε ἐπιβί-
 ποις ὅταν μὲν εἰδῶ ἀφ' ἀδεωκῆται τοῖς πλεί-
 στου ἀξίοις τὰ κέρητα, ἐπαυῶ. ἡ δὲ ἴδω ἢ
 κηλακόμεσι ἡνὰ πωρημύρον, ἢ κὶ ἄλλη
 πὶ ἀνωφελὲς χεῖρι, ὅτι ἀμελῶ, ἀλλ' ἐπι-
 πλῆπῶ, κὶ πειραμῶ διδάσκω, ὡς ὁ Σώκρατες,
 ὅτι οὐδ' αὐτὰ σύμφορα ταῦτα ποιεῖ. ὅταν δ'
 ὡς ἰχθύμαχε, ἐφίλω ἐγὼ, κὶ δὲ ἔχην ἢ δὴ ἰχθύμο-
 σοι γῆρηται, ὡς ἰε πειρωμένοι παρέχεσθαι, ἢ ἀ-
 Β πολετελεσμένοι ἢ δὴ τῶν ἡγῶν ἐπιβίποιν, ἢ ἐπι-
 λυὸς πωρησθῆται ὁ ταῦτα ἔχων, ἀ σὺ εἴρηκας
 ναίμα δὲ, ἐφῆ οὐ ἰχθύμαχε, τῶ τε ἀπέχεσθαι
 τῶν δεσποσύνων, καὶ μὴ κλέεσθαι. εἰ γὰρ ὁ τῶν
 κερῶν μεταχειζόμενος βολμῶν ἀφανίζην,
 ὡς ἰε μὴ λείπειν λισιελοῦται τοῖς ἔργοις, πὶ
 αὐτὸ φελοῦ εἶναι δὲ ἀφ' αὐτῆς τούτου ἐπιμελείας
 γεωργεῖν; ἢ καὶ ταῦτι οὖν, ἐφίλω ἐγὼ, τὴν δι-
 καιοσύνην σὺ ἑποδύη διδάσκω; καὶ πῶν,
 ἐφῆ οὐ ἰχθύμαχε. οὐ μὲντοι γε πῶντα εἰς ἐπί-
 C μου δεικνῶ ἑποαχούοντα τὴν διδασκαλίαν
 ταῦτην. καὶ πὶ τὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν Δρακόν-
 τος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν Σολωνος περὶ
 μαχ. ἐφῆ, λαμβάνων, ἐμβάλλων εἰς τὴν δι-
 καιοσύνην τῶν οἰκέταις, δοκῶσι γὰρ μοι, ἐφῆ,
 καὶ οὐ πὶ οἱ ἀνδρες ταῖσι πολλοῖσι τῶν νόμων
 ὅτι δικαιοσύνη τῆς βιαιότης διδασκαλίας.
 γέγραπται γὰρ ζημιόδοσθαι ἐπὶ τοῖς κλέμ-
 μασι, καὶ δεδέσθαι ἡ πὶς ἀλῶ ποιῶν, καὶ
 θανατοῦσθαι τῶν ἐξχερούται. δὴ λῶν οὖν, ἐ-
 D φῆ, ὅτι ἔγραφον αὐτὰ βουλόμενοι ἀλειτε-
 λῆ ποιῆσαι τοῖς ἀδικοῖσι τὴν τ' αἰσχροκερδία; αἰσχρο-
 ἐγὼ οὖν, ἐφῆ, καὶ τούτων πωρησθῆναι εἶνα, δίκαις
 καὶ ἄλλα τῶν βασιλικῶν νόμων πωρησθῆ-
 ἐμῶν, πειραμῶ δικαίους πῶν τὰ ἀφ' ἀ-
 χειζόμενα ἀφ' ἑαυτῶν τῶν οἰκέταις. ἐκδ-
 νοι μὲν γὰρ οἱ νόμοι ζημίαι μόνον εἰσὶ τοῖς
 ἀμάρτυροισιν, οἱ δὲ βασιλικὶ νόμοι οὐ μόν-
 ον ζημιόδοι τῶν ἀδικούται, ἀλλὰ καὶ ὡ-
 φελοδοῖ τῶν δικαίους. ὡς ἰε ὁράντες πλου-
 E σωτέροις γηγορμένοι τῶν δικαίους τῶν ἀδ-
 κῶν πολλοί, καὶ φιλοκερδεῖς οἷτες, ὅτι μά-
 λα ἐπιμύροισι τὰ μὴ ἀδικεῖν. οἷς δὲ αὐτὰ
 ἀδανωμῶ, ἐφῆ, ὅμως καὶ δὲ πάροντας. ἐπὶ
 ἀδικεῖν πειρωμένοι, τούτοις ὡς ἀνηκέστοις πλεονέκταις ὄνται ἢ δὴ καὶ τῆς χρηστεως ἀποπαύω. οὐδὲ
 δὲ αὐτὰ καὶ μαθῶ μὴ τὰς πλέον ἔχει μόνον ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπιμαρτύροις δικαίους εἶναι,
 ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπαίνεσθαι ὀπιθυμοῦμαι, ὡς ἔμοδ' αὐτοῖς ὡς ἄρ' ἐλδοτέροις ἢ δὴ χρῶμαι, οὐ μόνον πλουτίζων, ἀλλὰ καὶ ἡμιθ' ὡς καλοῖς ἰε καγατοῖς. τούτω γὰρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀφ' ἧς φέρειν αἴη φιλότιμος ἀνδρὸς φιλοκερδοῦς, τὰ ἐθέλειν ἐπαίμου καὶ ἡμιθ' ἔνεκα καὶ ποιῆν, ὅπου δέ, καὶ κινδυνώδην, καὶ ἀγχαρὴν κερδῶν ἀπέχεσθαι. ἀλλὰ μήτοι ἐπειδὴ γὰρ ἐμποιήσης τινὶ ὁ βέλεσθαι σοὶ εἶ) τὰ γὰρ, ἐμποιήσης ὅ τὰ αὐτὰ τῶτα ὀπιμελεσθαι, ὅπως αὐτὰ σοὶ ὀπιτελήται, ἐπὶ ὅ τωρὸς B τούτοις ὀπισημίω κτήση αὐτὰ, ὡς αἱ ποιούμην ἐκαστα τῶν ἔργων ὀφημιώτερον γίνοιτο, ὡρὸς ὅ τούτοις, ἀρχὴν ἰχθύνον αὐτὸν ποιήσης, ὀπι ὅ τῶτοις πᾶσιν, ἢ δὴ τὸ σοὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὠραῖα ὁποδὲ κινῶν ὀπι πλῆστα, ὡς ἄρ' σὺ σαυτῶ, ὁσέτι ἐρήσομαι ὡρὸς τούτου, εἰ ἐπὶ ἡνὸς ὁ τοῖος τωρὸς δέ. πῶν γὰρ μοι δοκεῖ ἢ δὴ πολλοὶ δὴ ἀξίος εἶ) ὀπι ἔστος, ὡν τοῖος. ἐκεῖνο μὲντοι, ἐφίω ἐγὼ, ὦ Ἰσχύμαχε, μὴ ἀπολίπης, ὁ ἡμῖν ἀρχὴ τῶτα ὀπι δεδράμηται C τῶ λόγῳ. ὁ ποῖον; ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος. ἔλεξας δὴ που, ἐφίω ἐγὼ, ὅτι μέγιστον εἶη μαθεῖν, ὅπως δεῖ ἔξεργάζεσθαι ἐκαστα. εἰ δὲ μὴ, ὁσδὲ τῆς ὀπιμελείας ἔφησθα ὀφελος ὁσδὲν γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις ὀπισαιτο ἂ δεῖ, καὶ ὡς δεῖ ποιῆν. ἐν αὐτῶ δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχύμαχος: τίω τέχνω με ἢ δὴ, ὦ Σώκρατες, κελδύς αὐτῶ διδάσκην τῆς γεωργίας; αὐτῆ ὁ γὰρ ἴσως, ἐφίω ἐγὼ, ἢ δὴ ὅστιν ἡ ποιοῦσα τῶς μὲν ὀπισαρδύοις αὐτῶ πλοισίς, τῶς δὲ μὴ ὀπισα- D μύοις, πολλὰ πονοῦμαι, ἀπόρως βιοῖδην. νῦν τοῖω, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τίω φιλαρθεπτιαν αὐτῆς τῆς τέχνης ἀκούση. ὁ γὰρ ὀφελιμωτάτω οὖσαν, καὶ ἢ δὲ ἴω ἐργάζεσθαι, καὶ καλλίς ἴω, καὶ τωρὸς φιλεσάτω τοῖς τὸ καὶ ἀνδρόποις, ἐπὶ τωρὸς τούτοις καὶ ῥάσ ἴω εἶ) μαθεῖν, πῶς οὐχὲ γηναῖον ὅστι; γηναῖα δὲ δῆπου κελουμῶ καὶ τῶν ζῶων ὀποσα καλὰ, καὶ μεγάλια, καὶ ὀφελιμα ὄντα, τωρὸς εἶα ὅστι τωρὸς τοῖς ἀνδρόποις. E ἀλλὰ αὐτῶ μὲν ἐγὼ, ἐφίω, ὦ Ἰσχύμαχε, ἰκαυῶς δοκῶ κατῶμεμα θηκέναι ἢ εἶπας, κατὰ δεῖ διδάσκην τὸν ὀπι ἔστων. καὶ γὰρ ἢ ἔφησθα δύνω σοὶ ποισῖν αὐτὸν μαθεῖν δοκῶ, καὶ ἢ ὀπιμελή, καὶ ἀρχὴν, καὶ δίκαιον. ὁ δὲ εἶπας, ὡς δεῖ μαθεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας ὀπιμελεῖσθαι, καὶ ἂ δεῖ ποισῖν,

sed etiam laudari a me cupere: hos velut ingenuos tracto, neque diuites tantum facio, sed etiam honore prosequor, ut viros bonos & honestos. Nam in hoc mihi, Socrates, differre vir honoris cupidus a lucri cupido videtur, quod laudis honorisque causa & labores suscipere, quum opus est, velit; & adire pericula, & a turpibus lucris abstinere. Sedenim posteaquam hoc alicuius animo indidisti, ut prospere tibi omnia cedere velit, atque etiam ut curam adhibeat ad perficiendum hæc tibi, ac præterea parata sit ei scientia, ut opera singula maiori cum utilitate fiant, sit etiam ad regendum factus per te idoneus, deniq; maxima copia tibi terra nata exhibeat itidem, ut tu ipse tibi: non iam amplius de hoc interrogabo, num quid in eo desideretur. Nam mihi videtur hoc modo villicus esse quantiuis pretij, qui quidem talis sit. Verum hoc, inquam, Ischomache, ne omiseris, quod a nobis dicendo leuissime percursum est. Quid hoc est? ait Ischomachus. Dixisti scilicet, inquam, maximum esse quiddam discere, quo pacto sint elaboranda omnia. Quod nisi fiat, ne studij quidem & curæ aiebas usum vllum esse, nisi quis videlicet intelligeret, quæ, & qua ratione facienda sint. Tum Ischomachus: Tunc me, inquit, artem ipsam agriculturæ iam docere iubes Socrates? Nimirum, inquam ego, hæc ea est, quæ peritos ipsius locupletes efficit; imperitos autē, tametsi magnopere laborent, nihilominus in rerum inopia vitam agere finit. Ergo iam, mi Socrates, quæ artis huius erga homines sit benignitas, audies. Nam quo pacto non generosum sit aliquid, eam & utilissimam esse, & exercendo iucundissimam, & pulcherrimam, & acceptissimam tum diis, tum hominibus, ac præter hæc etiam facillimam ad perdiscendum? Nimirum & animalia generosa vocamus, quæcumq; quum pulchra sint, & procera, & vtilia, māsua sunt erga homines. At enim ista, in quæ, Ischomache, quo pacto abs te sunt exposita, satis intellexisse videor, quomodo scilicet villicus instituendus sit. Nam didicisse me arbitror, qua ratione dixeris efficiendum, ut beneuolo sit erga te animo, & diligens, & ad regendum idoneus, & iustus. Quod autem aiebas, discendū esse illi, qui recte rem iusticam curare velit, quæ faciunda sint,

ἀποδῆ-
κύνοντα

ῥῶ, ὡς ἐ-
φιν ἐγὼ,

ἐπιμελή-
σασθαι,

& quomodo, & quando singula: ea mihi videmur, inquam, leuius nonnihil oratione nostra percurriffe. Perinde ac si dicas, esse necessariū, vt litteras sciat is, qui scribere, quæ dictantur, & scripta relegere velit. Nam his auditis, equidem huic litteras esse notas oportere, audiuerim: id vero si sciam, nihilo magis, mea quidem sententia, litteras sciuerō. Sic nunc quoque peritum esse debere illum agriculturæ, qui curationem eius recte suscipere velit, facile persuasus sum: sed quum id scio, nihilo magis teneo, quo pacto agricultura sit exercenda. Adeoq; si statuerō mox agrum colere, similis esse mihi videbor medico, qui circumeat ille quidem, & ægrotantes inspiciat; verum nihil sciat, quod eis sit vsui. Quapropter ne talis sim, inquam, ipsa me agriculturæ opera doceto. Enimvero mi Socrates, ait, nō sic ad discendum agriculturæ difficilis est, vt artes ceteræ, quibus discendis prope consumi necesse est prius, quā discipulus exercere opus possit, quod ipsi alēdo satis sit: sed partim operarios inspiciendo, partim audiendo tantum mox cognoueris, vt etiam alium, si velis, docere possis. Quinetiā arbitror, inquit, ne ipsum quidem te scire, quod magnam eius partem iam teneas. Nam ceteri quidem artifices aliquo modo cælant ea, quæ sunt in arte cuiusuis opportunissima: verū ex agricolis qui egregie conferit, maximam voluptatem capit, si eum alius adspiciat: itidem putabis de eo, qui semina rectissime spargit. Quod si etiā roges de iis, quæ pulcherrime sunt elaborata, nihil te cælabit, quo pacto singula fecerit. Adeo, mi Socrates, ait, etiam mores quod adinet, agriculturæ generosissimos efficere videtur illos, qui in ea versantur. Enimvero, inquam ego proæmium ipsum pulchrum est, neq; auditorem ab interrogando auertet. Tu vero propterea, quod decorum sit discere, multo magis eam mihi enarrato. Nam tibi turpe non est, quæ facilia sunt, docere: sed mihi longe turpius, ea nescire, præsertim quum sint vtilia. † Primum igitur, ait, mi Socrates, demonstrare tibi volo, non esse difficile, quod in agricultura maxime varium esse prædicant, qui de illa plurimum verbis differunt, quum eam exercendo non adtingant. Aiunt enim illi, qui agrum recte colere velit, primum solinaturam esse debere cognitam. Ac recte qui-

† Liber 3.
Oeconomi-
con Ci-
ceronis e
Xenophon-
te, agricul-
turam con-
tinet. Ser-
uim.

Α καὶ ὡς δὲ καὶ ὅποτε ἔκαστα, ταῦτά μοι δοκῶ
 μὲν, ἔφω ἐγὼ, ὄργεσθαι πῶς ὅτι δεδραμη-
 κέναι τὰ λόγῳ. ὡς περ εἰ εἴποις, ὅτι δὲ γε ἄμ-
 ματα ὅτι σάσασαι τὸ μέλλοντα διωήσασαι τὰ
 ὑποαγροδύμνα γε ἄφην, καὶ τὰ γε γε μί-
 να ἀναγνώσκην. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ὅτι
 μὲν δὲ γε ἄμματα ὅτι σάσασαι, ἠκηχθὲν αὐτῶ-
 πο ἵ εἰδὼς, ὅσδεν π, οἶμα, μάλλον αὐτῶσι
 μὲν γε ἄμματα. οὕτω ἵ καὶ νῦν ὅτι μὲν δὲ ἔ-
 πιστα ἄ γεωργίαν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς † ὅτι
 Β μελέσασαι αὐτῆς, ῥαδίως πέπεισμαι. τὸ το
 μὲν τοῖ εἰδὼς, ὅσδεν π μάλλον ὅτι σάσασαι, ὅ-
 πως δὲ γεωργεῖν. ἀλλ' εἴ μοι αὐτίκα μάλα
 δόξε γεωργεῖν, ὁμοίος αὐ μοι δοκῶ [εἴ] * τὰ
 περ εἰδὼς ἵ αὐτῶ, καὶ † ὅτι σάσασαι τὸν μέλλοντα
 μνοῖσας, εἰδὼς ἵ ὅσδεν ὅ, π συμφέρει τοῖς κα-
 μοῖσιν. ἵν' οὐ μὴ τοιοῦτος ὦ, ἔφω ἐγὼ, δι-
 δασκέ με αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας. ἀλλὰ
 μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐχ ὡς περ γε τὰς
 ἄλλας τέχνας καὶ τὰ τελέωσασαι δὲ μαθητῶν
 C τὰς, ὅτιν' αἴτια τὸ ἔργον ἔργα ἔσασαι τὸν διδα-
 σκόμενον, οὐχ οὕτω καὶ ἡ γεωργία διέχουρος ἔστι
 μαθεῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἰδὼν αὐτῶν ἔργα τοῖς μὲν, τὰ
 δὲ ἀκούσας, ὅτιν' αὐτῶσι, ὡς περ καὶ ἄλλοι,
 εἰ βούλοιο, διδάσκειν. οἶμα δὲ, ἔφη, πῶς καὶ
 λελθῆναι πολλὰ σαυτὸν ὅτι σάσασαι αὐτῆς.
 καὶ γὰρ δὴ οἱ μὲν ἄλλοι τεχνίται ἀποκρύπτου-
 ται πῶς τὰ ὅτι σάσασαι τὸν μέλλοντα ἔργα τε-
 χνης, τῶν δὲ γεωργῶν ὁ κάλλιστος μὲν φύσει ὢν,
 μέλις αὐτῶν ἵδου, εἴ τις αὐτὸν πῶς, ὁ κάλλι-
 D σα δὲ ἀπειρῶν, ὡς αὐτῶς ὅ, π ἵ ἔργον τῶν κα-
 λῶς πεποιημένων, ὅσδεν ὅ, π αὐτῶν ἀποκρύ-
 ψατο, ὅπως ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ ἵδου, ὦ Σώ-
 κρατες, ἔφη, ἡγεμονοῦσιν τῶν αὐτῶν σινοῖ-
 τας ἡ γεωργία εἶκοι παρέχεσθαι. ἀλλὰ ὅ
 μὲν περ εἰδὼς, ἔφω ἐγὼ, καλὸν, καὶ οὐχ ὅτι
 ἀκούσασαι ἀπορέσασαι τῶ ἔρωτήματος.
 σὺ δὲ, ὅτι ὅτι σάσασαι ἔστι μαθεῖν, ἀλλὰ τὸ το
 πολὺ μοι μάλλον διέξει αὐτῶ. οὐ γὰρ σοι
 εἰς ἄλλο, τὰ ῥαδίως διδάσκειν ἔστιν, ἀλλ' ἐμοὶ το-
 Ε λυ αἴτιον, μὴ ὅτι σάσασαι, ἄλλως ἵ καὶ εἰ γρη-
 σιμα ὅτι τα τεχνίται. περ εἰδὼς μὲν τοῖσιν, ἔφη,
 ὦ Σώκρατες, τὸ ὅτι σάσασαι βούλομαι σοι,
 ὡς οὐ χαλεπὸν ἔστιν, ὁ λέγεισιν ποικιλώτατον
 τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργεῖν, τῶ φύσιν ἵδου
 καὶ περ εἰδὼς τῆς γῆς εἰδέναι. ὀρθῶς γε,
 ἔφω

ἔφλω ἐγὼ, ταῦτα λέγοντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδώς
 ὅ,τι δυνάται ἢ γῆ φέρειν, ὅ,τι στείρειν, οἴο-
 μαί, ὅ,τι φυτῶν δέει, εἰδείη αἱ. Σόκ-
 ρουῦ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἀλλοτρείας γῆς τῆ-
 πό' ἔστι γινῶναι ὅ,τι τὴν δυνάται φέρειν, καὶ ὅ,τι
 μὴ δυνάται, ὁραίντα τῶν καρπῶν καὶ τὰ δέν-
 δρα. ἐπειδὴν μύητοι γῶ πῆς, ὁκέτι συμφέ-
 ρηθεομαχεῖν. οὐ γὰρ αἰ' ὅτου δέοι το αὐτὸς, τῆ-
 πο στείρων καὶ φυτῶν, μᾶλλον αἰ' ἔχει τα
 ἔπιτιθέεια, ἢ ὅ,τι ἢ γῆ ἡδοίπο φύουσα καὶ βέ-
 Φουσα. ἰὼ δὲ ἄρα δι' ἄρτια τῆς ἐχόντων
 αὐτῶν μὴ ἔχη τῶν ἑαυτῆς δυνάμιν ἔπιδει-
 κνῶναι, ἔστι καὶ τῶν γείτονος τόπου πολλά-
 κῖς ἀληθέστερα πεί αὐτῆς γινῶναι, ἢ τῶν
 γείτονος αἰ' ἄρτου πύλασαι. καὶ χερσῶν
 σα δὲ ὄμφοι ἔπιδεικνῶσι τῶν αὐτῆς φύσιν. ἢ γὰρ
 τα ἄρτια καλὰ φύουσα, δυνάται τεραπύου-
 μῶν καὶ τὰ ἡμερα καλὰ ἐκφέρειν. φύσιν μὲν
 δὴ γῆς οὕτω καὶ οἱ μὴ πόρῳ ἐμπειροί γεωρ-
 γίας ὄμφοι δυνάται ἀγαθὰ γινῶσκειν. ἀλλὰ ἔ-
 πο μὲν, ἔφλω ἐγὼ, ὁ Ἰσχόμαχε, ἰκθμῶς ἡδὴ μοι
 δοκῶ ἄπο τεταρτήκεναι, ὡς οὐ δὲ φοβούμην,
 μὴ οὐ γὰρ τῆς γῆς φύσιν, ἀπέχεσθαι γεωρ-
 γίας. καὶ γὰρ δὴ, ἔφλω, ἀνεμῆσθαι τῆς ἀ-
 λιέων, ὅ,τι θαλασσοῦργοι ὄντες, καὶ οὐτε κατὰ
 εἴσαντες ἔπι τῆαν, οὐθ' ἡσυχῆ βαδίζοντες,
 ἀλλὰ τῶν βέροντες ἅμα τῶν ἀρτίων, ὅ,τι
 ὁρασι τῶν καρπῶν ἐν τῇ γῆ, ὄμφοι ὁκ ὀκροῦ-
 σιν ἀποφάμεσθαι πεί τῆς γῆς, ὅ,τι τὰ ἀ-
 γαθὰ ἔστι, καὶ ὅ,τι κακὰ ἀλλὰ τῆ μὲν ἴεζου-
 σι, τῶν δὲ ἐπαγοῦσι. καὶ πόρῳ τῶν πῆς ἐμ-
 πείροις γεωργίας ὁρα ἀδελφῶν τα πλῆστα καὶ
 ταῦτα ἀποφαινομένης πεί τῆ ἀγαθῆς γῆς. πό-
 ρην οὖν βάλει, ἔφη, ὁ Σώκρατες, ἀξέωμαι σε
 τῆ γεωργίας ἔπι μνησέειν; οἶδα γὰρ, ὅ,τι ἔπι-
 σα ἀδέφ σοι πόρῳ πολλὰ φερέσω ὡς δὲ γεωρ-
 γῆν. ἐκ δὲ ὁ μοι δοκῶ, ἔφλω ἐγὼ, ὁ Ἰσχόμαχε,
 πῶσθον αἰ' ἡδέως μευτάνειν (φιλοσόφου γὰρ
 μάλιστ' ἔστιν ἀνδρῶς) ἔπος αἰ' ἐγὼ, εἰ βουλοί-
 μην, γῶν ἐργαζομένης, πλείεστας κριθάς, καὶ
 πλείεστας πυροῖς λαμβάνοιμι. Σόκρου τῆ πο
 μὲν οἶδα, ὅ,τι τὰ σπέρμα νεὸν δὲ ἔπι γὰρ
 ασαι; οἶδα γὰρ, ἔφλω ἐγὼ, εἰ οὖν ἀρχοίμε-
 σα, ἔφη, ἀρτιῶν τῶν γῶν χυμῶνος; ἀλλὰ πη-
 λὸς αἰ' εἴη, ἐγὼ ἔφλω, ἀλλὰ τῆς ἔργου σοι δοκῶ;
 σκληροῦ, ἔφλω ἐγὼ, ἔσαι ἢ γῆ κινῆν τὰς ἔργα.

dem, inquam ego, id ipsum aiunt. Nam qui
 compertum non habet, quid ferre solum
 possit: is etiam, mea sane sententia, quæ se-
 mina spargenda, quid conferendum sit, sci-
 re non poterit. Id vero, subiecit Ischoma-
 chus, vel alieno in solo licet cognoscere,
 quid ferre vel possit, vel non possit, si quis
 & fructus & arbores inspiciat. Posteaquã
 vero quis hoc cognovit, non amplius cum
 Deo bellum expedit gerere. Non enim id,
 quo indiget, seminando & conferendo,
 maiorem victus copiã consequetur: quam
 quantam solum lubens proferet ac educa-
 bit. At si ob ignaviam possessorum vires
 suas declarare nequeat, sæpenumero ex
 loco vicino veriora de eius natura cogno-
 sci possunt, quam si vicinum aliquem in-
 terroges. Quinetiam incultum si sit, nihi-
 lominus naturam suam indicat. Etenim
 quod producit etiam agrestes fructus pul-
 chros, si colatur, mites quoq; fructus pul-
 chros proferre poterit. Ac soli naturã hoc
 modo etiam ij, qui agriculturẽ non admo-
 dum periti sunt, discernere possunt. Enim-
 vero hac in parte, inquam, Ischomache,
 satis iam mihi confidere videor; vt metu-
 endum non sit, ne quod soli naturam co-
 gnitam non habeam, abstinendum mihi
 sit ab agricultura. Nam recordor, quid pi-
 scatores faciant, qui quum in mari occu-
 pentur, neq; consistant ad inspectionem,
 neque lente progrediantur, sed rura cursu
 prætereant: nihilominus vbi fructus soli
 vident, haudquaquam pronuntiare de so-
 lo, quodnam bonum, quodue malum sit,
 dubitant: sed hoc vituperat, illud laudant.
 Adeoque video illos eodem modo de bo-
 no solo pronuntiare, quo solent agricultu-
 ræ periti. Vnde vis igitur, inquit, mi Socra-
 tes, vt incipiam de agricultura tibi quã-
 dam in mentem reuocare? Nam futurum
 scio, vt quo pacto colendus sit ager, indica-
 turus sim tibi, qui horum maximam par-
 tem sciat. Videor, inquam, primum hoc li-
 benter scire cupere, mi Ischomache, quã-
 doquidem hominis est maxime sapientiæ
 studiosi, quo pacto, si ita lubeat, terram ex-
 ercendo maximam hordei, maximam tri-
 tici copiam consequi possim. Ergone no-
 sti, noualem præparari oportere ad satio-
 nem? Noui, inquam. Quid igitur, ait, si so-
 lum hiemis tempore incipiamus arare? At
 vero, inquam ego, tum non nisi lutum
 fuerit. Num igitur æstate tibi faciun-
 dum id videtur? Durior, inquam, erit
 terra, quam vt moueri a iumentis possit.

Fortassis igitur, inquit, verno tempore fuerit hoc opus inchoandum. Nimirum cōsentaneum est, inquam, tum solum maxime motum diffundi. Immo etiam herbam ipsam aratro inuersam, mi Socrates, ait, tūc fimi quidem aliquid solo suppeditare; sed nondum semen de se spargere, de quo posfit aliquid enasci. Nam mea sane sententia, puto id quoque intelligi posse, si bona futura sit noualis, necessario puram a materia esse debere, ac ad solē maxime tostam. Omnino, inquam, existimo debere ad hūc modum hęc sese habere. Tunc vero putas, inquit, aliter fieri ea posse potius, quam si quis sæpissime per æstatem terrā inuertat?

†Cicero apud Nonium: Nullo modo facilius arborum posse neque herbas arescere et inuerti, neque terrā ab sole percoqui.

†Equidem accurate scio, inquit, nullo modo magis fieri, vt materia summo in solo adpareat, & ab æstu exsiccet, solum vero a sole torreatur; quam si quis terram æstate media, atque etiam in meridie iumentis moueat. Quod si homines fodiendo noualem faciant, ait, an nō perspicuum est, eos quoque solum a materia separare debere? Ac materiam quidem, inquam ego, proiicere, vt in agri superficie arescat: terram autem inuertere, vt pars eius cruda torreatur. De nouali, inquit, vides mi Socrates, vtrique nostrum eadem videri. Videtur sane, inquam ego. De sementis autem tempore, num aliquid aliud statuis, ait, mi Socrates, quam id eius esse tempus, quod omnes superiorum ætatū homines experti, itidemque qui nunc viuunt, experiundo optimum esse animaduertent?

†Plinius li 18. c 25. Xenophon non ante [serendas aut fruges] quam Deus signum dederit. Hoc Cicero Nouembrius imbre fieri interpretatus est.

Nam quum autumnī tempus aduenerit, †homines omnes ad Deum respiciunt, quando terra irrigata feminandi potestatem eis facturū sit. Et sunt certe, inquam ego, mi Ischomache, omnes in ea sententia homines, vt sua quidem cum voluntate nequaquam arido in solo semen iaciant: nimirum quod multis cum damnis conflictati essent, qui prius sementem fecerant, quam iussi a Deo fuissent. Ergo in his, inquit Ischomachus, omniū hominum eadem est sententia. Nimirum quæ Deus docet, inquam ego, in iis accidit, vt consentiamus. Verbi gratia, videtur omnibus melius esse, vt hieme vestes crassiores, si quidem possint, homines gestent. Etiam tum statuunt omnes ignem accēdendum esse, si ligna suppetant. Verum in hoc, ait Ischomachus, valde dissident multi, mi Socrates, num optima sit sementis præcox, an media, an serotina. Deus ipse, inquam ego, non eodem ordine annos vertit, sed

κινδυνώδῃ ἔαρος, ἔφη, εἶ) τούτου τῆ ἔργου
 ἄρκτεον. εἰκὸς γὰρ, ἔφην ἐγὼ, ὅτι μάλιστα
 χεῖραται τὴν γλῶττινικαῦτα κινουμένην. καὶ
 τὴν πῶαν γε αἰατρεφομένην, ἔφη, ὦ Σώκρατες,
 ττινικαῦτα κῆραρον μὲν τῆ γῆ ἡδὴ παρέ-
 χην, καρπὸν δὲ οὐπω κατὰβαλῆν, ὡςτε φύε-
 οθαί. οἴμαι γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶ ὅτι γινώσκην, ὅτι εἰ
 μέλλῃ ἀγαθὴ ἢ νεὸς ἔσεισθαι, ὑλῆς τε δὲ κα-
 θαραὶ αὐτῶ εἶ) καὶ ὀπίω ὅτι μάλιστα τῶς
 τὸν ἥλιον. πῶν γε, ἔφην ἐγὼ, καὶ ταῦτα οὕτως
 ἡγεύμαι χεῖραται ἔχην. ταῦτ' οὖν, ἔφη, σὺ ἄλ-
 λως πως νομίζεις μᾶλλον αὐ γίγνασθαι, ἢ εἰ ἐν
 τῶ γέρῃ ὅτι πλεῖστα μετὰβαλοὶ τις τ' γλῶττι;
 οἶδα μὲν οὖν, ἔφην, ἀκριβῶς, ὅτι οὐδαμῶς
 αὐ μᾶλλον ἢ μὲν ὑλῆς ὅτι πλεῖστα τῶ αὐαίνοντο
 ὑπὸ τῆ καύματος, ἢ τῆ γῆ ὀπίω ὑπὸ τῆ ἡ-
 λῆς, ἢ εἴ τις αὐτῶ ἐν μέσῳ τῶ γέρῃ καὶ ἐν μέσῳ
 τῆ ἡμέρα κινεῖται τῶ ζῶν. εἰ τ' ἀνθρώποι σκα-
 πλοντες τ' νεὸν ποιοῖεν, ἔφη, σὺ δὲ δὴ λον, ὅτι καὶ
 τούτοις δίχα δὲ ποῖεν τὴν γλῶττι καὶ τὴν ὑλῆν; καὶ
 τὴν μὲν γε ὑλῆν, ἔφην ἐγὼ, κατὰβαλῆν, ὡς
 αὐαίνονται ὅτι πολλῆς, τὴν δὲ γλῶττιν κῆραρον, ὡς ἢ
 ὡμῆ αὐτῆς ὀπίω. πῶν γε μὲν τ' νεὸς ἔρας, ἔφη,
 ὦ Σώκρατες, ὡς ἀμφοτέροις ἡμῖν ταῦτα δο-
 κεῖ. δοκεῖ γὰρ τ' οὖν, ἔφην ἐγὼ. πῶν γε μὲν τοι
 τῆ σπόρου ἄρα ἄλλο τι, ἔφη, ὦ Σώκρατες,
 γινώσκεις, ἢ τὴν ὡραν σπερῆν, ἢ σπῆντες μὲν
 οἱ σπερῶν αὐαίνονται πείραν λαβόντες, πῶν-
 τες τ' οἱ νῦν λαμβάνοντες, ἐγνώκασιν κερτίσθην
 εἶ) ἔπειθ' ἄρα γὰρ ὁ μέγιστος χρόνος ἔλθῃ,
 πῶντες πᾶ οἱ αὐαίνονται τῶς τ' νεὸν σπο-
 βλέποισιν, ὅποτε βρέξας τὴν γλῶττι ἀφῆσθ' αὐ-
 τῆς σπερῆν. ἐγνώκασιν δὲ γ', ἔφην ἐγὼ, ὦ Ισχο-
 μαχε, καὶ τ' μὲν ἐν τῆ ἔρα σπερῆν ἐκόντες εἶ) ἔρα
 πῶντες αὐαίνονται, τ' δὴ λον ὅτι πολλῆς ζῆ-
 μίας παλαίσαντες, οἱ τῶν κελθῶν τῶν ὑπὸ
 τῆ θεοῦ σπερῆντες. σὺ οὖν ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ
 Ισχομαχος, ὁμογνωμοῖ μὲν πῶντες οἱ ἀνθρώ-
 ποι. ἀ γὰρ ὁ θεὸς διδάσκει, ἔφην ἐγὼ, ἔγω γινεῖ)
 ὁμογενῆ. οἱ ἄμα πᾶσι δοκῆ βέλπον εἶ), ἐν τῶ
 χῆμωνι παχέα ἱμάτια φορῆν, ἢ δυνῶν) καὶ
 πῶν καὶ ἄμα πᾶσι δοκῆ, ἢ ζῦλα ἔχουσιν. ἀλλ'
 ἐν τῶ δε, ἔφη ὁ Ισχομαχος, πολλοὶ ἡδὴ δῆρα φέ-
 ρον), ὦ Σώκρατες, πῶν τῆ σπόρου, πότερον ὁ
 τῶν ὡμῶς κερτίσθης, ἢ ὁ μέγιστος, ἢ ὁ ὀψιμστατος.
 καὶ ὁ θεὸς, ἔφην ἐγὼ, ἔτετα μὲν ὡς ὅπως ἀγῆ δῆ-
 λα ὁ

αὐ
 ἔρα
 δηλοῖ

ἀλλ' ὁ μὲν τὰς ἀφροίμας κάλλιπα, ὁ δὲ τὰς μέ-
σα, ὁ δὲ τὰς ὀψιμώτατα. σὺ δ' αὖ, ἔφη, ὦ Σώ-
κρατες, πότερον ἢ γῆ κρηττον εἶ, εἰ τούτων
τῶν ἀφροίμας χρεῖσθαι ἐκλεξάμενον, εἰς τε
πολύ, εἰς τε ὀλίγον ἀπέρμα ἀπείρη τις, ἢ ἀφ-
ροίμας ἀπὸ τῶν ἀφροίμας τοῦ μέγρι τῶν ὀ-
ψιμώτατου ἀπείρη; καὶ ἐγὼ εἶπον· ἐμοὶ μὲν, ὦ
Ισχυράμαχε, δοκεῖ κρηττον εἶ, πόλυτος μετέχον
τῶν ἀφροίμας. πολὺ γὰρ νομίζω κρηττον εἶ, ἀεὶ
ἀρκυῶντα οἶτον λαμβάνειν, ἢ ποτὲ μὲν πόλυ
πολύ, ποτὲ δὲ μὴδὲ ἰσχυρόν. καὶ τὸ τοῦ οἴου σὺ
γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμογνωμοῖς ἐμοί, ὁ
μαυτῶν τὰς διδάσκοντι, καὶ ταῦτα ἀφ-
ροίμας ἐμοὶ πλὴν γνάμην ἀποφαιρόμενος. τί γάρ;
ἔφλω ἐγὼ, εἰ τὰς ῥίπην ὁ ἀπέρμα ποικίλη
τέχνη εἶσι; πόλυτος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι
σκιεφώμενα καὶ τῶν ὀψιμώτων ἢ κρηττον δὲ
ῥίπην ἀφροίμας, καὶ σὺ που οἶδα, ἔφη, καὶ
γὰρ ἐώρακα, ἔφλω ἐγὼ. ῥίπην δὲ γε, ἔφη, οἱ
μὲν ὁμαλῶς διώκονται, οἱ δὲ οὐ. ὁμοῦ τῶν
μὲν, ἔφλω ἐγὼ, ἢ δὲ μελέτης δέσται, ὡς ἀφροίμας
κίθαρις αἰς ἢ χεῖρ, ὅπως διώκονται ἡ ἀφροίμας
τῆ γνάμη. πόλυ μὲν οὖν, ἔφη. καὶ δὲ γε ἢ, ἔφη,
ἢ γῆ ἢ μὲν λεπτοτέρα, ἢ δὲ παχυτέρα. τί τῶ-
πο, ἐγὼ ἔφλω, λέγεις; ἀφροίμας γε πλὴν μὲν λεπτο-
τέρον ὁ ἀφροίμας ἀφροίμας, πλὴν δὲ παχυτέρον
ὁ ἀφροίμας ἰσχυρότερον; τῶν, ἔφη, λέγω· καὶ ἐρωτῶ
γε σὺ, πότερον ἴσον αὐτὰς ἑκάτερα τῆ γῆ ἀφ-
ροίμας διδοῖς, ἢ ποτέρα αὐτὰς πλῆρον. τὰς μὲν οἶω,
ἔφλω ἐγὼ, νομίζω τὰς ἰσχυρότερον πλῆρον
ἔπιχεῖν ὕδωρ· καὶ αὐτὰς ἀφροίμας τὰς ἰσχυρότερον
πλῆρον βάρους, εἰ δὲ πῆ φέρειν, ἔπιπτεται
καὶ δὲ πῆ βέφασαι πῆρας, πῆρας διωατωτέρας
βέφασαι αὐτὰς πλείους ἀφροίμας πῆρασαι. εἰ δὲ πῆ
ἀφροίμας γῆ ἰσχυρότερον, ἔφλω ἐγὼ, γίγνεται, καὶ
πῆρας πλείονα καρπὸν αὐτῆ ἐμβάλη, ὡς ἀφροίμας
ἡ ἀφροίμας, τῶν σὺ με δίδασκε. καὶ ὁ ἰσχυ-
ράμαχος γε λάσας ἔφη· ἀλλὰ παύσαι μὲν σὺ
γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ὅ γε μὲν οἱ ἴσθη, ἔφη,
τῆ ἀφροίμας εἰ μὲν ἐμβάλη τὰ ἀφροίμας ὁ τῆ γῆ, ἔπειτα εἰ
τῆ ὁ πολλὴν ἔχει ἀφροίμας ἢ γῆ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, E
χλόης γρομῶν ἀπὸ τῶν ἀφροίμας, καὶ ἀφ-
ροίμας ἀφροίμας πάλιν, τῶν γίγνεται οἶτος τῆ
γῆ, καὶ ὡς ἀφροίμας ἀφροίμας ἰσχυρὸς αὐτῆ εἶσι
γίγνεται, καὶ μὲν οἱ ἐκ βέφασαι εἰς πλὴν γῆ δὲ τέλους ὁ ἀφροίμας εἰς καρπὸν, καὶ λεπτὸν τῆ ἀφροίμας
γῆ εἰς τέλος πολλὴν καρπὸν ἐκ φέρειν, καὶ σὺ δὲ ἀφροίμας καὶ λεπτὸν πολλὰς ἀφροίμας χεῖρα ἐκ βέφασαι.

hic præcoci sementi commodissimus est,
ille media, alius ferotina. Tu ergo, mi So-
crates, ait, utrum ducis vnam ex his semē-
tibus eligendam esse, siue quis multum, si-
ue parum feminis iaciat: an facta a maxi-
me præcoce initio, feminandum vsque ad
maxime ferotinam? Tum ego: Mihi vero
videtur, inquam, Ischomache, optimum
esse, ut omnis sementis participes sintus.
Nam longe melius esse arbitror, semper
tantum frumenti accipere, quantum satis
fit: quam aliquando admodum multum,
aliquando ne tantum quidem, quantum
sufficiat. Ergo tu, ait, hac etiā in parte me-
cum eadem es in sententia, mi Socrates,
discipulus scilicet cum doctore, & quidem
ante me, quid tui esset iudicij, pronūtians.
Quid vero? inquam ego, num in femine
faciendo varia quædam ars inest? Omni-
no, mi Socrates, ait, hoc etiam confidere-
mus. Nam de manu quidem semen esse
proiiciendum, opinor te quoque scire. Ni-
mirum, inquam, hoc vidi. At proiicere alij
æqualiter possunt, ait, alij nō possunt. Hoc
igitur, inquam ego, indiget exercitatione,
perinde ac citharcedorum manus, ut in-
feruire voluntati animi possint. Omnino,
inquit. At si fuerit, ait, solum aliud tenuius,
aliud densius. Quid hoc, inquam, dicis?
Num tenuius vocas quod est imbecillius,
densius autem, quod robustius? Hoc ipsum,
inquit, dico. Atque adeo te interrogo, num
feminis tantumdem utrique solo manda-
turus sis, vel utri plus? Equidem, inquam,
vino fortiori plus aquæ adfundere soleo:
& homini robustiori plus oneris, si quid
portandum sit, imponere: ac si qui sint a-
lendi, mandaturus sim, ut plures alant ij,
quibus facultates sint maiores. At si solum
imbecillum robustius fiat, inquam, nun-
plus iniiciendum sit frugum, perinde ac in
itumenta, doceto me. Tum sublato risu Is-
schomachus: Ludis tu quidem, Socrates,
ait. Verum hoc scias velim, si iacto aliquo
in terram femine, deinceps ubi multum e-
cælo nutrimenti solum habuerit, herba
de femine enata rursus solum ara-
tro inuerteris: futurum id solo pabuli lo-
co, ac tamquam de stercore robur ei acce-
det. Quod si autem solum de femine pror-
sus fruges producere finas, difficile est
solo imbecillo multum frugum tandem
producere: sicut & imbecilla sui diffici-
le est multos porcellos maiusculos alere.

An tu hoc dicis, inquam, Ischomache, fo-
 lo imbecilliori minus feminis mādandum
 esse? Ira profecto mi Socrates, inquit, tuq;
 adeo fateris hoc, qui dicis, solere te omni-
 bus imbecillioribus minus negotiorum
 imponere. At sarcula, inquam ego, quam-
 obrem frugibus immittitis Ischomache?
 An scis, inquit, hiemis tempore magnam
 esse aquarum copiam? Cur non? inquam
 ego. Ponamus ergo fruges aliquas ab his
 tegi, infuso limo, ac radices quasdam nu-
 dari a fluxione. Nonnumquam & materia
 per aquas vna cum frugibus erumpit, eas-
 que suffocat. Hęc, inquam, omnia fieri
 consentaneum est. An non igitur, ait, heic
 tibi fruges ope quadam egere videntur?
 Omnino, inquam. Quid autem agendo
 videtur tibi oppressis limo succurrere pos-
 se? Si solum, inquam, leuius fecerint. Quid
 illis, quibus radices nudatae sunt? Terram
 vicissim adgerendo, inquam. Quid si ma-
 teria cum frugibus enata eas suffocet, nu-
 trimentumque illis eripuerit, quemad-
 modum fuci prorsus inutiles diripiunt ea,
 que apes pro nutrimento sibi elaborata re-
 posuerunt? Oportet, inquam ego, propter
 nutrimentum frugum excidi materiam il-
 lam, quemadmodum fucos ex aluearibus
 eiici necesse est. Ergone tibi, inquam, ra-
 tione quadam consentanea videmur sar-
 cula frugibus immittere? Omnino. Verū
 equidem cū animo meo cogito, inquam,
 Ischomache, quale quiddam sit, apte simi-
 litudines adplicare. Nam tu valde me ad
 iram aduersus materiam cōmouisti, post-
 eaquam fecisti fucorum mētionem, mul-
 to certe magis, quam quum de ipsa mate-
 ria diceres. Sedenim, inquam, ab hoc iam
 tempore fruges erunt demetende. Quam-
 obrem si quid habes hac etiā in parte, do-
 ceto me. Nisi quidem, ait, adpareat heic
 etiam eadem te scire, quae mihi cognita
 sunt. Fruges quidem refecandas esse nosti.
 Quid ni nossem? inquam. Num igitur eas
 ita refecas, vt stes vbi ventus spirat, inquit,
 an contra ventum? Non certe cōtra hunc,
 inquam. Nam & oculis & manibus mole-
 stia quaedam exhibetur, si quis aduersus
 paleas & aristas metat. Num item malis
 summos culmos praecidere, an prope ter-
 ram? Si breuis, inquam, sit culmus, equidē
 inferius abscinderē, vt palearum maiorem
 copiā consequeretur: at si procerus, recte me
 facturum arbitror, si eū in medio refecem;

μνομι, ἵνα ἰκθρὰ τὰ ἀχρεα μολῶν γίγηται. εἰ δ' ὑψηλὸς ἢ, κομίζω ὀρθῶς αὐτοὺς μεσσημένους,
 ἵνα μήτε

A λέγεις σὺ, ἐφίλω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῇ ἀδενε-
 γερα γῆ μείον δεῖν τὸ σπέρμα ἐμβαλεῖν; καὶ
 μὰ δὴ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σὺ γε σιω-
 μολογεῖς λέγων, ὅτι νομίζεις τοῖς ἀδενεγε-
 ροῖς πᾶσι μείω σπέρμα τῆν σπέρματι. τὸς
 δ' ἡ σκαλέας, ἐφίλω ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, πῶς ἐ-
 νεκα ἐμβάλλετε τὰ σίτω; οἶδα δὴ πού, ἔφη,
 ὅτι ἐν τῷ χιμῶνι πολλὰ ὕδατα γίγνεται. τί
 γὰρ σὺ; ἐφίλω ἐγὼ. σκόκου θῶρον τὸ σί-
 του καὶ κατὰ κρυφθῆναι πνα ὑπὸ αὐτῶν,
 B ἰλύος ὅπι χυθείσης, καὶ ψιλαθῆναι πνας ρί-
 ζας ὑπὸ ῥόδατος. καὶ ὕλη δὲ πολλὰ κίς
 ὑπὸ τῶν ὕδατων δὴ πού σπυρομα τὰ σί-
 τω, καὶ σπάρει πνιγμὸν αὐτὰ. πούτα, ἐφίλω
 ἐγὼ, εἰκὸς ταῦτα γίγνεσθαι. σκόκου δοκεῖ σοι,
 ἔφη, ἐν ταῦτα ἡδὴ ὅπι χυθείσης πῶς δὲ σάτω ὁ
 σίτος; πού μὲν οἶω, ἐφίλω ἐγὼ. τὰ οἶω κατὰ
 λυθῆναι ἢ αὐτοὺς ποιοῦντες δοκῶσιν αὐτοὺς ὅπι
 χυθῆσθαι; ὅπι χυθείσης, ἐφίλω ἐγὼ, πῶ
 γὰρ. πὶ δὲ, ἔφη, τὰ ἐμπεδωμένα τὰς ρίζας; αὐ-
 C τὰ σπυρομα σάμμοι τὸ πῶ γὰρ αὐτῶν, ἐφίλω ἐγὼ. ἢ γὰρ,
 πὶ γὰρ, ἔφη, ἡ ὕλη πνιγῆ σπυρομα τὰ ἐφίλω
 σίτω, καὶ ἀσπάρτου τὰ σίτου πῶ σπυ-
 ρῶ, ὡς ὅτι κηφίως ἀσπάρτου σπυρομα, ὅχι
 τοῖς οἶσι. τῶν μελισσῶν, αὐτῶν ἐκείνη ἐργασά-
 μμοι σπυρομα καταθωνται; τὸ σκόκου αὐτῶν ἢ
 Δία πῶ σπυρομα, ἐφίλω ἐγὼ, δεοὶ πῶ ὕλην, ὡς
 ὅτι τοῖς κηφίως ἐκ τῶν σπυρομα ἀφαιρῆναι.
 σκόκου, ἔφη, εἰκότως σοι δοκῶσιν ἐμβαλεῖν
 τοῖς σκαλέας; πού γὰρ ἀπὸ σπυρομα, ἔφη
 D ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅτι ὅτι τὰς εἰκότως ἐπά-
 γεσθαι. πού γὰρ σὺ με δὲ σπυρομα σπυρομα πῶ
 ὕλην, τοῖς κηφίως εἰπὼν, πολὺ μᾶλλον, ἢ ὅ-
 τε σπυρομα αὐτῶν τὸ ὕλης ἐλεγε. ἀπὸ οἶω, ἐφίλω
 ἐγὼ, ἐκ τούτου ἀρεθῆναι εἰκότως. δίδασκῶ
 οἶω εἰπὸς ἐχθρὸς με καὶ εἰς τὸ πῶ. ἡ μὲν γὰρ φαίης,
 ἔφη, καὶ εἰς τὸ πῶ ἐμοὶ ὅπι σάμμοι. ὅτι
 μὲν οἶω τῶν πῶ σίτου δεῖ, οἶδα. τί δὲ οὐ
 μέλλω; ἐφίλω ἐγὼ. τὸ ποτέ οἶω τῶν σπυρομα, ἔφη.
 σπυρομα εἰς τὰ πῶ σπυρομα; ἢ ὅτι οἶω; σκόκου αὐτῶν, ἔφη
 E ἐγὼ γὰρ. χαλεπὸν γὰρ, οἶμα, καὶ τοῖς ὀμμασι
 καὶ ταῖς χερσὶ γίγνεται ἀπὸ τῶν ἀχρῶν καὶ ἀ-
 χρῶν θερίζειν. καὶ ἀχροτομοῖς δὲ αὐτῶν, ἔφη, ἢ
 σπυρομα πῶ τῶν σπυρομα; ἡ μὲν βραχὺς ἢ ὁ κα-
 λαμος τὸ σίτου, ἐγὼ γὰρ ἐφίλω, κατὰ τὸν αὐτῶν
 ἵνα μήτε

ἵνα μήτε οἱ ἀλωάντες μοχθῶσι περὶ τὸν πόλον, μήτε οἱ λικμῶντες, ὡς ὁσδέν περὶ δέου. πό, τε ἐν τῇ γῆ λήθην ἠγρόμασι καὶ κατακαύθην στωφελῆν αὐτῶν γῆν, καὶ εἰς χόρσον ἐμβληθῆν πᾶν χόρσον συμπληθιῶν. ὁρῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀλίση ἐπὶ ἀλωφώρῳ καὶ περὶ θερισμοῦ εἰδῶς ἀπὸ ἐγώ; κινδυνώω, ἔφλω ἐγώ, καὶ βούλομαι γὰρ σκέψασθαι, εἰ καὶ ἀλωάν ἔπιτασμα. ὁσκούω, ἔφη, τῆτο μὲν οἶδα, ὅτι τὸ ὑποζύγια ἀλωάν τὸν σῆτον. τὴ δὲ οὐκ, ἔφλω ἐγώ. οἶδα καὶ ὑποζύγια τε πόρ- B
 τὰ καὶ λούμνα ὁμοίως, βοεῖς, ἡμίονοις, ἵπποις. ὁσκούω, ἔφη, ταῦτα μὲν ἠγῆ ἕσσοτο μόνον εἰδέναι, πατῆρ τὸν σῆτον ἐλαυνόμενα; τί γὰρ ἄλλο, ἔφλω ἐγώ, ὑποζύγια εἰδείη; ὅπως δὲ δέουμιον χόρσοι, καὶ ὁμαλίσηται ὁ τὰ ἀλοητός, πῆνι * τῆτω, ὦ Σώκρατες; ἔφη, δῆλον ὅτι, ἔφλω ἐγώ, τοῖς ἐπαλώσαις. ἐρέφοντες γὰρ καὶ ὑπὸ τῆς πόδας ὑποβάλλοιες τὰ ἀπειρία αἰεὶ, δηλονότι μέλισσα ὁμαλίσηται αὐτὸ δὲ δῆνον, καὶ τὰ χίσα ἀνύτοιεν. ταῦτα μὲν πίνω, ἔφη, ὁσδέν ἐμοὶ λείπη γηνώσκων. ὁσκούω, ἔφλω ἐγώ, ὦ Ισχόμαχε, ἐκ τούτου δὲ καθαροῦ μὲν τὸν σῆτον λικμῶντες, καὶ λέξον γέ μοι ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ισχόμαχος, εἰ οἶδα, ὅτι ἡ ἐκ τῆς περὶ αἰέμου μέρις τὸ ἄλω πῆρη, δι' ὅλης τῆς ἄλω οἴσεται σοὶ τὰ ἄχρα; ἀνάκη γὰρ, ἔφλω ἐγώ, ὁσκούω εἰκὸς καὶ ἔπι πῆρη, ἔφη, αὐτὰ ἔπι τὸν σῆτον, πολὺ γὰρ ἔστιν, ἔφλω ἐγώ, ὁ ὑπερνεγρῶν τὰ ἄχρα ὑπὸ τὸν σῆτον εἰς τὸ κενὸν τῆς ἄλω. ἡ δὲ πῆς, ἔφη, λικμῶ ἐκ τῆς ὑπὸ νέμου ὑρχόμενος, δῆλον, ἔφλω ἐγώ, ὅτι ἡ δῆς ἐν τῇ ἀχρεοδίκη ἔσαι τὰ ἄχρα. ἐπειδὴ δὲ καθαρής, ἔφη, τὸν σῆτον μέρις τῆς ἡμίσεως τῆς ἄλω, πότερον δὴ οὕτω κεχυμένου τῆς σῆτου λικμῆσος τὰ ἄχρα τὰ λοιπὰ, ἢ στω-
 ὡσας τὸν καθαρὸν τὸν πόλον ὡς εἰς φενοτάτον; στωῶσας νῆ δὲ, ἔφλω ἐγώ, τὸν καθαρὸν σῆτον, ἢ ὑπερφέρηται μοι τὰ ἄχρα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἄλω, καὶ μὴ δις ταῦτα ἄχρα δέη λικμῶν. σὺ μὲν δὲ ἄρα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, σῆτον γὰρ ὡς αὐτὰ χίσα καθαρὸς γῆροιο, καὶ ἄλλον δυνάμο διδάσκην. ταῦτα πίνω, ἔφλω ἐγώ, ἐλελήθη ἐμῶν τὸν ἔπιτάμνος καὶ πάλαι, ἐννοῶ ἄρα, εἰ λέληθα καὶ χρυσόχορῶν, καὶ ἀλωθῆν, καὶ ζωγραφῆν ἔπιτάμνος. εἰ δὲ δαξε γὰρ τούτω ταῦτα με ὁσδὲις, οὐτὲ γεωργίης

Avt neq; triturantibus labor superuacaneus addatur, neque ventilantibus. Quod item in solo relictum est, arbitror exultum aliquam solo vtilitatem adferre: & in fimum coniectum, eum ipsum aucturum. Vides, inquit, mi Socrates, quo pacto tamquam in ipso facinore deprehendaris, quippe qui etiam de messe scias eadem, quæ ego? Videor sane, inquam, & considerate lubet, num etiam triturandi rationem teneam. Scis igitur, ait, iumenta ad trituram adhiberi. Quid ni; inquam. Nosti etiam omnia pariter appellari iumenta, boues, mulos, equos. Atq; hæc existimas nihil aliud scire, nisi inter agendum frumēta calcare? Quid enim aliud, inquam ego, scire possint iumēta? Vt autē cōminuatur id, quod comminui debet, atque tritura fiat æquabilis, cuiā, mi Socrates, hoc tribuis? ait. Haud dubie, inquam, trituratoribus. Nam & inuertendo, & subiiciendo pedibus ea, quæ necdum trita sunt, semper scilicet id, quod exæquari oportet, egregie exæquauerint, remque maturime confecerint. In his ergo, ait, nihil est quod tu minus, quam ego, scias. Secundum hæc mi Ischomache, inquam ego, ventilando frumentum purgamus. Tu verò mihi dicito mi Socrates, ait Ischomachus, num scias futurum, vt si ab ea parte areæ incipias, qua vctus adlabitur, paleæ per aream vniuersam spargantur? Nimirum ita fieri necesse est, inquam ego. Ergo etiam est consentaneum, ait, eas in frumentum incidere? Multum scilicet fuerit, inquam, paleas supra frumentum in partem areæ vacuam deferri. Quid si quis, ait, ventilandi faciat initium a loco, qui auersus sit a vtro? Perspicuum est, inquam, paleas mox in suo receptaculo fore. Verū vbi iam purgaueris, ait, frumentum vsque ad areæ dimidium, num perges ita reliquas paleas euētilare frumento diffuso, an parte purgata retrò quamattissimo loco congesta? Congelsto, inquam, frumento purgato, vt paleæ vltra ipsum in partem areæ vacuam ferantur, ac non bis easdem euētilari paleas necesse sit. Profecto tu mi Socrates, ait, quo pacto frumentum purgari quamprimū possit, vel aliū docere queas. At equidem, inquam ego, ignorabam me scire, & quidem iam dudum. Quamobrem in mentem mihi venit, an etiam ignorem ipse, me & auri fundendi, & canendi tibia, & pingendi peritum esse. Nā hæc nemo me docuit, vt nec agri colēdi rationē.

ὑποζύ-
 γίοις
 τὴ δὲ
 ἔφλω
 ἐγώ, οἶδα
 ὅτι ὑποζύ-

ἀλωατός,
 * πῆνι;

τὸ δέου-
 μος;

περὶ τὸν
 πόλον ὡς

ἔπω

τῆ κλήματος γὰρ τὸν χωρὸν ἀφ' ἧς μαλακ-
 κῆς, ἢ ἀφ' ἧς ἄρρηθ' εἰς τὸ σκληρὸν; δὴ λὸν,
 ἐφίω ἐγὼ, ὅτι ἀφ' ἧς εἰργασμένης γὰρ
 τὸν αὐτὸν, ἢ ἀφ' ἧς ἄρρηθ' βλαστάνοι. ὁμοίω
 ὑποβλητέα αὐτὸν εἶναι τὰ φυτὰ γῆ. τί δὲ οὐ
 μέλλει; ἐφίω ἐγὼ. πότρεα δὲ ὄλοντο ὁ κλή-
 μα ὀρθὸν πηλὸς πᾶσι τὸν οὐρανὸν βλέπον ἢ γῆ
 ἢ αἰθ' μᾶλλον αὐτὸν ῥιζοδοταί αὐτὸ, ἢ καὶ πλάγιον π
 ὑπὸ τῆ ὑποβλητέα γῆ γείης αὐτὸ, ὥστε
 κείσθαι ὡς τὰ γάμμα ὑπὸ τῆ; οὕτω ἢ δὲ α'
 πλείονες γὰρ αὐτὸ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ γῆς εἶεν. B
 εἰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αἰῶ ὀραβλαστάνον-
 τα τὰ φυτὰ. καὶ τὸς καὶ τῆς γῆς οὐκ ὀφθαλ-
 μοῖς ἢ ἡρῶμα ὁ αὐτὸ τῆτο ποιεῖν. πολλῶν
 γὰρ φυτοῦν βλαστῶν τῆς γῆς, ἄρα αὐ
 καὶ ἰσχυρὸν ὁ φυτὸν ἢ ἡρῶμα βλαστάνειν. καὶ τὰ
 ταῦτα εἶπω, ἐφῆ, καὶ πᾶσι τούτων γινώ-
 σκων ἐμοὶ τυγχάνεις. ἐπαμήσατο δὲ αὐτὸ μόν-
 ον, ἐφῆ, πῶς γῆ, ἢ καὶ σάξαις αὐτὸ μᾶ-
 λα πᾶσι τὸ φυτὸν; σάξαιμι αὐτὸ, ἐφίω, ἢ δὲ
 ἐγὼ. εἰ μὲν γὰρ μὴ πεσασμένον εἶναι, ὑπὸ C
 μὲν τῆ ὕδατος δὲ οἶδ' ὅτι πηλὸς αὐτὸν γίνοι-
 το ἢ ἄσακτος γῆ, ὑπὸ δὲ τῆ ἡλίου ξηρα
 μέλει βυθοῦ, ὥστε τὰ φυτὰ κίνδυνος ὑπὸ
 μὲν τῆ ὕδατος σήπεται μὲν δὲ ὑγρότητα,
 αὐαίνεσθαι δὲ ἀφ' ἧς ξηρότητα ἢ ἡρῶμα γου-
 νότητα τῆς γῆς θερμῶν ἢ ῥιζῶν.
 καὶ πᾶσι ἀμπέλων ἄρα σύ γε, ἐφῆ, φυ-
 τείας, ὡς Σώκρατες, τὰ αὐτὰ ἐμοὶ πᾶσι γι-
 γνώσκων τυγχάνεις. ἢ καὶ συκίω, ἐφίω ἐ-
 γὼ, οὕτω δὲ φυτὰ εἶναι; οἶμα δὲ, ἐφῆ ὁ Ἰσθ' D
 μαχρὸς, καὶ πᾶσι ἀκρόδρυα πᾶσι. τῶν γὰρ
 ἐν τῆ τῆς ἀμπέλου φυτεία καλῶς ἐχόν-
 των, πᾶσι ἀποδοκίμασται εἰς τὰς ἄλλας φυ-
 τείας; ἐλαίαν δὲ πῶς, ἐφίω ἐγὼ, φυτὰ ἴσο-
 μῆ; ὡς Ἰσθ' μαχρὸς. ἀποπειρᾶ μὲν γὰρ τῆτο, ἐφῆ,
 μάλιστα πᾶσι ἐπιτάμῆμος. ὁρᾶς μὲν γὰρ
 δὴ, ὅτι βαρύτερος ὀρύσσεται τῆ ἐλαία βό-
 δεος. καὶ γὰρ πᾶσι τὰς ὁδοὺς μάλιστα ὀρύσ-
 σεται. ὁρᾶς δὲ, ὅτι πᾶσι πᾶσι τοῖς φυτὰ
 τηρείοις πᾶσι εἶναι. ὁρᾶς δὲ, ἐφῆ, τῶν φυτῶν E
 πηλὸν πᾶσι κεφαλῆς πᾶσι ἐπικείμενον, καὶ
 πᾶσι τῶν φυτῶν ἐργασμένον ὁ αἰῶ ὀραβ,
 ἐφίω ἐγὼ, ταῦτα πᾶσι. καὶ ὀραβ δὴ, ἐφῆ, τί αὐτὸ οὐ γινώσκεις; ἢ ὁ ὄραβ ἢ ἀγροῦς, ἐφῆ, ὡς Σώ-
 κρατες, πᾶσι αὐτὸ τῆ πηλοῦ αἰῶ κατὰ γείης; μὲν δὲ, ἐφίω ἐγὼ, ὁ δὲ ὅτι ὅτι εἶπας ὡς Ἰσθ' μαχρὸς,
 ἀγροῦς. ἀλλὰ πάλιν ἐνοῶ, τί ποιεῖ, ὅτε πάλιν ἢ ἡρῶμα με συλλήβω, εἰ ὅτι τῆτα μὲν φυτὰ εἶναι, ὁ δὲ

per mollem terram penetrare, an per du-
 riciem incultæ? Patet, inquam ego, citius
 id per cultum, quam per incultum solum
 pullulare. Erit igitur, inquit, plantæ terra
 subicienda. Quid ni? inquam. Vtrum ve-
 ro, si totum furculum rectum statuas, ut ad
 cælum spectet, magis eum radices acturū
 arbitraris, an vero si obliquum non nihil
 sub terra subiecta deposueris, ut instar lit-
 teræ Gamma supinæ iaceat? Sic est profec-
 to, inquam. Plures enim hoc modo sub
 terra fuerint oculi, de quibus plantas sur-
 sum enasci video. Quamobrem existimo
 etiam oculos, qui sub terra sunt, idem face-
 re. Quippe quum multa germina enascan-
 tur de terra, putō celeriter plantam pullu-
 lare. Quapropter tu de his etiam, ait, idem
 quod ego intelligis: Vtrum vero terram
 dumtaxat adgesseris, an etiā bene circum
 plantam compresseris? Profecto comprimerem,
 inquit. Etenim nisi compressa sit,
 fat scio solum non compressum propter a-
 quam instar luti futurum, ac per solem ad
 imum usque ficcum. Itaque periculum ef-
 fet, ne plantæ ab aqua propter humoris co-
 piam putrescerent: propter ficitatem ve-
 ro, siue laxitatem terre radicibus calefactis
 exarescerent. Itaq; de vitium quoque, mi
 Socrates, consitione nihil non, quod mihi
 cognitum sit, intelligis. Num & ficus, in-
 quam, sic erit conferenda? Sic arbitror, ait
 Ischomachus, atque etiam arbores frugi-
 feras omnes ita conferendas esse. Nam quæ
 in vitium consitione recte conveniunt, cur
 in aliis consitionibus improbes? At oleam,
 inquam ego, quo pacto conferemus? Hac
 etiam in partē me tentas, ait, quum rectif-
 sime rem intelligas. Nam vides sane pro-
 fundiorem oleæ scrobem fodi, quod ma-
 xima ex parte ad vias fodiantur. Vides &
 in omnibus seminariis esse stipites. Vides
 platarum omnibus capitibus cœnum im-
 poni, & partes in omnibus plantis summas
 esse tectas. Hæc omnia video, inquam. At
 quum videas, ait, quid edrum tibi cogni-
 tum non est? Num ignoras, mi Socrates,
 ait, quo pacto supra cœnum testa colloce-
 tur? Nihil istorum profecto, inquit, Ischo-
 mache, quæ commemorasti, ignoro. Sed
 rursus mecum ipse cogito, quamobrem
 quum tu me summatim interrogares, an
 conferendi rationem tenerem, id negaue-

τὴν μὲν ἀπορρίψῃ, τὴν δὲ ἀπόρριψῃ. οὐδ' ἄν
 αὐτὸν ἀκούσας, ἔφη, λόγου οὕτω ἀφαιρόντος,
 ὅτι διέφθαρται ὁ οἶνος, ἀλλ' οὐχ ὁμαλῶς ὁ
 ἀπορρίψῃ ἔσφραξεν, ὥστε ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὴν ὄρ-
 χον ἐφύτθυσεν, ὥστε ὅτι ἀγνοήσας πῶς τὴν
 γῆν φέρουσαι ἀμπέλους, ἐν ἀφόρῳ ἐφύ-
 τθυσεν, ὥστε ὅτι ἠγνοήσεν πῶς, ὅτι ἀγαθὸν ἔστι τὰ
 ἀπορρίψῃ νεὸν ἢ παλαιὸν ἀφαιρῆσαι, οὐδ' ὅτι ἠ-
 γνοήσεν πῶς ἀγαθὸν ἔστι τῇ γῆ κῆρον μι-
 γνῶναι. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔστιν ἀκούσας ἀ-
 νὴρ οὐ λαμβάνει οἶνον ἐκ τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ
 ἐπιμελεῖται, ὡς αὐτὰς ἀείρηται, ἢ ὡς κῆρος
 γίνηται. οὐδ' οἶνον ἔχει ἀνὴρ. οὐ γὰρ ἐπιμε-
 λῆται, ὡς φυτῶν ἀμπέλους, ὥστε αἱ οὐ-
 σαὶ ὅπως φέρουσιν αὐτὰς. ὥστε ἔλαγον ὥστε
 οὐκ ἔχει ἀνὴρ. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, ὥστε
 πῶς, ὅπως ταῦτα ἔχει. ταῦτ', ἔφη, ἔστιν,
 ὃ Σώκρατες, ἃ ἀφαιρῶντες ἀλλήλων οἱ
 γεωργοὶ, ἀφαιρῶντες καὶ παρὰ τοὺς πο-
 λὺ μᾶλλον, ἢ οἱ δοκίμοι σοφόν τι ἄρκε-
 ναὶ εἰς τὰ ἔργα. καὶ οἱ στρατηγὸν εἶναι ἐν οἷς τῶν
 στρατηγικῶν ἔργων οὐ γνῶναι ἀφαιρῶντες
 ἀλλήλων, οἱ μὲν βελτίονες, οἱ δὲ χειρότεροι εἶ-
 σιν, ἀλλὰ σαφῶς ἐπιμελεία. ἃ γὰρ καὶ οἱ
 στρατηγὸν γινώσκουσιν πῶς, καὶ τῶν ἰδιω-
 τῶν οἱ πλεῖστοι, ταῦτα οἱ μὲν ποιοῦσι τῶν ἀρ-
 χόντων, οἱ δὲ οὐ. οἱ δὲ τὸδε γινώσκουσιν ἀπῶ-
 ντες, ὅτι ἀφαιρῶντες πορρωτέρους βελτίον
 ἔστι τεταγμένοις πορρωτέρους οὕτως ὡς αὐτὸ
 εἰσαμάχοιντο, εἰ θεοὶ. τῆτο ποίνω γινώσκον-
 τες, οἱ μὲν ποιοῦσιν οὕτως, οἱ δὲ οὐ ποιοῦσι.
 φυλακὰς ἀπῶντες ἴσασιν ὅτι βελτίον ἔστι κα-
 θιστάσαι καὶ ἡμεῖνας καὶ νυκτεῖνας παρὰ τὸν στρα-
 τῆδου. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦν-
 ται ὡς ἔχει οὕτως, οἱ δὲ οὐκ ἐπιμελοῦνται.
 ὅταν τὸ αὐτὸ ἀφαιρῶντων ἴσασιν, πῶς χαλε-
 πὸν ἄρκεν ὅστις οὐ γινώσκῃ, ὅτι παρὰ τὸν
 λαμβάνει τὰ ἐπιμελεῖται κρῆσον ἢ μή. ἀλλὰ
 καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται οὕτως ποίον,
 οἱ δὲ οὐ. ἀλλὰ καὶ κῆρον λέγεται μὲν πῶς
 ὅτι ἀείρον εἰς γεωργίαν ἔστι, καὶ ὁρασι ὅτι αὐ-
 τομάτῳ γινώσκουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀκριβοῦ-
 τες ὡς γίνονται, καὶ ῥᾶδρον ὅτι πολλὰ ποιεῖν,
 οἱ μὲν καὶ τούτου ἐπιμελοῦνται ὅπως ἀ-
 δεξιζήται, οἱ δὲ παρὰ τὸν μελοῦσι. καὶ τοὺς ὕδαρ μὲν ὁ αὐτὸς θεὸς παρὰ τὸν
 μελοῖται γίνονται, ἢ γῆ δὲ ὕδαρ πῶς ποίον παρὰ τὸν, καὶ θάλασσαν δὲ δὲ τὴν γῆν τὸν μελοῦντα ἀείρον.

A vt aliis copia quædā supperat, alij preman-
 tur inopia. Neque tu facile audiuers didi
 sermonem huiusmodi quemdam : Res fa-
 miliaris pessum iuit, quod seminator non
 æquabiliter semen in agrum sparsit, quod-
 que recte plantarum ordines nō instituit:
 nec quod quū nesciret, an solum aliquod
 vites ferret, in sterili eas solo conseruit; nec
 quod ignorauit aliquis, etiam bonum esse
 sementi, noualem exerceri; nec quod igno-
 rauit, bonum esse, terræ fimum admiscere:
 sed multo magis audire est, Ille frumētum
 ex hoc fundo nullum accipit. Non enim
 curam adhibet, vt semē in eum spargatur,
 vel vt fimum habeat. † Vinum is non ha-
 bet. non enim curam adhibet in conferen-
 dis vitibus, & colendis, quas habet, vt sint
 fertiles. Nec oleum nec ficus habet. non e-
 nim efficit cura studioque suo, vt habeat.
 Huiusmodi sunt, mi Socrates, in quibus a-
 gricolæ, quum inter se differant, etiam di-
 uersam fortunam experiuntur; idq; multo
 magis, quam qui sapienter ad opera quid-
 dam inuenisse existimantur. Etiam impe-
 ratores interdum quibusdam in actioni-
 bus imperatoriis, quum intelligentia non
 differat, nihilominus alij meliores, alij de-
 teriores sunt haud dubie ppter diligētiam.
 Nā quæ duces omnes norunt, & priuatorū
 pars maxima; ea duces alij faciunt, alij non
 faciunt. Verbi gratia, norūt omnes potius
 esse, vt qui per agrum hostium transeunt,
 instructis ordinibus iter faciant, quod ita
 dimicaturi commodissime sint, si vsus fe-
 rat: hoc quum sciant, inquam, alij præstāt,
 alij non. Norunt omnes optimum esse, di-
 urnas & nocturnas excubias ante castra
 constitui: verum id quoque vt fiat, aliis
 est cura, aliis non est. Difficile sit aliquem
 reperire, qui quum meatus angusti transe-
 undi sunt, non intelligat potius esse, præ-
 occupari opportuna loca, quam non: nihi-
 lominus hoc quoque alij faciunt, alij non.
 Etiam fimum aiunt omnes ad agricultu-
 ram optimum quiddam esse, ac prouenire
 hunc sua sponte vident: tamen vtut accu-
 rate sciant, quo pacto conficiatur, ac facile
 copiam eius haberi posse, curam adhibent
 alij, vt colligatur, alij negligūt. Atqui aquā
 Deus, qui supra nos est, suppeditat: & om-
 nia caua, palustria fiunt: & variā materiē
 solum ipsum præbet, quod quidem ab ea
 purgare debet, qui sementem est facturus.

παρὰ τὸν
 μελοῖται

† Cicero a-
 pud Macro-
 bium in 3.
 Neq; serit
 vitem, na-
 que que sa-
 ra est, dili-
 gēter colit:
 oleum, fi-
 cus, poma
 non habet.

κὺ τῶν κρήναις, κὺ ὑπὸ σκιαῖς ἀναπαυόμε-
 νός τε, κὺ τῶν ἄνθρακων, κὺ αὐρᾶς θηρῶν μολυσμαί.
 ἔτω δὲ κὺ ἐν τοῖς ἔργοις πολὺν ἀφ' ἑρῆσειν εἰς
 τὸ αὐτῶν οἰοῦντες ἐφ' ὅσον τεταγμένοι
 εἰσι, καὶ οἱ μὴ τεταγμένοι, ἀλλ' ἀείσκοντες
 παρὰ φάσας ἢ μὴ ἐργάζεσθαι, κὺ ἐὼ μὲν οἱ ῥα-
 δουργῶν. τὸ δὲ κὺ τὸ καλῶς ἐργάζεσθαι, ἢ κα-
 κῶς ἔπιμελεσθαι, ἔτι δὲ τὸ σὺν τῷ ἔργῳ ὅσον
 ἢ ὅλως ἐργάζεσθαι, ἢ ὅλως ἀργῶν εἶναι. ὅταν
 σκαπτοῦντων, ἵνα ὑλῆς καθαραὶ αἰ ἀμπελοῖ γέ-
 νων, ἔτω σκαπτοῦντων, ὡς τε πλείω καὶ καλλίω
 τὸ ὑλῆν γίγνεσθαι, πῶς ἔτι τὸ σὺν ἀργῶν αἰ φη-
 σαι εἶναι; τὰ οὖν σωτεῖσθαι τὰς οἰκίας πολὺ
 μᾶλλον ταῦτα ὅτιν, ἢ αἰ λῆσαι ἀνεπισημοσύνας.
 τὸ γὰρ τὰς μὲν δαπνύρας χωρῶν ἐν τῆς ἐκ τῶν
 οἰκῶν, τὰ δὲ ἔργα μὴ τελεσθῆναι λίσσι τελευτώτως
 παρὰ τὸ δαπνύρω, ταῦτα ἔχει δὲ θαυμά-
 ζην ἐὰν αὐτὴ τὸ περὶ οἰκίας ἐνδεῶν παρέχηται.
 τοῖς γε μὲν οἱ ἔπιμελεσθαι διωκεμένοις καὶ
 τῶν σωτεταγμένοις γεωργῶσιν ἀντικατάτλω
 χρημάτων ἀπὸ γεωργίας, κὺ αὐτὸς ἐπετήδου-
 σε, καὶ ἐμὲ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. ὁ δὲ ποιεῖ γὰρ εἰς
 χῶρον ἐξέργασμένον ὠνήσας, ἀλλ' ὅστις ἢ δι' ἀ-
 μέλειαν, ἢ δι' ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων καὶ
 ἀργῶν κὺ ἀφύτλιτος εἶη, τῶν ὠνήσας παρήν-
 τας μὲν γὰρ ἐξέργασμένους ἔφη κὺ πολλὰ ἀρ-
 γυρεῖα γίγνεσθαι, κὺ ἔπιδοσιν οὐκ ἔχον τὰς ἢ μὴ
 ἐργῶν ἔπιδοσιν, ὁ δὲ ἠδονὰς ὁμοίως ἐνόμιζε
 παρέχον ἀλλὰ πᾶν κίημα κὺ ἀρέμμα τὸ ἔπι-
 τὸ βελτιοῦν, τῶν κὺ ἀφραίνον μάλιστα ὤπεο.
 ὁ δὲν οὖν ἔχει πλείονα ἔπιδοσιν, ἢ χῶρος ἐξ-
 ἔργου πάμφορος γιγνόμενος. ἂν γὰρ ἴσῃ, ἔ-
 φη, ὡς Σώκρατες, ὅτι τὸ ἀρχαίας τιμῆς πολ-
 λούς πολλαπλασίους χῶρος ἀξίους ἡμεῖς ἢ δὴ
 ἐποίησαμεν, καὶ τῶν, ὡς Σώκρατες, ἔφη, οὐ-
 τὼ μὲν πολλοὺ ἀξίον τὸ ἀνθύμημα, οὕτω δὲ
 καὶ ματεῖν ῥάδην, ὡς ἰερωὶ ἀχούσας οὐ τῶν,
 ἐμοὶ ὁμοίως ἔπιδοσιν ἀπει, καὶ ἄλλον δι-
 δάξας, ἐὰν βούλη. καὶ ὁ ἐμὸς δὲ πατήρ οὕτε ἔ-
 ματε παρ' ἄλλου τῶν, οὕτε μεμνῶν ἀ-
 ρεν ἀλλὰ ἔχει πᾶν φιλογεωργίαν καὶ φιλοπο-
 νίαν ἔπιδοσιν ἔφη τοιοῦτου χεῖρου, ὅπως ἔ-
 χοι ὅ, τι ποιοῖ ἄμα, καὶ ὡφελούμενος ἢ δδοιτο.
 αὐτὸ γὰρ τοῖ, ἔφη, ὡς Σώκρατες, φύσει, ὡς ἐμοὶ
 δοκῆ, φιλογεωργίας ἀθηναίων ὁ ἐμὸς πατήρ.

σωπτα-
 μένος

A ac propter fontes, & sub umbris quiescen-
 do se recreat, omniaque spectat, & auras
 teneras captat. Sic etiam in ipsis operibus
 perficiendis multum inter se differunt ij,
 qui agunt quod est ipsis mandatum, & qui
 hoc non agunt, sed ne opus faciant, præ-
 textus quosdam inveniunt, cōcessa etiam
 otandi facultate. Recte autem opus face-
 re, vel negligenter curam faciundo adhi-
 bere, tantum inter se discriminis habent;
 quantum inter se differunt prorsus opus fa-
 cere, vel prorsus otiosum esse. Vt quum
 pastinantes, qui purgare vites a materia ve-
 pribusque debent, sic pastinant, vt & co-
 piosior, & pulchrior materia succrescat;
 quo pacto non esse dixeris hoc otiosum?
 Quæ igitur familias detrimento adficient,
 multo magis hæc sunt, quam illæ imperi-
 tiæ nimix. Nam quum sumtus integri ex
 re familiari procedunt, opera vero nõ per-
 ficiuntur ita, vt ex sumtu aliqua redeat uti-
 litas: mirum videri non debet, egestatem
 hinc pro abundantia rerum oriri. Eum ve-
 ro quæstum ex agricultura, qui diligetiam
 adhibere valentibus, & non sine conten-
 tione virium agriculturam exercentibus
 ad parandam rem efficacissimus est, pater
 meus & ipse fecit, & me docuit. Numquã
 enim permittebat, vt agrum emerem cul-
 tum: sed hortabatur, vt eum, qui vel per
 negligetiam, vel possessorum inopiam in-
 cultus, minimeque confitus esset, merca-
 rer. Nã agros excultos magno parari præ-
 tio dicebat, & incrementum nullum ha-
 bere. Qui autem incrementum nullum ha-
 berent, eos neque voluptates pares suppe-
 ditare ducebat. Nimirum quidquid vel
 possideretur, vel educaretur, quod in me-
 lius proficeret, id etiam plurimum dele-
 ctationis adferre putabat. Nihil autẽ ma-
 ius incrementum habet, quam si fundus
 fertilissimus ex inculto fiat. Certe, mi So-
 crates, scire debes, nos complures fundos
 effecisse tales, vt iam multipliciter antiquũ
 pretium superent. Atque hoc inuentum,
 Socrates, tanti est pretij, tamque ad discen-
 dum facile: vt quum modo primum il-
 lud audieris, æque tamen eius peritus, at-
 que ego, discedas: possisque, si velis, alium
 etiam docere. Meus quoque pater neque
 didicit illud ab alio, neque sollicitè medi-
 tando reperit: sed propter studium agri-
 culturæ ac laborum, quo flagrabat, talem
 se fundũ concupiuisse narrabat, vt simul &
 q̄ ageret, & de quo vtilitate percepta dele-
 ctaretur, haberet. Erat enim a natura pater
 meus, mi Socrates, omniũ Atheniensium agriculturæ, mea quidẽ sententia, studiosissimus.

Quibus auditis, equidem ex ipso quærebam: Vtrum autem, inquam, Ischomache, pater tuus fundos omnes, quos excoluit, possedit ipse: an etiam vendebat eos, si magnum aliquod pretium reperiret? Vende-
 bat certe, ait Ischomachus, verum mox vicissim venditi loco alium emebat incultum, idque propter studium faciendi operis, quod in ipso erat. Dicis tu, inquam ego, Ischomache, patrem tuum reuera nihilo minus a natura studiosum agriculturæ fuisse, quam mercatores frumenti sunt cupidi. Nam quia studiosissimi sunt frumenti, ubicumq; maximam eius esse copiam au-
 dierint, eo se nauigiis conferunt, traiecto Aegeo, Euxino, Siculo mari. Posteaquam tantam eius nauti sunt copiam, quantam possunt maximam: per mare auehunt, & quidem illam in nauim collocatum, qua ipsimet vehuntur. Vbi pecunia ipsis opus est, non temere illud quouis loco abiiciunt: sed ubi maximum eius esse pretium audierint, & ubi sint homines, qui frumentum quantiuis æstiment, illis adferunt, ac venditum tradunt. Eodem modo pater tuus fuisse studiosus agriculturæ videtur. Ad quæ Ischomachus: Iocaris tu quidem, ait, Socrates. Verum ego nihilo minus exstruendarum ædium studiosos arbitror esse, qui ædificiis absolutis ea vendunt, ac alia deinde ædificant. Immo per Iouem, inquam, iuratus dico tibi, mi Ischomache, omnino me tibi credere; qui existimes, omnes ea diligere, de quibus aliquid se percepturos utilitatis putant. Verum cogito, inquam, Ischomache, quæ egregie totam orationem instituto argumento opitulante exhibueris. Sumebas enim hoc argumentum, artem agriculturæ ad discendum inter omnes alias esse facillimam. Iam vero de omnibus, quæ dixisti, ita se hoc habere prorsus abs te persuasus sum. Sic est, ait Ischomachus. De hoc autem, mi Socrates, quod omnibus est actionibus commune, tum agriculturæ, tum administrationis ciuilibis rationi, tum domesticæ, tum bellicæ rei, nimirum vt quis regedi peritus sit; adfentior equidẽ tibi, alios aliis iudicio multum præstare. Sicut in triremi, quum in alto diurnæ sunt nauigationes conficiendæ, alij ex eorum numero, qui hortando nauas excitant, eiusmodi quædam proferre ac facere possunt, vt hominum animos exacuunt ad sponte laborandum: alij tam sunt imperiti, vt duplo plus temporis in eadem nauigatione conficienda cõsumant. Rur-
 sus illi cum sudore ac mutua prædicatione

καὶ ἐγὼ μὲν τοὶ ἀκρῦσαι τὸ πῶς ἠεὶ μὲν αὐτῶν
 πότρεα ὅ, ὡς Ἰσχόμαχε, ὁπόσοις ἐξήρξασαί
 χῶρεσι ὁ πατήρ, πῶς ἔκείνη, ἢ καὶ ἀπεδί-
 δοτο, εἰ πολὺ ἄργυριον δώσειται; καὶ ἀπεδίδο-
 το ἠὲ δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· ἀλλὰ δὴ γὰρ τοὶ δῖοι
 ἀντιώστο ἄργυρον, ἀλλὰ τὴν φιλεργίαν λέγεις,
 ἔφη ἐγὼ, ὡς Ἰσχόμαχε, πᾶσι οἱ φύσει τὰ πα-
 τέρα φιλογεωργῶσι, ὅσῳ ἢ ἴσον, ἢ οἱ ἔμπο-
 ροὶ φιλοστοί εἰσι, καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἄρα δὲ σφό-
 δρα φιλήν τ' οἶτον, ὅπου αἱ ἀκρῦσαι πλεῖστον
 εἶ, ἐκείσε πλεῖστον ἐπὶ αὐτῶν, καὶ ἀργῶν, καὶ
 δὴ ξένων, καὶ σκελιχὸν πόντον ἀφ' ἁντὲς ἔπειτα ὅ
 λαβοῖται ὁπόσον διώανται πλεῖστον, ἄρῃσιν
 αὐτὸν ἄρα τὴν ἀλάτῃς, καὶ ταῦτα εἰς τὸ πλοῖον
 εὐθέμενοι, εἰ ἄρα αὐτοὶ πλεῖστοι, καὶ ὅτῳ δει-
 θασιν ἄργυριον, οὐκ εἰκὴ αὐτὸν, ὅπου αἱ τυ-
 χῶσιν, ἀπέβαλον· ἀλλ' ὅτι αἱ ἀκρῦσαι πημά-
 ρθαι τε μάλιστα τ' οἶτον, καὶ αὐτῶν πλείστου αὐ-
 τὰ ποιῶνται οἱ ἀνθρώποι, τὰ τοῖς αὐτοῖς ἀργῆες
 ἀφ' ἀδιδόσιν, καὶ ὅσῳ ὅ πατὴρ οὕτω πως εἰσκει-
 C φιλογεωργῶσι εἶ. πᾶσι ταῦτα ὅ εἶπεν ὁ Ἰ-
 σχόμαχος· σὺ μὲν παῖς, ἔφη, ὡς Σώκρατες·
 ἐγὼ δὲ καὶ φιλοκροδομοὶ νομίζω ὅσῳ ἢ ἴσον,
 οἵπῃ αἱ ἀποδιδόνται ὅσοι κροδομοῦντες τὰς
 οἰκίας, εἴτ' ἄλλας οἰκροδομοὶ. ἠὲ δὲ, ἐγὼ δὲ
 γε σοὶ, ἔφη, ὡς Ἰσχόμαχε, ἐπομόσας λέγω, ἢ
 μὲν πᾶσι δίδῃ σοι, φύσει νομίζῃ φιλήν ταῦ-
 τα πῶς, ἀφ' ὧν αἱ ἀφελῆσθαι νομίζωσιν.
 ἀπὸρ εἰνὼν γὰρ, ἔφη, ὡς Ἰσχόμαχε, ὡς δὲ τῆ
 ἕσπερ ὅσον τὸ λόγον βοηθῶντα παρέχη-
 D σαι ἕσπερ γὰρ, πῶς γεωργικῶν τέχνῃ πα-
 σῶν εἶ, ἀμφοτέρω τῶν, καὶ νῦν ἐγὼ οὐκ ἔχω πρῶ-
 των, ὧν εἴρηκας, τὸ οὕτως ἔχειν πρῶτα πασι
 ἕσπερ σοὶ ἀναπέπεισμα. ἠὲ δὲ, ἔφη ὁ Ἰσχό-
 μαχος, ἀλλὰ τὸδε τοι, ὡς Σώκρατες, ὁ πά-
 στας κρινὸν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ γεωργικῆ, καὶ πο-
 λιτικῆ, καὶ οἰκονομικῆ, καὶ πολεμικῆ, ὁ δὲ χε-
 ρὸν εἶ, τὸδε δὲ ἡ σιωμολογῶ σοι ἐγὼ πολὺ
 ἀλλὰ φέρῃ γνώμη τὰς ἐτέρας τῶν ἐτέρων. οἷον
 καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἔφη, ὅταν πελαγίζωσι, καὶ δὲ πε-
 E ρῶν ἡμεῖσι πλοῖς ἐλαύνονται, οἱ μὲν τῶν
 κελύφων διώανται ταῦτα λέγειν καὶ ποιῆν,
 ὡς ἐὰν αἰνῶν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὅτι ὁ
 τὸ ἐθέλοντας ποιῆν, οἱ δὲ οὕτως ἀγνώμονες εἰσιν, ἐθέλον-
 ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἢ ἐν διπλασίω χρόνῳ τ' αὐτὰ αὐ-
 τῶσι πλεῖν, καὶ οἱ μὲν ἰδρῶντες καὶ ἐπαμύνητες δὴ-
 λήσεις

λήλους ὅ, τε κελύων καὶ οἱ πρῶτοι οὐκ ἀνά-
 νοισιν, οἱ δ' ἀνδρωπῆχες, μισοῦντες τ' ὅπι-
 σάτην καὶ μισοῦμένοι. καὶ τῶν στρατηγῶν τούτων
 ἀφ' ἑρῶν, ἔφη, οἱ ἕτεροι τῶν ἑτέρων. οἱ μὲν
 γὰρ ἔτε ποινὴν ἐθέλοντες, ἔτε κινδυνώδην παρέ-
 ρχονται, πείθεσθαι τε οὐκ ἀξιοῦντες οὐδ' ἐθέ-
 λοντες, ὅσον ἀν μὴ ἀνάγκη ἢ, ἀλλὰ καὶ μεγαλυ-
 νομύς ὅτι τὰς ἐναντιοῦσθαι τὰς δ' ἔχουσι. οἱ
 δ' αὖτις ἔπειθ' ἀγχιμύς ὅτις αὐτοὺς παρ-
 ἔχουσι, ἡ πὶ τῶν ἀγχιμύς συμβαίνει. οἱ δ' αὖ
 θεοὶ, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ ὀπίσθημονες δ' ἔχοντες, τὸς
 αὐτοὺς οὕτως, πολλὰ καὶ ἄλλ' ἔτι τῶν ἀγαθῶν
 βασιλῆες, ἀγχιμύς τε ἔχουσι ἀγχιμύς π
 ποιῶν, καὶ πείθεσθαι οἰομύς βέλπον εἶ, καὶ ἀ-
 γαλλομύς τῶν πείθεσθαι εἰς ἕκαστον, καὶ σύμ-
 πορῶν, ποιῶν ὅταν δεήσει, οὐκ ἀδύμους ποινῶν
 τῶν. ἀλλ' ὡς ἑρ' ἰδιώταις ἔστι οἷς ἐγγίγει τ' φι-
 λοποιῶν πῆς, ἔτω καὶ ὄλαφ τῶν στρατιῶν μακρῶν
 τῶν ἀγαθῶν δ' ἔχοντων ἐγγίγεται καὶ τ' φιλο-
 ποιῶν, καὶ τ' φιλοτιμῶσθαι ὀφθαλμοῦ τ' καλῶν
 πὶ ποιῶν τῶν τῶν δ' ἔχοντος. * τῶν οἰν-
 να δ' αὖ δ' ἔχοντα ἀγαθῶν ἔτῶς οἱ ἐπόμ-
 νοι, τ' ἔτω δ' ἑρ' ἰδιώταις γε δ' ἔχοντες γίνονται,
 ἔμα δ' ἔχ' οἱ ἀν' αὐτῶν ἀεὶσα τ' ὄμα τῶν
 στρατιῶν ἔχουσι, καὶ ἀγχιμύς, καὶ τῶν ἀεὶσα
 ἀεὶσα, καὶ ἰπποκῶν ἔχοντες ἀεὶσα, ὡς ἰπποκῶν
 τῶν, ἢ πελταστῶν τῶν ποροκινδυνώσιν ἀλλ'
 οἱ ἀν' δυνάσται ἐμποῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἀ-
 κολασιτέον εἶ, καὶ ἀφ' ἑρῶν καὶ ἀφ' ἑρῶν
 κινδυνῶν. τῶν δ' ἑρῶν ἀν' πῆς καλῶν με-
 γαλογνώμονας, τ' ἔτω αὖ τῶν γινώσκοντες
 πολλοὶ ἔπειθ'. καὶ μεγάλη χρεὶ εἰκότως οὐκ
 λέγειτο ποροῦσθαι, ἔτω αὖ τῆ γνῶμη πολλὰ
 χεῖρες ὑπηρεσίαν ἐθέλωσι καὶ μέγας τῶν ὄντι τῶν
 αἰὲρ, ὅς δ' ἀν' ἀεὶσα δυνάσται γνῶμη ἀφ'
 τῶν ἀεὶσα καὶ ἑρῶν, ἢ ἑρῶν. ἔτω δ' καὶ οἱ
 ἰδιώταις ἔρῶν, ἀν' τε ὅτι τῶν ἢ ὅ ἑρῶν, ἀν'
 ἑρῶν καὶ ὀπίσθημονες, ὅς δ' ἀν' δυνῶν τῶν ἑρῶν, καὶ ἐν-
 τελαμύς παρῆχουσι εἰς τ' ἑρῶν, καὶ συνεχεῖς,
 ἔτω δ' ἡ οἱ ἀνύτοντες εἰσιν ὅτι τῶν, καὶ πολ-
 λῶν τῶν ὀφθαλμοῦ ποιῶντες. τῶν δ' δεσπῶ-
 του τ' ὅτι φαίνοντες, ὡς Σάκρατες, ἔφη, ὅτι
 ἑρῶν, ὅστις δυνάσται καὶ μέγας βλάψαι τὸν
 κακῶν τῶν ἑρῶν, καὶ μέγας τιμῶν
 τὸν ὀφθαλμον, εἰ μὴ δ' ὅτι δ' ἑρῶν τῶν ὀφθαλμου-
 σιν οἱ ἑρῶν, ἔγω μὲν αὐτὸν οὐκ ἀν' ἀγαθῶν

A tam eius, qui cohortatur, quam qui obtin-
 perant, de naui egrediuntur: hi sine sudore
 veniunt, ac nō solum ipsi præfectum ode-
 re, sed etiam præfectus ipsos vicissim. Eo-
 dem modo etiam imperatores alij ab aliis
 differunt. Nam alij milites exhibent eius-
 modi, qui neque laborem vllum suscipere,
 neque periculum adire, neque dicto au-
 dientes esse, nisi quantum necessitas urge-
 at, velint; atq; etiam magnifice se offerant
 propterea, quod duci suo aduersentur. Ii-
 dem exhibent quoque nonnullos, qui, si
 quid accidat rei turpis, adfici pudore ne-
 sciant. Contra diuini, & boni, & periti re-
 ctiores, quum vel hos ipsos, vel alios etiam
 sæpenumero accipiunt, talibus ipsis vtun-
 tur; vt turpe quiddam patrare verecundia
 præpediti nolint, ac rectius esse arbitren-
 tur parere, atque etiam singuli obœdien-
 tia delectentur, & vniuersi, quum labores
 suscipi necesse est, non illubenter eos sus-
 cipiant. Nimirum vt priuatis nonnūquam
 hominibus laboris studium innascitur, sic
 etiam in exercitu toto a bonis imperatori-
 bus studium quoddam excitari solet, vt om-
 nes & laborare, & ambitiose cōspici cu-
 piant a rectore suo, dum præclarū aliquod
 facinus edunt. Ceterum erga quoscumq;
 rectores hoc modo milites, qui eos sequū-
 tur, adfecti sunt, hi vero potentes rectores
 euadunt; non illi quidem, qui robustiore
 sunt corpore præditi, quam ipsi milites; &
 iaculandi sagittandique artem optime te-
 nent, ac optimum equum habent, vt tam-
 quam præstantissimi equites & cetrati an-
 te alios discrimen adeāt: sed qui hoc in mi-
 litum animis efficere possunt, vt per ignē,
 & quoduis periculū, sequendum statuunt.
 Hos certe merito quis magnanimos dixe-
 rit, quos sequuntur multi, eadem cum ipsis
 sentientes. Itidem par fuerit dicere, magna
 cum manu eum proficisci, cuius voluntati
 multæ manus obsequi volunt: ac magnus
 idem reabse vir est, qui res magnas consi-
 lio potius, quam robore perficere potest.
 Sic in operibus cuiusque suis, siue villicus
 fit, qui præest, seu magister operariorum,
 quicumque præstare suos alacres, & con-
 tentis viribus laborantes, & adsiduos po-
 test; illi vero sunt, qui proficiunt in bonis,
 & abundantiam quamdam rerum ingen-
 tem comparant. Domino certe, mi Socra-
 tes, ipso in opere conspecto, qui & igna-
 uum operarium maximo adficere malo
 possit, & alacrem honore maximo ornare;
 si quidem nihil ab operariis insigne fi-
 at, non possum equidem eum admirari.

ἐπελοπ-
νία

καλλίων π
* τῶν
οἱ πῆς
δ' αὖ ἀφ'
χοντες
τ' ἑρῶν

οἱς αὖ
τῶν

ὅτι φαίν-
οντες αὖτ'
ὡς Σάκρ.

